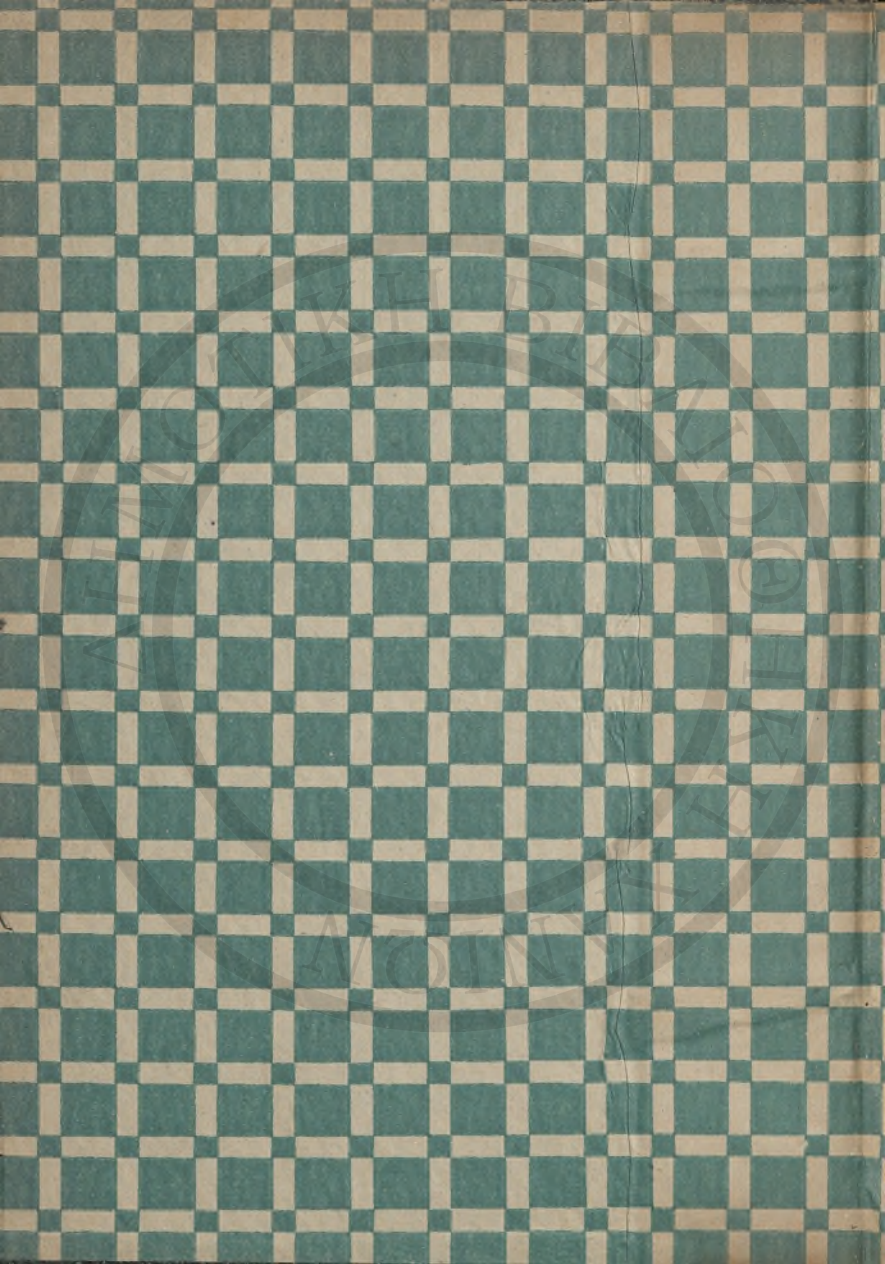
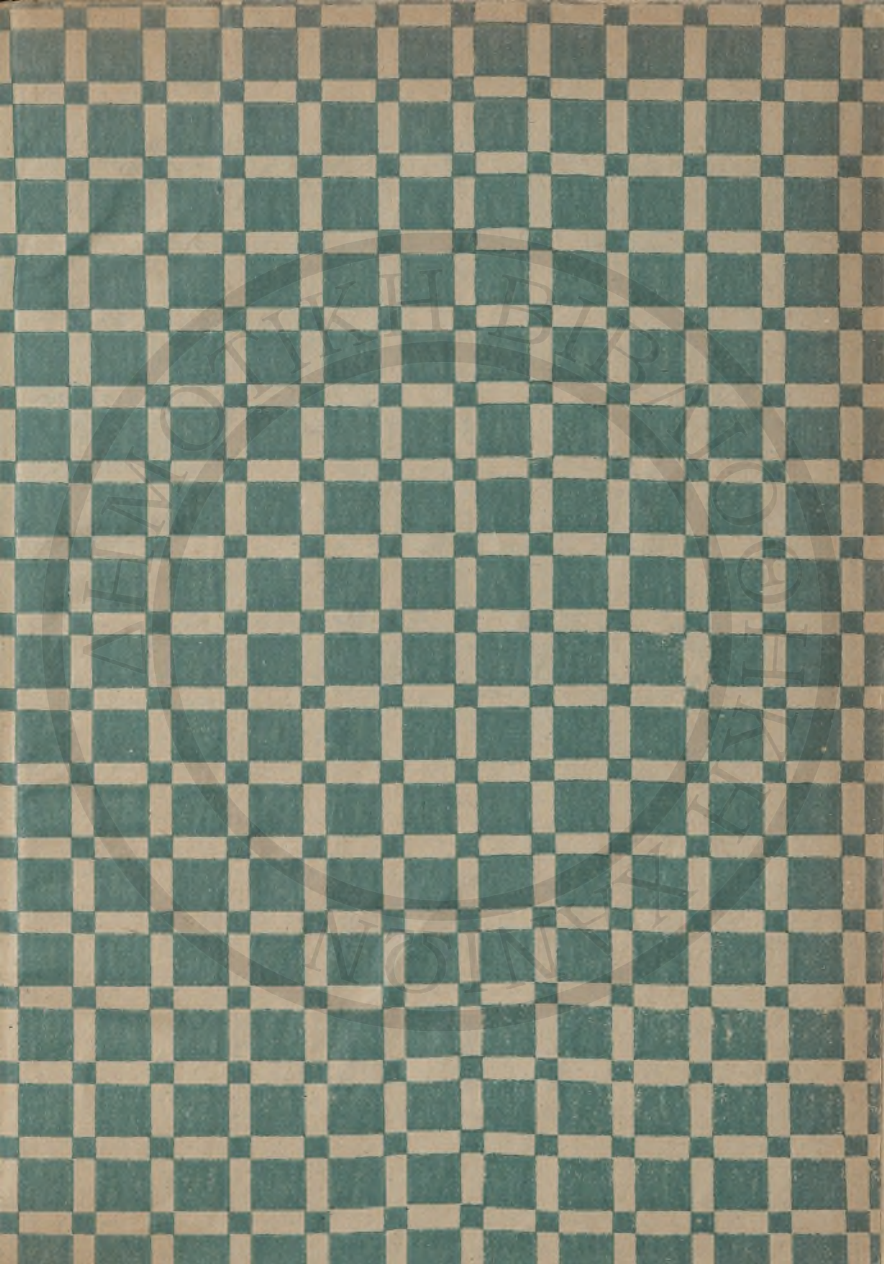

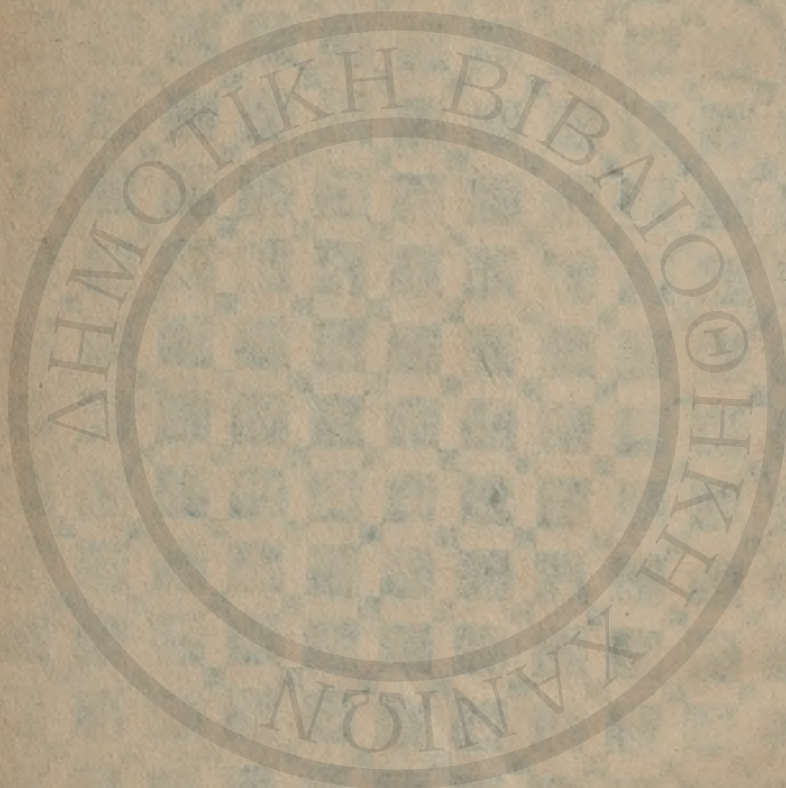
ΜΑΘΩ

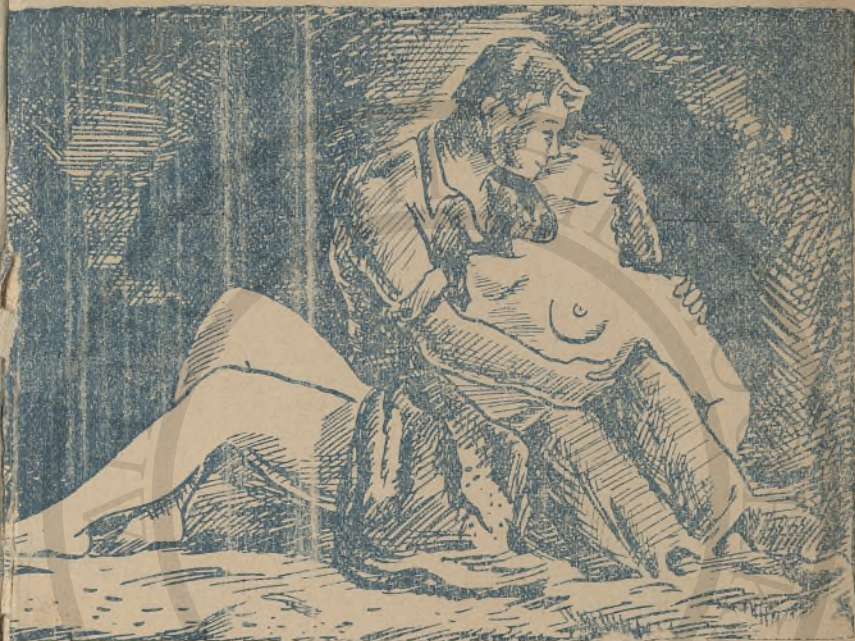
ΤΟΥ

ΔΕ

“ΑΓΝΩΣΤΟΥ
ΠΑΤΡΟΣ,,

Ι. Δ. ΜΟΥΡΕΛΛΟΥ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
— ΧΑΝΙΩΝ —
Αξιόθ. αριθ. 1469
Χρονολ. Εισαγ. 24.8.1954
Επιστολή: Κωνσταντίνου
Αριθ. 289359 1984

ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ

ΤΥΠΟΣ «ΜΟΥΡΜΕΛ»

ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ-ΚΡΗΤΗΣ

1947

589.351

ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ
ΣΤΟ ΕΚΛΕΚΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΖΕΥΓΑΡΙ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΙ ΚΩΣΤΑ ΜΑΛΛΙΩΤΗ

ΜΕ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΒΑΘΕΙΑ
ΓΙΑ ΤΟ ΟΤΙ ΠΡΟΣΦΕΡΑΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΟΥΣ
ΣΕ ΣΚΛΗΡΕΣ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΕΣ ΩΡΕΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Σκίτσα Θ. ΦΑΝΟΥΡΑΚΗ

Copyright by John D. Mourellos 1947
Printed in Greece

Ἀπαγορεύεται ἡ μερική ἢ ὀλική ἀ-
νατύπωσις ἢ μετάφρασις ἄνευ τῆς
ἀδείας τοῦ συγγραφέως.

Ἐπισημαίνεται ὅτι ὁ συγγραφεὺς θὰ εὐχαριστηθῇ πολὺ νὰ λάβῃ τις κρι-
σεῖς ἢ παρατηρήσεις τῶν ἀναγνωστῶν του στὴ διεύθυνσι

Ι. Δ. ΜΟΥΡΕΛΛΟΝ

Ἡράκλειον-Κρήτης

ΚΑΘΙΣΜΕΝΟΙ γύρω ἀπ' τὸ χαμηλὸ τζάκι τοῦ Πάτερ Μανασῆ, τὸν ἀκούαμε πού μᾶς ἔλεγε παληὲς ἱστορίες. Εἴμαστε κρεμασμένοι ἀπ' τὰ χεῖλη του. Ὁ γέρος καλόγερος εἶχε μιὰ ἀξιοπρόσεχτη χάρη. Ἔκανε τίς φανταστικὲς ἱστορίες καὶ τὰ παραμύθια ποῦλεγε ἢ ποῦπλασσε ἀλήθειες, ζωντανές, χρωματισμένες, ἔντονες.

Τῆ βραδιά ἐκείνη ἔπεφτε ἄφθονο χιόνι καὶ τὸ κρῦο ἦταν τσουχτερό. Τρυποῦσε ὡς τὰ κόκκαλα· μὰ ἡ δυνατὴ φωτιά τοῦ τζακιοῦ μᾶς ἔκανε νὰ ξεχάσωμε τὸ τί γινότανε ἔξω· οἱ μεγάλοι δαυλοὶ στεμμένοι ὀρθοὶ μέσα στὸ τζάκι, ἄφηναν τίς δυνατὲς φλόγες νὰ παίζουν τρελλὰ καὶ χαρούμενα ἀνάμεσα τους, χοροπηδώντας σ' ἄν ξωτικὲς σὲ φανταστικὸς κόκκινους χορούς κι' ἀφήνοντας περίεργα, μακρόσυρτα τραγούδια, πού ἐρχότανε σ' ἄν ὑπόκρουση στὴν περίεργη ἱστορία τοῦ γέρου Μανασῆ «γιὰ μιὰ νεράϊδα ποῦχε πλανέψει ἕνα βοσκό».

—Τὸ καλὸ τὸ παλληκάρι δὲν εἶχε ὡς τότε δοκιμάσει τὴν ἀγάπη καὶ ξετρελλάθηκε τὴν νύχτα κείνη μὲ τὸλόγιωμο φεγγάρι, ποῦδε μιὰ πανέμορφη κοπέλλα νὰ τοῦ σιμώνη μ' ἄργὸ βῆμα κοιτάζοντάς τον ἐρωτιάρικα· τὰ μάτια της ξεπετοῦσαν λάμπες κι' ὄλο τὸ λυγερὸ ψηλὸ κορμί της ἦταν περιχυμένο μὲ φῶς. Ἀνατρίχιασε στὸ πλησίασμά της καὶ οἱ ἄρμοί τῶν

κοκκάλων του ἔπαιζαν μέσα στὰ νευρά του. Ἡ νερά-
ἰδα στάθηκε μπρός του, κι' ἀφήνοντας τὸ διάφανο
πέπλο της νὰ πέση ἀπ' τὸν ὤμό της, ἔδειξε τὰ σεντε-
φένια στήθια της στὸν ἄμοιρο νέο πού τρέμοντας ξά-
πλωσε τὰ χέρια του καὶ τὴν ἀγκάλιασε. Ἀλυσσόδε-
σε τὰ γυμνά μπράτσα της στὸ λαιμό του καὶ κόλλησε
στὰ χεῖλη του τὰ φλογισμένα χεῖλη της· κι' αὐτὸς τρελ-
λὸς ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητη εὐτυχία τὴν ἔγειρε πάνω
στὸ δροσάτο χορτάρι καὶ γεύτηκε τὸ γλυκόπιτο κρα-
σί τοῦ ἔρωτα. Κυματίζοντας τὸ κορμί του μέσα στὴν
ἀγάπη τῆς ἔλεγε λόγια γλυκά, λόγια τρελλά, λόγια
γεμάτα λαχτάρα, ἔρωτα καὶ πόθο· αὐτὴ γελοῦσε καὶ
τὸν χάδευε παράφορα, μὰ μήτε μιὰ λέξη δὲν ξέφυγε
ἀπ' τὰ χεῖλη της. Τὸ γυμνό τους κορμιοπάλεμα βά-
σταξε ὄρες, ὥσπου ἀκούστηκε τὸ πρῶτο κράξιμο
μακρυσμένου πετεινοῦ.

«Ἡ νεράῖδα πήδηξε πάνω κι' ἄρπαξε βιαστικὰ
τὸ διάφανό της πέπλο. Ὁ ξεφρενιασμένος νέος τὴν
ἄρπαξε ἀπ' τὰ χέρια· αὐτὴ προσπαθοῦσε νὰ τοῦ ξε-
φύγη, μὰ ὁ σιδερομένος νέος τὴν κρατοῦσε στερεά.
Ἡ νεράῖδα τaráχτηκε φοβήθηκε μὴν τὴν προφτάξῃ
τὸ τρίτο κράξιμο τοῦ πετεινοῦ ἔξω ἀπ' τὸ μαγικό
της σπήλιο κ' ἔκαμε πῶς ὑποχωρεῖ στὰ χάδια του,
πῆρε μὲς ὅστὰ χέρια της τὸ πρόσωπό του καὶ κολ-
λώντας στὰ χεῖλη του τὰ χεῖλη της, τοῦ ρούφηξε τὴ
φωνή του καὶ τοῦ μούδιασε τὰ νευρά του. Ὁ νέος
ἔνοιωσε τὰ γόνατα νὰ λυγίζουν καὶ τὸ κορμί του νὰ
γέρνη ἀπὸ μιὰ τρομερὴ κούραση· ἀφήνοντάς τον κά-
τω μουδιασμένο ξέσπασε σ' ἓνα τρελλὸ γέλιο καὶ
ξαπλώνοντας τὸν πέπλο της μὲ τὰ δύο της χέρια,
σὰν φτεροῦγες, χάθηκε πετώντα πρὸς τὴ ρεματιά.

Τὴν ἄλλη μέρα βρῆκαν τὸ κακόμοιρο παιδί ἀ-
νήμπορο νὰ κινηθῆ καὶ νὰ μιλήσῃ. Ἐκαίε ἀπὸ δυ-
νατὸ πυρετό. Πέρασαν μέρες γιὰ νὰ γίνῃ καλά, μὰ
ἀπὸ κείνη τὴ βραδυὰ δὲν ξαναμίλησε.

—“Ωμορφο παραμύθι, λέει ὁ μισότρελλος δάσκαλος ποῦχαμε στήν παρέα μας.

—Δέν εἶναι, δάσκαλε, παραμύθι· εἶναι ἀλήθεια, πού ὅλοι ἐμεῖς πού ζοῦμε στό μοναστήρι τήν ξέρομε τώρα καί χρόνια καί πού δέν τήν ξεχνοῦμε, γιατί τώρα καί πέντε χρόνια ἔχομε βοσκό στή μονή μας τόν κακομοίρη τὸ νέο, πού καμμιά μέρα θά τόν δῆτε καί σεῖς. Τόν λέμε «βουβό», γιατί δέν ξέρομε τῶνομά του· ἄλλως τε τί θά τὸ χρειαζόντανε τῶνομά του, ἀφ' οὗ δέν μπορεῖ νά μᾶς τὸ πῆ; τήν ἱστορία του μᾶς τήν εἶπε μέ νοήματα· καμμιά μέρα πού θά τόν φέρη μαζί του ὁ «γκαλονόμος» θά τόν βάλω νά σᾶς τήν πῆ.

—Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ γκαλονόμος; τὸν ρώτησε ὁ Στάθης, ὁ πάντα περιέργος.

—Τὸν καλόγερο πού διευθύνει τοὺς βοσκούς τῆς μονῆς τότε λέμε «γκαλονόμο».

Ὁ δάσκαλος μουρμούρισε.

—Γκαλονόμος! γάλα καί νομή! Ὁραῖα! πανάρχαιος καλογερικὸς τίτλος! Ὁραῖα!

Περιέργος ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ μισότρελλος δάσκαλος. Τὸν εἶχαμε συναντήσει τώρα καί δυὸ μῆνες δίπλα σὲ μιὰ πηγὴ, μιὰ ὥρα μακριὰ ἀπ' τὴ μονή! Τὸν ἀκούσαμε πού μιλοῦσε δυνατὰ καί ξαφνιαστήκαμε σὰν φτάσαμε κοντὰ του καί τὸν εἶδαμε ὁλομόναχο. Εἶχε γυρισμένη τὴν πλάτη του πρὸς τὸ δρόμο, πού ἐρχόμαστε καί δέν μᾶς εἶχε δεῖ· γι' αὐτὸ δέν ἔκοψε τὴν ὄρφανή του κουβέντα, παρὰ μόνο σὰν φτάσαμε κοντὰ του καί σταθήκαμε κι' οἱ δυὸ ἀντίκρου του.

—“Ὁρα καλή, τοῦπαμε σύγκαιρα.

—Ναί! “Ὁρα καλή! ἐξαρτᾶται· ὅλα ἐξαρτοῦνται ἀπὸ κάτι! ὅλα! τὸ κάθε τι στή ζωὴ ἔχει κάποια ἐξάρτηση! πολὺ σωστά! μόνο ὁ θάνατος σπάζει τὴν ἐξάρτηση αὐτή! εἶναι ὁ λεύτερος ἀρνητής!

Τὸν κοιτάξαμε ξαφνιασμένοι.

—Μὰ γιατί σταματήσατε; νὰ τὸ νερό! μᾶς λέει. πλυθῆτε καὶ πιῆτε. Ὑστερα συνεχίζομε.

Στράφηκε λίγο δεξιὰ καὶ σᾶν νὰ μιλοῦσε σὲ κάποιον τοῦ λέει:

—Σοῦ εἶπα, παιδί μου, νὰ προσέχης! Τὸ πηγᾶδι δὲν ἔχει παραπέτο! μὴν πέσης! Πρόσεχε! κι' ἀναστέναξε.

Στραφήκαμε καὶ μεῖς. νὰ δοῦμε σὲ ποῖο μιλοῦσε. Κατάλαβε τὴν ἐρευνητικὴ ματιά μας.

—Εἶναι τὸ παιδί μου πρὸς τὰ κεῖ. Ὁ μικρὸς γυιὸς μου!

—Ἄ! ἔκαμε ὁ Στάθης κ' ἔγειρε πρὸς τὴν πηγὴ.

Ἄμα πλυθῆκαμε κ' ἤπιαμε νερὸ καθίσαμε στὸν ἥλιο, ἀντίκρυ ἀπ' τὸν ἄγνωστο. Τὸν κοιτάξαμε μὲ προσοχή. Ὅλη τὴν ὥρα ποὺ πλυνόμαστε κάτι μουρμούριζε· μὰ δὲν μπορούσαμε νὰ διακρίνωμε τὸτι ἔλεγε, γιατί τὰ βιαστικά του λόγια ἦσαν σιγά, πολὺ σιγά.

Κάπου·κάπου σᾶ νάθελε νὰ συνεχίση τις ὑποδείξεις του στὸ γυιὸ του, ποὺ ἀκόμα δὲν εἶχε φανεῖ πίσω ἀπὸ τὸν πυκνὸ φράχτη. Ὁ ἄγνωστος ἐξακολούθησε νὰ σιγομιλᾷ μὲ τὸν ἑαυτό του, σᾶν νὰ μὴ μᾶς ἔβλεπε πιά· σᾶν νὰ μὴν ὑπῆρχαμε.

—Καὶ γιὰ ποῦ τραβᾶτε; γιὰ τὸ μοναστήρι; τὸν ρώτησα. Ξαφνιαστικὴ στὴν ἐρώτησή μου καὶ τρομαγμένως μ' ἀπαντᾷ.

—Ναί! στὸ μοναστήρι· γιατί ὄχι; καὶ βέβαια στὸ μοναστήρι· στὸν τόπο τῆς γαλήνης καὶ τῆς λήθης!

—Θὰ μείνεται μέρες;

—Καὶ βέβαια θὰ μείνω· γιατί ὄχι; ἐκεῖ ὁ καθένας ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ξεκουράσῃ τὸ σῶμά του καὶ τὴν ψυχὴ του.

—Καὶ μεῖς γιὰ κεῖ τραβοῦμε· θὰ πᾶμε μαζί· θέλεις;

—Γιατί νά μή θέλω;

—Σέ μισή ώρα θ'άχωμε φτάσει. ἔ; ἔτσι μοῦπαν.

—Ἡ σέ μισή, ἢ σέ μιά, τὸ ἴδιο κάνει· κάποτε θά φτάξωμε· μὰ κι' ἂν δὲν φτάξωμε τί σημαίνει;

Ὁ Στάθης μὲ κοίταξε χαμογελώντας σὰν νά μοῦλεγε: «τὴν πετύχαμε τὴν συντροφιά!» καὶ χαμηλώνοντας τὸ κεφάλι του, μὰ πάντα κοιτάζοντάς με κάτω ἀπὸ τὰ φρύδια του, ἔπιασε τὸ λαιμό του σὰν νὰ θελε νά τὸν προστατέψῃ ἀπὸ τὸν τρελλό, νά μὴν τὸν πνίξῃ· κατάλαβα· χαμογέλασα κι' ἐγώ· ἔτσι ἔκανε πάντα σὰν ἤθελε νά μοῦ δώσῃ μὲ νοήματα νά καταλάβω τὴν κρίση του γιὰ κάποιον ποῦ τὸν θεωροῦσε ἀνισόρροπο· ἢ ἔστριβε τὰ δάχτυλά του ἢ ἔθετε τὸ χέρι του στὸ λαιμό του σὰν προστατευτικὴ ἀσπίδα, ἢ κλειοῦσε τὸ μάτι του κι' ἔβγαζε στραβά τὴ γλώσσά του.

—Κι' ἀφοῦ ἡ μοῖρα τ'ὄφερε νά συγχρονίσωμε τὰ βήματά μας, κύριοι, πῶς σὰς λένε;

—Τὸ σύντροφό μου λένε Στάθης Καλόγνωμο κι' ἐμένα Μανουσο Περδίκη, τ' ἀπαντῶ.

—Ἐμένα μὲ λένε Ἀναστάσιο Σερβιλῆ, εἶμαι δάσκαλος, μὰ ἔχω τώρα θερινὲς διακοπές.

Ὁ στάθης ἀκούοντάς στὴν καρδιά τοῦ χειμῶνα νά μᾶς λὲῖ γιὰ θερινὲς διακοπές, ξανάβαλε τὸ χέρι του στὸ λαιμό του κοιτάζοντάς με δῆθεν τρομαγμένα μὰ καὶ περήφανα, γιατί γρήγορα ὁ ἄγνωστός μας ἐπιβεβαίωσε τὴν πρώτη του διάγνωση.

Ἄμα ξεκουραστήκαμε λέω στοὺς συντρόφους μου.

—Ὡρα νά πηγαίνωμε, γιὰ.... νά δώσωμε στὸ ἡγουμενοσυμβούλιο τὸν καιρὸ νά μᾶς ὑποδεχθῇ καὶ νά μᾶς ἀποδώσῃ τιμές!

—Καὶ βέβαια, κ. Μανουσο! νά μᾶς ἀποδώσουν τιμές! καὶ γιὰτί ὄχι;

—Βέβαια, βέβαια· θά βροῦν τὰ χρειζόμενα

σκουπόξυλα! μουρμούρισε ὁ Στάθης πάντα χαμογε-
λώντας καὶ σηκώθηκε πάνω.

—Ἐμπρός! ἔγερσις! φώναξε ὁ δάσκαλος καὶ πε-
τάχτηκε πάνω σὰ λαστιχένιος.

Ὁ Στάθης δῆθεν τρομαγμένος πήδησε μακρυὰ
σὰν νάθελε νὰ μακρυνθῆ ἀπ' τὸν τρελλό· ἐγὼ σηκώ-
θηκα κουρασμένα· μὰ ἐμεῖς οἱ δυὸ κάτι περιμέναμε
καὶ δὲν ξεκινήσαμε.

—Τὶ περιμένομε; Ἐμπρός, μάρς! φωνάζει ὁ δά-
σκαλος διαταχτικά.

—Κι' ὁ μικρός; δὲ θάρθη μαζί μας; τὸν ρωτῶ.

—Ποιὸς μικρός; μὲ ρωτᾷ κι' αὐτὸς ξαφνιασμέ-
νος.

—Ὁ γυιὸς σας!

—Ποιὸς γυιός;

—Νά....κείνος πού.....στὸ πηγάδι!

—Ἄχ! ἄρχισε νὰ κλαίῃ· τὰ δάκρυά του ἔτρεχαν
χονδρὰ στὸ πρόσωπό του.

Τὸν κοιτάζαμε σὰν χαζοί· δὲν ξέραμε γιατί ἔ-
κλαιγε· κι' ἔκλαιγε τόσο θλιβερά!

Μὰ ὅπως ἄρχισε νὰ κλαίῃ ἀπροσδόκητα, ἔτσι καὶ
σταμάτησε κι' ἄρχισε νὰ γελᾷ.

—Ἐμπρός! ὀδοιπορικῶς! φώναξε καὶ ξεκινήσαμε.

Ὁ δρόμος σὲ λίγο στένεψε κι' ὁ δάσκαλος μᾶς
φώναξε μὲ μιὰ ἀγριοφωνάρα.

—Κατ' ἄνδρα, κοπρόσκυλλα, μὴν πέσωμε στὴ
χαράδρα! καὶ προχώρησε.

—Πέρνα μπρός, μοῦ λέει μὲ σιγὴ φωνή ὁ Στάθης·
πήγαινε κοντὰ του σύ, πού ἂν σὲ πνίξῃ νὰ γλυτώ-
σω ἐγὼ πού εἶμαι χρήσιμος στὴν κοινωνία!

—Ἐχεις δίκιο, Στάθη· μείνε οὐραγός! τοῦπα γε-
λαστά. Προχώρησαμε. Ὁ δάσκαλος κρατήθηκε γιὰ
λίγο ἀμίλητος. Μὰ ξαφνικὰ ἄρχισε νὰ φωνάζῃ.

—Ἐν-δυό, ἐν-δυό! ἕνα σι' ἀριστερὸ βλάκα! κι'
ἡ ἠχώ τῆς χαράδρας ἐπανέλοβε.

—Βλάκα!

—'Εσύ σαι, βλάκας! φώναξε ὁ δάσκαλος ἄγρια.
Κι' ἡ ἡχώ πάλι ἐπανάλαβε.

—Βλάκας!

Τώρα πιά ὁ δάσκαλος ἀγρίεψε· στάθηκε· σταθήκαμε καὶ μεις πίσω του· τὸν εἶδα, ποῦσφιγγε τὶς γροθιές του.

—Τώρα τὸν πιάνει· μοῦ μουρμούρισε ὁ Στάθης στ' αὐτί. Γρήγορα βρῆκα τί πρέπει νὰ κάνω· ἄρχισα νὰ τραγουδῶ καὶ ἡ ἡχώ ἐπαναλάμβανε κάθε κατάληξη τοῦ τραγουδιοῦ μου. Ὁ δάσκαλος ἠρέμησε· ἔστρεψε καὶ μὲ εἶδε· γέλασε.

—"Ὡμορφο τραγουδι· ἔχεις καλὴ φωνή! θὰ σὲ πάρω καγονάρχο ἐν καιρῷ.

—"Αντε! ἔξασφάλισες τὸ μέλλον σου! μουρμούρισε ὁ Στάθης. Ὁ δάσκαλος ξεκίνησε πάλι. Εἶδα πῶς τὸ τραγουδι τὸν εὐχαριστοῦσε καὶ πῶς δὲ μὲ διέκοπτε καὶ ἐξακολούθησα. Σὲ μισὴ ὥρα εἶχαμε φτάσει στὴ μονή. Δυὸ πανάρχαια κυπαρίσσια μπροστὰ στὴ εἴσοδο φαινόντανε σὰν βαρδιάνοι γίγαντες· πιὸ πέρα πολλὰ καρποφόρα δέντρα γυμνά ἀπ' τὰ φυλλώματά τους σὰν σκελετοὶ ὀρθοὶ μὲ φόντο τὸ κατακάθαρο οὐρανό. Κάποιος καλόγερος ἦταν ἀνεβασμένος σ' ἕνα ἀπ' αὐτὰ κι' ἔδενε ἕνα σύρμα χοντρὸ ποῦ ἡ ἄλλη ἄκρη του ἦταν καρφωμένη στὸν ἐξώτοιχο τῆς μονῆς.

—Κάτελθε τῆς συκομωρέας σου, ὦ Ζακχαῖε! φωνάζει ὁ δάσκαλος κι' ὁ καλόγερος τρομαγμένος στρέφει καὶ τὸν κοιτᾶζει.

Μὰ φαίνεται πῶς ἡ ἀγριοφωνάρα τοῦ δασκάλου ἀπ' τὴ μιὰ καὶ ἡ ἀρίθμηση τῶν ἀκολούθων του ἀπ' τὴν ἄλλη, ποῦ εἴμαστε δυὸ ἀντὶ δώδεκα, τὸν ἠρέμησε καὶ τοῦ ἀπαντᾷ κι' αὐτὸς γελαστά.

—Τι προστάζεις, Ραββῆ;

—Πεινοῦμε, μωρὲ παιδί μου! τοῦ λέει θλιβερά ὁ δάσκαλος.

—Ψωμί στο μοναστήρι πάντα υπάρχει· ἀρκεῖ νά-
χης γερὰ δόντια, γιατί εἶναι λίγο ξερό..

Ἔτσι φτάσαμε στο μοναστήρι. Ὅπως ἦταν φυ-
σικό τὸ ἡγουμενοσυμβούλιο δὲ μᾶς ἔκανε καμμιὰ ὑ-
ποδοχή, μὰ μήτε πήρανε καὶ τὰ σκουπόξυλα νὰ τὰ
χρησιμοποιήσουν σὰν λάβαρα στὴν ὑποδοχή μας· κι'
ὅμως πήρε τ' αὐτί μου κάτι ποὺ μὲ θύμωσε λίγο. Ὁ
δόκιμος ποὺ εἶχαν στὸν ξενῶνα πήγε φαίνεται στο
ἡγούμενο νὰ πάρη γιὰ μᾶς σχετικὴ ἐντολή.

—Τὶ ἀνθρώποι φαίνονται, Ἀκάκιε; τὸν ρωτᾷ
ἀπ' τὸ παράθυρο ὁ ἡγούμενος, ποὺ ἐκείνη τὴν ὥρα
εἶχε κάποια ἰδιαίτερη δουλειὰ ὅπως πληροφορήθηκα
ἀργότερα.

—Τὶ ἀνθρώποι φαίνονται;

—Ναί. Εἶναι ἀνθρώποι τῆς σειρᾶς; καθὼς πρέπει;

—Δὲν μπορῶ νὰ διακρίνω, ἄγιε καθηγούμενε,
ἂν εἶναι ἀνθρώποι τῆς σειρᾶς ἢ ἀλῆτες.

—Μωρέ, Πάτερ βλακούντιε, δὲν μπορεῖς νὰ δι-
ακρύνῃς τοὺς ἀλῆτες ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους τῆς σειρᾶς;

—Τὸ ντύσιμό τους τοὺς λέει ἀλῆτες, μὰ τὰ λόγια
τους.....

—Ἡ μὲν φωνή, φωνὴ Ἰακώβ, αἱ δὲ χεῖρες, χεῖρες
Ἰσαάφ! πήγαινε κι' ἔρχομαι.

Τὰ λόγια αὐτὰ τᾶκουσα τὴ στιγμὴ ποὺ βγαίνα
ἀπ' τὸ μισοσκότεινο ναὸ ποὺ πήγα νὰ περιεργαστῶ
ὥσπου νὰ τακτοποιηθοῦμε. Δὲν εἶπα στοὺς ἄλλους
τίποτα· μὰ εἶχα τὴν περιέργεια νὰ δῶ γιατί μᾶς πή-
ραν· γιὰ «καθὼς πρέπει ἀνθρώπους» ἢ γιὰ «ἀλῆτες»;
κι' ὅσο περνοῦσε ἡ ὥρα, τόσο καὶ ἡ περιέργειά μου
μεγάλωνε καὶ μοῦ γινότανε ἀγωνία, σὰν τὴν ὥρα ποὺ
στρέφει ἡ μπίλια τῆς ρουλέττας καὶ δὲν ξέρεις ἂν θά
στατατήσῃ στο μαῦρο ἢ στο κόκκινο· τὸ ἴδιο καὶ τώ-
ρα· ἡ μπίλια θά γύριζε ὡς τὴν ὥρα ποὺ θᾶφτανε ὁ
«ἅγιος καθηγούμενος» καὶ μὲ τὴν ἔμπειρη ματιὰ του
θὰ μᾶς καθώριζε τὴ θέση μας.

Εὐτυχῶς δὲν ἄργησε ὁ ἅγιος καθηγούμενος νᾶρθη στὸν ξενῶνα. Ἐγὼ κι' ὁ Στάθης σηκωθήκαμε μὲ σεβασμὸ καὶ φιλήσαμε τὸ χέρι του· μὰ ὁ δάσκαλος ἀπησχολημένος νὰ γράφῃ σὲνα παληωμένο σημειωματάριο, δὲν τοῦδωκε καμμιά προσοχὴ ἄν καὶ τὸν εἶδε πού μπήκε μέσα στὸ δωμάτιο πού περιμέναμε κι' ἄκουσε τὴ χτυπητὴ φωνὴ τοῦ Στάθης, πού σ' ἄν καμπάνα ἀπάντησε στὸ χαιρετισμὸ του.

—Καλῶς σᾶς βρήκαμε, ἅγιο καθηγούμενε.

—Κι' ἡ ἀφεδειὰ του ὁ κύριος; μᾶς ρωτᾷ δείχνοντας μας μὲ μιὰ ματιὰ τὸ δάσκαλο.

—Ἄ! ὁ κ. Ἀναστάσιος Σερβιλῆς διδάσκαλος! εἶπε μεγαλόπρεπα ὁ Στάθης.

Τότε μόνο καταδέχτηκε ν' ἀκούσῃ ὁ δάσκαλος καὶ σηκώθηκε· σχημάτισα τὴ γνώμη πὼς πρωτύτερα ἔκανε τὸν ἀφηρημένο καὶ ἀπησχολημένο κοροϊδεύοντάς μας ὄλους.

—Προσκινῶ τὴν ἡμετέραν ἀγιότητα, ἅγιο καθηγούμενε, λέει μεγαλόπρεπα ὁ δάσκαλος κάνοντας μιὰ βαθειὰ ὑπόκλιση καὶ φιλώντας μὲ σεβασμὸ τὸ χέρι του.

Τὸ ἐρευνητικὸ του μάτι μᾶς κοίταζε ἔντονα προσπαθώντας νὰ μᾶς τοποθετήσῃ ἀκριβοδικαία στὴν τάξη πού ἀνήκαμε· μὰ φαίνεται νὰ μὴν τὰ κατάφερε κι' αὐτός, γιατί σ' ἄν πῆγε στὴν κουζίνα ἀπαντώντας στὸν Ἀκάκιο τὸν ἄκουσα νὰ λέει.

—Μῆτ' ἐγὼ, μωρὲ Ἀκάκιε, δὲν μπορῶ νὰ ξεκαθαρίσω ἄν εἶναι ἀλήτες ἢ ἀνθρώποι τῆς σειρᾶς.

—Ὁ ἕνας, ἅγιο καθηγούμενε, φαίνεται σπουδαῖος.

—Ποιός;

—Κεῖνος ὁ ἡλικιωμένος.

—Κεῖνος μὲ τὰ σκισμένα παπούτσια;

—Ναί.

—Δὲ μοῦ φαίνεται· μὰ ἄς εἶναι.

—Νά έτοιμάσωμε τίποτ' άλλο;

—Φασόλες έχετε;

—Μάλιστα.

—Φτάνουμε. Τετάρτη είναι.

—Καί..... σεντόνια νά τούς βάλωμε;

—Χμ! καλλιά νά λείψουν. Δέ μου φαίνεται νά μή γνωρίζη τό κορμί τους τίς σαρκοτυραννίδες! καλλιά μή βάλης.

—Στούς όρισμούς σου άγιε καθηγούμενε.

—"Ετσι στο έμπειρο μάτι του ήγούμενου μάς εί-
πε τί άξίζαμε στά μάτια του κόσμου. Κι' όμως τό
βράδυ σάν ήρθε ή ώρα του δείπνου, ό ήγούμενος μέ
δυό γέρους καλογέρους ήρθε στην «τράπεζα» για νά
μάς συντροφέψη.

"Αμα σερβιρίστηκε τό φαγητό, ό 'Ακάκιος που
μάς ύπηρετούσε στο τραπέζι, είπε μέ σεβασμό:

—Ευλόγησον δέσποτα! και ό ήγούμενος ευλόγη-
σε την «βρώσιν και την πόσιν» έπικαλούμενος και
την ευλογία του μεγάλου χορηγού.

"Αμα τελέψαμε τό φαγητό ό 'Ακάκιος κάτι μουρ-
μούρισε στ' αυτί του ήγουμένου· τάκουσα.

—Νά φέρωμε τυρί; τον ρώτησε.

—"Αλλη ώρα, του άπάντησε ό ήγούμενος μέ την
ίδια σιγή φωνή.

"Ετσι πίναμε ξερό τό κρασί, γιατί ό άγιος καθη-
γούμενος τ' άγαπούσε πολύ κι' ήθελε συντροφιά για
νά δικαιολογή τά παραπάνω ποτήρια· είμαστε κου-
ρασμένοι από τό δρόμο, μά δέν ταίριαζε νά σηκωθού-
με άπ' «την τράπεζα» προτου σηκωθής ό ήγούμενος!
Πιο κουρασμένος άπ' όλους μας ήταν ό δάσκαλος
που κράτησε όλη την ώρα του φαγητού μία περίεργη
σιωπή! μου φάνηκε σά νά νύσταζε.

—Και δέ μου λέτε δά, χριστιανοί μου, ως που
τραβάτε; Ξρχεστε για τό μοναστήρι;

Κοιταχτήκαμε κι' οί τρεις περίεργα σάν ξαφνια-

σμένοι, γιατί δὲν περιμέναμε τὴν ἐρώτηση· ὅπως ἔμαθα ἀργότερα στὸ μοναστήρι δὲ σὲ ρωτοῦν τί πᾶς νὰ κάμης προτοῦ σοῦ δώσουν φαγητὸ καὶ πιτό· ἂν τῶξερα δὲ θὰ μὲ στενοχωροῦσε ἡ ἐρώτηση τοῦ γουμένου καὶ δὲ θὰ μ' ἔκενα νὰ μουρμουρίσω μέσα μου «τρομαγμένα!»

—Γιὰ.....δῶ!

—Καὶ βέβαια γιὰ τὸ μοναστήρι ἐρχόμαστε, γούμενε, δὲν ἤρθαμε στὸ καζίνο! τοῦ λέει ἀπότομα ὁ δάσκαλος.

—"Α! καλῶς ὠρίσατε!

—Καὶ βέβαια, καλῶς ὠρίσαμε! τ' ἀπαντᾷ ὁ δάσκαλος.

Ὁ γούμενος ταραχτήκε μὲ τὴν ἀπάντηση τοῦ δασκάλου καὶ μὲ κοίταξε κάπως στενοχωρημένα. Ἐγὼ θεώρησα καθήκόν μου νὰ τοῦ γνέψω, πῶς ὁ σύντροφός μας δὲν τᾶχε σωστά καὶ νὰ μπῶ ἀνάμεσα στὴν κουβέντα των.

—Ἐγὼ καὶ ὁ φίλος ὁ Στάθης ἤρθαμε νὰ δοῦμε ἂν ἔχετε δουλειὰ νὰ μείνωμε λίγο στὸ μοναστήρι καὶ νὰ δουλέψωμε· ὁ κ. δάσκαλος ἀπ' ἐδῶ ἔχει..... θερινὲς διακοπές, κι' ἤρθε νὰ φιλοξενηθῆ στὸ μοναστήρι σας.

—Ἐξαρτᾶται ἂν μείνω· πρόσθεσε ὁ δάσκαλος.

—Γιατί ἐξαρτᾶται, κ. δάσκαλε; τὸν ρωτᾷ ὁ γούμενος, μὲ κάποιο χαμόγελο κοροϊδευτικό!

—Ἄν μὲ περιποιηθῆτε θὰ μείνω· ἂν ὄχι, τότε....

—Τότε; τὸν ρωτᾷ γελώντας μὲ συγκατάβαση.

—Τότε θὰ ἀποτινάξω τὴν κόνιν ἢ τὴν λάσπη των παπουτσιῶν μου καὶ θὰ ἀπέλθω.

—"Α! τότε θὰ προσπαθήσωμε νὰ μὴ σᾶς ἀφήσωμε νὰ φύγετε καὶ στρέφοντας πρὸς τὸν Ἀκάκιο τοῦ λέει· φέρε καμημένε λίγο τυρὶ καὶ λίγα καρύδια νὰ κάμωμε μεζὲ τοῦ κρασοῦ.

* *

Σὲ μισὴ ὥρα ἤμαστε ὄλοι μεθυσμένοι. Ὁ δάσκα-

λος εἶχε ξενουστάξει· τὸν εἶχε πάρει ὁ ἐνθουσιασμός· κι' ἄρχισε νὰ σιγοτραγουδᾷ.

—Μπρός, δάσκαλε! τράβα τον δυνατά, τοῦ λέει ὁ γούμενος κοιτάζοντάς τον μὲ μεθυσμένα μισόκλειστα μάτια, κι' αὐτὸς σὰν νὰ περίμενε τὴν πρόσκληση κι' ἄρχισε.

—Καὶ τὸ κρασί ὁ μαρουβᾶς στὸ σπίτι γιαιτρικό 'ναι κι' ἡ χήρα σέ-μιά γειτονιά νὰ βρίσκεται καλό 'ναι.

ἽΟ γούμενος ξέσπασε σέ γέλια.

—Μπράβο, δάσκαλε! μὰ σὺ ἀξίζεις χρυσάφι τοῦ φώναξε χτυπώντας τὸ ποτήρι του· φέρε κι' ἄλλα καρύδια, ἽΑκάκιε!

ἽΟ δάσκαλος συνέχισε.

—ἽΟ πετεινὸς τῆς γειτονιάς παίζει μὲ τσ' ὄρνιθές μου ἄχι καὶ νᾶπαιζα καὶ γὼ μὲ τσοὶ γειτόνισσες μου.

ἽΟ γούμενος δὲν μποροῦσε πιά νὰ συγκρατηθῆ ἄ-πὸ τὸν ἐνθουσιασμό.

—Νὰ μοῦ ζήσης δάσκαλε! θὰ σέ κρατήσωμε δὼ θές δὲ θές.

—ἽΕξαρτᾶται, γούμενε!

ἽΥστερα ἀπὸ κάμποση ὥρα ὁ γούμενος εἶχε ἀποκοιμηθῆ στὴν καρέκλα του κι' ὁ δάσκαλος εἶχε γείρει τὸ κεφάλι του πάνω στὸ χέρι του ποῦταν ξαπλωμένο στὸ τραπέζι καὶ ρουχάλιζε. Τὸ κεφάλι τοῦ Στάθη ἔπεφτε κάθε τόσο πότε μπρός καὶ πότε πίσω κι' ἐγὼ μὲ μισοκλεισμένα μάτια προσπαθοῦσα νὰ σταματήσω τὰ εἶδωλά τους, πού χοροπηδοῦσαν μπρός μου πότε διπλᾶ καὶ πότε ὀλόθαμπα.

ἽΟ ἽΑκάκιος μὲ μαλακὸ τρόπο σήκωσε τὸ γούμενο, πού μὲ δυσκολία κατάρθωσε νὰ σταθῆ ὀρθὸς στὰ ποδάρια του.

ἽΣᾶν βρισκόντανε ἔξω ἀπ' τὴν τράπεζα ἄκουσα τὸν ἽΑκάκιο νὰ ρωτᾷ.

Κι' ὄλο τὸ λυγρό, ψηλὸ κορμί της ἦταν
περιχυμένο μὲ φῶς...

—Νά τοὺς βάλω σεντόνια, ἅγιε καθηγούμενε;

—Μωρὲ βάλε τους νὰ κοιμηθοῦνε στὴν καζάνα! μωρὲ μούτρα, πού θὰ τοὺς βάλης στὰ δωμάτια τοῦ ξενῶνα! κι' ἔφυγε.

Τὶ διάολο θᾶταν αὐτὴ ἡ καζάνα; δὲν μπορούσα νὰ μαντέψω· κατάλαβα ὅμως πὼς ὁ ἅγιος καθηγούμενος δὲν εἶχε καὶ πολὺ ἐχτίμηση στὰ ὑποκείμενά μας. Δὲν ἄργησα νὰ πληροφορηθῶ ἀπ' τὸν Ἀκάκιο, πού ἦρθε νὰ μᾶς δείξη ποῦ θὰ κοιμόμαστε, πὼς καζάνα ἔλεγαν ἓνα μεγάλο δωμάτιο μὲ κρεβάτια μὲ τρίποδα ξυλένια καὶ μὲ στρώματα ἀχυρένια. Τᾶλλα δωμάτια πού εἶχαν κρεβάτια μὲ σωμιὲ καὶ μὲ λαβομάνο, καθρέφτη, κομοδίνο, ἦσαν γιὰ τοὺς «καθὼς πρέπει» ἀνθρώπους κι' ὄχι γιὰ τοὺς ἀνθρώπους πού ἦσαν σὰν κι' ἐμᾶς. Ἡ πληροφορία αὐτὴ μᾶκανε ν' ἀγριέψω καὶ ν' ἀρχίσω νὰ βρίζω τὸ γούμενο «τραγογένη» καὶ τοὺς καλογέρους «κηφήνες». Μὰ ὁ κακομοίρης ὁ Ἀκάκιος, μακρόθυμος ἀπὸ χαραχτήρα, χαμογελοῦσε καὶ μ' ἄφηνε νὰ λέω ὥσπου τέλεψε τὴ δουλειά του καὶ μᾶς ἔδειξε τὰ κρεβάτια πού μᾶς ἐτοίμασε. Οἱ δυὸ συντρόφοι μου, ζαλισμένοι καὶ κοιμισμένοι στὸ σωρὸ τ' ἀχυροστρώματα πάνω, πού βρισκόντανε στὴ γωνιά, δὲν ἄκουσαν τὸ τί λέγαμε· μόνο σὰν τοὺς πήγαμε στὰ κρεβάτια τους ἄρχισαν νὰ παραμιλοῦν λόγια μεθυσμένα. Ἐγὼ ἐν τῷ μεταξύ εἶχα ξεμεθύσει ἀπὸ τὸ θυμό μου. Ἐκαμα πολλὲς σκέψεις ὥσπου νὰ μὲ πάρῃ ὁ ὕπνος καὶ μιὰ ἀπ' ὅλες ἦταν πὼς θᾶπρεπε νὰ φύγω μόλις ξημέρωνε.

Μὰ ὁ ἥλιος ἦταν ψηλὰ σὰν μᾶς ζύπνησαν.

—Ὡρα πιά νὰ σηκωθῆτε, μᾶς εἶπε ὁ Ἀκάκιος προβαίνοντας τὸ κεφάλι του ἀπ' τὸ ἄνοιγμα τῆς πόρτας. Ὅπου καὶ νᾶναι θὰ παίξη τὸ σήμαντρο γιὰ τὸ ζύμωμα κι' ἐλάτε νὰ βοηθήσετε.

Σηκωθήκαμε· σὲ λίγο ἀκούστηκε τὸ σήμαντρο.

—Ντίν-Ντάν-ντόν! Ντίν-Ντάν-Ντόν.

—Πάμε παιδιά, στους φούρνους, τούς λέω· ἄς δουλέψωμε τὸ ψωμί, πού θά φᾶμε γιά νά μὴν ἔχωμε ὑποχρέωση στους κηφήνες.

Σὲ λίγο βρισκόμαστε μπρὸς στίς μεγάλες σκάφες τοῦ μοναστηριοῦ καὶ ζυμώναμε ζύμη σύμφωνα μὲ τίς ὁδηγίες τοῦ Πάτερ Ἀμβρόσιου, πού ἦταν ὁ κελλάρης τῆς μονῆς.

—Μὰ τί κάνεις σὺ αὐτοῦ, ρωτᾷ μιὰ στιγμή τὸ δάσκαλο, ποῦχε κι' αὐτὸς ἀνασκουμπωθῆ κι' ἔπαιζε τὸ ζυμᾶρι μὲς στὴ σκάφτη. Ὁ δάσκαλος ἔστρεψε καὶ τὸν εἶδε, μὰ δὲν τοῦδωκε καμμιά σημασία κι' ἐξακολούθησε.

Ὁ πάτερ Ἀμβρόσιος μ' ἐκοίταξε· τοῦγενεφα στρίβοντας τὰ δάχτυλα τοῦ ἀλευρωμένου χεριοῦ μου, πὼς ὁ φίλος μας δὲν ἦταν ἐν τάξει στὰ μυαλά.

—Ἄ! ἔκαμε ὁ κελλάρης σ'ἄν ξαφνιασμένος καὶ τὸν ἀφῆκε νά κάνη ὅτι ἤθελε.

Σὲ λίγο ὁ δάσκαλος βγάζοντας τὰ χέρια του ἀπὸ τίς ζύμες τ'ἀπλυνε καὶ χωρὶς νά μᾶς πῆ τίποτε ἔφυγε. Ἐμεῖς ἐξακολουθήσαμε τὴν δουλειά μας· βοηθήσαμε τὸν Ἀκάκιο καὶ τὸν κελλάρη στὸ ζύμωμα κι' ἀνάψαμε τὸ μεγάλο φούρνο· ὡς τόσο ἦρθε κι' ὁ γούμενος νά δῆ τί κάνομε καὶ κάθησε λίγο μαζί μας· τὸν ἄκουσα πού ρωτοῦσε τὸν κελλάρη μυστικά.

—Πῶς σοῦ φαίνονται αὐτοὶ οἱ δυό;

—Σ'ἄν καλοί· ὁ ἄλλος μοῦ φαίνεται τρελλός.

—Φαίνεται ἀπὸ ἓνα μίλι μακρὰ! λέει ὁ γούμενος, καὶ προτοῦ φύγη μοῦ λέει.

—Ἄμα τελειώσετε ἔλα στὸ γουμενικὸ νά σέ δῶ μαζί μὲ τὸ σύντροφό σου.

Ἦστερα ἀπὸ μιὰ ὥρα τὸν βρήκαμε στὸ γουμενικὸ νά κάνη λογαριασμοὺς μὲ τὸ γραμματέα καὶ νά ἐτοιμάζουν κάτι χαρτιά.

—Ἄ! καλῶς τους· καθήσετε· νά! κάμετε τσιγάρο· ἐκεῖ βρίσκεται καπνὸς καὶ τσιγαρόχαρτα.

Ἦταν τὸ καλύτερο δῶρο ποῦ θὰ μπορούσε νὰ μοῦ κάμῃ· δὲν εἶχα πιεῖ ἀπὸ χθὲς τὸ βράδυ καὶ τὰ πνεμόνια μου λαχταροῦσαν δηλητήριο. ὁ Στάθης κατῶρθωσε κ' ἔκαμε ἓνα τσιγάρο σάν λουκάνικο.

—Πῶς τὰ κατάφερες κ' ἔκαμες αὐτὴ τὴ γαρδούμπα; τὸν ρωτᾷ ὁ γούμενος γελώντας πσραξενεμένος· τὸ δικό σου τσιγάρο κάνει τρία τοῦ συντρόφου σου· τὸ δίκιο εἶναι νὰ ξανακάμῃς τσιγάρο ὕστερα ἀπὸ τρία τοῦ συντρόφου σου.

Ὁ Στάθης χαμογέλασε σὰ νὰ δέχτηκε τὴ δίκια παρατήρηση τοῦ γουμένου. Σὲ λίγο ὁ γούμενος μᾶς ρωτᾷ.

—Δὲ μοῦ λέτε, σὰν τι δουλειὰ μπορεῖτε νὰ κάνατε;

—Ὅτι κι' ἂν εἶναι, ἄγιε καθηγούμενε, τοῦ λέω.

—Χμ! δὲν μπορεῖτε νὰ κάνετε ὅτι κι' ἂν εἶναι, μᾶ.

—Ὅτι κι' ἂν εἶναι, ἄγιε καθηγούμενε.

—Καὶ κλέφτες;

—Καὶ κλέφτες· γιατί ὄχι, ἂν τὸ φέρῃ ἡ ἀνάγκη· εἴμαστε ἀνθρώποι τῆς ἀνάγκης.

Τὴ στιγμή ἐκείνη εἶδα τὸ Στάθη ποῦχε βουτήξει τὸ χέρι του μὲ τρόπο μὲς στὸ βάζο τοῦ καπνοῦ κ' εἶχε πάρει μιὰ χούφτα.

—Αὔριο θὰ ξεχερσώσωμε μιὰ ἀγριάδα στὴν πλαγιά τοῦ βουνοῦ κοντὰ στὸ δάσος· θέλετε νὰ δουλέψετε;

—Γιατί ὄχι;

—Φαί, πιὸτὸ καὶ δέκα δραχμὲς τὴν ἡμέρα· θέλετε;

—Σὰ λίγα εἶναι· μὰ τί νὰ κάνωμε, τοῦ λέω κάνοντας τὸ στενοχωρημένο.

—Φτωχικὸ ἔναι τὸ μοναστήρι, Χριστιανοί μου! λέει μ' ἄγιοσύνη ὁ γούμενος.

—Ποῖος τὴν κάνει τὴ δουλειὰ αὐτή; ρωτᾷ ὁ

Στάθης.

—Τι σέ νοιάζει καί ρωτᾶς;

—"Ε! ἔτσι ρωτῶ.

—Νά μάθης νά μὴ ρωτᾶς ὅσο βρίσκεσαι δῶ, ἄν-
θές νά περνᾶς καλά. "Υστερα ποῦ θὰ κατεβοῦμε
κάτω θύμησέ μου νά σοῦ δείξω μέσα στό ναό τὴν
εἰκόνα τῆς γυναίκας τοῦ Λῶτ, ποῦ ἡ περιέργειά της
τὴν ἔκαμε στήλη ἄλατος!

—Κατάλαβα, κατάλαβα, γούμενε! μείνε ἡσυχος,
τοῦ λέει ὁ Στάθης μένα χαρακτηριστικὸ χαμόγελο.
Χαμογέλασε καὶ ὁ γούμενος εὐχαριστημένα σὰν νᾶθε-
λε νά τοῦ πεῖ «ὄπου ὑπάρχει συνεννόησις μηδὲν πα-
ρεξήγησις!»

Σὲ λίγο ποῦ ἐτοιμαστήκαμε νά βγοῦμε ἀπ' τὸ
γραφεῖο, ὁ γούμενος μοῦ φώναξε.

—Μανοῦσο!

—Ὅριστε, καθηγούμενε.

—Πάρε καὶ σὺ ἀπ' τὸ βάζο μιὰ χούφτα κα-
πνό, ὅσο ἔκλεψε ὁ σύντροφός σου.

Ὁ Στάθης δὲν ἔδειξε καμμιά ταραχή, μὰ ἐγὼ στε-
νοχωρήθηκα.

—Γιατί στενοχωρᾶσαι; μὲ ρωτᾶ ὁ γούμενος.
πράγματα φυσικά! "Ε; τὸ μόνο ποῦ δὲν εἶναι φυ-
σικὸ εἶναι πῶς ἐδῶ στό μοναστήρι κάποιος ἔχει μά-
τια καὶ στό σβέρκο· πὲς το καὶ τοῦ συντρόφου σου
καὶ μοῦ ξάπλωσε τὸ βάζο μὲ τὸν καπνό. Πῆρα μιὰ
χούφτα καὶ τὴν ἔβαλα στὴν ταμπακιέρα μου.

—Πάρτε καὶ σιγαρόχαρτα! νά! καὶ τραβήξαμε
πρὸς τὰ ἔξω. Ἦταν λιακάδα κ' ὡς που νά φτάξῃ
ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ ξαπλώσαμε στὸν ἥλιο. Σὲ λίγο
εἶδαμε τὸ δάσκαλο τὰ κατεβαίνῃ ἀπ' τὴν πλαγιά τοῦ
βουνοῦ· ἀκούσαμε τὴ φωνή του μιλοῦσε· μονάχος, μὰ
δὲν ἀκούαμε, τί ἔλεγε· ἦταν μακρὰ. "Αμα ἔφτασε
κοντά μας εἶδαμε ποῦ κρατοῦσε ἓνα μεγάλο μάτσο
ἀγριοκυκλάμινα.

—Γιὰ κοιτᾶχτε! καὶ ξαπλώνοντας τὸ χέρι του μπρὸς τὰ καμάρωνε.

—Τὶ θὰ τὰ κάμης, δάσκαλε;

—Θὰ τὰ πάω στὴν Παναγία! καὶ προχώρησε πρὸς τὸ ναό.

Δὲν τὸν ἀκλουθήξαμε μῆτε ἀπὸ περιέργεια, μῆτε ἀπ' ἀνάγκη νὰ μπούμε καὶ μεῖς στὸ ναό καὶ νὰ κάμω-
με τὸ σταυρό μας! «κουταμάρες» σκέφτηκα «εἰδωλο-
λατρεῖες τῶν κουτῶν ἀνθρώπων!» κι' ὅμως τὴν ἴδια
στιγμὴ σκεφτόμουνα πῶς: «ἐγὼ ἤμουν κουτὸς» ποῦ δὲν
εἶχα μέσα μου καμμιά πίστη νὰ μὲ θερμαίνῃ καὶ νὰ
μοῦ γλυκαίνῃ τὴ ζωή!

Τὸ ἀπόγεμα πάλι χάσαμε τὸ δάσκαλο· φάνηκε
ν' ἀνεβαίνῃ ἀπ' τὴ ρεματιά μόνο σὰν ἔγειρε ὁ ἥλιος
τὴ δύση του.

—Μὰ δὲ μοῦ λές, δάσκαλε, τὸν περιηγητὴ παρι-
στάνεις; τὸν ρωτᾶ ὁ Στάθης.

—Καὶ τί ἄλλο εἶμαι; Περιηγητὴς, φίλε μου!

—Ἔτσι νομίζεις; Τὰ μοναστήρια δὲν εἶναι «φάε
καὶ ξύσου, μὰ φάε καὶ ξενεφρίσου», φίλε μου· κάτι
πρέπει νὰ κάνῃς καὶ σύ· κάτι νὰ προσφέρῃς, τοῦ λέει
μὲ κάποια κακία ὁ Στάθης, ποῦ νόμισε πῶς τὸ πρωῖ-
νό του ζύμωμα τοῦδωκε δικαιώματα σοβαρὰ νὰ ἐ-
λέγχῃ.

—Γιατί θές, μωρὲ Στάθη, νὰ τὸν πικραίνῃς; τοῦ
λέω μὲ σιγὴ φωνή.

—Νά! δὲ βλέπεις κεῖ στὴν ἄκρη τὸ γούμενο ποῦ
κάθεται στὸ πεζουλι μὲ τὸν κελλάρη;

Μὰ ὁ δάσκαλος δὲν ἦταν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους
ποῦ τοὺς ἀποστομώνουν εὐκολα. Εἶχε πέρει φόρα
κι' ἄρχισε νὰ κάνῃ μεγαλόφωνα τὴν ἱστορία τῶν μο-
ναστηριῶν· στὸ τέλος κατάντησε:

—Τὰ χτήματα αὐτά, φίλε κύριε, ποῦ οἱ πατριῶ-
τες πρόγονοί μας ἐδώρησαν, βέβαια ἀποτελοῦν μιὰ
περιουσία τῶν μονῶν· μὰ οἱ μονεὲς εἶναι μιὰ ἀφηρη-

μένη ἔθνικὴ ἔννοια· δὲν εἶναι πρόσωπα ὑλικά· ἀνήκουν στὴν ὀλότητα καὶ κάθε Χριστιανός, καὶ περισσότερο οἱ ἀπόγονοι τῶν δωρητῶν, ἔχουν τὸ δικαίωμα νᾶρχωνται κάπου κάπου, καὶ νά παίρνουν ἕνα ποσοστὸ ἀπ' τὰ εἰσοδήματα τῆς κάθε μονῆς. Νά γιατί ἦρθα κ' ἐγὼ στὸ μοναστήρι σὰν περιηγητής.

Ὁ γούμενος μὲ τὸν κελλάρη ποῦ ἄκουσαν τὸτι εἶπε ὁ δάσκαλος καὶ ποῦ τοὺς ἄγγιξε στὰ ἰδιαίτερα συμφέροντά των, ἀφήκαν τὸ πεζοῦλι τους καὶ σίμωσαν· τὸν ἀκλούθηξαν καὶ μερικοὶ ἄλλοι καλόγεροι.

—“Ὡστε θεὸς τὸ ποσοστὸ σου, κύριε δάσκαλε, ἀπ' τὰ εἰσοδήματα τῆς μονῆς; τὸν ρωτᾷ ὁ γούμενος μὲ κρυμμένο θυμό.

—Δὲ θέλω νά πῶ αὐτό, ἀλλά...

—“Ὅχι, ὄχι· τὸ ἀναγνωρίζω· ἔχεις δίκιο· πολὺ δίκιο.

—Μά... ἔκαμε στενοχωρημένα ὁ δάσκαλος, ποῦ παρ' ὄλη τὴν τρέλλα του κατάλαβε πῶς ἔθιξε τοὺς καλογέρους.

—Δὲν ἔχει μὰ καὶ μά. Ἐγὼ θὰ σοῦ τὸ δώσω αὐτὴ τὴ στιγμή. Ἐχεις τὸ δικαίωμα νά τὸ πάρης καὶ γὰ τὴν ὑποχρέωση νά σοῦ τὸ δώσω. Λοιπόν. Ἡ μονὴ φέτος εἴσπραξε ἀπ' τὰ εἰσοδήματά της τετρακόσες χιλιάδες δραχμές· θέλεις νά σοῦ φέρω τὸν ἐπικυρωμένο ἀπολογισμὸ;

—“Ὅχι, ὄχι.

—Καλά! ἀπ' οὗ μὲ πιστεύεις, σ' εὐχαριστῶ. Ξέρεις πόσους κατοίκους ἔχει στὸ νησί μας;

—Ναί! ξέρω· τετρακόσες εἴκοσι χιλιάδες! λέει παρξενεμένος ὁ δάσκαλος.

—Ἐγὼ δέχομαι μόνο τετρακόσους. Αὐτὸ σὲ συμφέρει. Πόσο σοῦ ἀναλογεῖ ἀδελφέ μου; μιὰ δραχμὴ! Πολὺ σωστά! Πάρ' τὴν καὶ δίνε του! καὶ βγάζοντας ἀπ' τὴν τσέπη του μιὰ δραχμὴ τοῦ τὴν ἔδινε.

Ὁ κακομοίρης ὁ δάσκαλος τᾶχασε· δὲν ἤξερε τί

νά πῃ κρύος ἰδρώτας σύρωνε ἀπ' τὸ μέτωπό του. "Ἔτσι πού βρισκόμουνά λίγο πίσω ἀπ' τὸ δάσκαλο, προσπαθοῦσα νά ὑπενθυμίσω στὸ γούμενο μὲ νοήματα, πὼς δὲν ἔπρεπε νά παίρνη στὰ σοβαρὰ τῶ,τι τοῦλεγε ὁ δυστυχησμένος μισότρελλος· μὰ ὁ θυμός του δὲν τὸν ἄφηνε ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν τρέλλα τοῦ δασκάλου· ἐπὶ τέλους δὲν ἔμποροῦσε καὶ νά τὸν ἀδικήσῃ καὶ κανέννας, ἀφ' οὗ ἡ τρέλλα του δὲ εἶχε καμμιά ἐπίσημη πιστοποίηση· κανέννας μας δὲν ἤξερε ἀπὸ ποῦ ἐρχότανε καὶ ποιά τρικυμία εἶχε ταράξει τὸ μυαλό του· εὐτυχῶς ἔνας γέρος καλόγερος, ὁ Ἰλαρίωνας, θεώρησε πὼς εἶχε ὑποχρέωση νά ὑποστηρίξῃ τὸν ξένο καὶ μὲ καλοκάγαθο ὕφος προσπάθησε νά καθησυχάσῃ τὸν ἡγούμενο πού φούσκωνε καὶ ξεφούσκωνε σὰν τὸν διάνο.

—Παρεξήγησες τὰ λόγια του, ἅγιε καθηγούμενε· μ' αὐτὸ πού εἶπε ἤθελε νά πῇ σέ κείνους πού δὲν τῶξεραν, πὼς οἱ ἅγιοι δωρητὲς τῆς μονῆς, δίνοντας τίς περιουσίες των στὴ μονή, εἶχαν ὑπ' ὄψει των πὼς ἀπ' τὰ μοναστήρια ποῦναι χτισμένα σὲ ἐρημικὰ μέρη, πάντα, θὰ τύχαινε νά περάσουν Χριστιανοὶ πού θάθελαν στέγη καὶ ψωμί καὶ κεῖ πού θάφηναν στὸ μοναστήρι πέντε, ἄφηναν δέκα, γιὰ νά περισσεύῃ πάντα καὶ κάτι γιὰ τὸν ξένο.

—Νά τὸ πῇ ἔτσι, πάτερ Ἰλαρίωνα, ὄχι νά μᾶς πῇ πὼς ἐπειδὴ κάποιος πρόγονός του ἀφῆκε κάτι σ' ἓνα μοναστήρι μπορεῖ ἢ εὐγενεῖα του ν' ἄρθῃ νά ξαπλώσῃ τὴν ἀρίδια του στὸ μοναστήρι μας καὶ νά τρώῃ καὶ νά πίνῃ σὰν περιηγητής! "Ἄλλως τε ποιὸς ἦταν ὁ πρόγονός του καὶ ποιὸ τὸ μοναστήρι πού δέχτηκε τὴ δωρεά του;

—"Ἐ! καλά! καλά! δὲν εἶναι ἀνάγκη! καλά! συχωρεμένος νᾶναι ὁ Χριστιανὸς γιὰ τὰ λόγια πού δὲν καλοσκέφτηκε προτοῦ τὰ πεῖ.

Ἄ ἡ γούμενος πού φαίνεται πὼς εἶχε πετύχει τὸ σκοπὸ του, ἔκαμε τὸν ἱκανοποιημένο ἀπ' τὰ λόγια

τοῦ γέρου Ἰλαρίωνα καὶ τράβηξε πάρα πέρα. Ὁ γέρος γιὰ νὰ ξεχαστῇ ὀλότελα τὸ ἐπεισόδιο αὐτό, μᾶς πῆρε στὸ κελλί του νὰ μᾶς δώσῃ μιὰ ρακί· ἀκλούθηξε κι' ὁ Κύριλλος κι' ὁ Εὐψύχιος, πού ὄλη τὴν ὥρα τοῦ καυγᾶ κρατοῦσε ἀποκρυσταλλωμένο στὰ χεῖλη του ἓνα περίεργο χαμόγελο· μόλις μπήκαμε μέσα στὸ κελλί τοῦ Ἰλαρίωνα, ὁ Εὐψύχιος ἀφήκε στὴ θέση τοῦ χαμόγελου νὰ ξαναπηδήσῃ ἓνα ἄγριο μῖσος καὶ πιάνοντας τὸ δάσκαλο ἀπ' τὸ πέττο τοῦ σακακιοῦ του καὶ κουνώντας τον ἀπειλητικὰ τοῦ λέει:

—Σὰν δὲ εἶσαι βέβαιος πὼς θὰ πετύχῃς στὸ πάλεμα, γιατί παλεύεις;

Ὁ δάσκαλος σὰν τρομαγμένος τὸν κοίταξε κι' ᾔηταν ἔτοιμος νὰ ζαρῶσῃ περισσότερο.

—Καλὰ ἄρχισες· μὰ τέλεψες κακὰ κι' ἀνάποδα!

Ὁ δάσκαλος πῆρε κάποιον ἀέρα.

—Σὰν σοῦ εἶπε πὼς ὁ ἰσολογισμὸς τῆς μονῆς μᾶς ἔφερε ἔσοδα τετρακόσες χιλιάδες δραχμές, θᾶπρεπε νὰ τὸν ρωτήσῃς· καὶ ποιὸς ἔκαμε τὸν ἔλεγχο νὰ μᾶς πῇ πὼς δὲν ἐκλέψετε τὰ μισὰ; κι' ἂν σοῦ λεγε πὼς ἀπ' τὴ μοναστηριακὴ ἐπιτροπὴ ἔγινε ὁ ἐπίσημος ἔλεγχος καὶ ἡ κανονικὴ ἐπικύρωση, θᾶπρεπε νὰ τοῦ πῆς: ἴσα κλέφτες κι' ἴσοι κερατᾶδες εἶστε κι' ἀπ' τίς δυὸ μεριές.

Ὁ δάσκαλος σὰν νὰ φωτίστηκε μ' ἓνα περίεργο φῶς! ὄρθωσε τὸ κορμί του κι' ἀγρίεψε τὰ μάτια του· στράφηκε πρὸς τὴν πόρτα μὲ τὴ διάθεση νὰ τρέξῃ στὸ κελλί τοῦ γουμένου καὶ νὰ συμπληρώσῃ τὸ τσάκωμα· ὁ γέρος Ἰλαρίωνας κατάλαβε τὸ σκοπὸ του καὶ πιάνοντάς τον ἀπ' τὸ χέρι μαλακὰ τοῦ λέει.

—Μὴν πιστεῦς τὸτι σοῦ λέει ὁ Εὐψύχιος· σοῦ χορατεῦει· μὴ σὲ κάμῃ νᾶβρης κανένα μπελλᾶ· γύρευε τὴ δουλειά σου. Εἶσαι ἄνθρωπος φρόνιμος, ὅπως μοῦπαν, καὶ πρέπει νὰ ξέρῃς καλὰ πὼς περισσότερο ψωμί τρώγεται μὲ τὸ μέλι παρὰ μὲ τὸ ξύδι· συμφωνεῖς;

Ὁ δάσκαλος, πὶὸ σαστισμένος ἀκόμα, παραδέχτηκε πῶς καλύτερο ἄρτημα γιὰ τὸ ψωμί ἦταν τὸ μέλι παρὰ τὸ ξύδι καὶ κάθησε δίπλα στὴν παραστιά. Ὁ γλυκόλογος Ἰλαρίωνας ἔφερε ρακὶ καὶ ἀμύγδαλα καὶ ἄρχισε μὲ τὴ σειρά νὰ δίνῃ ἀπὸ ἓνα ποτήρι· τὸ πιὸ τὸ δευτέρωσε καὶ τὸ κέφι μας διορθώθηκε· μὰ ὡς τόσο ὁ Εὐψύχιος μὲ εἶχε παρμένο παράμερα κοί μου· λεγε γιὰ τίς οἰκονομικὲς ἀταξίες τοῦ γουμένου, ποῦχε ὑποδουλωμένο τὸ ἡγουμενοσυμβούλιο μὲ διάφορα ὑποπτα μέσα· τῶχε μπουκώσει καὶ τοῦχε κομμένη τὴ φωνή του μὲ παραχωρήσεις παράνομες γιὰ νὰ κάνη τὰ δικά του. Σὲ πέντε δέκα λεπτὰ μέσα ὁ Εὐψύχιος μοῦχε δώσει μιὰ ἀποκρουστικὴ εἰκόνα τῶν καλογερικῶν τσακωμάτων, πού γεννοῦνται μαζὶ μὲ τοὺς μοναχοὺς καὶ πού δὲν περνοῦν οὔτε μὲ τὸ θάνατό τους, γιὰτὶ «οἱ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου τὸν ἀκλουθοῦν καὶ μετὰ τὸ θάνατό του, εἴτε καλὲς εἶναι εἴτε κακὲς!» ὅπως μοῦ τόνισε ὁ Εὐψύχιος.

Τὴν ἄλλη μέρα πρωῖ-πρωῖ πιάσαμε δουλειὰ στὴν ἀγριάδα· ὁ γούμενος ἤθελε νὰ ξεχερσώσει μιὰ μεγάλη ἔκταση, νὰ τὴν ἀνασκάψῃ βαθειὰ καὶ νὰ τὴ φυτέψῃ ἀμπέλι· ἡ ἰδέα του, ὅπως ἔλεγαν οἱ ἄλλοι, ἦταν καλὴ καὶ θὰ ὠφελοῦσε τὴ μονὴ ποῦχε τόσες ἀγριάδες· καὶ τὴν προηγούμενη χρονιά εἶχε ξεχερσώσει μιὰ μεγάλη ἔκταση καὶ τὴν ἔσπειρε καὶ πάνω στὴ μεγάλη πλαγιά εἶχε φυτέψῃ τρεῖς χιλιάδες κυπαρίσσια· δουλεύοντας εἶχα μάθει ἀπὸ τοὺς δυὸ δόκιμους καλογέρους, πού δούλευαν μαζὶ μας, πῶς τὸ τωρινὸ ἡγουμενοσυμβούλιο εἶχε μεγάλα σχέδια, γιὰτὶ ὁ τωρινὸς γούμενος δὲν ἦταν μονοφαγᾶς σὰν τὸν προηγούμενο· δὲ σοῦ λέω, τρώει βέβαια μὲ τὰ τριάντα δυὸ δόντια του, μὰ κάνει καλὸ καὶ στὴ Μονή· μὰ ὁ προηγούμενος τί ἔκανε, ἔ;

—Μὰ ποιὸς ἦταν «προηγούμενος»;

—Δὲν θὰ τὸν ξέρῃς. Τὸν λένε Εὐψύχιο.

—“Α! κατάλαβα.

—Τὸν γνώρισες; μὲ ρωτᾷ ὁ Ἀκάκιος.

—Ναί! χθὲς τὸ μεσημέρι.

—“Ε! τότε θὰ τὸν κατάλαβες· φαίνεσαι ἔξυπνος ἄνθρωπος.

Τὸ μεσημέρι φάγαμε στή λιακάδα· ἡ δουλειὰ μᾶς εἶχε ἀνοίξει τὴν ὄρεξη μας καὶ δὲν ἀφήκαμε στή γαβάθα μήτε τὸ λέρωμα τοῦ λαδιοῦ.

—“Ας ξαπλώσωμε λίγο! μᾶς λέει ὁ ἄλλος δόκιμος πού τὸν ἔλεγαν Παγκράτιο· δέ μᾶς πήρανε δά καὶ σκλάβους ἀπ’ τὴν Μπαρμπαριά!

Ξαπλώσαμε καὶ οἱ τέσσερις στὸν ἥλιο γιὰ δυὸ ὥρες· εὐτυχῶς ὁ Ἀκάκιος μετὰπνισε καὶ εἶδε ἀπὸ μακρὰ τὸ γούμενο νᾶρχεται.

—Σηκωθῆτε γλήγορα· μᾶς φωνάζει ὁ γούμενος ἔρχεται· στή δουλειά κακομοίρηδες! καὶ βιαστικά ἄρπαξε τὴ τσάπα του.

Κι’ ἐγὼ πήρα τὴ δική μου· ἐμεῖς οἱ δυὸ καθαρίζαμε ἀπ’ τοὺς θάμνους καὶ τ’ ἀγριόχορτα. ὁ Παγκράτιος μὲ τὸ Στάθη μάζευαν τὰ κλαδιὰ καὶ τὰ χόρτα καὶ τᾶκαναν σωρούς μακρὰ ἀπὸ τὸ δάσος, γιὰ νὰ τοὺς δώσωμε φωτιὰ κατὰ τὸ βράδυ ποῦπεφτε, πάντα κι’ ὁ λίγος ἀέρας.

Περιμένοντας τὸν ἠγούμενο εἶχαμε ριχτεῖ στή δουλειὰ μὲ τὰ μούτρα χωρὶς νὰ μιλοῦμε, σὰ νὰ φοβόμαστε μὴ μᾶς ἀκούσῃ ἀπὸ κεῖ πού ἔρχότανε· κι’ ὅμως ἦταν τόσο μακρὰ ἀκόμα. Σᾶν ἦρθε ἔδωσε στὸν καθένα μας ἓνα μεγάλο ποτήρι κρασί ἀπ’ τὸ φλασκί πού κρατοῦσε.

—Κουράγιο, παιδιά! σὲ δυὸ μέρες θὰ τὸ τελέψωμε.”Ε;

—Κατὰ τὸ νίμα! τοῦ λέει ὁ Στάθης.

—Μὰ δὲν εἶστε γαϊδούρια!

—Ποιὸς ξέρει; κι’ ἂν εἴμαστε δὲν μποροῦμε νὰ γίνουμε; ἔ;

—Λογαριασμός δικός σας, φίλε μου, τοῦ λέει γελώντας ὁ γούμενος.

Ἡ δουλειὰ προχωροῦσε. Ὁ γούμενος ἄρπαξε τὴν τσάπα τοῦ Παγκράτιου καὶ ρίχτηκε κι' αὐτὸς στὸ ξεχέρωμα. Ἐγὼ αἰσθανόμουν τὰ χέρια μου νὰ καί-νε· κάθε τόσο ἄφηνα τὴν τσάπα μου καὶ φτοῦσα μέσα στὶς παλάμες μου· ὁ γούμενος τὸ παρατήρησε.

—Γιὰ νὰ δῶ τὰ χέρια σου! μοῦ λέει.

Ξάπλωσα τὰ χέρια μου καὶ εἶδε τὶς φοῦσκες ποῦ μοῦχε κάμει ἢ τσάπα.

—Χμ! κακὴ δουλειά! μὲ κοίταξε στὰ μύτια· εἶσαι ἀσυνήθιστος· ἔ;

Δὲν τ' ἀπάντησα.

—"Αψητος εἶσαι ἀκόμα· πρώτη φορά πιάνεις τσάπα;

—Ναί! πρώτη φορά!

—Γιατί δὲ μοῦ τῶλεγες;

—Πρέπει νὰ δουλέψω· ἀλλοιῶς.....

—Τι θές νὰ πῆς; θὰ βρεθῆ ἓνα κομμάτι ψωμί.

Ξανάρχισα νὰ δουλεύω τὴν τσάπα μου.

—Παράτα· σώριαζε μὲ τὸ σύντροφό του τὰ κλαδιά· ὁ Παγκράτιος θὰ κάνη τὴ δουλειά σου· ἔ, Παγκράτιε; φώναξε· ἄφησε τὶς ψευτιές κι' ἔλα πιάσε τὴν τσάπα· μὴ μοῦ κάνεις τὸν ἀπατεῶνα! γιὰ κοίτα τὰ χέρια του! ντροπὴ σου.

Ὁ Παγκράτιος μοῦ σίμωσε· τοῦδειξα τὰ χέρια μου!

—Καὶ δὲ μοῦ τῶλεγες, εὐλογημένε, πὼς δὲν εἶσαι ἄξιος; κουβάλιε τὰ δεμάτια.

Σὰν ἐβράδιασε δώσαμε φωτιά στοὺς σωρούς τῶν κλαδιῶν καὶ τῶν χόρτων ποῦχαμε κάμει· ἡ βραδιά ἦταν ἡσυχὴ κι' οἱ ἄσπροι καπνοὶ τῶν χλωρῶν κλαδιῶν σηκωνόντανε στήλες-στήλες, ἢ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη σὰν κολῶνες ἀρχαίου ναοῦ. Δὲν ξέρω πὼς μοῦρθε στὸ μυαλό ἢ σκέψη πὼς κάναμε θυσία στὴ Δήμη-

τρα καὶ πὼς ἡ θυσία μας ἦταν καλόδεχτη ἀπ' τὴ μυ-
στηριώδικη θεά!

Ξανάπιαμε κρασί, οβύσαμε τὶς φωτιές πατώντας
τῆς μετὰ ποδάρια μας, γιὰ ν' ἀποφύγωμε τὸν κίν-
δυνο ἂν σηκωνότανε τὴ νύχτα ἀγέρας καὶ φύγαμε.
Σὰν ἐφτάξαμε στὸ μοναστήρι ὁ γούμενος μετὰ πῆρε
στὸ ναό.

—“Αλειψε τὶς χουφτες σου με λάδι ἀπο τὴ μεγά-
λη καντήλα τῆς Παναγίας· γιατρεύει!

“Αλειψα τὰ χέρια μου.

—“Ἄντε τώρα νὰ πᾶμε νὰ φᾶμε!

Μὰ τὴ στιγμή ποῦμαστε ἔτοιμοι νὰ βγοῦμε
ἔξω διακρίνω κοντὰ στὸ ἱερὸ τὸ δάσκαλο ποῦ ἦταν
γονατισμένος μπρὸς στὴν εἰκόνα τοῦ Μιχαὴλ Ἀρ-
χαγγέλου· τὸν ἔδειξα μετὰ τὸ δάχτυλό μου στὸ
γούμενο· σὰν νὰ ξαφνιάστηκε· τὸν πλησίασε· στάθη-
κε καὶ τὸν κοίταξε χωρὶς νὰ τοῦ μιλή· γιὰ μιὰ στιγ-
μὴ ὁ δάσκαλος γύρισε καὶ τὸν εἶδε.

—“Ἀπὸ δῶ δὲν μπορεῖς νὰ μετὰ διώξης· ἔ; ἀνή-
κει σ' ὄλους μας ὀλόκληρος· ἔ; ὀλόκληρος ὁ ναὸς
εἶναι γιὰ κάθε χριστιανό· δὲν ἔχει δῶ ποσοστό!

—“Ἐλα, ἔλα· πᾶμε νὰ φᾶμε· συχώρεσέ με ἂν
σὲ παραπόνεσα ψὲς τὸ μεσημέρι.

“Ὁ δάσκαλος σηκώθηκε καὶ τὸν κοίταξε.

—Δὲ φταῖς ἐσύ, γούμενε.

—Καὶ ποιὸς φταίει;

—Νά, κείνος ἐκεῖ! καὶ τοῦδειξε τὴν εἰκόνα τοῦ
Μιχαὴλ Ἀρχαγγέλου, ποῦ μᾶς κοίταζε μετὰ ἄγρια
μάτια κρατώντας γυμνὸ τὸ σπαθί του. Αὐτός! αὐ-
τός φταίει κι' ἄρχισε νὰ κλαίῃ γοερά!

“Ὁ γούμενος μετὰ κοίταξε στενοχωρημένα· δὲν
ἤξερε τί νὰ μοῦ πῆ· μὰ μήτε γῶ ἤξερα τί ἤθελαν νὰ
ποῦν τὰ λόγια τοῦ δασκάλου.

—Τὶ τὸν παρακαλοῦσες νὰ σοῦ κάνῃ; τὸν ρωτᾶ
ὁ γούμενος.

—Νά μῆ μοῦ βασανίζῃ τὸ παιδί!

—Ποιὸ παιδί;

Δέ μᾶς ἔδωκε καμμιὰ ἐξήγηση· μᾶς ἀκλούθηξε καὶ βγήκαμε ἔξω.

Τὴν ἄλλη μέρα ξαναπήγαμε στὴ δουλειά· ἦρθαν κι' ἄλλοι δυὸ καλόγεροι κ' ἡ δουλειὰ τέλεψε νωρίς· κάψαμε πάλι τὰ σωριασμένα κλαδιά, σβύσαμε τὶς φωτιές καὶ γυρίσαμε στὸ μοναστήρι· γυρίζοντας πίσω ἔμαθα πὼς τὸ κάψιμο τῶν κλαδιῶν κάνει μεγάλο καλὸ στὸ χωράφι, γιατί ἡ στάχτη τοῦρχεται σὰ λίπασμα. Ἦταν Σαββατόβραδο· ἀπὸ τὴ Δευτέρα τὸ πρωτὶ θάρχιζε τὸ σκάψιμο τῆς ξεχερωμένης ἀγριάδας· Δυὸ μέρες δουλειὰ μὲ εἶχε κουράσει πολὺ· ὄλο μου τὸ κορμί πονοῦσε· δὲν εἶχα κέφι νὰ μιλήσω· μὰ ὁ Στάθης φλυαροῦσε ἀκατάπαυτα γεμάτος κέφι, γιατί ὁ γούμενος τοῦχε πεῖ πὼς μποροῦσε νὰ κλέφτῃ ἐλεύθερα καπνό· τὸν εἶχε πιάσει γιὰ δεύτερη φορὰ νὰ κλέφτῃ.

—“Ἀκουσε, Στάθῃ, τοῦ λέει· τὸ μόνο ποῦ δὲ μπορεῖ κανένας νὰ κἀνῃ στὸ μοναστήρι εἶναι νὰ κλέφτῃ. Πάντα δυὸ μάτια θὰ βρεθοῦνε νὰ σὲ δοῦν τὴν ὥρα ποῦ δὲν τὸ περιμένεις· τὸν κλέφτῃ δὲν τὸν κλέφτουνε· ἀκοῦς; δὲ θέλω νὰ πῶ πὼς κ' ἐμεῖς εἴμαστε κλέφτες..... μὰ ἔχε τὸ νοῦ σου. Παῖρνε καπνὸ ὅσες φορές θέλεις· ἔχομε ἄφθονο στὸ μοναστήρι· βέβαια λαθρεμπόριο εἶναι..... μὰ δὲ βαριέσαι; παίρνε!

Νά! αὐτὸ ἦταν αἰτία κι' ὁ Στάθης εἶχε ἀβάσταχτο κέφι· ἀπ' τὴν ἄλλη ὁ δάσκαλος εἶχε σοβαρευτεῖ· δὲν πολυμιλοῦσε· ἀπαντοῦσε μόνο σὰν τὸν ρωτοῦσε κανένας.

—Δὲν εἶμαι στὰ κέφια μου, ἔλεγε σὰν τὸν ρωτούσαμε κάτι καὶ σταματοῦσε σ' αὐτὴ τὴ δήλωση.

Δὲν κοιμόμαστε πιά στὴν καζάνα· ἔκανε τρομερὸ κρύο τὴ νύχτα κι' ὁ ξενώνας δὲν εἶχε τζάκι·

μέναμε σ' ένα μικρό δωμάτιο δίπλα στο κελλί του Πάτερ Μανασή κι' ο δάσκαλος ἔμενε κοντά στο γέρο Ίλαρίωνα· οἱ πόρτες ἦταν δίπλα κ' οἱ βεγγέρες· μας καθεβραδυές. Τρώγαμε νωρίς! πολύ νωρίς· μετά τὸ ἀπόδειπνο, πού διάβαζαν ὅλοι μαζί οἱ καλόγεροι μέσα στο νὰο τώρα πιά πού χειμώνιασε, καθένας τραβιότανε στο κελλί του· οἱ καλόγεροι κοιμόντανε νωρίς, γιατί προτοῦ ξημερώσει ξυπνοῦσαν ὅλοι νύχτα βαθεῖα γιὰ τὸν ὄρθρο.

Ὁ δάσκακος πήγαινε κάθε πρωτὶ στὸν ὄρθρο· ἐγὼ κι' ὁ Στάθης δὲν πήγαμε ποτέ.

Ἡ δουλειὰ εἶχε ἀρχίσει τὴ Δευτέρα τὸ πρωτὶ· ὁ γούμενος εἶχε βρεῖ καὶ τρεῖς ἄλλους ἐργάτες ἀπ' τὸ γειτονικὸ χωριὸ καὶ μὲ τοὺς δυὸ δοκίμους, τοὺς τρεῖς «ὑποταχτικούς» τῆς μονῆς καὶ δυὸ τρεῖς καλογέρους πού συχνάλασαν, κατωρθώσαμε νὰ δρομώσωμε τόσο τὴ δουλειὰ, πού ὁ γούμενος ἦταν ἐνθουσιασμένος· βιαζότανε νὰ κάμῃ τὴ γῆ «κύλισμα» καὶ νὰ τὴν ἀναποδογυρίσῃ γιὰ νὰ δεχτῆ τῆς βροχῆς πού περίμεναν κάθε μέρα ἄφθονες· κάπου· κάπου ἐρχότανε κι' ὁ δάσκαλος καὶ βοηθοῦσε μαζεύοντας μὲ τὸ κοφίνι τὶς πέτρες καὶ φέρνοντάς τῆς ἔξω πρὸς τὸ μέρος τοῦ δάσους πού τὶς σωριάζαμε· κάναμε πὼς δὲν τὸν προσέχαμε, γιατί καὶ μιὰ λέξη μόνο νὰ τοῦ λέγαμε, παραιτοῦσε τὸ κοφίνι κι' ἔφευγε χωρὶς νὰ πῆ λέξη· αὐτὸ γινότανε μόνο σὰν εἶχε τὶς κακὲς του, πού ὁ Στάθης τὶς χαρακτήριζε «φεγγάρια».

—Ὁ δάσκαλος ἔχει πάλι τὰ φεγγάρια του! Ἴσως νᾶχε καὶ δίκιο γιατί κάποτε εἶχα ἀκούσει πὼς στοὺς νευρασθενικοὺς ἔχουν σοβαρὴ ἐπίδραση οἱ σεληνιακὲς μεταβολές. Ποιὸς ξέρει;

Ἴσως καὶ νᾶτάν κι' αὐτὸ σωστό. Ποιὸς θὰ πιστεῦε, σὰν τὸ πρωτοεῖπαν, πὼς ἡ ἔλξη τοῦ φεγγαριοῦ θὰ μποροῦσε νᾶχῃ ἐπίδραση στὶς παλλίρροιες; ἂν τολμοῦσες νὰ τὸλεγεθ ἔσὲ καπέλωναν· ἔ;

Ἡ δουλειὰ τέλεψε τὴν Πέμπτη τὸ βράδυ εἶχα-
με σκάψει δέκα στρέμματα γῆς· τὴν εἶχαμε ἀναπο-
δογυρίσει κ' εἶχαμε βγάλει στὴν ἐπιφάνεια τοὺς
μεγάλους βόλους τοῦ χωμάτου ποὺ ἦσαν μαῦροι ἀπὸ
τὴ δύναμη. Ποιὸς ξέρει πόσες ἑκατοντάδες χρόνια
θᾶχε νὰ δουλευτῇ τὸ χῶμα αὐτό! κανένας μῆτε ἀπὸ
τοὺς γέρους δὲν εἶχε ἀκούσει πὼς καλλιεργοῦντανε
τὰ χέρσα αὐτὰ χωράφια, ποῦχε ξεχάσει ὁ καλογε-
ρικός ἰδρώτας.

Σὰν νὰ τῶχαμε παραγγελιά καὶ τὰ μεσάνυχτα
ἄρχισε μιὰ δυνατὴ βροχὴ ποὺ βάσταξε ὡς τὸ πρωτὶ!
τὸ ἀφράτο χῶμα τὴ δέχτηκε μὲ λαχτάρια κ' οἱ βῶ-
λοι τοῦ ἔλυωσαν καὶ τὰ δέκα στρέμματα γίνηκαν
ταψί· ὁ γούμενος ἐνθουσιάστηκε καὶ τὴν ἄλλη μέρα
ἀπ' τὸ πρωτὶ ρακόπινε τρώγοντας σταφίδες, στρα-
γάλια καὶ ἀμύγδαλα καβουρντισμένα στὴν ἄρμη.

Μετὰ δυὸ μέρες μᾶς ἔδωκαν ἄλλη δουλειά· θὰ
βοηθούσαμε στὸ χτίσιμο ἑνὸς πηγαδιοῦ· ἦταν κοντὰ
στὸ μοναστηρι κ' ἔτσι ἡ δουλειὰ προόδευε, γιατί
ἄλλοι, ποιὸς λίγο, ποιὸς πολὺ, βοηθοῦσαν νὰ τελέ-
ψωμε μιὰ ὥρα ἀρχύτερα κ' ἔπρεπε νὰ γίνῃ γρήγορα
τὸ χτίσιμο καὶ νὰ προλάβωμε τὸ χειμῶνα νὰ μὴν χα-
λάσῃ καὶ νὰ πᾶν οἱ κόποι καὶ τὰ ἔξοδα χαμένα. Τὸ
βράδυ γύριζα ἀπ' τὴ δουλειὰ κατάκοπος δὲν εἶχα
ὄρεξη γιὰ πολλὰς κουβέντες κ' αὐτὸ στενοχωροῦσε
τὸ Στάθη ποὺ προτιμοῦσε τὴ φλυαρία κ' ἀπὸ τὸ
ψωμί. Ὁ γούμενος παρακολουθοῦσε τὴν προθυμία
ποῦδειχνα στὴ δουλειὰ καὶ τῶκανε πίσω μου λόγο-
παινῶντάς με· ἕνα βράδυ μοῦδωκε κ' ἕνα πακέττο
τσιγάρα· ὁ Στάθης κατάλαβε ποῦ τὰ βρῆκα.

—Τι θές νὰ παραστήσης τάχα; τὸν τίμιο καὶ εὐ-
συνειδητο; οἱ ἄλλοι δὲ σὲ ξέρουν· μὰ ἐγὼ σὲ ξέρω
καλά. Εἶν' ὁ τρόπος ποὺ μεταχειρίζεσαι καὶ σὺ
γιὰ νὰ κλέβῃς.

—Πρόσεξε στὰ λόγια σου, Στάθη!

Ἡ κατασκοπισμένη ὑπαρξή μου τοὺς φόβιζε....

«ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ»

ΦΥΛΛΟ 3

—Τί νά προσέξω; γιατί νά προσέξω; ἐγώ εἶμαι καθαρὸς οὐρανός· ὅτι κάνω τὸ λέω· μὰ σύ· σὰι κρυφῇ πληγῇ· δουλεύεις ἀπὸ μέσα ἀπὸ μέσα· κάθεται καὶ σκέφτεσαι «πῶς θὰ τὰ καταφέρω νά μὲ προσέξουν καὶ νά κερδίσω κάτι πάρα πάνω ἀπ' τὸ σύντροφό μου!» νά! αὐτὸ σκέφτεσαι καὶ κάνεις ψεύτικες κινήσεις, ψεύτικες προκοπὲς καὶ πετυχαίνεις! Τί διαφορὰ ἔχεις ἀπὸ μένα ποῦ κρυφὰ ἀπ' τοὺς ἄλλους κλέφτω; νά! ἔλα νά δῆς τί ἔχω μαζεμένα ὡς τώρα.

—Ἀπὸ ποῦ;

—Ἀπὸ δῶ· ἀπ' τὰ κελλιά τῶν καλογέρων! Γιὰ κοίτα! κι' ἀνοίγοντας μιὰ σακκούλα ποῦχε κρύψει μὲς τὴν καμινάδα τοῦ δωματίου, ποῦ μᾶς εἶχαν δώσει καὶ μέναμε, μοῦ παρουσίασε μιὰ ταμπακέρα, ἓνα κουτάλι, ἓνα μολύβι, μιὰ σύνοψη, ἓνα ζευγάρι γιαλιά, δυὸ ρακοπότυρα, μιὰ μποτήλια, ἓνα κουβάρι σπάγο, ἓνα χαρτί γεμάτο καπνὸ, ἓνα σωληνάριο κινίνο, κι' ὅλα αὐτὰ ἀνακατωμένα μὲ καμμιὰ ὀκὰ ρεβύθια.

—Μωρὲ τί· ναι αὐτά; τὸν ρωτῶ στενοχωρημένα, γιατί φοβόμουνα μὴ μᾶς προφτάξουν καὶ νά μὲ πάρουν γιὰ συνεργό.

—Τί ρωτᾶς; δὲν τὰ βλέπεις; Πρῶτα—πρῶτα τὰ ρεβύθια σὲ μιὰ δύσκολη ὥρα γίνονται στραγάλια καὶ σταματοῦμε τὴν ἐπανάσταση τῆς παραδαρμένης μας· κι' ἔδειξε τὴν κοιλιά του· στὴν μποτήλια θὰ βάλω ρακί· νά καὶ τὰ ποτήρια γιὰ νά μὴν περιμένῃ ὁ ἓνας πότε θὰ πιῇ ὁ ἄλλος· ὁ σπάγος κάτι θὰ χρειαστῇ· ποῦ ξέρεις; ἔ;

Τὸν κοίταζα κουνώντας τὸ κεφάλι μου σὰν νά τὸν ἐλεεινολογοῦσα· αὐτὸς ἀτάραχος συνέχισε.

—Δὲν μπορεῖς νά πῆς πῶς δὲ χρειάζεται τὸ κινίνο! θυμᾶσαι πόσες φορές εἶχαμε τὴν ἀνάγκη του· γιατί νά μὴν ἔχωμε; γιὰ τὸν καπνὸ καὶ τὴν ταμ-

πακέρα δὲν φαντάζομαι νὰ θῆς δικαιολογητικό. Εἶσαι ἀπαίσιος σύντροφος σὰν δὲν ἔχῃς νὰ καπνίσῃς! "Α! τὰ γιαλιά; τὰ θέλω γιὰ τὴν κακομοίρα τὴ γρηὰ θειά μου, ποὺ δὲν φέγγει· δὲν ξέρω ἂν τῆς κάνουν, μὰ.....

—Καὶ τὴ σύνοψη;

—"Α! ναί! ξέχασα! τὴν πῆρα ἀπ' τὸ τραπέζι πάνω τοῦ πάτερ "Ανθιμου. Αὐτὸς ἔχει τόσα βιβλία!

—Καὶ τοῦ πῆρες τὴ σύνοψη;

—Ναί! γιατί ὄχι; σὰν θὰ στενοχωριόμαστε κάποτε, θᾶχῶμε κάτι νὰ διαβάσωμε νὰ περνᾷ ἡ ὥρα μας!

—"Ἄς τὸ διάολο, βλάκα! κρύψ' τα γρήγορα μὴ μᾶς προφτάξουν καὶ μᾶς πετάξουν ἀπ' τὴ μονὴ σὰν λωποδύτες!

—Μὴν εἶσαι πρόστυχος! μὴ βρίζῃς. Χίλιες φορὲς σοῦ τῶχῶ πεῖ· ἀπ' τὰ λόγια του φαίνεται ὁ ἄνθρωπος! καὶ μ' ὄλη του τὴν ἡρεμία ξανάβαλε τὰ διάφορα αὐτὰ πράγματα μέσα στὴ σακκούλα ἀνακατώνοντάς τα μὲ τὰ ρεβύθια. "Α! ξέχασα! πῶς σοῦ φαίνεται ἡ σακκούλα; λὲς νὰ τοὺς χρειάζεται; Εἶναι μαξηλαροθήκη· τὴν πῆρα ἀπ' τὸ φράχτη ποὺ εἶχαν ἀπλώσει τὴ μπουγάδα οἱ παραδουλεῦτρες!

Συγκράτησα τὰ νεῦρά μου μὲ τὴ σκέψη πῶς θᾶπρεπε γρήγορα νὰ χωρίσω ἀπ' τὸν ἀπικίνδυνο αὐτὸ σύντροφο· καμμιά ὥρα θὰ μέ τραβοῦσε στὴ φυλακὴ γιὰ συνεργό. "Ὀλη τὴ νύχτα ἐκείνη δὲν κοιμήθηκα· ἄλλως τε καὶ τὸ ρουχαλιτὸ τοῦ δασκάλου ἀπ' τὸ διπλανὸ δωμάτιο δὲ μᾶφηνε καὶ νᾶθελαι νὰ κοιμηθῶ· ἦταν λίγο κρυωμένος καὶ ὁ λαιμὸς του τοῦ κακομοίρη ἦταν φραμμένος.

Αὐτὲς τίς ἡμέρες ὁ δάσκαλος ἦταν στὶς ἀμιλισίες του· κάποιον σαράκι τὸν τρυγοῦσε τὸν κακομοίρη· ἤθελα νὰ τὸν ρωτήσω καὶ νὰ μάθω τὴν ἱστορία του, μὰ δὲν τ' ἀποφάσιζα· ἀπὸ χαραχτήρα δὲν ἤθε-

λα νά ρωτῶ τοὺς ἄλλους γιὰ κάτι ποῦ δὲ μοῦλεγαν μόνοι τους· μήτε γὰρ ἄλλως τε ἀπαντοῦσα στοὺς περιέργους· τοὺς θεωροῦσα πάντα κακαναθρεμμένους ἀνθρώπους.

Κατὰ τὰ ξημερώματα ἄκουσα τὸ δάσκαλο νὰ παραμιλᾷ· ἀνάψα τὴ λάμπα· πῆγα στὸ δωμάτιό του. Ἦταν κάθιδρος· μὲς στὸν ὕπνο του μιλοῦσε πάλι «γιὰ τὸ παιδί» καὶ γιὰ ἓνα πηγάδι· τὸν ξύπνημα.

—Θέλεις τίποτε, δάσκαλε; τί ἔχεις; εἶσαι ἄρρωστος;

—Ὁχι, Μανοῦσο. Εἶμαι ἰδρωμένος· ἔχει ἡ μπρίκα νερό; δώσέ μου νὰ ζήσης λίγο· ἓνα ὄνειρο μὲ στενοχώρησε.

—Σᾶν τί;

—Ἄλλη ὥρα σοῦ τὸ λέω· ἄμε τώρα κοιμήσου· σ' εὐχαριστῶ· κ' ἔστρεψε πρὸς τᾶλλο πλευρό.

Μετὰ δυὸ μέρες τὸ πρωῖ, τὴν ὥρα τῆς λειτουργίας, ποῦ βγῆκα στὸ πεζοῦλι νὰ πιῶ τὸ τσιγάρο μου, ἄκουσα μιὰ δυνατὴ γλυκεῖα φωνὴ μέσα στὴν ἐκκλησία. «Κανέννας ξένος θάρθε τὴ νύχτα» σκέφτηκα· πρώτη φορὰ ποῦ μοῦ γεννήθηκε ἡ ἐπιθυμία νὰ μῶ μέσα στὸ ναὸ τὴν ὥρα τῆς λειτουργίας.

Ἦθελα ν' ἀκούσω ἀπὸ κοντὰ τὸν ἐξαιρετικὸ αὐτὸ ψάλτη. Πέταξα τὸ τσιγάρο μου. Μπήκα, Ξαφνιαστήκα. Κεῖνη τὴ στιγμή ὁ ψάλτης ἔλεγε κάποιον δοξαστικὸ· ἡ φωνὴ τοῦ ψάλτη ἦταν κάτι τὸ ἐξαιρετικὸ. Προχώρησα. Ἔμεινα κατάπληχτος.

Ἦταν ὁ δάσκαλος ποῦ ἔψαλλε κι' ὄλοι τὸν κοίταζαν ξαφνιασμένοι· λειτουργὸς κεῖνη τὴν ἡμέρα ἦταν ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἄνθιμος, ποῦ δὲν μποροῦσε νὰ συγκρατηθῆ κι' αὐτὸς καὶ πρόβαινε κάθε τόσο τὸ κεφάλι του ἀπ' τὸ ἱερό καὶ κοίταζε τὸ δάσκαλο, ποῦ μὲ μιὰ θεία κατάληψη ἔψαλλε μὲ τὰ μάτια στραμμένα στὸ θόλο τοῦ ναοῦ, σᾶν νᾶφηνε τὴν ψυχὴ του ὀλόκληρη νὰ ξεχύνεται σᾶν ἄυλη στήλη.

πρὸς τὸ Θεό! Ὁ γούμενος σὰν μὲ εἶδε νὰ προχωρῶ μὲ κοίταξε γελαστά, θέλοντας νὰ μοῦ δείξη τὴν εὐχάριστη ἔκπληξή του.

Τὸ «χερουβικὸ» ποῦ πάντα μ' ἔκανε νὰ χασμουριέμαι ἀπὸ πλήξη, ἀνία, κούραση, πρώτη φορά ποῦ τὸ ἄκουα μὲ τόση προσοχή. Ἦταν τόσο ἀπροσδόκητη ἡ ἐκτέλεση αὐτῆ, καὶ τόσο γλυκεῖα ἡ φωνή του, ποῦ γιὰ μιὰ στιγμή μεταφερόσουνα σὲ κάποιο ἀλλοιῶτικο κόσμος. Μὰ τὸ πιὸ ὑποβλητικὸ ἀπ' ὅλα ἦταν τὸ «Σὲ ὑμνοῦμεν, σὲ εὐλογοῦμεν....» ποῦ τὸψαλλε μὲ μιὰ ἀλλοιῶτικη βαθεῖα σιγὴ φωνὴ γεμάτη μυστήριο.

Ἄμα βγήκαμε ἀπ' τὸ ναὸ ὅλοι οἱ καλογέροι καὶ πρῶτος ὁ γούμενος ἔτρεξαν στὸ δάσκαλο κοντά.

—Γιατί, δάσκαλε, ἦσουν τόσο καιρὸ τζιγκούνης; τὸ θεῖο δῶρο τῆς φωνῆς σου, γιατί τ' ἀφήκες κλεισμένο;

—Ποτὲ ὄσα χρόνια λειτουργῶ, λέει ὁ πάτερ Ἄνθιμος, δὲν αἰσθάνθηκα πιὸ βαθεῖα τὴ λειτουργία μου!

Ὁ δάσκαλος ἀντὶ ν' ἀπαντήση, ἄρχισε νὰ κλαίη ἀπαρηγόρητα. Ὅλοι στενοχωρήθηκαν· μὰ κανένας δὲν τόλμησε νὰ τὸν ρωτήσῃ γιατί κλαίει.

—Πᾶμε νὰ πάρουμε στὸ κελλί μου καφφέ! τοῦ πεσιμώνοντάς τον καὶ παίρνοντάς τον ἀπ' τὸ μπράτσο ὁ γούμενος· αὐτὸς τὸν ἀκλούθηξε χωρὶς ἀντίσταση. Ἔλα καὶ σύ, Μανουῖσο. Ἔλα.

Δὲν ἐκάλεσε τὸ Στάθη μαζί μας κι' ὅμως αὐτὸς μᾶς ἀκλούθηξε μ' ἓνα χαμόγελο ἀδιάφορο, σὰν νὰ λεγε «ψιλὰ πράγματα· δὲ μὲ καλεῖτε ἐμένα· μὰ ἐγὼ ἔρχομαι· δὲν εἶναι δὰ καὶ γάμος!» Ἦρθε μαζί μας κι' ὁ πάτερ Ἄνθιμος κι' ὁ Ἀλύπιος ὁ διάκος. Ἦταν ἡ δεύτερη φορά ποῦμπαινα στὸ κελλί τοῦ γουμένου, μὰ τώρα μοῦκαμε ἰδιαίτερη ἐντύπωση ἡ τάξη καὶ ἡ καθαριότητα· μὰ γλήγορα μᾶς ἔδωκε τὴν ἐξήγηση ὁ γούμενος παρουσιάζοντάς μας τὴν ἀδελφή του καὶ τὴν ἀνεψιά του· μιὰ ροδοκόκκινη παχουλή κοπέλλα ποῦ μᾶς ἔφερε τὸ δίσκο μὲ τοὺς καφφέδες καὶ

δυό—τριῶν λογιῶν βούτημα. Ὁ δάσκαλος ἀμίλητος καὶ θλιμμένος δεχότανε τὸ,τι τοῦλεγαν καὶ τὸ,τι τοῦδιναν, μ' ἓνα σιγὸ ἤρεμο «εὐχαριστῶ».

Τὴ στιγμή πού ἦ ἀνεσιὰ τοῦ γουμένου μουδινε κ' ἐμένα τὸν καφφέ μου, πρόφταξα τὰ μάτια τοῦ Στάθη ποῦσαν καρφωμένα πάνω στὶς στρουμπουλές γάμπες τῆς· μουρθε νὰ θυμώσω· προτίμησα νὰ κοιτάξω κ' ἐγὼ τίς γάμπες καὶ μὲ τὴ φαντασία μου νὰ προσπαθήσω νὰ μαντέψω τὴ συνέχεια τοῦ κορμιοῦ τῆς· ἦταν ἀπόλυτα καλλίγραφο καὶ τὸ πρόσωπό τῆς ροδοκόκκινο· ὅπως ἦταν μὲ τὰ ὀλόμαυρα σγουρὰ μαλλιά τῆς καὶ τὰ γλυκὰ μαῦρα μάτια τῆς, δὲν θὰ μπορούσαν ν' ἀφήσουν ἀδιάφορο καὶ τὸν πιὸ δύσκολο κ' ὄχι μόνο στὸ μοναστήρι πού ἦ ἔλλειψη τῶν γυναικῶν κάνει τοὺς ἀνδρικοὺς πόθους νὰ μὴ δίνουν καὶ μεγάλη σημασία στὰ καλαισθητικὰ ἀπαραίτητα, μὰ κ' ἀκόμα μὲς σὲ μεγάλη πόλη. Παίρνοντας τὸ ἄδειο φλυτζάνι μου μὲ κοίταξε πάλι στὰ μάτια καὶ κατάλαβα ἀπ' τὸ γρήγορο κατέβασμά τους, πὼς δὲν τὴν ἀφήκε ἀδιάφορη ἢ παρουσία μου. Σὰν πήγαινε στὴν κουζίνα τὴ στιγμή ποῦμπαινε μὲς στὴν πόρτα, ἔστρεψε καὶ μὲ ξανακοίταξε· αἰσθάνθηκα μιὰ ἀνατριχίλα σ' ὄλο μου τὸ κορμί· ἀναταράχτηκα· δὲν ἔδινα προσοχὴ στ' ὅ,τι ἔλεγαν ὁ γούμενος μὲ τὸν πάτερ Ἄνθιμο· σκεφτόμουνα τὴ ροδοκόκκινη παρθένα μὲ τὰ σπαθάτα φρύδια καὶ τίς θαυμάσιες καμπύλες· Ὁ Στάθης σὰ νὰ διάβαζε τίς σκέψεις μου καὶ κάπου-κάπου μὲ κοίταζε χαμογελώντας· τὸ χαμόγελό του μουφέρνηε θυμὸ· τὸ θεωροῦσα πρόστυχο κ' ἀκάθαρτο· μιὰ στιγμή πού ἦ κοπέλλα πρόβαλε στὴν πόρτα τῆς λέω..

—Μοῦ φέρνετε λίγο νερό, δεσποινίς;

—Εὐχαρίστως, κύριε.

Ὁ Στάθης ξαναγέλασε· «βρωμιάρη» σκέφτηκα· πὼς θὰ τὸν χαστούκιζα αὐτὴ τὴ στιγμή ἂν εἶμαστε μόνοι! Μοῦφερε τὸ νερό· τὰ μάτια μας ξανάσμιξαν·

ἡ δεύτερη αὐτὴ ματιὰ μας ἦταν τόσο πλούσια, πού ἂν λέγαμε τ' ὅ,τι σκεφτήκαμε δὲ θὰ μᾶς ἔφτανε μισὴ ὥρα. Εὐτυχῶς ὁ δάσκαλος ἄρχισε νὰ μιᾶ γιὰ τὴ βυζαντινὴ μουσικὴ κ' ἔτσι μείναμε ὡς μιὰ ὥρα στὸ κελί τοῦ γουμένου· μετὴν καθυστέρηση ἀναγκάστηκαν νὰ μᾶς τρατάρουν ρακί, καρύδια κι' ἀμύγδαλα· ἔπινα μὲ ὄρεξη· γιὰ μένα ὁ καλύτερος μεζὲς τῆς ρακῆς ἦταν τὰ σπαθάτα φρύδια τῆς κοπέλλας· «μὰ πῶς νὰ τὴ λέν, ἄραγε; Μαρία; Μαρία θὰ τὴ λέν! Μαρία! Εἶμαι βέβαιος!» Ἡσύχασα. Εἶχα μάθει τ' ὄνομά της! Εἶμουν σὲ μιὰ κατάσταση ἐξαιρετικὰ εὐχάριστη· τὸ μόνο πού με στενοχωροῦσε ἦταν τὸ γέλιο αὐτοῦ τοῦ «βρωμιάρη» τοῦ Στάθη, πού σ' ἄν νὰ τ' ὀκνεῖ ἐπίτηδες καὶ ἀναζητοῦσε τὰ μάτια μου· μὰ γὼ ἔκανα πῶς δὲν αἰσθανόμουν τὴν ὑπαρξὴ αὐτοῦ τοῦ «χυδαίου»!

Μέσα στὴν ἐρωτικὴ μου εὐχαρίστηση,—ἔτσι τὴ χαρακτήρισα τότε τὴν ψυχικὴ μου κατάσταση—προστέθηκε κι' ἡ χαρὰ ποῦδα τὴν ἀποκατάσταση τοῦ φτωχοῦ δασκάλου στὴ θέση, ποῦχε χάσει τὴν ἡμέρα πού τσακώθηκε μὲ τὸ γούμενο. Τώρα ὁ γούμενος τοῦ μιλοῦσε μὲ σεβασμὸ καὶ σ' ἄν τὸν ρωτοῦσε γιὰ κάτι περίμενε μὲ προσοχὴ νὰ τ' ἀπαντήσῃ, γιὰ νὰ συνεχίσῃ τὴν κουβέντα του, πάντα σ' ἕνα ἀξιόπρεπο τόνο, ξεχνώντας πῶς ὡς τότε τὸν θεωροῦσε σύμφωνα μὲ τὶς πληροφορίες πού τοῦχα δώσει ἐγὼ ὁ ἴδιος σ' ἄν μισότρελλο. Εἶναι ἡ ἀλήθεια πῶς ὁ δάσκαλος σήμερα μᾶς παρουσιαζότανε μὲ μιὰ τέλεια ἀλλοιώτικη μορφή· δὲν ἔμοιαζε μὲ τὸ χθεσινό· ἦταν ἄλλος· τέλεια ἄλλος· κάποια μεγάλη ἀναταραχὴ τῆς ψυχῆς του τὸν εἶχε συγκλονίσει τὶς τελευταῖες ἡμέρες καὶ κρατιότανε ἀμίλητος, ξεμοναχεμένος στὸν κυπαρισσῶνα τῆς μονῆς. Τὸ πρῶτο σήμαντρο τοῦ ὄρθρου, ὅπως μοῦπαν, τὸν βρῆκε μέσα στὸ νὰό· καὶ σ' ἄν ἄρχισε ἡ λειτουργία μὲ ἀργὸ βῆμα προχώρησε πρὸς τὸ δεξιὸ ἀναλόγιο· ξερόβηξε κι' ἐτοιμάστηκε. Ὁ γούμενος κι'

ὁ δόκιμος, ὁ Παγκράτιος, πού ἐξασκοῦσε γιὰ ψάλτη, ἄμα τὸν εἶδαν νὰ σιμώνη καὶ νὰ ξαπλώνη τὸ χέρι του στὸ μνηολόγιο ἔτοιμος νὰ ψάλλῃ τὸ τροπάρι, χαμογέλασαν παίρνοντας τὴ χειρονομία του γιὰ ἐκδήλωση τῆς τρέλλας του· μὰ σὰν ἄκουσαν τὴ θαυμάσια φωνή του, ἄνοιξαν τὰ μάτια τους ξαφνιασμένοι κι' ἀσυναίσθητα ὁ γούμενος τοῦ πρόσφερε στασίδι δίπλα του· αὐτὸς σὰν νὰ θεώρησε φυσικὴ τὴν παραχώρηση αὐτή, ἀνέβηκε πάνω κι' ἔστριψε πιά ὀριστικὰ τὸ ἀναλόγιο πρὸς τὸ μέρος του· ἔγνεψε στὸν Παγκράτιο νὰ πάῃ κοντά του καὶ σὰν ἄρχισε τὸ δεύτερο τροπάρι τοῦδωκε πρῶτος τὸ ἴσο. Αὐτὰ μοῦ τᾶπε ὁ γούμενος μιὰ στιγμή πού ὁ δάσκαλος βγήκε ἔξω.

Μεῖναμε ἀκόμα λίγο στὸ κελλί τοῦ γουμένου κι' ὕστερα φύγαμε. Ὁ "Ανθιμος ἤθελε νὰ περιποιηθῆ τὸ δάσκαλο καὶ μᾶς εἶχε πει νὰ περάσωμε κι' ἀπὸ τὸ κελλί του ποῦχε ἓνα μεζέ καλό. Πήγαμε. Ἀκλουύθηξε καὶ ὁ γούμενος· ἤθελε μὲ κάθε τρόπο νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴ συμπάθεια μας καὶ πρῶτ' ἀπὸ ὅλους τοῦ δασκάλου· καὶ τὸ κατῶρθωσε, γιατί αὐτὸς ὁ κακομοίρης σὰ νὰ διψοῦσε ἀπὸ συμπάθεια καὶ δεχότανε κάθε φιλικὴ ἐκδήλωση μὲ χαρούμενη προθυμία.

Τὴν ὥρα πού τρώγαμε στοῦ "Ανθιμου ἔφερα μὲ τρόπο τὴν κουβέντα γιὰ τὴν ἀδερφή τοῦ γουμένου λέγοντάς του.

—Πολὺ καθῶς πρέπει κυρία, ἄγιε καθηγούμενε.

—Ναί· καλὴ ἦταν ἢ κακομοίρα· μιὰ φορὰ ἦταν στὰ καλά της· ὁ ἄντρας της ἦταν συμβολαιογράφος· μὰ τὴν ἀφήκε πρόωρα χήρα μὲ μιὰ κόρη. Ἔκαμα πῶς δὲ μ' ἐνδιέφερε ἡ κόρη, γιατί πρόφταξα πάλι τὴ ματιὰ τοῦ βρωμιάρη τοῦ Στάθη, πού σὰν νὰ μοῦλεγε: «σὲ κατάλαβα, κατεργάρη· ἔστρεψες τὴν κουβέντα γιὰ νὰ φτάσης στὸ ψητό. Τράβα λοιπόν, ἀπάτεωνα! τράβα! ρῶτα καὶ θὰ μάθης. Ὁ γούμενος δὲν ὑποψιάζεται τί τσανάκι εἶσαι καὶ θὰ σ' ἀνοιχτή!»

Νά' αὐτὲς οἱ σκέψεις μ' ἔκαμαν νὰ μὴ ρωτήσω τίποτε ἄλλο· μὰ ὁ γούμενος πού γύρευε ἀφορμὴ νὰ μιλή, μοῦπε πὼς κάλεσε τὴν ἀδερφή του καὶ τὴν κόρη της νὰ τὸν βοηθήσουν στὸ ληρομάζεμα· θάρχιζαν ἀπ' τὴ Δευτέρα.

—"Ε! θὰ βγάλουν τὸ λάδι τῆς χρονιάς των· δὲ θὰ τὸ πάρουν ξένοι; καλύτερα ἢ ἀδερφή μου. "Ε;

—Μὰ βέβαια· πολὺ καλύτερα!

* * *
Ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα πλυνόμωνα καὶ ξυριζόμωνα κάθε μέρα καὶ σ' ἄν τέλευα τὴ δουλειά μου προσπαθοῦσα ν' ἀναρράφτω τὰ ροῦχά μου, πού σὲ πολλές μεριές ἦταν ξυλωμένα καὶ σκισμένα καὶ τοῦ ζητοῦσα δουλειά!

—Στενοχωροῦμαι, ἅγιε καθηγούμενε, ἅμα μένω χωρὶς δουλειά.

—Τὸ βλέπω πὼς εἶσαι προκωμένος κι' αὐτὸ μ' εὐχαριστεῖ· μὴ στενοχωρᾶσαι γιὰ δουλειά! ὄρεξη νάχης κ' οἱ δουλειές δὲν ἀπολείπουν ἀπὸ τὸ μοναστήρι. Θάθελες νὰ πιάσης δουλειά ἀπ' τὴν ἄλλη βδομάδα στὸ ληοτριβεῖο; θὰ βαστάξῃ ἓνα μῆνα ἢ δουλειά καὶ θὰ κερδίσης ἀρκετά.

Δέχτηκα· τὸ μόνο κακὸ ἦταν πὼς ὁ γούμενος μὲ θεωροῦσε κολλημένο μὲ τὸ Στάθη κι' ὅτι δουλειά μοῦδινε μᾶς τὴν ἔδινε μαζί· μὰ δὲν μποροῦσα καὶ νὰ πῶ τίποτε, γιὰτὶ μποροῦσε αὐτὸς ὁ βρωμιάρης νὰ μοῦ καθίση καμμιά ρετινιά, πού νὰ μ' ἐκθέσῃ στὰ μάτια τοῦ γουμένου· δυσφοροῦσα κι' ἀγρίεψα, γιὰτὶ φανταζόμωνα πὼς αὐτὸς ὁ ἀπατεῶνας ἤξερε τίς σκέψεις μου γιὰ τὴν ἀνεψιά τοῦ γουμένου καὶ καμμιά φορά τὴ νύχτα πού σηκωνόμωνα καὶ κάθιζα διπλοπόδι στὸ κρεβάτι μου γιὰ νὰ πῶ ἓνα τσιγάρο καὶ νὰ διώξω τὴν ἀϋπνία μου, διάκρινα τὰ στρογγυλά ματάκια του, πού ἦσαν γεμάτα πονηρία καὶ κακία, νὰ μὲ κοιτάζουν σ' ἄν μάτια ἀλεπούς πού σπίθιζαν

πιότερο κι' ἀπ' τὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ.

“Ἐνα ξημέρωμα, πού μὲ πρόφταξε νὰ καπνίζω στὸ κρεββάτι, γέλασε κακόψυχα καὶ μοῦπε.

—Δὲν μπορεῖς νὰ κοιμηθῆς, ἔ;

—Ναί!

—“Ἐχεις δίκη!

—Τι θές νὰ πῆς;

—“Ἐχει τόσο ὤμορφο κορμάκι, πού μόνο μὲ τὴ σκέψη του κανένας καίγεται!

Δὲν πρόφταξε νὰ συνεχίση, γιατί πήδηξα πάνω σὰ λάστιχο καὶ τοῦδωκα δυὸ χαστούκια.

—Βρωμάνθρωπε! ὄλο τὸν κόσμο θές νὰ τὸν λερώνης;

Αὐτὸς μῆτε θύμωσε, μῆτε διαμαρτυρήθηκε· γέλοῦσε μόνο.

—Γιατὶ γελᾷς, μωρὲ κλέφτης;

—Χμ! γιατί γελῶ! δὲ φανταζόμουνα πὼς τὴν ἀγαπᾷς τόσο. Γιατὶ δὲ μοῦ τὸ ἐμπιστευόσουν; θὰ σοῦ τὴν ἄφωνα!

—Τι θές νὰ πῆς, μωρέ;

—Κάθε βράδυ τὴν παίρνω στὸ κρεββάτι μου καὶ κοιμόμαστε μαζὶ! μ' ἂν ἤξερα πὼς τὴν ἀγαπᾷς τόσο, θὰ σοῦ τὴν ἄφωνα· θὰ 'παιρνα ἄλλη!

—“Ἄς τὸ διάολο, βλάκα!

—Καλὸ! σὰν δὲ θές, τὴν κρατῶ! καὶ γέλασε· κ' ἔχει κάτι στήθια καὶ κάτι μπουτία!

“Ἐστρεψα καὶ τὸν κοίταξα ἄγρια· μιὰ στιγμή σκέφτηκα νὰ τὸν σπᾶσω στὸ ξύλο καὶ νὰ πῶ στὸ γούμενο νὰ τὸν διώξῃ γιατί ἦταν κλέφτης· θὰπαιρνα τὸ σακκοῦλι του καὶ θὰ τὸ πῆγαινα στὸ γούμενο· κι' ὁμῶς φοβήθηκα πὼς θὰ μοῦκανε κακό· γιὰ ὅλα ἦταν ἄξιος. Ντύθηκα καὶ βγῆκα ἔξω· καλύτερα. “Ἐτσι θὰ περνοῦσε τὸ ἐπεισόδιο· ἄλλως τε θάταν ἄτιμο νὰ τὸν προδώσω, ἀφ' οὔ μοῦ ἐμπιστεύτηκε. Τὶ θὰ βγῆ ἂν ἦταν κλέφτης κι' ἄτιμος· ἐγὼ εἶα γινόμενα περδῶ-

της. "Α, ὄχι, δὲν τῶθελα αὐτό.

Τὸ ληομάζεμα ἄρχισε· «οἱ βορδονάρηδες» τοῦ μοναστηριοῦ κουβαλοῦσαν τὸ βράδυ τίς ἑληές· οἱ μαζῶχτρες γύριζαν τὸ βράδυ.

Παραμόνευα νὰ δῶ τὴν ὠμορφη κοπέλλα, ποῦ πάντα γελαστὴ καὶ χαρούμενη γύριζε ἀπ' τὴ δουλειὰ ξεκούραστη σὰν νὰ μὴ δούλεψε ὅλη τὴν ἡμέρα· σὰν μὲ συναντοῦσε μοῦλεγε χαρούμενα.

—Καλησπέρα, «κύριε» Μανοῦσο.

—Καλησπέρα, δεσποινίς, τῆς ἀπαντοῦσα· διάκρυνα πάντα στὴ φωνή μου μιὰ μικρὴ τρομάρα· αὐτὴ δὲ διάκρινε τὴ συγκίνησή μου· κι' ὅμως σὰν μῆλεγε «κύριο», καταλάβαινα πῶς ἤθελε νὰ δώση στὸν τίτλο ἰδιαίτερη σημασία· τὸ Στάθη δὲν τὸν ἔλεγε ποτὲ «κύριο»· ὄχι· αὐτὸ μ' εὐχαριστοῦσε τόσο!

"Ἐνα πρωτὶ δὲν ἐπῆγε στὸ ληομάζεμα. Βρῆκα κ' ἐγὼ κάποια πρόφση καὶ δὲν πῆγα σὲ καμμιά δουλειά! κατῶρθωσα μὲ τρόπο νὰ ξεκολλήσω ἀπὸ κοντὰ μου τὸ Στάθη καὶ ν' ἀπομείνω μόνος! Στὸ δάσκαλο εἶχαν ἀναθέσει τώρα καὶ κάμποσες μέρες κάτι παληοὺς λογαριασμοὺς τῆς μονῆς νὰ τοὺς ξεκαθαρίση, κι' ἦταν ὅλη μέρα στὸ γραφεῖο. Πῆγα καὶ τὸν βρῆκα· κάθησα κάμποση ὥρα μαζί του· μὰ τὸν ἀφήκα κι' αὐτὸν κι' ἄρχισα νὰ παριρτιγυρίζω τὸ κελλί τοῦ γουμένου· ὅλοι σχεδὸν ἔλειπαν ἀπ' τὸ μοναστήρι· οἱ δουλειές ἔβιαζαν ὅλους καὶ δὲν ἀπόμεναν παρὰ μόνο οἱ γερόντοι, ποῦ κρατιόντανε ἄθελα στὰ κελλιά τους. "Ἐστριψα ἕνα τσιγάρο καὶ μπαίνοντας μέσα στὸ κελλί τοῦ γουμένου φώναξα.

—Μπορεῖτε νὰ μοῦ δώσετε, δεσποινίς, ἕνα σπύρτο;

Πετάχτηκε ἔξω ἀπ' τὴν κουζίνα ξεκοκκινισμένη.

—Εὐχαρίστως, κύριε Μανοῦσο.

Προχώρησε.

—Μὰ ὄχι· ὄχι, δεσποινίς· γιατί νὰ χαλάσω με σπύρτο; δὲν ἔχετε φωτιά στὴν κουζίνα;

—'Αφ' οὖ μαγειρεύω; 'Ελάτε.

Προχώρησα στήν παραστιά. Πήρα ἓνα κάρβουνο καί τόφερα κοντά στό τσιγάρο μου. Τά μάτια μας κείνη τή στιγμή ἔσμιξαν. Τά δικά της ξεπετοῦσαν φωτιές! δέν μπόρεσα νά συγκρατηθῶ· πετώντας τό κάρβουνο στή φωτιά, ἄπλωσα τό χέρι μου καί τήν ἀγκάλιασα ἀπ' τή μέση. Τήν ἔσυρα μαλακά κοντά μου· δέν ἐναντιώθηκε· ἀκλούθηξε τό σφίξιμό μου κι' ἔφερε τό πρόσωπό της κοντά στό χεῖλι μου· τή φίλησα μαλακά· αὐτή ἀφήκε ἓνα σιγῶ «ἄχ!»· πέταξα τό τσιγάρο μου στή φωτιά! τήν ἀγκάλιασα καί μέ τόλλο μου χέρι· τήν ἔσφιξα· κόλλησα τό κορμί μου στό παχουλό της κορμί πάνω καί τό χεῖλι μου στό χοντρά της χεῖλι· ἔτρεμα σύγκορμος· ἔτρεμε κι' αὐτή· μιά στιγμή σάν τρομαγμένη τινάχτηκε πίσω.

—Γιά τό Θεό, φύγετε· ἀπό στιγμή σέ στιγμή μπορεῖ νά γυρίση ὁ θεῖός μου· πάει στό κοντινὸ μετόχι.

Τήν ξαναφίλησα κ' ἔφυγα. "Ἡμουν σάν τρελλός· δέν ἤξερα ποῦ νά πάω νά κρύψω τήν εὐτυχία μου· τό κορμί μου ἔκαιγε· τράβηξα τρέμοντας στόν κυπαρισσῶνα· πόση ὥρα ἔμεινα ξαπλωμένος στήν ἀρωματισμένη κείνη πλαγιά, δέν μπορῶ νά ξέρω· μιά στιγμή μου φάνηκε πῶς ἡ ἀγαπημένη μου μοῦγενεφε ἀπό τήν ταρατίσα· διακρινότανε καθαρά· θά μ' εἶχε παρακολουθήσει πού τραβοῦσα γιά τόν κυπαρισσῶνα· ἤμουν ἔτοιμος νά τῆς φωνάξω, σάν διάκρινα τό γούμενο νά τραβᾷ τό ἄλογό του πρὸς τό σταῦλο, πού βρισκότανε ἀπό τό πίσω μέρος τοῦ κελλιού· τρόμαξα· ξάπλωσα κάτω κολλώντας στό χῶμα, πού νά μήν μπορῆ νά με διακρίνη ὁ γούμενος, ἂν ἔστρεφε τά μάτια του πρὸς τό μέρος μου. "Ἐμεινα κάμποση ὥρα ξαπλωμένος στό κυπαρίσσια. "Ὑστερα τράβηξα γιά τό κελλί τοῦ γουμένου· αὐτός ὡς με εἶδε ἔδειξε χαρά!

—Καλῶς τον· σ' ἤθελα· κάθησε.

Τί νά μ' ἔθελε ἄρά γε; μήπως κατάλαβε τίποτε

κ' υποκρίνεται για να ξεσπάση· ἄμπά· ἦταν ἡ φαντασία μου· εἶδα μιὰ στιγμή τὴν ἀνεψιά του ποὺ ἔσκυψε ἀπ' τὴν πόρτα τῆς κουζίνας καὶ μοῦ γέλασε· αὐτὸ μὲ ἠούχασε καὶ περίμενα μὲ ὑπομονὴ νὰ μοῦ πῆ τί μὲ ἤθελε.

—Τὴ Δευτέρα βάνομε μπρὸς στὸ ἐλαιοτριβεῖο· θέλεις νὰ πιάσης δουλειά; θὰ βαστάξῃ ἓνα μῆνα ἡ δουλειὰ αὐτὴ· θὰ παίρνης δυὸ ὀκάδες λάδι τὴν ἡμέρα γιὰ πληρωμὴ· φαῖ, πιετό, καπνὸ, θέλεις;

—Θέλω, ἄγιε καθηγούμενε.

—Τὸ Στάθῃ ὅμως δὲν μπορούμε νὰ τὸν πάρωμε στὸ ἐλαιοτριβεῖο. "Ὅχι· εἶναι τεμπελάκος· θὰ τοῦ δώσωμε ἄλλη δουλειά· γίνεται;

—Καὶ βέβαια γίνεται· γιὰ μένα δὲν εἶναι τίποτε ὁ Στάθῃς. Ἀπαντηθήκαμε τυχαῖα σὲ μιὰ ταβέρνα τοῦ λιμανιοῦ κι' ἀπὸ τότε μοῦ κόλλησε.

—"Α, ὥστε..... δὲν ἐνδιαφέρεσαι· ἔ;

—Τι ἰδέα! γιατί; ἄλλως τε ὁ μ' ἀρέσει ὁ ἄνθρωπος αὐτός.

—Κι' ἐμένα· μὰ ἄς τὸν ἀφήσωμε· μοῦ φαίνεται πὼς δὲ δείχνει πάντα καθαρὰ τ' ὅ,τι σκέφτεται· κάτι κρύβει.

Συγκράτησα τὸν ἑαυτὸ μου νὰ μὴν πῶ τί βρωμιάρῃς ἦταν· δὲν ἔκαμα αὐτὴ τὴν ἀτιμία· κι' ὅμως αἰσθανόμουν πὼς κάτι μὲ πίεζε νὰ μιλήσω.

Ἡ Καλλιόπη ἔβανε τραπέζι· σηκώθηκα νὰ φύγω.

—Ποῦ πᾶς; κάθησε νὰ φᾶμε· ἔχομε καλὸ φαῖ· φαντάζομαι πὼς ἡ ἀνηψιά μου θὰ τῷψησε καλά. Τί λές, Καλλιόπη; φώναξε πιὸ δυνατὰ· λές νὰ μὴν ἐτσικνωσες τὸ φαῖ; νὰ κρατήσωμε τὸ Μανουῖσο νὰ φάη;

—Κρατήστε τον, τοῦ ἀπάντησε προβαίνοντας τὸ ξεκοκκινισμένο πρόσωπό της ἀπ' τὴν πόρτα τῆς κουζίνας· δὲν τὰ κατάφερα νὰ τὸ τσικνώσω.

Γελάσαμε· ἐγὼ ἤμουν τόσο εὐχαριστημένος! μόνο μιὰ στενοχώρια εἶχα· νὰ μὴν ἔρθῃ ὁ Στάθῃς καὶ

κολλήση μαζί μου· Τι θάκαναν τότε; θά τόν κρατούσαν κι' αὐτὸν νά φάη μαζί μας· γι' αὐτὸ τραβήχτηκα στὴ γωνιά τοῦ καναπέ γιὰ νά μὴ φαίνωμαι ἀπ' ἔξω. Δὲν πέρασε· ἄμα τραβηχτήκαμε στὴν τραπεζαρία καὶ καθίσαμε νά φᾶμε, ἄκουσα τὴ φωνή του ἀπ' ἔξω πού ρωτοῦσε.

— Εἶδες, Παγκράτιε, τὸ Μανοῦσο;

— "Ὁχι. Θαρρῶ πὼς εἶναι στὸν κυπαρισσῶνα· θᾶναι τώρα καμμιά ὥρα πού τὸν εἶδα νά τραβᾷ πρὸς τὰ κεῖ.

— Θέλεις νά τὸν φωνάξω; ρωτᾷ ὁ γούμενος.

— "Ὁχι! ὄχι! "Αστε τον.

— Καλά!

Ἡ Καλλιόπη μὲ κοίταξε καὶ κρυφογέλασε. Κάθησε κι' αὐτὴ ἄμα σερβίρησε τὸ φαγητό, πού μοῦ φάνηκε πὼς μοσχοβολοῦσε. Ὁ γούμενος ἔτρωε μ' ὄρεξη σκύφτοντας στὸ πιάτο του· μὰ ἐγὼ ἤμουν ταραγμένος, γιὰτὶ ἔνοιωθα τὸ γόνατο τῆς Καλλιόπης νᾶναι κοντὰ στὸ δικό μου. Αἰσθανόμουν τὴ ζεστασιά του. Σίμωσα πιότερο. Κόλλησα τὸ γόνατό μου στὸ δικό της· δὲν τὸν τράβηξε· μοῦ φάνηκε μάλιστα πὼς κι' αὐτὴ ζητοῦσε τὸ ἄγγιγμά μου.

— Τρῶε, Μανοῦσο· γιὰτὶ δὲν τρῶς; δὲ σοῦ ἀρέσει; μὲ ρωτᾷ ὁ γούμενος.

— Δὲ μοῦ ἀρέσει; μὰ εἶναι ἔκτακτο! μπράβο, δεσποινίς!

— Μὴν παινᾶς τὴν ἀνεψιά μου! θά τὸ πάρη πάνω της καὶ θά χαλάση! πιὲ καὶ ἄλλο κρασί, καὶ μοῦδωκε δεύτερο ποτῆρι.

Σὲ λίγο ἤμουν μεθυσμένος ἀπ' τὸ γόνατο κι' ἀπ' τὸ κρασί. Ἡ Καλλιόπη ἦταν κατακκόκινη σ' ἄν παπαρούνα!

"Ἡλια κι' ἄλλο κρασί· ὁ γούμενος ἦρθε στὸ κέφι.

— Νά γιὰτὶ τὸ καλὸ φαῖ κάνει κακό, μᾶς λέει σ' ἄν τελειώσαμε· τώρα δὲν μπορῶ νά δουλέψω ἂν δὲ κοι-

μηθῶ λίγο· ἦπια πολύ· ἄλλως τε ξύπνησα βαθιὰ χαράγματα.

—Νὰ ἡσυχάσετε, ἄγιο καθηγούμενε.

—Θέλεις κ' ἐσὺ νὰ κοιμηθῆς; νά! γύρε κεῖ στὸν καναπέ!

—"Α! μπά! εὐχαριστῶ· ἐγὼ θὰ καπνίσω ἀκόμα ἓνα τσιγάρο καὶ θὰ φύγω.

—"Ὅπως θές! νά· πάρε τσιγάρα ἀπὸ κεῖ! καὶ μοῦ-
δειξε τὸ ράφι· εἶναι καλὰ· ἐγὼ πάω· καὶ ἀνέβηκε στὴ
σκάλα.

Ἡ Καλλιόπη μὲ κοίταξε μὲ μιὰ βαθιὰ ματιά· σὰν νὰ πέρασε τὴν καρδιά μου. Ἀκούσαμε κι' οἱ δυὸ τὰ βήματα τοῦ γουμένου πού προχωροῦσαν πάνω στὸ ἀνώγιο· ἀκούσαμε τὸ κρεββάτι του πού τὸν δέχτηκε τρίζοντας· μείναμε γιὰ μιὰ στιγμή ἀμίλητοι κι' ἀκίνητοι· ἐγὼ κάπνιζα μὲ λαχτάρια κοιτάζοντας τ' ὤμορφο πρόσωπο τῆς κοπέλλας, σὰν μιὰ στιγμή τὴν βλέπω καὶ σηκώνεται ὀρμητικὰ κι' ἀρπάζοντάς με νὰ μὲ φιλῆ στὸ στόμα μ' ἓνα φιλί πού σὰν ν' ἄθελε νὰ ρουφήξῃ τὴν ψυχὴ μου ὀλόκληρη· τὴν ἄρπαξα ἀπ' τὴν μέση καὶ τὴν κάθισα στὰ γόνατά μου. "Ενοίωσα τὸ ὤμορφο κορμί της νὰ κολλᾷ πάνω μου καὶ τὰ στήθια της στὸ λαιμό μου νὰ μοῦ φέρνουν μιὰ φριχτὴ ἀναταραχὴ! "Ανοίξα τὸ ποκαμισάκι της κι' ἔχωσα τὸ πρόσωπό μου ἀνάμεσα στοὺς μαστούς της· αὐτὴ ἔτρεμε σὰν φυλλοκάλαμο. Τὰ χέρια μου ἔσφιγγαν τὸ κορμί της· αἰσθανόμουνα τὴν ἀνάγκη νὰ τὴν δαγκώσω, νὰ τὴν ματώσω, νὰ τὴν φάω. "Ὅλη ἡ ζωὴ μου, πού πέρασε σὲ μιὰ ἀσκητικὴ ἐγκράτεια τώρα καὶ τόσους καιροὺς, σπαραζόντανε σὲ μιὰ ἄγρια ἐπιθυμία νὰ τὴν κάμω νὰ πονέσῃ. Τὴν ἐσήκωσα σὰν πούπουλο καὶ τὴν ἔρριξα πάνω στὸν καναπέ. "Ἐπеса πάνω της καὶ τὴ γέμιζα φιλιὰ· αὐτὴ σιγομουρμούριζε.

—Μή, μή, μή, ἀγάπη μου.

Τὸ κρεββάτι τοῦ γουμένου ἔτριξε· πεταχτήκαμε

πάνω κατακόκκινοι και ιδρωμένοι.

—Γιὰ τὸ θεό, μὴν καταλάβῃ ὁ θεϊὸς μου! μουρμούρισε.

—Ναί! ναί! πρέπει νὰ φύγω. Τὴν ἀγκάλιασα βιαστικά και τὴ φίλησα στὰ φλογισμένα μάγουλά της, ἔσφιξα τὰ στήθια της κι' ἔφυγα σ' ἄν τρελλός!

Τρόμαξα σ' ἄν βρέθηκα στὴν αὐλή, γιατί πέρα στὸ πεζούλι ἦταν καθισμένος στὸν ἥλιο ὁ Στάθης και μὲ κοιτάζε. Σκέφτηκα νὰ στρίψω και νὰ τραβήξω ἀπ' τὴ δυτικὴ πόρτα τοῦ μοναστηριοῦ· μὰ μετάνοιωσα· δὲν ἤθελα νὰ τοῦ δώσω καμμιά ὑποψία· κείνη τὴ στιγμή τὸν μισοῦσα τόσο! Προχώρησα κατὰ πάνω του. Προσπάθησα ν' ἄρθω στὸν ἑαυτό μου.

—Γειά σου, Στάθη.

Αὐτὸς γέλασε.

—Χμ! καλὰ πᾶς ἐσὺ! δίπορτο τῶχεις! Πότε ὁ γούμενος, πότε ἡ γουμένισσα! μεγαλεῖο, ἀδερφέ μου!

—Τι θές νὰ πῆς; τὸν ρωτῶ ἄγρια.

—Τίποτε· μὴ δίνης σημασία στὰ λόγια μου! δὲ βαριέσαι;

—"Ακουσε, Στάθη,..... νὰ προσέχης σ' ἄν μιλάς!
"Ακοῦς;

—Γιατί φωνάζεις; δὲν εἶμαι βαρύκοος! ὑπάρχει φόβος νὰ σ' ἀκούση κανένας καλόγερος και νὰ τὸ ψυθιρίση στ' αὐτὶ τοῦ γουμένου· καταλαβαίνεις τί χαλάστρα θὰ φέρῃ στὴ ζωὴ σου κάτι τέτοιο. "Ε;

—"Ακουσε, Στάθη, τοῦ λέω σοβαρὰ κι' ἀγριεμένα· δὲ μ' ἀρέσουν ἐμένα τὰ μυστήρια! ἀκοῦς; ἄλλη φορά και μοῦ ξαναμιλήσης ἔτσι, θὰ σοῦ σπάσω τὰ μοῦτρα· ἀκοῦς;

Γέλασε πάλι μὲ κακία. Ταράχτηκα ἀπ' τὴν ψυχραιμία του.

—"Αν θέλῃς νὰ μάθῃς τί ἔκανα στοῦ γουμένου τὸ κελλί, ρώτησέ τον τὸν ἴδιο τώρα πού θὰ βγῆ ἀπ' τὸ κελλί του.

Οί γυναίκες ἔλεγαν τὴ μοῖρα τῶν κοριτσιῶν....

«ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ»

ΦΥΛΛΟ 4

—Μά γιατί ταραζέσαι, πουλάκι μου; ποιός σου πει πώς έκανες τίποτε κακό στου γουμένου το κελλι! άφ' ου ό γουμένος, όπως λές, είναι μέσα στο κελλι του, μηδέν παρεξήγησις, άδερφάκι!

—“Άς το διάλοιο. γελοϊε! και τράβηξα προς το κελλι μας. Άπ' το παράθυρο τον παρακολούθησα μιá όλόκληρη ώρα, που κοιτάζε την πόρτα του γουμένου θέλοντας να δη άν τουπα αλήθεια πως ήταν μέσα· έκανα πως ξυριζόμουνα στο παράθυρο κοντά και δέν τον έχασα άπ' τα μάτια μου όλη την ώρα· ήμουι έτοιμος και περιμένα κ' έγώ και σαν είδα τον γουμένο να βγαίνη άπ' το κελλι του βγήκα, δηθεν τυχαία, και τράβηξα κατά το πεζουλι, που έξακολουθουσε να ναι ξαπλωμένος ό Στάθης.

—Είχες δίκιο, μου λέει· να· τώρα βγήκε ό γουμένος· συμπάθησέ με· σε ύποψιάστηκα.

—Παράτα με, βλάκα· δέ θέλω να μου μιλάς· σε συχάθηκα.

—“Ελα τώρα, Μανουσο, άφησε τις κακίες· δέ σουκανε και τίποτε κακό. Νά· ζήλεψα ό κακομοίρης· νομιζα πως....

—Νά μη νομιζης άλλη φορά. Άκους;

—Καλά! δέ θα νομιζω άλλη φορά! κάμε τσιγάρο! και μου ξάπλωσε την ταμπακιέρα του.

Δίστασα λίγο, μά για να τον ξεφορτωθώ έστριψα ένα τσιγάρο και κάθισα δίπλα του καπνίζοντας. Σε λίγο ήρθε κι' ό δάσκαλος· τις μέρες αυτές είχε τις άμιλισιές του· κάτι πίεζε την ψυχή του και τυραννουσε το μυαλό του· δυό τρεις φορές προσπάθησα να τον κάμω να μου έμπιστευθί τον πόνο του, μά δέν το κατώρθωσα· σαν να κλεινότανε πίοτερο το στόμα του στην κάθε μου έρώτηση· με τρόπο έρριχνα τα μάτια μου στο κελλι του γουμένου· μου φάνηκε μιá στιγμη πως διάκρινα τα κουρτινάκια του παραθύρου στο άνωγειο να κουνιοδνται· ίσως ναταν ή

Καλλιόπη· μὰ δὲ μποροῦσα νὰ διακρίνω καλά, γιατί φοβόμουνα τὸ Στάθη μὴν προφτάξῃ τὴ ματιά μου.

Ὁ ἥλιος εἶχε γύρει στὴ δύση του καὶ τὸ φθινοπορινὸ κρῦο μᾶς ἔκλεισε πάλι στὸ κελλί τοῦ πάτερ Μανασῆ.

Ἐκεῖ περνούσαμε πάντα τίς ὁρὲς μας σὰν δὲν εἶχαμε δουλειά· ἡ συντροφιά τοῦ καλότατου γέρου ἦταν τόσο εὐχάριστη! Μαζευόμαστε πολλοὶ καὶ λέγαμε ἱστορίας παλῆς καὶ καινούργιες· μὰ τίς περισσότερες φορές ἀκούαμε ἱστορίες πικάντικες, ποὺ κάναν τὰ μάτια ὄλων μας νὰ γυαλίζουν καὶ τοὺς εὐνοχισμένους πόθους μας νὰ χοροπηδοῦν. Ἡ συντροφιά μας φαίνεται νᾶρεσε καὶ στοὺς ἄλλους καλογέρους, γιατί κάθε μέρα καὶ πλήθαινε τὸν ἀριθμὸ της καὶ γιὰ νὰ μὴν ἐπιβαρύνουν τίς φτωχικὲς προμήθειες τοῦ γέρου Μανασῆ, ἔφερνε καὶ καθέννας τους ρακί καὶ μεζέδες, ποὺ τίς παρουσίαζαν ἕνας—ἕνας μὲ τὴ σειρά του σὰν ἄρχιζε τὸ κέφι μας νὰ παίρνη τὸν ταχτικὸ του δρόμο.

Καμμιά φορὰ σὰν ξαφνιασμένος ρωτοῦσα τὸν ἑαυτὸ μου «πῶς βρέθηκα ἐγὼ μέσα σ' αὐτὸ τὸν κύκλο; πῶς παραστράτησα ἀπ' τὸ δρόμο ποῦχα πάρει;» μὰ δὲν μποροῦσα νᾶβρω κάποια ἱκανοποιητικὴ ἀπάντηση καὶ γρήγορα σταματοῦσα τὴν ἀνησυχαστικὴ φωνὴ ποὺ ἀνατάραζε τὴ ζωὴ μου.

Βιαζόμουνα νᾶρθῃ ἡ Δευτέρα καὶ νὰ πιάσω δουλειά στὸ ἐλαιοτριβεῖο. Δὲν ἤξερα τί δουλειά ἦταν αὐτή, μήτε τί ἤμουνα ἄξιος νὰ κάνω· κάποτε θυμοῦμαι πῶς εἶχα δεῖ ἕνα ἐλαιοτριβεῖο καὶ κείνο ποὺ μοῦκανε ἰδιαίτερη ἐντύπωση στὴ δουλειά αὐτὴ ἦταν ἡ βρωμισιά καὶ ἡ γρουσουζιά κείνων ποὺ δούλευαν στὸ ἐργοστάσιο αὐτό. Μὲ στενοχωροῦσε ἡ σκέψη πῶς ἡ Καλλιόπη θὰ μ' ἔβλεπε σ' αὐτὰ τὰ χάλια· μὰ τί μποροῦσα νὰ κάνω; ν' ἀρνηθῶ; ἀδύνατον· ἀφ' οὔ μοῦ τὸ ζήτησε ὁ γούμενος, θᾶκανα καὶ

τῆ δουλειᾷ αὐτῆ· μὴ τάχα εἶχα ξανακάνει ποτέ μου τίς δουλειές ποῦκανα ἐδῶ τώρα κ' ἐνάμιση μῆνα· τὰ χέρια μου εἶχαν ρόζους μὲς στίς παλάμες καὶ τὰ μπράτσα μου εἶχαν δυνατέψει. Τώρα ὅπως ἔλεγαν ὅλοι εἶχα γίνει ἕνας πρώτης τάξεως σκαφτιᾶς καὶ ὁ πιὸ πιτήδειος καὶ δυνατὸς ξυλοκόπος. Ὅχτῶ μέρες ἔκανα καὶ τὸ χτίστη· κάμαμε μιὰ μεγάλη ξυρολιθιά, πού περιλάβαμε ὅλη τὴν ἔχταση τοῦ μεγάλου περιβολιοῦ μὲ τίς ἀγκυνάρες: «Πολυτεχνῶς κ' ἐρημοσπίτης» νὰ αὐτὸς εἶχα καταντήσει.

Εἶχαν περάσει κάμποσες μέρες μὲς στὸ ἐλαιοτριβεῖο· ἡ δουλειὰ πῆγαινε καλά. Εἶχα συνηθίσει τὸ κάθε τί· ἤμουν προσεχτικὸς στὸ ἄλεσμα τῶν ἐληῶν καὶ δυνατὸς στὸ σφύξιμο τοῦ πιεστηρίου, πού γινότανε μὲ μιὰ τεράστια μαναβέλλα· ὅσο κατέβαινε ἡ σιδερένια πλάκα τοῦ πιεστηρίου πάνω στοὺς ντροβάδες, τόσο καὶ χρειαζότανε καὶ περισσότερη δύναμη γιὰ νὰ τραβήξωμε τὴ μαναβέλα, γιὰ νὰ στρέψῃ τὸν κοχλῦα τοῦ πιεστηρίου· χρειαζότανε νὰ δουλεύωμε στὸν «μποτζαργάτη» δυὸ—δυὸ, καὶ στὸ τέλος ὅλοι μαζί, βάζοντας ὅλη μας τὴ δύναμη ἔτσι πού οἱ ποντικοὶ τῶν ποδιῶν μας τέντωναν τρομερὰ κι' ἔκαιγαν. Εὐτυχῶς κι' ὁ γούμενος μοῦδωκε μιὰ κλειστή φορεσιὰ κάποιου μηχανικοῦ, ποῦχαν τώρα καὶ χρόνια στῆ μονή, καὶ προστάτευα τὰ ροῦχα μου. Κλειοῦσε ἀπ' τὸ λαιμὸ ὡς τοὺς ἀστραγάλους τέλεια, ἐξασφαλίζοντας τὰ ροῦχά μου.

Ἐνα βράδυ πού εἶχε ρίξει χιόνι πολὺ, ἀκούσαμε στὴν αὐλὴ τοῦ μοναστηριοῦ ποδοβολητὸ ἀπὸ πολλὰ ἄλογα καὶ μιλιές. Ὁ γούμενος πού εἶχε ἔρθῃ στὸ ἐλαιοτριβεῖο βγήκε νὰ δῆ τί συμβαίνει. Πρόβαλα κι' ἐγὼ ἀπ' τὴν πόρτα βρίσκοντας δικαιολογία γιὰ νὰ ρίξω μιὰ ματιὰ στὸ παράθυρο τοῦ δωματίου τῆς Καλλιόπης· μὰ δὲν ἦταν φωτισμένο κ' ἐτοιμαζόμουν νὰ μπῶ μέσα, σ'ἂν ἀκούω τὸ γούμενα νὰ λέγῃ

σέ κάποιον πού δέν τόν ἔβλεπα.

—Πολύ καλά. Πολύ καλά. Θά κάμωμε ὅτι μποροῦμε· μὰ πῶς θά συνεννοηθοῦμε μὲ τόν ξένο· δέν ξέρει λές Ἑλληνικά· δέν ξέρομε καί μεῖς γαλλικά.

—Μὲ νοήματα, ἅγιε καθηγούμενε:

—Δέν μπορούσε νὰ τόν συνοδέψη καί κάποιος πού νὰ ξέρη τὴ γλῶσσά του!

—Μὰ νὰ σοῦ πῶ, ἅγιε καθηγούμενε, ἔτσι μὲ διέταξαν ἐμένα· βασιλικὴ διαταγὴ καί τὰ σκυλιὰ δεμένα. Ἔ;

Προχώρησα. Ἕνας ψαρομάλλης γεροντάκος εἶχε ξεπεζέψει καί παρακολουθοῦσε τὸ ξεφόρτωμα τῶν ἀποσκευῶν του.

—Ὅριστε στὸν ξενῶνα, κύριε! ἔλεγε ὁ γούμενος δείχνοντας στὸν ξένο τὴν πύρτα τοῦ ξενῶνα, πού φωτιζόταν ἀπὸ μιὰ κλειστὴ ναυτικὴ λάμπα πού κρατοῦσε ὁ Ἀκάκιος.

—Μερσί, μερσί, ἔλεγε ὁ γέρος κι' ἀκλούθηξε τὸ γούμενο.

Μπήκα στὸν ξενῶνα· πρόφταξα τὸ γούμενο στὴν πύρτα τῆς μεγάλης σάλας· τὸν σταμάτησα καί τοῦπα πῶς ξέρω γαλλικά· ἐνθουσιάστηκε· μὲ πήρε ἀπ' τὸ χέρι καί μὲ σύστησε στὸν ξένο.

—Ἀπὸ δῶ ἕνας ἀνθρωπὸς μας! καλὸ παιδί! δουλευτής! μάλαμα! ξέρει καί τὴ γλῶσσά σου!

—Τὶ τὰ λές ὄλ' αὐτά, ἅγιε καθηγούμενε, ἀφ' οὔ δέν ξέρει Ἑλληνικά; τοῦ λέω γελώντας.

—Ἐγὼ θά τὰ πῶ κι' ἄς μὴ σκαμπάζη γοῖ ἀπὸ Ἑλληνικά! ποιὸς τοῦπε νὰ μὴ μάθη;

Ὡς τόσο ὁ ξένος στενοχωρημένος ἀρκετά, στεκότανε ὀρθὸς καί περίμενε· τὸν πλησίασα· τὸν χαιρέτησα στὴ γλῶσσά του κι' αὐτὸς ἐνθουσιάστηκε· μοῦ ξάπλωσε τὸ χέρι του· ἐγὼ δείχνοντάς του τὴ λερωμένη φορεσιά μου καί κοιτάζοντας τὰ λαδωμένα μου χέρια δέν ἐδέχτηκα τὴ χειροψία του.

—Θά σᾶς λερώσω, κύριε· δὲ βλέπετε τὰ χάλια μου;

Μὰ ὁ ξένος ἀπ' τὸν ἐνθουσιασμό του μ' ἄρπαξε μὲ τὰ δυὸ του χέρια τὸ χέρι μου καὶ τῶσφιξε. Σὲ λίγο εἶχα μάθει κι' εἶχα πεῖ στὸ γούμενο πὼς ὁ ξένος μας, ποῦ συνιστοῦσε τὸ γραφεῖο τοῦ προέδρου τῆς Κυβερνήσεως νὰ περιποιηθοῦμε ἐξαιρετικά, ἦταν ἕνας περίφημος γάλλος στρατηγὸς ποῦ ἐρχότανε στὸ νησί μας γιὰ μελέτες ἱστορικές.

—Κράτα του συντροφιά, σὲ παρακαλῶ, ὥσπου νὰ φροντίσω γὼ γιὰ τὸ δωμάτιό του καὶ γιὰ τὸ φαγητό του· καὶ βγαίνοντας ὁ γούμενος ἔξω φώναξε τὸν Ἀκάκιο. Πήγαινε νὰ πῆς στὴν Καλλιόπη νᾶρθη καὶ νὰ κρατᾶ καὶ τὰ κλειδιά τῆς μεγάλης ντουλάπας νὰ βγάλωμε καθαρὰ σεντόνια.

Συγκινήθηκα ποῦ ἄκουσα πὼς ἡ Καλλιόπη θὰ ἐρχότανε καὶ συνέχισα τὴν κουβέντα μου μὲ τὸν ξένο, ποῦ ξαφνιασμένος κοίταζε τὰ χάλια μου κι' ἄκουε τ' ἄπταιστα γαλλικά μου.

—Μὰ ποῦ μάθατε καὶ μιλεῖτε τόσο ὠραῖα τὰ γαλλικά; μὲ ρωτᾶ.

—Ἡ γουβερνάντα μου ἦταν Παριζιάνα! Δὲν ξέρω πὼς μοῦρθε τῇ στιγμῇ ἐκείνη νὰ πῶ αὐτὴ τὴν ψευτιά· μὰ γιατί νὰ μὴν τὴν πῶ; Ἄν τοῦλεγα τὴν ἀλήθεια, θᾶμουν ὑποχρεωμένος νὰ τοῦ πῶ, πὼς μικρὸ παιδί μὲ πῆρε ἀπ' τὴ χήρα μάννα μου—θᾶμουν τότε δέκα χρόνων—ἕνας γάλλος ἀββᾶς, ὁ Πέρ Φρεντερικ, ἕνας καλότατος ἄνθρωπος, ὁ θεὸς νὰ συχωρέση τὴν ψυχὴ του, κι' ἀντὶ νὰ μὲ μεταχειριστῆ γιὰ ὑπῆρέτη μὲ εἶχε σὰν παιδί του.

Στὰ δέκα χρόνια ποῦκαμα μαζί του δὲν ἔτελειωσα μόνο τὸ δικό μας γυμνάσιο, μὰ μὲ σπούδασε ἄρτια καὶ στὴ γαλλικὴ στέλλοντάς με τὰ δυὸ τελευταῖα χρόνια στὴ γαλλικὴ σχολὴ καὶ μπόρεσα νὰ πάρω τὸ «μπακαλορεά» ὕστερα μὲ βοήθησε νὰ ἐγγραφῶ στὸ

πανεπιστήμιο για να βγώ καθηγητής της γαλλικής. Μά ο θάνατός του άναποδογύρισε τὰ σχέδιά του, ὁ πῶς άναποδογύρισε καὶ τὴ ζωὴ μου.

Στὴν άρχὴ άπόμεινα σάν ζαφνιασμένος άπ' τὴ συμφορὰ κι' ὕστερα προσπάθησα νὰ βρῶ κάποια σειρὰ γιὰ νὰ τραβήξω κάποιο δικό μου σκοπό· ἡ μάννα μου εἶχε πεθάνει· δὲν εἶχα άντικρύσει τὴν περιπτώση, πῶς ἴσως νὰ πέθαινε κι' ὁ θετός μου πατέρας προτοῦ μοῦ ἔξασφαλίσῃ τὸ μέλλον μου· τὸ ξάφνιασμά μου μ' ἔκαμε νὰ τὰ χάσω καὶ νὰ καταντήσω άλήτης σὲ δυὸ χρόνια μέσα· αὐτὰ δὲν ἤθελα νὰ τοῦ πῶ.

Μὲ πίστεψε· γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἤξερε τί νὰ μοῦ πῆ.

—Μά..... πῶς..... μὲ συγχωρεῖτε γιὰ τὴν ἔκπληξη ποῦ μοῦ προξενεῖ ἡ άντίθεση τῆς..... κι' ἔδειξε τὰ καταλαδωμένα ροῦχά μου.

Δὲν εἶχε ἄδικο ὁ κακομοίρης νὰ παραξενεύεται γιὰ τὴν άντίθεση ποῦ παρουσίαζα, μὰ περιωρίστηκα νὰ τοῦ πῶ.

—"Ετσι τὰ φέρνει κάποτε ἡ μοῖρα! καὶ γέλασα.

Διάκρινα στὰ μάτια του κάποιο ξάφνιασμα άπ' τὴν άπάντησή μου. Χωρὶς άμφιβολία μὲ πῆρε γιὰ κανένα μεγάλο περιφρονητὴ τῆς δύστροπης μοίρας, ποῦ δοκιμάζει τὴ δύναμη τῶν άνθρώπινων χαρακτήρων μὲ τίς άπότομες μεταλλαγές της· ποῦ νὰ φαντασθῆ ὁ άνθρωπος πῶς μπρός του δὲν εἶχε καμμιά άξία παρὰ ἓνα μισότρελλο! γιὰτὶ τότε πρώτη φορὰ, άπ' τὴν ἔποχὴ ποῦχα άρχίσει τὴν άλήτικὴ ζωὴ μου, κατάλαβα πῶς ἤμουν μισότρελλος καὶ πῶς τότε ἔκανα δὲν ἦταν παρὰ τρέλλα. "Άς εἶναι! συνέχισα νὰ τοῦ μιλῶ γιὰ τὴ μονή, γιὰ τὴ ζωὴ τῶν καλογέρων, γιὰ τὴν ἱστορία τῆς ἰδρύσεως τῶν μοναστηριῶν καὶ γιὰ τὸν ἔθνικὸ ρόλο ποῦπαιξαν στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς.

Μιὰ στιγμὴ στρέφοντας πρὸς τὴν πόρτα εἶδα τὴν Καλλιόπη νὰ στέκεται καὶ νὰ μὲ άκούει κατάπληχτη. Τὰ μάτια της εἶχαν στρογγυλέψει καὶ τὸ στόμα της

ήταν μισανοιγμένο.

—Θέλεις τίποτε, Καλλιόπη; τή ρωτώ.

—“Όχι.... ακούω! και κοκκίνησε.

—*Vuila un coquelico!*

λέει ξαφνιασμένος ο Στρατηγός.

Είχε δίκιο ο κακομοίρης να τὰ χάση μπρός στο μοναδικό αυτό θέαμα τής ὡμορφης κοπέλλας και παρασύρθηκε ἀπ' τήν ἀταίριαστη περιέργειά του.

—Μά εἶπατε πῶς ἐδῶ μονάζουν καλόγεροι.

—Και βέβαια!

—Παντρεμένοι;

Γέλασα.

—“Όχι. Πρώτη τους ὑποχρέωση εἶναι ἡ ἀγαμία!

—Μά τότε.....

—Εἶναι κόρη τής ἀδελφῆς τοῦ ἡγουμένου, τοῦ λέω!

—Ναί, μά....., ἐπικίνδυνο γιά τήν ἀντοχή τοῦ ὄρου τής ἀγαμίας, φίλε μου!

—“Ἡ ἀρετή σάν περνᾷ ἀπό κινδύνους, διπλασιάζει τήν ἀξία τής ποιότητάς της.” Ἴσως ἡ «παπαρούνα» αὐτή πού κανέννας δέν μπορεῖ νά κόψη, ν' ἀντιπροσωπεύη τόν πειρασμό πού πρέπει οἱ καλόγεροι ν' ἀσκηθοῦν ν' ἀποκρούουν!

Χαμογέλασε ὁ γέρος στρατηγός. Ὡς τόσο ἡ Καλλιόπη εἶχε φύγει χιά νά συνεχίση τή δουλειά πού τής εἶχε παραγγεῖλει ὁ γούμενος.

Σέ λίγο ἦσαν ὄλα ἔτοιμα. Ὁ γέρος στρατηγός πῆρε ἕνα πρόχειρο δεῖπνο ἀπό αὐγά, τυρί, ξερούς καρπούς και κα' ὁ παληὸ κρασί, πού ὅσο πλήθαινε τό κρασί τόσο κι' ὁ ἐνθουσιασμός του μεγάλωνε.

Γιά περισσότερη τιμὴ στὸν ἐπίσημο ξένο στάθηκε και σερβίρησε ἡ Καλλιόπη μαζί με τὸν Ἀκάκιο και ἔτσι μᾶς δόθηκε ἡ εὐκαιρία ν' ἀνταλλάξωμε μερικὲς κρυφὲς ματιές! κι' ὅμως διάκρινα στὸ πρόσω-

πό της κάποια λύπη και ένα κρυφό θυμό. Σάν τι νά-
χε ἄρά γε; δὲν μποροῦσα νὰ ἐξηγήσω. Ταράχτηκα
λίγο· μὰ ὑποχρεωμένος νὰ μιῶ διαρκῶς στὸν ξένο
καὶ νὰ προσέχω τὸ γούμενο πού ἤθελε νὰ τοῦ μετα-
φράζω ὅτι λέγαμε, δὲν κρατήθηκα πολὺ σιῆ ταρα-
χὴ μου.

“Ὑστερα ἀπὸ λίγο πήγαμε τὸ στρατηγὸ στὸ δω-
μάτιό του, τοῦδωκα διάφορες ἀπαραίτητες πληρο-
φορίες καὶ τοῦ εὐχηθήκαμε τὴν καλὴ νύχτα, ἀφ’ οὗ
δεχθήκαμε τίς θερμότερες εὐχαριστίες του ὅλοι καὶ
ἰδιαιτέρα ὁ γούμενος, πού ἀπὸ περηφάνεια ἔκανε ὑ-
ποκλίσεις πού καταντοῦσαν κωμικές.

Περνώντας ἀπ’ τὸ ἐλαιοτριβεῖο μὲ καληνύχτη-
σαν καὶ μὲ ἀφῆκαν στὴ δουλειά μου· μὰ ὁ πειρασμὸς
μὲ κράτησε καὶ δὲν μπῆκα μέσα· ἤθελα ν’ ἀκούσω τί
θᾶλεγε ὁ γούμενος κ’ ἡ Καλλιόπη γιὰ μένα· γιατί ἡ-
μουν βέβαιος πὼς θὰ τοὺς ἀπασχολοῦσα πολὺ ἐκεῖνο
τὸ βράδυ. “Ἐτσι πατώντας στίς μύτες τῶν ποδαριῶν
μου, μόλις ἄκουσα τὴν πόρτα τοῦ γουμένου νὰ κλῆ,
σίμωσα καὶ τέντωσα τ’ αὐτί μου.

—Μεγάλος ἄνθρωπος φαίνεται.

—Ποιός;

—Ποιός; γιατί ρωτᾶς ποιός; ὁ Γάλλος· ποιός
ἄλλος;

—“Α! ναί! μεγάλος ἄνθρωπος!

—“Αμὲ πὼς σοῦ φάνηκε ἀπόψε ὁ Μανοῦσος; μι-
λεῖ τὰ γαλλικά σάν τὴ γλῶσσα τῆς μάννας του· ἔ;

—Ξέρω γώ;

—Πὼς δὲν ξέρεις; Δὲν εἶδες τὸν ξένο πού ἦταν
γεμάτος χαρὰ σάν τοῦ μιλοῦσε καὶ πὼς κρεμότανε
ἀπ’ τὰ χεῖλη του;

—Ναί! τὸ πρόσεξα, θεῖε.

—Μυστήριο αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, Καλλιόπη. Φαί-
νεται ἀπὸ γενιά· κι’ ὅμως δουλεύει, σάν ἐργάτης·
σκλάβος! χωρὶς παράπονο· καὶ ποῦ διάολο βρῆκε αὐ-
τὴ τὴν παρέα ποῦρθε· ἕνα ἐλεεινὸ μπαγαπόντη κι’ ἔ-

ναν τρελλό!

—Ποιός ξέρει, θεϊε;

—Πολλές φορές σκέφτομαι πώς ἴσως σὲ κάποια βρωμοδουλειὰ θὰ τὸν παράσυρε αὐτὸς ὁ σύντροφός του ὁ ἀπατεώνας καὶ τὸν ἔκαμε νὰ κρύβεται κείνο πού μοῦ κάνει πιδὸ κακὴ ἐντύπωση εἶναι πὼς κανένας ἀπ' τοὺς τρεῖς τῶν τώρα καὶ δυὸ μῆνες πού βρίσκονται στὴ μονὴ δὲν ἔλαβαν μήτε ἓνα γράμμα· θάχουν λόγους νὰ κρύβονται. Τί λές, Καλλιόπη, ἐσύ;

—Δὲν ξέρω· μὰ ὁ Μανοῦσος μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι ἄνθρωπος πού δὲν μπορεῖ νὰ κάμη κακό!

—Συμφωνῶ· μὰ κείνος κεῖ ὁ ἄλλος; τὰ μάτια του καὶ τὰ φερσίματά του δείχνουν ἀπατεῶνα. Τριάντα χρόνια τώρα στὴ μονὴ παρακολουθῶ κείνους πού περνοῦνε ἀπὸ δῶ καὶ θαρρῶ πὼς ὡς τώρα δὲν ἔσφαλα ἀκόμα. "Ἄς εἶναι.

—Μὰ ξέρεις, θεϊε; μοῦ φαίνεται πὼς αὔριο πρέπει νὰ βγάλῃς ἀπ' τὴ δουλειὰ τὸ Μανοῦσο.

—Γιατί; τὸ εὐχριστῶ θᾶναι αὐτὸ πού μας ἔβγαλε ἀσπροπρόσωπους ἀπόψε στὸν ἐπίσημο ξένο μας;

—"Οχι· δὲ μὲ κατάλαβες, θεϊε· νὰ πληρῶνεται τὸ μεροκάματό του, μὰ νὰ μὴ δουλεύῃ, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ συνοδεύῃ τὸν ξένο ὅσες μέρες μείνῃ ἐδῶ.

—Πολὺ σωστὴ ἡ ἰδέα σου, Καλλιόπη· θᾶπρεπε μάλιστα νὰ τοῦ πῶ νὰ πάῃ νὰ κοιμηθῇ ἀπόψε, γιατί θᾶναι ἀνάγκη νὰ ξυπνήσῃ πρωτῆ.

—Βέβαια· ἔτσι ἔπρεπε.

—Νὰ πάω τώραμὰ ἔβγαλα τὰ παπούτσια μου· πετάξου μιὰ στιγμὴ, Καλλιόπη, καὶ πές του νὰ πάῃ νὰ κοιμηθῇ.

"Ἐφυγα γρήγορα πατώντας στὶς μύτες τῶν ποδαριῶν μου· μόλις πρόφταξα, γιατί αὐτὴ φαίνεται νὰ μὴν περίμενε δεῦτερο λόγο· τὴν περίμενα κάτω ἀπ' τὸ κυπαρίσσι πού βρισκότανε στὴν αὐλὴ λίγο

πιό κοντά από το έλαιοτριβεῖο. Μὲ διάκρινε.

—Γιατί βρίσκεσαι ἔξω; μὲ ρωτᾷ· θὰ ποντιάσης μέσα στο χιόνι.

Τὴν ἀγκάλιασα καὶ κόλλησα τὰ χεῖλη μου στο μάγουλό της.

—"Αφῆσέ με! μοῦπε θυμωμένα· δὲ θέλω νὰ σε ξέρω.

—Τότε τί θέλεις; τὴ ρωτῶ ἀφήνοντάς την.

—Ὁ θεῖός μου εἶπε νὰ πᾶς νὰ κοιμηθῆς γιὰ νὰ ξυπνήσης πρῶτ!

—Κι' ἂν δὲν πάω;

—Κάνε ὅτι θέλεις· ἐγὼ σοῦ εἶπα τί παραγγέλλει ὁ θεῖος! κι' ἔφυγε.

«Μωρὲ τί ἔπαθε; τί της εἶπαν γιὰ μένα; γιατί τόσο ἀπότομα ἄλλαξε;» ρωτοῦσα τὸν ἑαυτό μου· ἦμουν πολὺ θλιμμένος! μπῆκα μέσα στο έλαιοτριβεῖο.

Οἱ ἄλλοι δούλευαν· εἶχαν μάθει ὅτι γίνηκε κι' ἔτσι δὲν ἦσαν θυμωμένοι πὼς τοὺς ἀφήκα μόνους νὰ δουλεύουν καὶ δὲν ἔδειξαν καμμιά δυσαρέσκεια ἅμα τοὺς εἶπα πὼς ὁ γούμενος μοῦ παράγγειλε νὰ διακόψω ἀπόψε τὴ δουλειά, γιατί μὲ χρειαζότανε τὸ πρῶτ!

Προσπάθησα νὰ κοιμηθῶ μὰ δὲν τὸ κατώρθωσα. Ἡ σκέψη τῆς Καλλιόπης δὲν μ' ἄφηνε· ὁ θυμὸς της μοῦ ἦταν ἀνεξήγητος· δὲν φανταζόμουνα νὰ τῆς εἶχαν πει τίποτε κακὸ γιὰ μένα, γιατί λίγη ὥρα προτοῦ ἔρθῃ ὁ ξένος, εἶχε μείνει γιὰ κάμποση ὥρα στο έλαιοτριβεῖο μὲ τὴ μητέρα της μαζί καὶ παρακολουθοῦσα τὴ νυχτερινὴ δουλειά μας· δυὸ-τρεις φορές ἀντικρύστηκαν τὰ μάτια μας κι' ἀνταλλάξαμε νοήματα καὶ χαμόγελα. Τὶ διάβολο εἶχε συμβεῖ ἀπ' τὴν ὥρα ἐκείνη ὡς τὴν ὥρα ποὺ τὴ φώναξαν νὰ στρώσῃ τὸ κρεβάτι τοῦ στρατηγοῦ; αὐτὸ δὲν μποροῦσα νὰ φαντασιῶ· θὰ χάραζε οἶον μὲ πῆρε ὁ ὕπνος· μὰ γλήγορα μὲ ξύπνησε ὁ γούμενος, γιατί ὁ ξένος εἶχε ξυπνήσει.

—Ξύπνα, μωρέ Μανούσο, γιατί ξύπνησε ο ξένος και ποιός διάολος ξέρει τη γλώσσά του· μου λέει κουνώντας με ο γούμενος. Ο έρχομός του γουμένου κι' οί μιλιές του ξύπνησαν τὸ Στάθη κι' έφεραν και τὸ δάσκαλο ἀπ' τὸ διπλανὸ δωμάτιο.

Ο γούμενος τὸς εἶπε γιά τὸν ξένο ποῦχε έρθει τὴ νύχτα και γιά τὴ δύσκολη θέση ποῦ βρέθηκε, σὰν εἶδε πὼς ὁ ξένος δὲν ἤξερε λέξη Ἑλληνική.

—Εὐτυχῶς ὁ Μανούσος μὲ γλύτωσε ἀπὸ τὴ στενοχώρια μου γιατί μιλά τὰ γαλλικά σὰν και τὴ δικὴ του γλώσσα.

—Μπά! πολὺ, πολὺ εὐχάριστο αὐτό, ἄγιε καθηγούμενε, λέει ὁ δάσκαλος μὲ τὴ συνηθισμένη καλωσύνη του· και ποῦ τᾶμαθες τὰ γαλλικά, Μανούσο; μὲ ρωτᾶ.

—Στὸ σκολειό.

—Ποιὸ σκολειό; τὰ ξέρω τὰ γαλλικά τοῦ σκολειοῦ· τσάτρα-πάτρα!

—Μὰ ἐγὼ σπούδασα σὲ γαλλικὸ σκολειὸ τοῦ λέω, γιατί δὲν ἤθελα νὰ πῶ και σ' αὐτοῦς τὴν ψευτιά ποῦχα πεῖ στὸς ξένο· γιά νὰ ὑποστηρίξω τὴ μιὰ ψευτιά θᾶταν ἀνάγκη νὰ βρῶ κι' ἄλλες κι' αὐτὸ θὰ μὲ μπέρδευε.

Πρόφταξα τὸ Στάθη ποῦ μὲ κοίταζε μὲ τὸ αἰῶνιο προσβλητικὸ του γέλιο· δὲ μὲ πίστευε· τὸ κατάλαβα ἀπ' τὰ μάτια του. Προσπάθησε νὰ μὴ μιλήση, μὰ στὸ τέλος δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῆ και γελώντας χτυπητὰ φώναξε.

—Ποιὸς ξέρει σὲ ποιὸ ξενοδοχεῖο θὰ κουτσόμαφε μερικὲς λέξεις!

—Ξέρεις ἐσύ ποῦ κάνεις τὸν ξευπνο; τὸν ρωτᾶ ὁ γούμενος θυμωμένος.

—Ξέρω τῆς πιάτσας τὰ γαλλικά· γιατί τάχα νὰ μὴν ξέρω; δούλευα στὸ λιμάνι δέκα χρόνια· στὸ λιμάνι μαθαίνει κανέννας ὅλες τὶς γλώσσες τοῦ κόσμου.

Τι νομίζετε;

—Πολλά λές, καϋμένε Στάθη, τοῦ λέει ὁ δάσκαλος ἀηδιασμένος. Πάντα θές νά κάνης τὸν ἔξυπνο. Ἔτσι συμβαίνει μὲ κάθε βλάκα!

Εὐχαριστήθηκα γιὰ τὰ λόγια τοῦ δασκάλου. Ἐγὼ δὲν καταδέχτηκα νά τοῦ προσθέσω τίποτα ἄλλο. Ἦταν ἀρκετὸ τῶτι τοῦχε πεῖ.

Ντύθηκα καὶ πῆγα στὸν ξενῶνα. Βρῆκα τὸ στρατηγὸ καθισμένο στὴν τραπεζαρία νά προσπαθῆ μὲ νοήματα νά δώση στὸ γούμενο νά καταλάβῃ πὼς κοιμήθηκε θαυμάσια καὶ πὼς τοῦ ἦταν πολὺ ὑποχρεωμένος.

Ἐστρατηγὸς μόλις μὲ εἶδε μισοσηκώθηκε καὶ ἄρχισε νά μοῦ μιλῆ παρακαλώντας με νά μεταφράζω στὸ γούμενο τὰ λόγια του. Ὁ γούμενος μὲ βίασε νά πάρω καὶ ἐγὼ μαζί μὲ τὸν ξένο τὸ πρόγευμά μου· κ' ἔτσι σὰν ἦρθε ὁ Στάθης κι' ὁ δάσκαλος νά κρυφοκοιτάξουν τὸν ξένο ἀπ' τὴ πόρτα καὶ νά μ' ἀκούσουν, πρόφταξα τὰ μάτια τοῦ βλάκα ποῦ μὲ κοίταξε μὲ κατάπληξη. Δὲν μπόρεσα ὅμως νά καταλάβω ἂν τοῦ φερνε κατάπληξη ἢ γλώσσα ποῦ μιλοῦσα μὲ τόση εὐχέρεια ἢ τὸ μέλι, ὁ καφφές κι' ὁ φρέσκος βούτυρος ποῦ τρωγα μὲ τὸν ξένο καὶ τὸ γούμενο· δὲν εἶμαι κακός, ἔτσι φαντάζομαι· κι' ὅμως κείνη τὴ στιγμή ἤμουν εὐχαριστημένος, γιὰ αὐτὸς δὲν ἔτρωγε· ἦταν σὰν χαστοῦκι στὰ πρόστυχα μοιτρά του.

Ἀπὸ τὴ στιγμή κείνη πῆρα ἐπίσημα τὸν τίτλο τοῦ ξεναγοῦ· περιτριγύρισαμε τὰ γύρω βουνά οἱ δύο μας κούβεντιάζοντας γιὰ χίλια δυὸ πράγματα καὶ δίνοντας του τίς πληροφορίες ποῦ μοῦ ζητοῦσε. Ὁ χωροφύλακας μὲ σεβασμὸ μᾶς ἀκλουθοῦσε πέντε βήματα πιὸ πίσω κι' αὐτὸ καταλάβαινα πὼς εὐχαριστοῦσε τὸ στρατηγὸ· ἐμένα ὅμως μὲ πείραζε αὐτὴ ἢ δουλικὴ ἐκδήλωση· πάντα δὲν ἐχώνευα κείνους ποῦ παίζουν τέτοιους ρόλους.

Τὸ μεσημέρι καὶ τὸ βράδυ τρώγαμε μαζί μὲ τὸν ἐπίσημο ξένο κι' ὁ γούμενος ἦταν πολὺ εὐχαριστημένος, γιατί τὸ μοναστήρι του ἔκανε τόση καλὴ ἐντύπωση, πού κάθε τόσο μὲ παρακαλοῦσε ὁ στρατηγὸς νὰ τοῦ τὸ ἐπαναλαμβάνω.

Μὰ κι' ἐγὼ ἤμουν εὐτυχισμένος γιατί στὸ φαγητὸ μᾶς σερβίρησε ἡ Καλλιόπη ἔχοντας βοηθὸ τῆς τὸν Ἀκάκιο. Στὴν ἀρχὴ ἀπόφευγε τὰ μάτια μου, μὰ σιγά-σιγά μὲ κρυφὰ χαμόγελα μοῦδειξε πὼς δὲν ἦταν πιά θυμωμένη μαζί μου· τὸ δυστύχημα ὅμως ἦταν πὼς μὲ τὴν ἀπασχόλησή μου μὲ τὸ στρατηγὸ δὲν κατώρθωσα μήτε μιὰ φορὰ νὰ συναντηθοῦμε οἱ δύο μας. "Ἐνα ἀπόγεμα ὁ ξένος ἔγραφε καὶ μ' ἀφήκε ἐλεύθερο· μὰ ἔτυχε κι' ἡ μητέρα τῆς Καλλιόπης νᾶναι στὸ σπίτι κ' ἐγὼ ὑποκρίθηκα πὼς ζητοῦσα τὸ γούμενο καὶ ἔφυγα· μὰ πρόφταξα ἕνα χαμόγελο χαρούμενο τῆς Καλλιόπης πού μοῦδειξε πὼς κατάλαβε τὸ τί ζητοῦσα.

Μετὰ πέντε μέρες ἔφυγε ὁ ξένος καὶ γὼ ξανάπιασα τὴ δουλειά μου· δούλευα μὲ πιότερη ὄρεξη τώρα· εἶχα νοσταλγήσει τὴ βρώμικη δουλειά μου καὶ τὴν ξαναβρῆκα μὲ καινούργια λαχτάρια καὶ δύναμη.

Ὁ γούμενος μετὰ τὸ δεῖπνο ἐρχότανε μαζί μὲ τὴν ἀδερφή του καὶ τὴν Καλλιόπη καὶ μᾶς ἔκαναν συντροφιά καὶ πού δουλεύαμε· μὲ τίς διάφορες ἱστορίες, πούλεγαν οἱ ἐργάτες κι' ὁ γούμενος, περνοῦσε ἡ ὥρα μας δὲ μᾶς κούραζε ἡ βαρειά δουλειά καὶ δὲ μᾶς ἐρχότανε ὁ ὕπνος· γυρίζοντας τὸν «μποτζ' ἀργάτη», περίμενα σὲ κάθε στροφῆ ν' ἀντικρύσω τὰ μάτια τῆς Καλλιόπης καὶ νὰ δεχτῶ τὸ χαμόγελό της, πού μὲ γέμιζε εὐτυχία.

"Ἐνα βράδυ ὁ γούμενος ἔμεινε στὴν πόλη πού τὸν εἶχε καλέσει ὁ μητροπολίτης· ἤμουν πολὺ στενοχωρημένος γιατί δὲ φανταζόμουνα πὼς θὰ ρχότανε ἡ Καλλιόπη νὰ βεγγερίσῃ κι' ὅμως τὴ συνηθισμέ-

νη της ώρα ἦοθε μὲ τὴ μητέρα της καὶ κάθισαν μαζί μας μερικὲς ὥρες· σὰν ἔφυγαν, ἡ Καλλιόπη μοῦγενεψε πὼς ἤθελε κάτι νὰ μοῦ πῆ καὶ γὼ βρῆκα κάποια πρόφαση καὶ βγῆκα ἔξω· τὴν πρόφταξα· μοῦχωσε μέσα στὸ χέρι μου ἓνα χαρτάκι· τῶβαλα στὴν τσέπη μου.

—Μὴ βγαίνης ἔξω, ἔτσι ποῦσαι ἰδρωμένους μοῦ λέει μ' ἐνδιαφέρον ἡ μητέρα της· θὰ κρυώσης.

—Εὐχαριστῶ, κ. Μαρία· μὰ δὲν ἔχω φόβο.

“Ἀμα γύρισα μέσα πῆγα μὲ τρόπο κοντὰ στὸ καζάνι ποῦ βράζαμε τὸ νερὸ καὶ διάβασα τὸ χαρτί στὸ φῶς ποῦκάναν οἱ φλόγες.”

«Ἀμα τελειώση ἡ βάρδια σου, ἔλα στὸν κῆπο πίσω· θὰ σὲ περιμένω· θέλω νὰ σοῦ πῶ· θᾶμαι στὸν ἀχυρῶνα».

Ἀνατρίχιασα· ὅλο τὸ κορμί μου σπαρτάρησε· ἡ λαχτάρη τῆς ὥρας μᾶκαιγε ἀπ' τὴ στιγμή κείνη, ὥσπου στὴ μιά μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἦρθε ἡ ἄλλη βάρδια.

Ἀφῆκα τοὺς συντρέφους μου νὰ τραβηχτοῦν στὰ κελλιά τους καὶ γὼ βγῆκα ἀπ' τὴ μικρὴ πορτοῦλα τῆς μονῆς· πῆγα στὸν κῆπο τοῦ γουμένου· ἡ καλαμόπορτα ἦταν ἀνοιχτή! προχώρησα μὲ σιγὰ βήματα στὸν ἀχυρῶνα· δὲν ἦταν φεγγάρι, μὰ τὸ χιόνι ἀντιφέγγιζε.

Μόλις ἔφταξα στὴν πόρτα τ' ἀχυρῶνα, ἡ Καλλιόπη μ' ἄρπαξε καὶ μὲ τράβηξε μέσα.

—Ἀγαπημένε μου! καὶ μὲ γέμωσε φιλιά!

—Μὰ εἶμαι λαδωμένος, Καλλιόπη. Ἔχω χάλια.

—Τι μὲ νοιάζει μένα, χρυσέ μου!

Ἀναψα· τὴν ἀγκάλιασα καὶ σφίγγοντάς την παράφορα πῆρα μέσα στὰ χεῖλη μου τὰ χεῖλη της· γέμισα φιλιά τὰ μάγουλα της, τὸ λαιμὸ της, τὰ χέρια της· ἄνοιξα τὸ φόρεμα της καὶ φίλησα τὰ στήθια της, ποῦ ζεστά μοσχοβολοῦσαν παρθενιά! Δὲ ἤξερα τί ἔκανα· αὐτὴ δεχότανε τὰ φιλιά μου καὶ τὰ χάδια μου

μέ μικροῦς στεναγμοὺς καὶ μέ πλανταμένα ἄχ! Δὲ βα στοῦσα πιά! πέταξα τὴν μπλούζα τῆς δουλειᾶς κι' ἀπαλλάχτηκα ἀπ' τὰ βρώμικα δεσμά της. Αὐτὴ σὰν νὰ τὸ περίμενε μᾶρπαξε καὶ μέ τράβηξε πάνω στ' ἄχουρα· ἀγκαλιαστήκαμε κολλημένοι σ' ἓνα παράφορο σφίξιμο· ἔγειρε μιὰ στιγμή ἀνάσκελα καὶ μοῦπε μέ σιγὴ φωνή!

—“Ἐλα! ἔλα, ἀγάπη μου.

Σὰν τρελλὸς ρίχτηκα πάνω της· ἦταν ἔτοιμη γιὰ ὅλα· προχωροῦσα μέ νευρική γρηγοράδα, μὰ σταμάτησα τὴ στιγμή πού ὅλα θὰ τέλειωναν.

—“Ὅχι, ὄχι! γλυκειά μου! ὄχι ποτέ! δὲν πρέπει δὲν πρέπει.

—Μὰ ἔλα, μὰ ἔλα, μοῦ μουρμουρίζει μέ μισοσβυσμένη φωνή. “Ἐλα. Εἶμαι δική σου· κάμεμε ὅτι θέλεις!

—“Ὅχι! δὲν πρέπει· θὰ ἦταν ἀτιμία! δὲν τὸ κάνω!

—Μὰ ἔλα, ἀγάπη μου! λυπήσου με! κι' ἡ φωνὴ της σὰν νᾶταν θρῆνος.

Ρίχτηκα πάνω στὸ κορμί της καὶ τὸ φιλοῦσα σὲ κάθε του ὄρμό, σὲ κάθε του καμπύλη, ὥσπου ἔγειρα ἀποκαμωμένος· αὐτὴ σπαρταροῦσε ἀπὸ λαχτάρια ἀφήνοντας σιγὲς φωνοῦλες γεμάτες πόθους. Μὰ πόσο εὐτυχισμένος ἦμουν, πού δὲν παρασύρθηκα ὡς τὴν ἄβυσσο τοῦ χαμοῦ της.

—Μὰ γιατί; μὰ γιατί; μέ ρωτοῦσε κλαίγοντας.

—“Ὅχι. χρυσὴ μου· μιὰ μέρα θὰ καταλάβης πόσο μοῦ κόστισε ὁ συγκρατημὸς μου! θᾶταν φριχτὸ κακὸ τὸτι θᾶκανα· θὰ κλαίγαμε κι' οἱ δυὸ αὔριο· ἄς ἱκανοποιηθοῦμε μόνο στὰ φιλιὰ καὶ στὰ χᾶδια καὶ γέμισα φιλιὰ τὸ μισόγυμνο κορμί της.

Μὲ τὰ θερμὰ χᾶδια μου τὸ κορμί της σπαρταροῦσε σὰν ψάρι καὶ κάθε πέρασμα τοῦ χεριοῦ μου τὴν ἔκαμε νὰ τρέμη σύγκορμη. Τὰ χᾶδια μου πού τὴν ἔκαναν ν' ἀφήνη εὐτυχισμένες φωνοῦλες καὶ νὰ μοῦ

Ἐγὼ κοιμόμουν ἔξω ἀπὸ τὸ τσαντήρι τοῦ Κάπο...

λή λόγια τρυφερά αγάπης, βάσταξαν κάμποση ώρα κουράστηκαν τὰ χείλη μου νὰ τὴ φιλῶ καὶ τὰ χέρια μου νὰ τὴν σφίγγω.

Σὲ λίγο ἀνασηκώθηκε· μὲ φίλησε στὸ στόμα καὶ μοῦπε πῶς κι' αὔριο τὸ βράδυ θὰ μὲ περίμενε στὸ ἴδιο μέρος, γιατί ὁ θεῖός της θᾶμενε κι' αὔριο στὴν πόλη.

—Μὰ πές μου, καλέ μου, γιατί δὲ θέλησες νὰ μέ κανῆς δικιά σου; πές μου τώρα πού ἡσυχάσαμε πές μου.

—Τὶ νὰ σοῦ πῶ, Καλλιόπη; δὲν τὸ βλέπεις μόνη σου; Τὶ θὰ περιμένῃς ἀπὸ μένα; ἕνα ξερό, ἄτυχο δεντρί μέσα στὸν κόσμο. Ὁ ἴσκιος μου δὲν μπορεῖ νὰ δροσίση κανένα· ἐσύ 'σαι ὀρφανή· θᾶταν φριχτό! θᾶταν ἄτιμο!

—Μὰ, ἐγὼ σὲ θέλω ἔτσι πού εἶσαι, μοῦ λέει ἀγκαλιάζοντάς με πάλι.

—Ἄμα θὰ περνοῦσαν οἱ πρῶτες ἀπερίσκεπτες ὀρμές μας θὰ τὸ μετάνιωνες φριχτά! ἐγὼ δὲν ἔχω μήτε μιὰ σπιθομὴ γῆς, πού νὰ θεμελιώσω τὴ φωλιά μας· δὲν ἔχω κανένα, μὰ κανένα στὸν κόσμο· θὰ κλαίγαμε κι' οἱ δύο!

—Μ' ἀγαπᾶς;

—Σ' ἀγαπῶ, Καλλιόπη· ὅπ' ὅτι ἔγινε ἀπόψε θὰ καταλόβῃς πῶς σ' ἀγαπῶ. Ἴσως κάποια ἄλλη μέρα τῆς ζωῆς μας νὰ ξανασυναντηθοῦμε· δὲν πρέπει νὰ ξανασμίξωμε· δὲν θᾶρθω αὔριο βράδυ· δὲν πρέπει φοβοῦμαι τὸν ἑαυτό μου, μὴν den κατορθώσω νὰ τὸν συγκρατήσω· ἄκουσέ με, Καλλιόπη, καὶ δέξου τὸ, τὲ σοῦ λέω χωρὶς διαμαρτυρία.

—Μὰ ἔλα καὶ σοῦ ὑπόσχομαι πῶς δὲ θὰ σοῦ δίνω τὸ λόγο τῆς τιμῆς του.

Γέλασα μέσα μου μὲ τὰ λόγια της καὶ σκέφτηκα πῶς μοῦδινε κάτι πού ἦταν δικό μου κι' ὄχι δικό της· μποροῦσα νὰ τὸ πάρω τὴν ἴδια αὐτὴ στιγμή· κι' ὅμως τῆς τ' ἀφῆκα.

Τὸ ἄλλο βράδυ εἶχα ἀπόφαση νὰ μὴν πάω·

δὲν ἔπρεπε νὰ ὑποβληθῶ δεύτερη φορά στὴν ἴδια δοκιμασίᾳ· ἤμουν βέβαιος πὼς δὲν θὰ κατώρθωνα ἄλλη μιὰ φορά τῷ,τι μὲ τόσο κόπο κατώρθωσα τὴν προηγούμενη. Ἄμα πῆρα τὴν ἀπόφασή μου ἡρέμησα· τὸ βράδυ ἦρθε πάλι ἡ Καλλιόπη μὲ τὴ μητέρα της καὶ μᾶς κράτησαν συντροφιά στὸ νυχτέρι μας.

Προσπαθοῦσα ν' ἀποφεύγω τὶς καυτερές της ματιές, μὰ σ' ἂν ἔσμιγαν τὰ μάτια μας διάκρινα τὶς σπιθές τῶν πόθων της, ποὺ ξεπετοῦσαν τόσο δυνατές καὶ γρήγορες, ποὺ καταντοῦσαν ἄγριες.

Σ' ἂν ἔφευγαν ἔστρεψε καὶ μὲ κοίταξε χαμογελώντας μου. Τῆς γέλασα κι' ἐγὼ κι' ὅμως μέσα μου ξαναθέρμανα τὴν ἀπόφασή μου νὰ μὴν τὴν συναντήσω· μοῦ φαινότανε τόσο ἄτιμη ἢ κλεισιὰ ποῦκανα! μοῦχε τόση ἐμπιστοσύνη ὁ γούμενος καὶ μὲ τόση κλωσύνη μὲ εἶχε δεχτὴ δυὸ μῆνες τώρα, ποὺ κοκκίνισα γιὰ τῷ,τι θὰ σκεφτότανε γιὰ μένα, ἂν ἄφηνε τὸ διάβα μου σημαδεμένο μὲ μιὰ ἀτιμία! Ὅχι δὲν θὰ πῆγαινα ἀπόψε.

Κι' ὅμως, μόλις τέλεψα τὴ δουλειά μου, τράβηξα κατὰ τὸ κῆπο· τὸ κρῦο ἀπόψε ἦταν λιγότερο· κι' ὅμως ἔτρεμα ἀπὸ συγκίνηση· στάθηκα λίγο προτοῦ μπῶ μέσα· ξαναθυμῆθηκα τὴν ἀπόφασή μου· κι' ὅμως δὲ γύρισα πίσω· θὰ λυπότανε τόσο ἡ ἀγαπημένη κοπέλλα! θὰ πικραινότανε! Προχώρησα· μὲ περίμενε μ' ἀνοιχτὴ ἀγκάλη καὶ μὲ δέχτηκε μὲ θερμὰ φιλιὰ.

—Ἐλα· ἄς καθήσωμε δῶ χάμω φρόνιμα νὰ μιλήσωμε· θέλω νὰ σὲ ρωτήσω κάτι, τῆς λέω γιὰ νὰ προλάβω τὸ θερμὸ ξέσπασμά της. Ἐλα· καὶ τὴν ἔσυρα κοντά μου.

—Τι θέλεις νὰ μοῦ πῆς; μὲ ρωτᾷ καθίζοντας πᾶνω σι' ἄχουρα.

—Γιατὶ τὴ βραδιά ποῦρθε ὁ ξένος μοῦδειξες τόσο θυμό;

—Δὲν ξέρω· μὰ ἤμουν τόσο πολὺ θυμωμένη μα·

ζι σου!

—Μὰ γιατί;

—Δὲν μποροῦσα κι' ἐγὼ νὰ ἐξηγήσω· μὰ μοῦ φάνηκε σ' ἄν σ' ἄκουσα νὰ μιλάς γαλλικὰ μὲ τὸν ξένο, πὼς μοῦ φευγες καὶ πὼς μ' εἶχες ἀπατημένη κρύβοντάς μου ποιὸς ἦσουν πρωτότερα.

—Μὰ τάχα ποιὸς ἦμουν; ὅτι ἦμουν τὶς περασμένες ἡμέρες ἦμουν καὶ τὴν ἡμέρα ἐκείνη. "Ἐνας κακομοίρης δυστυχισμένος ἄνθρωπος, ἔρημος στὴ ζωὴ, χωρὶς δική μου παρασιτία. "Ἐνας ἀλήτης ποῦ τώρα καὶ δυὸ χρόνια γυρνῶ χωρὶς σκοπὸ στὴ ζωὴ μου καὶ δὲν ξέρω πότε κι' ἂν ποτὲ θὰ σταματήσω· νὰ, αὐτὸς ἦμουν καὶ αὐτὸς εἶμαι.

—Μὰ γιατί, χρυσέ μου, δὲ θέλεις νὰ μ' ἀφήση ἐμένα νὰ σοῦ βρῶ μιὰ φωλιά! ἡ μητέρα μου δὲν ἔχει ἄλλο παιδί· τὸ σπίτι της θὰ γίνῃ δικό μας κι' ἡ μικρὴ περιουσία μας θὰ εἶναι δικιά σου· ὁ θεὸς μου μοῦ χεὶ ὑποσχεθῆ πὼς θὰ μὲ προικίσῃ κι' ἔτσι θὰ μπορέσης νὰ τακτοποιήσης μιὰ δουλειὰ νὰ ζήσωμε.

Τὴν ἄκουα σκυφτός· ἦταν τόσο λογικὰ τ' ὅτι μοῦ λεγε, ποῦ δὲν εὔρισκα τί νὰ τῆς ἀπαντήσω· ἀναστὲναξα βαθειά.

—Μὰ γιατί στενάζεις; γιατί δειλιάζεις! δὲ μὲ θέλεις;

Τὴν ἀγκάλιασα· τὴν ἔσφιξα πάνω μου καὶ τὴ φίλησα στὸ στόμα.

—"Ἄν σὲ θέλω! "Ἄχ ν' ἄξερεις! μὰ δὲν μπορῶ! φοβοῦμαι νὰ σταματήσω· κάποια σκληρὴ μοῖρα μὲ τραβᾷ σ' ἕναν ἀτέλειωτο δρόμο· πρώτη φορὰ τώρα καὶ δυὸ χρόνια, ποῦ ἔμεινα τόσο καιρὸ στὸν ἴδιο τόπο. Κ' εἶσαι σύ, ἀγαπημένη μου, ἡ αἰτία· γιὰ σένα σταμάτησα· κι' ὅμως τώρα νοιώθω πὼς πρέπει νὰ φύγω.

—Μὰ ποῦ θέλεις νὰ πᾶς;

—Δὲν ξέρω μήτε γὰ! προχωρῶ πρὸς τὸ νότο τὸ

χειμώνα και πρὸς τὸ βοριά τὸ καλοκαίρι. Ἔτσι σ' ἄν πουλί πού φεύγει ἀκούοντας τὸ ἔνστιχτό του.

—Μὰ τὰ πουλιά ξαναγυρίζουν· θέλεις νὰ σὲ περιμένω;

Ἦθελα νὰ τῆς πῶ «ναί!» κι' ὅμως τῆς φώναξα δυνατὰ καὶ φοβισμένα.

—Ὅχι! ὄχι, γιὰ τὸ Θεό! μὴ δημιουργήσης ὄνειρα, πού δὲν θὰ μπορέσουν ποτὲ νὰ πραγματοποιηθοῦν! Ὅχι!

Ἐμείναμε γιὰ κάμποση ὥρα ἀμίλητοι κι' ἀκίνητοι ὁ ἕνας δίπλα στὸν ἄλλο· μιά στιγμή αἰσθάνθηκα τὸ χέρι τῆς γύρω ἀπ' τὴ μέση μου· ἀναταραζότανε· κατάλαβα πὼς ἔκλαιγε.

—Γιατί κλαῖς, ἀγάπη μου;

—Γιατί σ' ἀγαπῶ καὶ μοῦ φεύγεις.

Τὴν ἔσφιξα στὴν ἀγκαλιά μου μὲ ὀρμὴ καὶ τὴ φιλοῦσα σ' ἄν τρελλὸς στὰ μάγουλα καὶ στὸ λαιμό! κατάλαβα πὼς ἀφηνότανε πάλι στὰ χάρδια μου σὲ ἀπόλυτη ἐγκατάλειψη· ξαπλώσαμε ἀγκαλιασμένοι πάνω στ' ἄχυρα· πόση ὥρα κράτησαν τὰ χάρδια μας καὶ τὰ φιλιὰ μας δὲν καταλάβαμε· τὸ μόνο πού κατάλαβα σ' ἄν σηκώθηκα πάνω, ἦταν πὼς δὲν θ' ἄπρεπε πιά ν' ἀντικρύσω τὸ γούμεγο· ἦμουν βέβαιος πὼς θὰ προδιδόμουνα μὲ τὴν πρώτη ματιὰ πού θ' ἄρριχνε πάνω μου. Προτοῦ ξεχωρίσωμε μείναμε σύμφωνοι νὰ βροῦμε τρόπο νὰ ξανασυναντηθοῦμε· αὐτὴ θὰ φρόντιζε νὰ βρῆ τὸν κατάλληλο τόπο γιὰ νὰ ξεμοναχευώμαστε. Φιληθήκαμε θερμὰ καὶ ξεχωρίσαμε.

Θὰ ξημέρωνε πιά σ' ἄν πῆγα στὸ δωμάτιό μου πατώντας στίς μύτες τῶν ποδιῶν μου πάνω, γιὰ νὰ μὴν ξυπνήσω τὸ σύντροφό μου. Γδύθηκα σιγά-σιγά κι' ἐπλάγιασα.

—Τώρα μόνο σκολάσετε; ἀκούω μιά στιγμή τὴ φωνὴ τοῦ Στάθη.

Τρόμαξα. Ἦταν ξυπνητὸς καὶ παρακολούθησε

τὸ προσεχτικὸ ἔμπασμά μου.

—Ναί. Τώρα σκολάσαμε.

—Χμ! γέλασε. Τὸν εἶδα στὸ θαμπὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ· κι' ὅμως τώρα καὶ δυὸ—τρεῖς ὄρες ἄκουσα τοὺς ἄλλους ποὺ πέρασαν γιὰ τὰ κελλιά τους.

—Καὶ τί σὲ νοιάζει σένα τί κάνω ἐγώ;

—Δὲ μὲ νοιάζει βέβαια! μὰ.....

—Τί μὰ; τί θέλεις νὰ πῆς;

—Χά! χά! νομίζεις πὼς ἐσύ μόνο εἶσαι ἔξυπνος!

*Ἐπειδὴ δηλαδὴ ξέρεις δυὸ ψωρογαλλικά!

—Θὰ μ' ἀφήσης νὰ κοιμηθῶ; δὲν ἔχω ὄρεξη γιὰ σαχλαμάρες!

—Κοιμήσου, φίλε μου, κοιμήσου. "Ἐχεις ἀνάγκη ἀπὸ ἀνάπαυση! κι' αὐτὴ θᾶξῃ ἀνάγκη ἀπὸ ἀνάπαυση! ἴσως καὶ νὰ κοιμᾶται τὴ στιγμή αὐτὴ εὐχαριστημένη γιὰ τὸ κελεποῦρι ποὺ πέτυχε!

Πετάχτηκα πάνω ἀπ' τὸ κρεβάτι μου καὶ τοῦδωκα δυὸ χαστούκια.

—'Ατιμάνθρωπε!

Ὁ δάσκαλος ξύπνησε ἀπ' τ' ἄλλο δωμάτιο καὶ φώναξε.

—Τί τρέχει, παιδιά; τί συμβαίνει; μᾶς φώναξε.

Δὲν τ' ἀπάντησε κανένας μας· τὸν ἄκουσα ποὺ ἔβηξε πλανταμένα. Προσπάθησα νὰ κοιμηθῶ· μὰ δὲν τὸ κατώρθωσα· ἔκανα τὸν κοιμισμένο ὥσπου ἄκουσα τὸ Στάθη νὰ βγαίνει ἔξω ἀπὸ τὸ δωμάτιο· σηκώθηκα· ὁ δάσκαλος τότε ἐβγήκε ἀπ' τὸ δωμάτιό του.

—Γιατί τόσο πρωῖνός;

—Θὰ φύγω, δάσκαλε.

—Θὰ φύγης; γιὰ ποῦ;

—Μὰ δὲν ξέρω γιὰ ποῦ.

Μὲ κοίταξε μὲ στοργὴ καὶ ἀγάπη.

—Σοβαρὰ μιλάς;

—Ναί· θὰ φύγω.

—Μὰ γιατί;

—Μὴ τάχα ξέρω;

—Μὲ θέλεις μαζί σου;

Σκέφτηκα κάμποση ὥρα.

—Ναί! μὰ νὰ μὴ φύγωμε μαζί· θὰ σὲ περιμένω
στὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου· ἐκεῖ θὰ πάω.

—Σύμφωνοι· μὰ γιατί δὲ θέλεις νὰ φύγωμε μαζί;

—Θὰ μείνης νὰ πάρης τὸ λάδι ποὺ δούλεψα· ὁ
γούμενος θὰ τὸ κρατήσῃ καὶ θὰ σοῦ δώσει χρήματα.
μοῦ τὸ φέρνεις στὸν Ἅγιο Κωνσταντῖνο; ναί; ἔχω
ἀνάγκη.

—Ναί! σύμφωνοι.

Ἐγραψα στὸ γούμενο ἓνα σημείωμα καὶ τὸν εὐ-
χαριστοῦσα γιὰ τὴν περιποίησιν ποὺ μοῦκανε καὶ τὸν
παρακαλοῦσα νὰ μὲ συγχωρήσῃ, ἂν τοῦκαμα τίποτε
κακὸ χωρὶς νὰ τὸ θέλω.

Σὲ λίγη ὥρα, ἔχοντας περασμένο στὸ ραβδί μου τὸ
μικρὸ μπόγο μὲ τὰ λίγα ρουχὰ μου, περνοῦσα
τὴ μεγάλη χαράδρα. Κάπου-κάπου στεκόμουνα στὸ
δρόμο· ἔστρεφα καὶ κοίταζα τὴ μονὴ κι' ἀναστενάζα
βαθειά.

—Κακομοίρα Καλλιόπη! Κακομοίρα Καλλιόπη!
πόσο ἄτιμος στάθηκα!

Σὰν ἔστριψα τὸ βουνό, τὸ μοναστήρι κρύβηκε
πιά· ἄρχισα νὰ σιγοτραγουδῶ. Σὲ λίγο ἄρχισα ν'
ἀπαγγέλλω τραγούδια· στὸ τέλος προσπάθησα νὰ
κάμω κι' ἐγὼ δικό μου τραγούδι ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν
ἀγάπη μου πρὸς τὴν Καλλιόπη· μὰ δὲν τὰ κατάφερα
καὶ τ' ἀφήκα μισοτελειωμένο· ἔτσι γινότανε πάντα·
ποτέ μου δὲν κατῶρθωσα νὰ τελέψω ἓνα τραγούδι!

* *

Στὸν Ἅγιο Κωνσταντῖνο μὲ τοὺς φτωχοὺς τοῦ
καλογέρους δὲν εὗρηκα παρὰ λίγο ψωμί· ἓνας γέρος

καλόγερος, ὁ Πάτερ Ἰωνάθαν, μοῦδωκε στέγη καὶ κάπου κάπου καὶ λίγο φαγητό.

Μετὰ πέντε μέρες ἦρθε ὁ δάσκαλος· τὸν περίμενα μ' ἀγωνία· ἤθελα νὰ μάθω τὸ τί γίνηκε σὰν ἔφυγα· ἦταν πολὺ κουρασμένος· φαινότανε ἄρρωστος.

—Γιατί ἄργησες, δάσκαλε;

—Ἦμουν λίγο ἄρρωστος κι' ἀνάβαλα γιὰ δυὸ μέρες· ἄλλως τε ὁ γούμενος καθυστέρησε δυὸ μέρες ἀκόμα μὲς στὴν πόλη.

Ἔμεινα ἀμίλητος. Περίμενα νὰ συνεχίσῃ.

—Δὲ μὲ ρωτᾶς τίποτ' ἄλλο;

—Σὰν τί;

—Νά! πῶς ἔμαθαν στὸ μοναστήρι τὴ φευγάλα σου; περίμενα νὰ μὲ ρωτήσης.

—Γιατί; τί μὲ νοιάζει μένα;

—Χμ! δὲ λὲς ἀλήθεια, Μανουῖσο· κάποιος σ' ἐνδιαφέρει.

Δὲ μίλησα.

—Ὅσο κι' ἂν προσπάθησε νὰ κρύψῃ τὸν καημὸ της φάνηκε πῶς ἔκλαιγε κρυφά.

Τὸν κοίταξα· δὲν ἤξερα τί νὰ τοῦ πῶ.

—Ἐγὼ τῶχα καταλάβει ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή· μὰ ἔκανα πῶς δὲν καταλάβαινα τὸ αἶσθημά σας. Ἦταν καλὸ κορίτσι τὸ καημένο!

—Κι' ὁ γούμενος;

—Στενοχωρέθηκε πολὺ σὰν τοῦπα πῶς ἔφυγε· διάβασε τὸ γράμμα σου καὶ συγκινήθηκε· νά· κι' ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη του ἓνα διπλωμένο χαρτί· ἔδω εἶναι τὰ χρήματα τοῦ λαδιοῦ· εἶναι καὶ κάτι παραπάνω· μοῦδωκε κι' αὐτὰ τὰ ρούχα, ποὺ σοῦχε πάρει ἀπ' τὴν πόλη, μὰ δὲν σὲ πρόφταξε νὰ σοῦ τὰ δώσῃ· νά τα! κι' ἄνοιξε τὸν μπόγο του καὶ μοῦ ξεχώρισε μιὰ φορεσιά ἑτοιμα ρούχα, ὄχι βέβαια ἐξαιρετικά, μὰ ἀρκετὰ καλὰ γιὰ ἓνα ἀλήτη σὰν ἐμένα.

Αισθανόμουν να κείη τὸ πρόσωπό μου ἀπὸ ντροπή! δὲν τολμοῦσα ν' ἀγγίξω μήτε τὰ χρήματα, μήτε τὰ ρούχα· «νά πῶς πληρώνει τὴν ἀτιμία μου!» σκέφτηκα, κι' αἰσθάνθηκα τὸ αἷμά μου ν' ἀνεβαίνη στὸ κεφάλι μου.

—Γιατί εἶσαι ἔτσι; μὴν τὸ παίρνης κατάκαρδα· θὰ σὲ ξεχάσῃ· θὰ τὴν ξεχάσης καὶ σύ· εἶσαι νέος.

Καὶ σὲ λίγο.

—Ὁ γούμενος δὲν μποροῦσε νὰ φανταστῇ γιατί ἔφυγε· «καλὸς νέος μὰ ἰδιότροπος», εἶπε· «τί τοῦ κάπνισε νὰ φύγῃ; εἶχα κάτι στὸ νοῦ μου· κρῖμα ποῦφυγε· ἂν τὸν βρῆς γρήγορα πὲς του νὰ γυρίσῃ πίσω», μοῦπε στὸ τέλος, «δὲν ἔχει νὰ χάσῃ».

Ἐξακολουθοῦσα νὰ μὴ μιλῶ· σῶπασε κι' ὁ δάσκαλος γιὰ κάμποση ὥρα.

—Ξέχασα νὰ σοῦ πῶ, πῶς προτοῦ φύγω ὁ γούμενος ἔδωξε τὸ Στάθη μὲ κλωτσιές!

—Γιατί; τὸν ρωτῶ εὐχαριστημένος γιὰ τὴν πληροφορία.

—Φοβήθηκα πῶς ἅμα φεύγαμε οἱ δύο μας ἴσως νάβρισκαν ὅτι εἶχε κλέψει ὁ Στάθης καὶ νὰ μᾶς κατηγοροῦσαν καὶ μᾶς γιὰ συνεργούς· καταλαβαίνει βέβαια τί ντροπή θᾶταν· καὶ πόσο θὰ θλιβότανε τὸ καημένο τὸ κορίτσι.

—Λοιπὸν;

—Τί λοιπὸν; Μιά στιγμή ποῦ ὁ Στάθης ἔλειπε πῆρα τὸ σακκοῦλι του μέσα ἀπὸ τὴ καμινάδα.

—Σοῦ τῶχε δείξει;

—Ὅχι· τὸν εἶχα προφτάξει μιὰ μέρα σὰν τὸ κρυβέ· δὲν μὲ πρόσεξε πῶς τὸν εἶδα· τὸ ξεκρέμασα καὶ τὸ πῆγα στοῦ γουμένου.

«—Αὐτά, ἄγιε καθηγούμενε, τοῦ λέω, τᾶχει κλέψει ὁ Στάθης καί.....

«—Βρέ, καλὰ τὸν ὑποψιαζόμουν ἔγώ τὸν ἀπατεῶνα! Ἄγριψε ἅμα εἶδε τὸτι εἶχε κλέψει ἀπ' τὰ

Διάφορα κελλιά! Τὸν φώναξε καὶ τὸν ρώτησε γιατί ἔκαμε αὐτὴ τὴν ἀτιμία.

«—Ἐγώ; αὐτὰ τὰ κλεψε ὁ Μανοῦσος καὶ μοῦ τᾶ-
δωκε νὰ τὰ φυλάξω· κι' ἄρχισε νὰ κάνη ὄρκους καὶ
σταυρούς.

«—Ὁ Μανοῦσος εἶναι τίμιος νέος, δὲ σοῦ μοιά-
ζει, κλέφτη! τοῦ φωνάζει ἀγριεμένος ὁ γούμενος.

«—Μπορεῖ νὰ κλεψε κι' αὐτὸς κάτι ποῦ δὲν τὸ
κατάλαβες ἀκόμα, μὰ ποῦ θὰ τὸ καταλάβης μιὰ
μέρα! τοῦ λέει καὶ γέλασε κοιτάζοντας τὴν Καλλιό-
πη, ποῦχε ἔρθῃ κι' αὐτὴ ἀπ' τὴν κουζίνα ν' ἀκούσῃ·
τὸ καημένο τὸ κορίτσι ἔγινε σᾶν τὴν παπαρούνα.
Εὐτυχῶς ὁ γούμενος δὲν κατάλαβε τί ἤθελε νὰ πῆ,
γιατὶ θυμωμένος ὅπως ἦταν τὸν ἄρπαξε στὸ ξύλο
καὶ τίς κλωτσιές.

«—Πάρτε τον τὸν κλέφτη καὶ πετάξετέ τον ἔξω
ἀπ' τὸ μοναστήρι, νὰ μὴν τὸν σακατέψω καὶ βρῶ
μπελλά, φώναξε στὸν Ἀκάκιο καὶ στὸν Πυχκράτιο
ποῦ ἔτρεξαν σις φωνές του. Πήγαινε στὸ διάβολο
καὶ μὴν πῆς μήτε λέξη, γιατί θὰ σὲ δέσω καὶ θὰ τη-
λεφωνήσω στὸ σταθμὸ νὰ ρθουν νὰ σὲ παραλάβουν
οἱ χωροφύλακες.

—Ἡ φοβέρα αὐτὴ τὸν ἔκαμε νὰ κατεβάσῃ τὸ
κεφάλι του καὶ νὰ φύγῃ τρέχοντας· κάποιον λόγο θᾶχε
ποῦ δὲν ἤθελε νὰ τὸν δοῦν οἱ χωροφύλακες.

Μέσα μου ἄφριζα ἀπόθυμὸ· «ἄχ, νὰ τὸν εἶχα τὴ
στιγμὴ αὐτὴ» σκεφτόμουνα· ἤμουν βέβαιος πὼς θὰ
τὸν σκότωνα· δὲν τὸν φαντάστηκα ποτὲ τόσο ἄτιμο.
᾽Ω! τὴν καημένη τὴν Καλλιόπη! τί φρίκη «ἂν ἔστω
καὶ γιὰ μιὰ στιγμὴ θὰ φαντάστηκε πὼς ἐγὼ εἶχα μι-
λήσει γιὰ τὴν ἀγάπη μας μ' αὐτὸ τὸ βρωμάνθρωπο!
Μὰ δὲν θᾶταν δυνατὸ νὰ μὲ χαμηλώσῃ τόσο».

Τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἦταν παραμονὴ τῆς τελευταίας
Κυριακῆς τῆς ἀποκρηᾶς καὶ οἱ καλόγεροι βρισκόν-
τανε σις φούργιες των· ὅσο κι' ἂν ἦταν φτωχὸ τὸ

μοναστήρι με τούς ἑπτὰ καλογέρους του, ἡ αὐριανὴ μέρα ἦταν μιὰ μεγάλη γιορτὴ κι' ὄλοι τὴν αἰσθανόντανε με χαρὰ σφάζοντας διάνους καὶ κόττες.

Στὸν ἑσπερινὸ ὁ δάσκαλος πῆγε στὸ δεξιὸ ἀναλόγιο καὶ ζήτησε τὴν ἄδεια ἀπὸ τὸ γέρο γούμενο νὰ βοηθήσῃ.

—Ξέρεις;

—Χμ! κάτι ξέρω· θὰ βοηθήσω· μὰ σ' ἄν τὸν ἄκουσαν στὸ πρῶτο τροπάρι κι' εἶδαν πὼς εἶχαν νὰ κάμουν μ' ἓνα ἐξαιρετικὸ ψάλτη, ὄλοι ξεστάθηκαν καὶ τὸν ἀφήκαν μόνο στὸ δεξιό! ὁ γέρο γούμενος πῆγε στὸ ἀριστερὸ ἀναλόγιο παρὰ τὴν ἐπιμονὴ τοῦ δασκάλου νὰ πάῃ αὐτὸς ἀριστερά!

Ἡ πετυχημένη ἐντύπωση ποῦκαμε ὁ δάσκαλος, μᾶς ἐξασφάλισε μιὰ ἄνετη ζωὴ στὸ μοναστήρι· μᾶς ἔδωκαν κάποια προσοχή, ἐν ᾧ πρωτύτερα μᾶς θεωροῦσαν βάρος. Κι' ὅμως μετὰ δυὸ μέρες ὁ δάσκαλος ἀρρώστησε. Εἶχε πολὺ πυρετό· ξαγρύπνησα δίπλα του καὶ τοῦβρεχα ὅλη νύχτα μαντήλια στὸ ξύδι καὶ τοῦ τᾶβανα στὸ μέτωπο.

Κάπου κάπου ἔστρεφε μὲς στὴ νάρκη του καὶ με κοίταζε συγκινημένα καὶ κάτι μουρμούριζε· μὰ δὲν μπορούσα νὰ καταλάβω τί μοῦλεγε· μιὰ δυὸ φορές· μοῦ φάνηκε πὼς ἔλεγε «παιδί μου! ἀγοράκι μου!» τίποτ' ἄλλο δὲν κατῶρθωσα νὰ διακρίνω.

Τὸ πρῶτ' ἄν ξεζαλίστηκε με παρακάλεσε νὰ γράψω στὴ γυναικὰ του νᾶρθῃ· τότε ἔμαθα πὼς ἦταν δάσκαλος σ' ἓνα κεφαλοχώρι καὶ πὼς τώρα καὶ τέσσερις μῆνες εἶχε φύγει ἀπ' τὸ χωριό του, χωρὶς, νὰ πῆ σὲ κανένα ποῦ πάει.

—Μὰ γιατί ἔφυγες δάσκαλε; κάποια αἰτία θᾶχες.

Τὰ χαρακτηριστικὰ του πῆραν μιὰ ὀδυνηρὴ σύσπαση· σ' ἄν νὰ τὸν χτύπησε κανένας στὸ κεφάλι. Πρόλαβα καὶ τοῦπα.

—Δὲν εἶν' ἀνάγκη νὰ μοῦ πῆς· νὰ με συμπαθᾶς·

δέν ἤθελα νὰ σὲ στενοχωρήσω.

Αὐτὸς δὲ μίλησε· κάθησα δίπλα του κι' ἔγραψα τὸ γράμμα στὴ γυναῖκά του· τὸ ἀπόγευμα ἴσθειλα μ' ἓνα «βορδονάρη» τῆς μονῆς στὸ κοντινὸ μεγάλο χωριὸ ποῦχε ταχυδρομεῖο.

Ὁ δάσκαλος ἦταν ἀκόμα ἄρρωστος σὰν ἔφτασε ἡ γυναῖκά του μὲ τὸν ἀδερφό της. Μόλις τὸν ἀντίκρουσε στὸ κρεβάτι ἀφῆκε μιὰ θρηνητικὴ φωνὴ κι' ἔπεσε πάνω του κλαίοντας.

—Ἀναστάση μου! Ἀναστάση μου! γιατί μὰς ἀφῆκες; Γιατί δὲ μὰς λυπήθηκες;

Αὐτὸς προσπαθοῦσε νὰ τὴν παρηγορήσῃ μὲ τρυφερά λόγια· ὡς τόσο ἐγὼ εἶχα μάθει ἀπ' τὸν ἀδερφό τῆς γυναίκας του, πὼς τώρα καὶ τέσσερις μῆνες βρισκότανε στὸ κῆπο μὲ τὸ μεγάλο του ἀγόρι, σὰν μιὰ στιγμή τὸ βλέπει νὰ πέφτῃ στὸ βαθὺ πηγάδι· ἄρχισε νὰ φωνάζῃ ζητώντας βοήθεια, μὰ ὡς που νὰ φτάσουν δυὸ ἀπὸ γειτονικά χιτήματα, τὸ παιδί του εἶχε πνιγεῖ· ἄμα τὸ βγάλαν ἔξω καὶ τὸ ξάπλωσαν μπρὸς του, αὐτὸς ἄρχισε τὸ θρῆνο καὶ τὰ κλάματα· μὰ γρήγορα ὁ θρῆνός του γίνηκε γέλια τρελλὰ καὶ τὰ λόγια του ἔδειξαν σ' ὄλους πὼς εἶχε χάσει τὸ μυαλό του. Τὴν ἄλλη μέρα τὸν ἔχασαν κι' οἱ ἔρευνές τους στάθηκαν ἄτυχες· ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἔρευνα ποῦκαμε συστηματικὰ ἢ χωροφυλακὴ, αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ ἀδελφός τῆς γυναίκας του μ' ἓνα ξάδερφό του πῆγαν παντοῦ καὶ τὸν ζήτησαν μὰ δέν τὸν βρῆκαν.

—Ποῦ νὰ φανταστοῦμε πὼς ἦταν κλεισμένος στὸ μοναστήρι; ποῦ νὰ τὸ ξέραμε; κι' ἔφτασα στὸ διπλανὸ χωριό! ἂν ἔκανα μιᾶς ὥρας δρόμο ἀκόμα, θὰ τὸν εὔρισκα.

—Δυστυχῶς κι' ἐγὼ δέν ἤξερα τὴ διεύθυνσή του, ἀλλοιῶς θ' ἄγραφα στὴ γυναῖκά του· δέν μὰς εἶπε ἀπὸ ποῦ ἦταν καὶ γιατί εἶχε φύγει ἀπ' τὸ σπίτι του.

—Κρίμα!

Κατὰ τὸ βράδυ ὁ πυρετὸς εἶχε ἀφήσει τὸ δάσκαλο καὶ τὸν ἄκουσα πού μιλοῦσε μὲ τὴ γυναῖκά του. Ἄκουα τὴν κουβέντα τοὺς ἀπ' τὸ διπλανὸ δωμάτιο· ἡ γυναῖκά του ἔκλαιγε κι' αὐτὸς τὴν παρηγοροῦσε.

—Σώπα πιά, καημένη, καὶ σὺ θάρθω μαζί σου μόλις μοῦ περάσει ὁ πυρετός!

—Νᾶξερес, Ἀναστάση, τὴ χαρὰ τῶν χωριανῶν σὰν πῆραμε τὸ γράμμα τοῦ συντρόφου σου! σιώπη-ησε λίγο· μὰ τί ἄνθρωπος εἶναι ὁ σύντροφός σου;

—Στὸ μοναστήρι τῆς Παντάνασσας τὸν ἐγνώρισα· φαίνεται καλὸς νέος· μὰ κάποιος μυστικὸς πόνος τὸν τραβᾷ κι' αὐτὸν σιτὸ μάκρεμέ του ἀπ' τὸν κόσμο. Εἶναι καλὸς χαρακτήρας, τίμιος· μὰ ποιὸς ξέρει;

—Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω πῶς ἓνας τέτοιος ἄνθρωπος, πού λές πῶς εἶναι, θὰ δεχότανε νὰ ζῆ σὰν ἀλήτης.

—Μὴ τάχα καὶ γὼ τώρα καὶ τέσσερις μῆνες δὲν ἀλήτευα;

—Ἄλλο σὺ; τὸτι ἔκανες δὲν τῷ θελεις· σὲ τραβοῦσε ὁ πόνος σου! κι' ἄρχισε νὰ ξανακλαίη.

—Μὴν κλαῖς· μοῦ κάνουν κακὸ τὰ δάκρυα σου· ἂν μπορῆς, γέλα· μπορεῖς; θὰ σοῦ τὸ χρωστῶ χάρη.

—Καλά, καλά· θὰ προσπαθῆσω· συμπάθησέ μου· δὲν πιστεύω νὰ μ' ἀδικῆς, ἔ; τέσσερις ἡμισυ μῆνες χωρὶς νὰ ξέρω πού βρισκεσαι κι' ἂν πέθανες!

—Ναί! νά! μὰ σώπα πιά!

Γιὰ νὰ τοὺς βοηθῆσω νὰ βροῦν τὸτι ἤθελαν, μπη-κα μέσα· μὲ δέχτηκαν μὲ χαρὰ· ἄρχισα νὰ τοὺς λέω ἀδιάφορα πράγματα γιὰ νὰ τοὺς κάνω νὰ μὴ σκέφτωνται τὴν στενοχώρια πού πέρασαν.

—Θάρθης μαζί μας, Μανουσο, τώρα πού θὰ φύγωμε; θάρθης; μοῦ λέει ὁ δάσκαλος ἀπροσδόκητα.

Δὲν εἶχα σκεφτεῖ ὡς τότε τὸτι μοῦ πρότεινε καὶ δὲν ἤξερα τί νὰ τοῦ πῶ.

—Γιατί; δὲν θέλεις νάρθης; μὰ γιατί; μὲ ρωτᾷ

σάν στενοχωρημένος.

—Θάρθω άργότερα· τώρα, δάσκαλε, πρέπει νά πᾶς νά ξανόβρης τή σειρά σου· πρέπει νᾶσαι άπερίσπαστος· έγώ θά σ' άπασχολώ!

—Σάν τί θά κάνω; δέ βαριέσαι;

—Ο γυναικάδερφός σου μοῦπε πώς θᾶταν άνάγκη νά πᾶς στήν πόλη νᾶβρης τόν έπιθεωρητή και νά ταχτοποιήσης τό ζήτημά σου..... κατάλαβες;

—Ποιό ζήτημα; δέ βαριέσαι;

—Μά θᾶταν κρῖμα νά χάσης τή θέση σου· μοῦπε πώς θές άκόμα τρία χρόνια νά πόρης τή σύνταξη σου; γιατί νά τά χάσης; έ;

—Σωστό αυτό πού λές· μά σέ τί θά μ' έμποδίσης έμένα; αυτό θά γίνη κι' άν είσαι και σὺ μαζί μου· δέν καταλαβαίνω σέ τί θά μοῦ φέρης έσύ έμπόδιο.

—Μά θάρθω άργότερα έγώ.

—Μοῦ τό ύπόσχεσαι;

—Σοῦ δίνω τό λόγο μου· άλλως τε ύποσχέθηκα στό γούμενο πώς θά βοηθήσω στό χτίσιμο ένός μεγάλου φούρνου· δέν ταιριάζει νά τόν γελάσω.

—Σωστά!

Μετά δυό μέρες έφυγαν· ό δάσκαλος μ' άποχαιρέτησε με συγκίνηση. Έγώ άπόμεινα πολύ θλιμμένος. Πέριεργο! πρώτη φορά πού με στενοχωροῦσε χωρισμός στήν άλήτικη ζωή μου. Ίσως γιατί αυτός πού χωριζότανε άπό μένα δέν ήταν άλήτης.

Στάθηκα στό χτίσιμο τοῦ φούρνου· φαίνεται πώς είχα οίκοδομικό ταλέντο, γιατί έκανα έντύπωση σ' έβλους με τήν πιτηδειοσύνη πού δούλευα.

—Έχεις δουλέψει πολλές φορές σέ φούρνους; μερωτά ό χτίστης ποῦχε άναλάβει νά κάνη τόν πρωτόμαστορη.

—Χμ! σέ κάμποσους! είπα σοβαρά για νά κάμω πιστευτό τό ψέμμα μου.

Κείνη τή στιγμή μοῦρθαν διάφορες σκέψεις· προ-

σπαθοῦσα νά ἐξηγήσω, γιατί ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἀνάγκη, καί κάποτε μάλιστα χαρούμενη ἀνάγκη, νά λήη ψέματα; ποιά ἦταν ἡ ἀνάγκη αὐτή; γιατί; τὴ κέρδιζα μὲ τὴν ψευτιά μου; δὲν μποροῦσα νά βρῶ καμμιὰ ἱκανοποιητικὴ ἀπάντηση στὰ ἐρωτήματά μου καί σκέφτηκα κάτι ἄλλο· θαρρῶ πὼς σκέφτηκα γιὰ μιὰ παληὰ πληγὴ ποῦχε στὸ μάγουλο ὁ χτίστης· ποιὸς ξέρει; ἴσως νάταν πολεμιστὴς παληός· βέβαια δὲ θᾶχε πάρει τὴν πληγὴ αὐτὴ σὲ καμμιὰ μονομαχία μὲ σπαθί! χωρὶς συζήτηση ἦταν παληός πολεμιστὴς! καί θᾶταν καλὸ παλληκάρι· φαινότανε ἀπ' τὰ λόγια του, ἀπὸ κάθε κίνησή του· κατὰ τὸ μεσημέρι, σὰν πλυθήκαμε γιὰ νά φᾶμε, δὲ βαστοῦσα πιά τὴν περιέργειά μου· τὸν ρώτησα· μὰ πόσο ἀπογοητεύτηκα σὰν μοῦπε πὼς τὴν πληγὴ αὐτὴ τὴν πήρε ἀπὸ ἓνα σκουριασμένο καρφὶ ἐνὸς παληόξυλου σὰν ἔχτιζε ἓνα ἀπόπατο καί πὼς δὲν ἐπῆγε καθόλου στὸ στρατό, γιατί τὸν ἔβγαλαν σακάτη καί καρδιακό! τί κρίμα! μοῦ γκρέμισε ὁλόκληρο κόσμο ὤμορφο, ποῦχα πλάσσει γι' αὐτόν!

Κουβεντιάζοντας μὲ τὸ χτίστη θυμήθηκα πὼς κι' ἐγὼ δὲν εἶχα πάει στὸ στρατό! ἤμουν ἀνυπόταχτος· πρώτη φορὰ πού σκεφτόμουνα τὴν ὑποχρέωσή μου αὐτὴ· ποτὲ δὲ μὲ εἰδοποίησαν· τὸ στρατολογικὸ γραφεῖο, πού μ'εἶχε γράψει στὰ χαρτιά του εἶχε χάσει τὰ ἴχνη μου· εἶχα γεννηθῆ σ' ἓνα μακρινὸ ψηλὸ χωριό, πού εἶχε ὄλα κι' ὄλα δεκαπτά σπίτια· στὸ χωριὸ αὐτὸ θαρρῶ πὼς ἔκαμα ὄλες—ὄλες δυὸ μέρες κι' ὕστερα ἡ κακομοίρα ἡ μάννα μου ἔφυγε καί πήγε στὴν πόλη. Ἐνεῖ δουλέψε κάμποσα χρόνια σὰν σκλάβα· μὰ ποτὲ δὲ μοῦχε πεῖ τίποτε, μὰ τίποτε, γιὰ τὴν ἱστορία τῆς γέννησής μου. Κάποτε, θαρρῶ δυὸ φορές, τὴν ρώτησα νά μοῦ πῆ ποιὸς ἦταν ὁ πατέρας μου, καί πότε πέθανε· μὰ τότι μοῦπε τὴ μιὰ φορὰ δὲν ἔμοιαζε μὲ τότι μοῦπε τὴν ἄλλη· ἔτσι δὲν ξέρω ἂν ἤμουν ὄρφανός ἢ μπάσταρδος· μόνο τὸνομα:

τοῦ χωριοῦ πού γεννήθηκα θυμόμουνα· δὲν ἤξερα ἂν ἦμουν ἀδήλωτος ἢ φυγόστρατος· μὰ δὲ βαριέσαι; τί μὲ νοιάζει μένα; ἂν καμμιά φορά μ' ἔπιαναν στὴ φάκα, θὰ ὑπηρετοῦσα· γιατί νὰ μὴν ὑπηρετοῦσα; τί θὰ πάθαινα; Κατὰ τὸ βράδυ ξαναθυμήθηκα πάλι τὴ στρατιωτικὴ μου ὑποχρέωση. Περίεργο! πῶς διάβολο κατάρθρωσε αὐτὴ ἡ βρωμοπληγὴ ἑνὸς χτίστη νὰ μοῦ φέρῃ στὸ μυαλό μου τὸ στρατό; τῶρα πιά ἤξερα γιατί δὲμὲ ζήτησαν τὰ καταδιωχτικὰ ὄργανα· δὲν ἦμουν γνωστός μὲ τὸ νομὸ μου τὸ πραγματικὸ ὅσο καιρὸ ζοῦσε ὁ συχωρεμένος ὁ Πέρ Φρεντερικ· δὲ μὲ λέγανε Μανουσο Περδίκη, ὅπως μοῦχε πεῖ ἡ μητέρα μου, μὰ μ' ἔλεγαν Μάν Φρεντερικ· «Μάν» μᾶλεγε ὁ θετός μου πατέρας, καὶ «Φρέντερικ» μοῦ κόλλησαν γιὰ ἐπίθετο ὅλοι οἱ ἄλλοι στὸ σκολεῖο· νὰ πῶς τὸ νομὰ τοῦ Μανουσοῦ Περδίκη ἔπαθε νεκροφάνεια· μὰ σὰν πέθανε ὁ Πέρ Φρεντερικ κι' ἔφυγα ἀπ' τὴν πόλη, ὅσες φορές ἔλεγα τὸ νομὸ μου, πολὺ σπάνια, τὸ ζωντάνευα καὶ μ' ἄρρεσε νὰ τὸ ζωντανεύω, γιατί δὲν εἶχα τίποτε ἄλλο στὸν κόσμο. Ναι. Τίποτ' ἄλλο δὲν εἶχα δικό μου στὸν κόσμο. Ἐνα κουρέλι πού ὁ ἄνεμος τὸ φέρνει πότε δῶ, πότε κεῖ, πότε σὲ δρόμους, πότε σὲ κοπρόλακκους, πότε στὰ χωράφια καὶ πότε κάτω ἀπὸ καμμιά στέγη.

Ἀπὸ σκέψη σὲ σκέψη γιὰ τὴν ἐρημιὰ τῆς ζωῆς μου θυμήθηκα πάλι τὴν Καλλιόπη· Κακομοῖρα Καλλιόπη! «Μὰ πρέπει νὰ γράψω κάτι στὸ γούμενο. Πρέπει· τὸ πῆρα ἀπόφαση· δὲν ἔπρεπε ν' ἀναβάλω. Εἶχαν περάσει εἴκοσι-πέντε μέρες ποῦχα φύγει ἀπ' τὸ μοναστήρι τῆς Παντάναςσας· θὰ τοῦ τὰ ξεμολογούμουνα ὅλα· μὰ ὅλα· καὶ θὰ περίμενα τὸ τί θὰ μοῦλεγε· ὅτι μοῦλεγε θάκανα· ἀνάβαλα κάμποσες μέρες νὰ γράψω· σκεφτόμουνα πῶς θὰ τοῦ τὸ γραφά· προπάντων μὲ στενοχωροῦσε τὸ ὕφος πού θάπαιρνα. Ὠλιμμένο ἢ στερεὰ ἀνδρικό; ποιὸ ἀπ' τὰ δυό; ἔτσι

Σταμάτησαμε πίσω απ' τὸν πέτρινο φράχτη κρυμμένοι...

«ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ»

ΦΥΛΛΟ 6

πέρασε ὁ πρῶτος μῆνας· ἓνα βράδυ κάθησα κι' ἄρ-
χισα νὰ γράφω μὲ τὴν ἀπόφαση νὰ τοῦ πῶ πῶς
ἤμουν ἕτοιμος νὰ ἐπανορθώσω τὸ κακὸ ποῦκαμα
στὴν ἀνεψιά του, ἂν μὲ θεωροῦσε ἱκανὸ νὰ τὸ ἐπα-
νορθώσω. Τοῦγραφα:

» Ἀγαπητὲ ἅγιε καθηγούμενε.

» Πῆρα τὰ λεφτὰ ποὺ μοῦστειλεις· εὐχαριστῶ
πολύ. Πῆρα καὶ τὴ φορεσιά· καὶ γι' αὐτὴν σ' εὐχα-
ριστῶ· δὲ μοῦπεσε καθόλου στενή, ὅπως φοβήθηκα
στὴν ἀρχή· μοῦρχεται καλὰ· θὰ προσπαθῆσω νὰ τὴ
φορῶ ὅσο πιὸ σπάνια μπορῶ, γιὰ νὰ βαστάξῃ πιὸ
πολύ καὶ νὰ μοῦ διατηρῆ πιὸ πολὺ χρόνον τὴν καλή
σου ἀνάμνηση.

» Ὁ δάσκαλος μοῦπε πῶς τοῦ παράγγειλεις νὰ
μοῦ πῆ νὰ ξαναγυρίσω. Δὲν πιστεύω νὰ κατάλαβε
καλὰ· μὰ ἂν εἶν' ἔτσι, γράψε μου μιὰ λέξη γιὰ ν' ἄρ-
θῶ· μοῦ φαίνεται καὶ μένα πῶς πρέπει ν' ἄρθῶ πίσω·
ἔτσι πρέπει· γι' αὐτὸ θὰ περιμένω ἀπάντησή σου·

« Πολλοὺς χαιρετισμοὺς σ' ὄλους ἐκείνους ποὺ
θὰ ρωτήσουν γιὰ μένα ».

Ξαναδιάβασα τὸ γράμμα· δὲν ἦταν κεῖνο ποῦ-
πρεπε νὰ γράψω καὶ ποὺ τῶχα ταχτοποιήσει τόσο
καλὰ μὲς στὸ μυαλό μου τώρα καὶ τόσες μέρες.

Μὰ μοῦ φάνηκε πῶς αὐτὸ ἦταν καλύτερο· εἶχε
κάποια ἀξιοπρέπεια! κάποιον ἀνδρισμό! Τί διάβολο;
κλάματα καὶ μετάνοιες θ' ἀρχινοῦσα; δὲν πήγαιναν
σὲ μένα τὰ τέτοια. Ἄν νομίζῃ πῶς πρέπει νὰ πάω
πίσω, νὰ μοῦ τὸ γράψῃ· τότε μάλιστα· θὰ πήγαινα·
ἄλλοιῶς; γιατί νὰ πάω;

* *

Κοιμήθηκα κεῖνο τὸ βράδυ τέλεια ἠρεμισμένος. Τὸ
πρωτὶ τράβηξα γιὰ τὸ διπλανὸ χωριὸ κι' ἔρριξα τὸ
γράμμα μου στὸ ταχυδρομεῖο. Αἰσθάνθηκα μιὰ ἱκα-
νοποίηση πολὺ εὐχάριστη. Τ' ἀπόγεμα σὰν γύρισα
στὸ μοναστήρι μὲ φώναξε ὁ γούμενος.

—Θέλεις νά πιάσης δουλειά στο φύτεμα τοῦ ἀμπελιοῦ ποῦ ἀρχινᾶμε αὐριο; θ' βαστάξῃ μιὰ βδομάδα· ὁ καιρὸς βοηθᾷ.

—Ναί· μὰ ἔχω κάποια σοβαρὴ δουλειά στὴν πολιτεία καὶ πρέπει νά πάω· εἶναι ἀνάγκη.

—Δὲν μπορεῖς νά τὴν ἀναβάλλῃς;

—Ὅχι· δυστυχῶς· εἶναι μεγάλῃ ἀνάγκη.

—Μπορῶ νά τὴν μάθω;

—Γιατί ὄχι; πρέπει νά πάω νά κανονίσω τὴ θητεία μου στὸ στρατό.

—Δὲν ὑπηρέτησες ἀκόμα;

—Ὅχι. Εἶμαι φυγὸστρατος.

Μὲ κοίταξε καλὰ στὰ μάτια· καταλάβαινα πὼς εἶχε ὄρεξη νά μοῦ πῆ: «μωρὸ δὲ βαριέσαι; ἐκεῖ ποῦ εἶσαι τόσο καιρὸ φυγὸστρατος, γίνου ἀκόμα ὀχτῶ μέρες!» κι' ὅμως σοβαρὰ μοῦ λέει!

—Αὐτὸ ποῦ κανεὺς εἶναι κακό! κάθε Ἕλληνας πρέπει νά ὑπηρετῇ τὴν πατρίδα του! ἀλλοίμονο ἂν ὄλοι.....

—Ἐυπηρέτησες γούμενε, ἢ ἀφεδιά σου· στὸ στρατό; Δὲν περίμενε τὴν ἐρώτηση αὐτὴ καὶ ταραχτήκε.

—Ὅχι· μὰ ἐμεῖς..... εἴμαστε καλόγεροι·

—Καὶ μ' αὐτὸ τί;

—Ἐυπηρετοῦμε ἄλλο στρατό. Εἴμαστε στρατιῶτες τῆς ἐκκλησίας.

—Εὐκόλῃ ὑπηρεσία! κι' ἔχει καὶ τὰ κέρδη τῆς! Δὲν ξέρω γιατί μοῦρθαν στὸ στόμα αὐτὰ τὰ λόγια.

Θύμωσε ὁ γούμενος.

—Τὰ μοιτρά σου δὲν εἶναι ἄξια νά μᾶς ἐλέγῃς! καὶ σηκώθηκε πάνω σ' ἂν νᾶθελε νά μοῦ πῆ νά φύγω.

Ἔφυγα! ἤμουν θυμωμένος πολὺ! ὄχι μὲ τὸ γούμενο· τί ἔφταιγε ὁ ἄνθρωπος; μὰ μὲ τὸν ἑαυτό μου· τί διάβολο μοῦ κατέβηκε νά πῶ πὼς ἤμουν φυγὸστρατος καὶ πὼς θά πήγαινα νά παρουσιαστῶ; μὰ

καλά! ἂν ἔλεγα αὐτὸ μόνο, στὸ διάβολο! μὰ τί μοῦρ-
θε νὰ θέλω νὰ κάμω τὸν ἔξυπνο καὶ νὰ πικράνω τὸν
ἄνθρωπο;

Κεῖνο τὸ βράδυ δὲν κοιμήθηκα μητὲ μιὰ ὥρα.
Προτοῦ ξημερώσει εἶχα κρεμάσει ἀπ' τὸν ὄμο μου τὸ
μπόγο μου κι' ἔφευγα ἀπ' τὸ μοναστήρι.

Τράβηξα πρὸς τὸ βορρᾶ. Μόνο κατὰ τὶς δέκα
κατάλαβα πὼς τραβοῦσα γιὰ τὴν πόλη. «Ἐχω καιρὸ
νὰ σκεφτῶ ἀκόμα» συλλογιζόμουνα «τραβῶ γιὰ μιὰ
βλακεία· λὲς νὰ τὴν κάμω»; εἶχα καιρὸ ἀκόμα. Στα-
μάτησα σ' ἓνα σταυροδρόμι· νὰ τὸ δρόμο πρὸς τὴν
πόλη· νὰ τὸν ἄλλο πρὸς τ' ἄγνωστα χωριά. Τί λές;
«μωρὲ δὲ βαριέσαι; τράβα πρὸς τὴν πόλη!» καὶ τρά-
βηξα γραμμῆ!

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωῖ πῆγα στὸ στρατολογικὸ
γραφεῖο. Ζητοῦσα νὰ μάθω ἂν μὲ εἶχαν στὰ χαρτιά-
των. Μὰ δὲν πρόφταξα νὰ πῶ τ' ὄνομά μου καὶ κά-
ποιος ἀνθυπασπιστὴς γελώντας στρέφει καὶ λέει στὸ
διευθυντή!

—Ἐπὶ τέλους ὁ Μανοῦσος ὁ «ἄφαντος» εὐρέ-
θηκε! καὶ γυρίζοντας σὲ μένα. Ἔ καὶ νὰ σ' ἔξεραν
οἱ χωροφύλακες ποῦ τώρα καὶ δυὸ χρόνια σέ ζη-
τοῦν! τὸ θεὸ τους τοὺς ἔχομε βγάλει μὲ σένα! μὰ ποῦ
διάβολο βρισκόσουν;

Ἐνας περίεργος θυμὸς μὲ συνεπῆρε· ἔστρεψα
πρὸς τὸ μέρος ἐκείνου ποῦ μοῦ φαινότανε ἀνώτερος.

—Ἐδῶ ἦρθα νὰ μοῦ πῆτε ἂν εἶμαι ὑποχρεωμέ-
νος νὰ ὑπηρετήσω ἢ ὄχι· δὲν ἦρθα γιὰ νὰ μὲ βρῶν
ὁ κύριος! ἂν ἔχω ἀταξία, ὁ νόμος θὰ προβλέπη τὴν
τιμωρία μου· μὰ δὲν φαντάζομαι νὰ μὲ ὑποχρεώνη
νὰ δέχωμαι βρισιές! τί λέτε σεῖς;

Ἐὐχρηματικὸς μὲ κοίταξε σοβαρὰ!

—Ἐχετε δίκιο! καὶ κοίταξε μὲ κάποια αὐστηρό-
τητα τὸν ἀνθυπασπιστὴ ποῦ εἶχε ἀπομείνει μ' ἀνοι-
χτὸ στόμα. Προχωρήσετε στὸ εὐρετήριο· νὰ ἐκεῖ· μοῦ

Λέει· και μουδιδειξε τον ανθυπασπιστή πουδχε μπρός
του μιὰ τεράστια βιβλιάρα!

—Πώς σὰς λένε;

—Εἶπα· Μανοῦσος Περδίκης!

—Τὸν πατέρα σας!

—Δὲν ξέρω!

—Δὲν ξέρεεις;!

—Δὲν ξέρω· γιατί σὰς φαίνεται παράξενο;

—Ἐπαρχία, Δῆμος, Χωρίον!

—Δὲν ξέρω! Ἁγιά Εἰρήνη λένε τὸ χωριὸ τῆς μη-
τέρας μου.

—Πώς τὴ λένε τὴ μητέρα σου;

—Μαρία τὴ λέγανε.

Ἐάνθυπασπιστὴς ἄρχισε νὰ ξεφυλλίζη· πέρασε
πολλὴ ὥρα. Βρῆκε τρία μικρὰ χωριά μὲ τ' ὄνομα Ἁ-
γία Εἰρήνη.

Ἐστερα ἀπὸ πολλὴ ὥρα ἀναστέναξε.

—Ἐπὶ τέλους.

—Τὸν βρῆκες; τὸν ρωτᾷ ὁ ἀνώτερος.

—Ναί, Μανοῦσος Περδίκης τῆς Μαρίας, ἀγνώ-
στου πατρός, ἔτος γεννήσεως 1880, ἀνήκει στὴν κλάση
τοῦ 1901· δυὸ χρόνια φυγὸστρατος.

—Γακτοποίησε τὴ μερίδα του· δὸς του σημείωμα,
τοῦ λέει ὁ ἀνώτερος· ξέρεεις πὼς θᾶχης πρόσθετη
ὑπηρεσία τρεῖς μῆνες; μοῦ λέει στρέφοντας πρὸς
ἑμένα.

—Δὲν πειράζει· τί εἴκοσι τέσσερεις, τί εἴκοσι
ἑφτά μῆνες! γρήγορα περνοῦν.

—Θὰ τὸ δοῦμε! λέει κακόψυχα ὁ ἀνθυπασπιστὴς!

Τότε δὲν κατάλαβα τὸ τί ἤθελε νὰ πῆ· μὰ σὰν
ἀργότερα γνώρισα μερικοὺς ποὺ ὑπηρετοῦσαν μετὰ τὴ
θητεία τους καὶ τίς φυλάκισες ποῦχαν κάμει, ξανα-
θυμήθηκα τὸν κακόψυχο ἄνθρωπο· ἤλπισε πὼς θᾶχα
νὰ ὑπηρετήσω πολλὰς μέρες φυλακῆ. Ἐνας βοήθη-
τικὸς μὲ συνόδεψε ὡς τὸ γραφεῖο τοῦ συντάγματος.

“Αψε σβύσε μ’ ἔγραψαν καί μοῦδωκαν ροῦχα, ἀρβύ-
λες, καπέλλο.

Σέ μιὰ ὥρα μὲ εἶχαν τοποθετήσει σ’ ἓνα λόχο-
κι’ ἡ στρατιωτικὴ μου ζωὴ ἄρχισε. Ὅλα αὐτὰ τὴν ἡ-
μέρα ἐκείνη ἔγιναν μὲ μιὰ περίεργη δική μου ἀναι-
σθησία· μόνο κατὰ τὸ βράδυ ποῦμεινα μόνο στὸ προ-
αύλειο τοῦ στρατώνα, γιατί σὰν φοβισμένος δὲν
τολμοῦσα νὰ βγῶ στὴν πολιτεία, κατάλαβα τὸ, τι ἔ-
κανα κι’ ἐμετάνοιωσα· ἤμουν θλιμμένος, πολὺ θλιμμέ-
νος· ἐννοιωθὰ τὴν ψυχὴ μου νὰ λιγώνει καὶ τὸ μυαλό-
μου νὰ πονῆ· «Μὰ γιατί;» σκεφτόμουνα «γιατὶ τᾶκα-
να ὄλ’ αὐτά; ποιὸς θὰ μ’ ἀνακάλυπτε; μὴ τάχα ἀ-
πόμεινα ποτὲ μου ἀπάνω ἀπὸ λίγες μέρες σ’ ἓνα τό-
πο; μόνο στὸ μοναστήρι τῆς Παντιάνασσας ἔμεινα
τρεῖς μῆνες, γιατί..... σταμάτησα τοὺς συλλογισμοὺς
μου καὶ θυμήθηκα πάλι τὴν Καλλιόπη. Κακομοίρα ἢ
Καλλιόπη! τότε μόνο θυμήθηκα πὼς εἶχα γράψει στὸ
θεῖό της καὶ πὼς θᾶπρεπε νὰ περιμένω ἀπάντηση.
Τὸτι ἔκαμα ἦταν μιὰ δευτέρη ἀτιμία μου. Κακομοί-
ρα ἢ Καλλιόπη! Πόσες ἐλπίδες θὰ τῆς ἔδωκε τὸ γράμ-
μα μου καὶ μὲ πόση χαρὰ θὰ περίμενε τὸ γυρισμό μου!
γιατὶ ἤμουν βέβαιος πὼς ὁ θεῖός της καὶ χωρὶς νὰ ξέ-
ρῃ ἀκόμα τίποτε, θὰ μὲ φώναζε νὰ γυρίσω πίσω. Ἐ-
να μῖσος φριχτὸ ἀνατάραξε τὴν ψυχὴ μου γιὰ τὸ γού-
μενο τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, ποῦ μὲ τὰ λόγια του
μᾶκανε νὰ φύγω ξεχνώντας πὼς περίμενα γράμμα,
καὶ νὰ παρουσιαστώ στὸ στρατολογικὸ γραφεῖο.»
«Τὸν νταβραμπᾶ! τὸν κειφήνα! νὰ τὸν εἶχα στὰ χέρια
μου! θὰ τὸν ἔπνιγα!» ὁ πόνος μου μεγάλωνε ὅσο
ἔβλεπα τὰ χακένια μου ροῦχα, ποῦ τὸ λεπτὸ κορμί
μου ἔπλεε μέσα στὶς ζαρωματιές τους καὶ τὶς ἀρ-
βύλες ποῦ ἦσαν δυὸ πόντους μεγαλύτερες ἀπ’ τὰ πο-
δάρια μου! Νὰ μποροῦσα νᾶφευγα καὶ νὰ γύριζα
πίσω στὸ μοναστήρι! ἄχ, πὼς θὰ τὸ τῷθελα! μὰ τώ-
ρα πιά μπέρδεψα στὰ γερά. Θὰ γινόμουνα λιποτά-

χτης! δὲν ἤξερα τότε, πὼς μόνο μετὰ τὸν ὄρκο ποῦ θᾶδινα θᾶχα τίς βοριῆς συνέπειες τῆς λιποταξίας. ἂν εἶχα τότε τὴν πείρα ποῦχω σήμερα, θᾶφευγα ἀφήνοντας κάτω ἀπ' τὸ κρεββάτι τοῦ λόχου μου τὴν κακοσουλούπωτη φορεσιά καὶ τίς φριχτὲς ἀρβυλάρεις, ποῦ μὲ κούραζαν μὲ τὸ βάρος τους καὶ μὲ τὴν ἀσκήμια τους· ἢ θλίψη μου μεγάλωνε. Τί μπορούσα νὰ κάνω; ἔρπαξα τὸ πιλίκιό μου καὶ μὲ ἄγριο θυμὸ τὸ πέταξα κάτω.

—“Ἄς τὸ διάβολο, βλάκα! μουρμούρισα σφίγγοντας τὰ δόντια μου. Πιάστηκες στὴν παγίδα σὰν τυφλοπόντικας!

Κάποιος στρατιώτης κιτρινιάρης μὲ πλησίασε.

—Γιατί, ρε συνάδελφε, πέταξες κάτω τὸ πιλίκιο σου; σὲ στενεύει; καὶ γέλασε χαρακτηριστικά· δὲν τ' ἀπάντησα κι' αὐτὸς συνέχισε· ὄλους μᾶς στενεύει τὸ καταραμένο! μὰ τί μπορούμε νὰ κάνουμε;

Ἐγὼ τὸν κοίταξα χωρὶς νὰ τ' ἀπαντήσω· τί νὰ τοῦ λεγα; δὲν εἶχα τίποτα νὰ τοῦ πῶ· πῆρα τὸ πιλίκιό μου ἀπὸ κάτω καὶ τὸ ξεσκόνιζα χτυπώντας το στὸ γόνατό μου.

—Πῶς σὲ λένε, συνάδελφε;

Θᾶθελα νὰ μὴν τ' ἀπαντήσω κι' ὅμως τοῦπα τ' ὄνομά μου.

—Μανοῦσος Περδίκης! Κι' ὅμως μέσα μου μὲ πίεζε ἡ ἀνάγκη νὰ τοῦ πῶ «Μανοῦσος Περδίκης τῆς Μαρίας, ἀγνώστου πατρός!» Ποιὰ ἀνάγκη σὲ σπρώχνει, σαχλέ, νὰ διαφημίσης τὸν πόνο σου; θὰ τραντάξη ἢ γῆς βλέπεις κι' ἢ πλῶση θὰ κάμη μιά τούμπα ἂν πῆς πὼς εἶσαι ἀγνώστου πατρός; Σπουδαῖα τὰ λάχανα! ὁ κόσμος θ' ἀρχίση νὰ κλαίη γιὰ τὴ δεινὴ συμφορά σου! ἀγνώστου πατρός! μὴ τάχα κανένας εἶναι βέβαιος πὼς εἶναι γνωστοῦ πατρός; Ποιὸς εἶναι βέβαιος; μήτε ὁ Κάϊν δὲν εἶχε γνωστὸ πατέρα· γιὰ αὐτὸς ὁ ὄφεις τὰ κατάφερε ν' ἀπατήσῃ τὴν

πρώτη γυναίκα! κάτι θά γίνηκε. γιατί άλλοιώς δὲ θά δικαιολογότανε ὁ δίκαιος θυμὸς τοῦ πανάγαθου θεοῦ!» ὁ συνάδελφος μοῦ διάκοψε τὶς σκέψεις. Ἄφ' οὔ εἶδε πῶς ἐγὼ δὲν τὸν ρωτοῦσα μοῦπε πῶς τὸν ἔλεγαν Γεώργιο Πατσαμούρα.

—Καὶ γιατί εἶσαι ἔτσι κίτρινος; τὸν ρωτῶ.

—Ἔχω πυρετούς, μ' ἀπαντᾶ ξαφνιασμένος.

—Καλά!

Δὲν ταίριαζε ἡ λέξη αὐτὴ στὸν ἄρρωστο, μὰ τί νὰ τοῦλεγα· μείναμε ἀμίλητοι κάμποση ὥρα.

—Θέλεις ἓνα τσιγάρο, συνάδελφε; μὲ ρωτᾶ.

Τὸ πῆρα· καπνίζαμε ἀμίλητοι· κάπου-κάπου σήκωνα τὰ μάτια μου καὶ τὸν κοίταζα· ἦταν ἓνα παιδί ἀδύνατο, κιτρινάτικο, μὲ βαθουλωμένα μάτια, κι' ἀδύνατα χέρια ἄσαρκα, καὶ μὲ ὕφος θλιμμένο, ἄρρωστο, πεσμένο· τὸν λυπήθηκα· «τὸ καμὶ νο τὸ παιδί!»

—Καὶ γιατί δὲν παίρνεις ἄδεια ἀφ' οὔ εἶσαι ἄρρωστος;

—Δὲ μοῦ δίνουν.

—Τότε φύγε.

—Ἔτσι ἔ; νὰ φύγω! μὰ πᾶω χαμένος! νὰ φύγω!

Μείναμε πάλι ἀμίλητοι.

—Θέλεις, μοῦ λέει ὕστερα ἀπὸ λίγο, νὰ πᾶμε σὲ κείνη κεῖ τὴν παραγκοῦλα; ἔχει ρετσίνα πρώτης· πᾶμε νὰ πιοῦμε κανένα κατοσταράκι· θέλεις;

Πήγαμε· ἤπιαμε τρία κατοσταράκια· εἶχε φτιάσει τὸ κέφι μου· αἰσθάνθηκα τὴν ἀνάγκη νὰ τραγουδήσω· κι' ὅμως κρατήθηκα· κάναν τόσο θόρυβο οἱ μεθυσμένοι φαντᾶροι, ποὺ καθόντανε ἀσφυχτικά μὲς τὴν παραγκοῦλα! γελοῦσαν, τραγουδοῦσαν, φώναζαν, χτυποῦσαν γροθιὲς πάνω στὰ τραπέζια καὶ φώναζαν μ' ἀγριοφωνάρες τὸν ταβερνάρη. Ἄ, ὄχι! δὲν ἤθελα ποτέ μου νὰ τραγουδῶ μπρὸς στοὺς ἄλλους· δὲν τραγουδοῦσα ποτέ μου καλά, μὰ στὸ τραγουδί μου πάντα ξέχυνα τὴν ψυχὴ μου· γι' αὐτὸ πολλὲς φο-

πρὸς τὸ ἴδιο τὸ τραγοῦδι μου μοῦφερνε δάκρυα! γιὰ φαντάσου νᾶρχιζα τώρα νὰ κλαίω μέσα σ' αὐτὴ τὴ βρώμικη ταβέρνα! θᾶταν φοβερό! μόνο ἡ ἔρημιὰ εἶχε δεῖ τὰ δάκρυά μου ὡς τότε! κανένα ἀνθρώπινο μάτι!

Ὁ Γεώργιος Πατσαμούρας μὲ καλωσύνη μοῦ διηγήθηκε ὅλη τὴ ζωὴ του καὶ σὲ λίγη ὥρα εἶχα μάθει ὅλα τὰ οἰκογενειακὰ μυστικά του, τὴν περιουσιακὴ κατάστασι τῆς οἰκογενείας του, τὴν καλωσύνη τῆς μάνας του, τὶς ἰδιοτροπίες τοῦ πατέρα του, τὴν κακοκεφαλιά τῆς πρώτης του ἀδερφῆς, ποῦ τὴν εἶχε κλέψει ἓνας βαρκάρης, τὸ γερὸ μυαλὸ τῆς δευτέρης του ἀδερφῆς, ποῦχε πάρει ἓνα ζωέμπορα καὶ χίλια δυὸ ἄλλα ἀκόμα ποῦ δὲν τὰ θυμοῦμαι πιά! Μὲ ρώτησε καὶ μένα γιὰ τὴν οἰκογένεια μου κι' ἀπὸ εὐγένεια ἔδειξε σιὸ πρόσωπό του μιὰ δυνατὴ λύπη σὰν τοῦπα πὼς μήτε πατέρα, μήτε μητέρα, μήτε ἀδερφὸ μήτε ἀδερφή εἶχα καὶ πὼς ἤμουν ἔρημο καὶ ξερό δεντρί στὸν κόσμο.

—Κάπελλα, φέρε μας ἓνα ἀκόμα! φώναξε ἔτσι σὰ νᾶθελε νὰ μεθύση τὸ παράπονό μου· καὶ τὸ κατῶρθωσε, γιὰτὶ σὲ λίγο ἤμουν μεθυσμένος.

Τὸ δράδυ σὰν ἔπαιξε τὸ σιωπητήριο προσπάθησα νὰ κοιμηθῶ ἦταν φυσικὸ νὰ μοῦρθη γρήγορα ὁ ὕπνος, ἀφ' οὗ εἶχα πιεῖ κι' εἶχα ἰόση ψυχικὴ κούραση ὅλη μέρα· κι' ὅμως δὲν κοιμήθηκα· μὲ πείραζαν τὰ ρουχαλιτὰ τῶν στρατιωτῶν. Ἔπειτα τόσος μεγάλος θάλαμος! ἑκατὸν εἴκοσι κρεβάτια· κι' αὐτὸς ὁ θαλαμοφύλακας, ποῦ καταχτυποῦσε τὰ ποδάρια του περνώντας πάνω κάτω ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς διπλὲς σειρὲς τῶν κρεβατιῶν! Προσπάθησα νὰ σταματήσω τὶς σκέψεις μου καὶ νὰ κοιμηθῶ, μὰ δὲν τὸ κατῶρθωσα. Αὐτὸ τὸ ἄτιμο τὸ «ἀγνώστου πατρός» μοῦ κέντριζε τὸ μυαλό! «ἀγνώστου πατρός!» Ἄχ ἂν τὸν μάθαινα! μὰ πῶς; θὰ τὸν φτοῦσα! οἱ σκέψεις μου στράφηκαν πρὸς

τὸν ἀχυρῶνα τοῦ μοναστηριοῦ. «ἀγνώστου πατρός!» κάποια μέρα ἴσως καὶ γιὰ μένα κάποιος νέος θὰ κάμη τίς ἴδιες σκέψεις· «ἀγνώστου πατρός!» Θὰ τὸν περιμένω νᾶρθῃ νὰ με φτύσῃ. Ἔτσι πρέπει ἀποκοιμήθηκα.

Ἀπ' τὴν ἄλλη μέρα δὲ χωρίσαμε με τὸ Γιώργη Παπατσαμούρα. Πάντα ἦταν «ἐλεύθερος ἰατροῦ» δὲν τὸν ἔπαιρναν στὰ γυμνάσια· ἐμένα με μυρίστηκε ὁ σιτιστὴς πὼς ἤξερα γράμματα καὶ με πήρε μαζί του· τώρα καὶ δυὸ μῆνες εἶχαν πάρει ὅλους τοὺς τελειόφοιτους γιὰ τὸν ἐκπαιδευτικὸ οὐλαμὸ τῶν ἀξιωματικῶν κι' ὁ κακομοίρης εἶχε σπάσει στὴ δουλειά, γιατί τοῦχαν πάρει τοὺς δυὸ βοηθούς του· με δίδαξε γρήγορα τὴ δουλειά του κι' ἄρχισα με ὄρεξη νὰ τὸν βοηθῶ.

—Μὰ ξέρεις, λοχία, τοῦ λέει μιὰ μέρα ὁ λοχαγός, ὁ Μανοῦσος πρέπει νὰ γυμναστῇ· δὲν θὰ ξέρῃ τίποτε.

—Θὰ τὸν διδάξω γώ, κύριε λοχαγέ! ἄλλως τε τελειόφοιτος τοῦ γυμνασίου εἶναι· δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ μάθῃ βηματισμούς! θὰ τοὺς ξέρῃ.

—Ναί! μὰ ὀπλασκία; πρέπει νὰ μάθῃ,

—Θὰ τὰ τακτοποιήσω ἐγώ, κύριε λοχαγέ! μείνετε ἡσυχος· μόνο γιὰ τὰ γυμνάσια λόχου καὶ γιὰ τὴ βολή· μὰ ἀργότερα....

Πραγματικά ὁ σιτιστὴς εὐκόλα σὲ λίγες ὥρες μ' ἔμαθε τὴν ὀπλασκία κ' ἕνας δεκανέας τὴν ὀνοματολογία τοῦ ὄπλου. Κάθε τόσο πού κουραζόμαστε νὰ γράφωμε, ὁ σιτιστὴς μοῦλεγε.

—Μπρός, Μανοῦσο· πάρε τὸ τουφέκι σου· καὶ βγαίνοντας στὸ διάδρομο ἄρχιζε·

—Παρουσιάστε ἄρμ! ἐπ' ὤμου! παρὰ πόδα! καὶ τράβα γραμμὴ· σὲ λίγο ἀλλάσαμε καὶ κάναμε λοχιομαχία. Ἐμπρός νίξατε! πρὸς τὰ ἄνω ἀποκρούσατε! τιναχτὰ νίξατε! κ' ἔγινα ξεφτέρη!

—Μωρὲ σὺ ὄσαι καλὸς! ἔλεγε κάθε τόσο ὁ σιτιστὴς ἐνθουσιασμένος γιὰ τὴν ἀπόδοση τῆς διδασκαλίας του.

Σ' ὄλα αὐτὰ τὰ γυμνάσια ὁ Πατσαμούρας μὲ παρακολουθοῦσε μὲ συμπάθεια· κάποτε σὰ νὰ διακρίνα μὲς τὰ μάτια του κάποια ζήλεια γιὰ τὸ γεροδεμένο, ψηλὸ καὶ δυνατὸ κορμί μου· αὐτὸς ὁ καημένος δὲν εἶχε κατορθώσει ὡς τότε μὲ τὸ μαράζωμά του νὰ προκόψῃ στὰ γυμνάσια· βρὲ τὸν κακόμοιρο! γιὰ τὴν δὲν τοῦ δίνουν κάποια ἀνοβολὴ ὥσπου νὰ γίνῃ καλά; σκεφτόμουνα. Ὅπως μοῦπε ὁ σιτιστὴς δὲν μποροῦσαν νὰ τοῦ κάμουν «ἐνδειξη» οἱ γιατροί, γιὰ τὴν δὲν εἶχε «κάποιο σοβαρὸ νόσημα.»

—Δὲν δίνουν ἀνοβολὴ γιὰ τοὺς πυρετούς! εἶναι νόμοι, φίλε μου! νόμοι! κατάλαβες;

—Κατάλαβα! τ' ἀπαντοῦσα, μὰ μέσα μου κορνίζωνα τοὺς νόμους μὲ βρωμερὲς βρισιές.

* * *

Μιὰ μέρα δοκιμάσαμε ὅλοι μιὰ ἀπροσδόκητὴ ἀναταραχὴ. Τὸ τάγμα μας διατάχτηκε νὰ πάῃ σὲ μιὰ ἄλλη, ὄχι μακρινὴ μικρὴ πόλι. Οἱ βουλευτάδες τοῦ νομοῦ παραπονέθηκαν πὼς ἡ πόλι αὐτὴ δὲν εἶχε στρατὸ καὶ θᾶπρεπε νὰ στείλουν ἔστω κι' ἓνα τάγμα γιὰ νὰ τοὺς δώσῃ κάποια κίνηση οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ! βέβαια χίλιοι ἄντρες κάτι εἶναι, σὰν μένουν μόνιμα σὲ μιὰ μικρὴ πολιτεία· ἄλλως τε τὸ τάγμα θᾶχε καμμιὰ εἰκοσαριά ἀξίωματικούς, ποὺ θᾶδιναν κι' αὐτοὶ μιὰ ὄθηση στὴν κοινωνικὴ κίνηση! πολὺ σωστά! Κι' ὅμως ὅλοι ἦσαν θλιμμένοι, γιὰ τὴν θᾶφευγαν ἀπὸ «τὴν ἔδρα τοῦ συντάγματος»· καθένας τοὺς ἐδῶ εἶχε κάμει τὴ φωλίτσα του, εἶχε τὴν φιλεναδίτσα του, τὴν παρέα του! Ὅλ' αὐτὰ θᾶ τᾶχαναν κι' ὥσπου νὰ κάμουν ἄλλες, θᾶ περνοῦσε καιρός. Μόνον ἐγὼ αἰσθάνθηκα μιὰ δυνατὴ χαρὰ! ἡ μετακίνηση, κάθε μετακίνηση, ἔφερνε χαρὰ στὴ ζωὴ μου· ἡ ἀλήτικη φύση μου

δὲν μπορούσε νὰ αἰσθανθῆ κάποια «εὐεξία» μένον-
τας τόσο καιρὸ στὸν ἴδιο τόπο.

Ἔτσι γεμάτος χαρὰ βρέθηκα στὴ μικρὴ πολιτει-
οῦλα· καὶ τόση ἦταν ἡ χαρὰ μου, πού πρόφταινα ὄ-
λες τίς δουλειές τοῦ γραφείου· βοηθοῦσα καὶ τὸ ἐπι-
λοχία γράφοντας κάθε πρωτὶ τὸ «ἀναφορεῖο» καὶ ἀν-
τέγραφα στὸ βιβλίο διαταγῶν τὸ ἀντίγραφο πού μᾶς
ἔστειλναν ἀπὸ τὴν ἔδρα τοῦ συντάγματος. Ὅλοι εἶ-
χαν αἰσθανθῆ τὴν προθυμία μου καὶ καθένας τους
κάτι ἔλεγε γιὰ τὴν ἀξία μου! Ἐγὼ παραξενεύου-
να γιὰ τὴ νοικοκυροσύνη μου καὶ γιὰ τὴν τάξη μου
καὶ κάποτε-κάποτε αἰσθανόμουν καὶ κάποια στε-
νοχώρα γιὰ τὴ μεταβολή μου.

Μιά μέρα μὲ φωνάζει ὁ λοχαγός.

—Ἄκουσε, Μανοῦσο, μοῦ λέει· ὁ φιλότιμος κι'
εὐσυνήδειτος στρατιώτης ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐλπίζη
σὲ μιὰ ἀναγνώριση. Καὶ σὺ τῶχεις αὐτὸ τὸ δικαίωμα.

Δὲν καταλάβαινα τί ζητοῦσε νὰ μοῦ πῆ καὶ δὲν
ἤξερα τί ν' ἀπαντήσω. Αὐτὸς συνεχίζοντας μοῦ λέει.

—Σὲ συγχαίρω! ἔγινες δεκανέας! καὶ μοῦσφιξε
τὸ χέρι.

Ξαφνιάστηκα· δὲν τὸ περίμενα· σηκώθηκε κι' ὁ ἐ-
πιλοχίας κι' ὁ σιτιστής ἀπ' τὰ γραφεῖά τους καὶ μὲ
συγχαίρηκαν· ἐγὼ καταλάβαινα πὼς ἤμουν κόκκινος,
μὰ θαρρῶ πὼς δὲν τοὺς εἶπα μήτε εὐχαριστῶ. Τὸ
βράδυ πού διαβάστηκε ἡ διαταγή, ὁ Πατσαμούρας γε-
μάτος χαρὰ μ' ἀγκάλιασε· τὸ καημένο τὸ παιδί! αὐ-
τὴ ἡ χαρὰ του μὲ συγκίνησε. Τὴν ἄλλη μέρα βρέξα-
με τὸ γαλόνι μὲ μπόλικη ρετσίνα· μεθύσαμε λίγο·
ἀγκαλιασμένοι γυρίσαμε στὸ λόχο· ὁ Πιτσαμούρας
τραγουδοῦσε· μὰ τραγουδοῦσε τόσο ἄνοστα!

—Νὰ χαρῆς, Γεωργάκι, κλειστο τὸ χρυσό σου
τὸ στοματάκι! πού νὰ σὲ πάρη καὶ νὰ σὲ σηκώση
ὁ διάολος! κλειστο! κι' ὅμως αὐτὸς γελοῦσε καὶ
συνέχιζε· τὸν ἄφηννα, κι' ἂν καὶ τραγουδοῦσε δίπλα

στ' αὐτί μου δὲν τὸν ἄκουσ.

Μετὰ κάμποσες μέρες, πού ὁ ἀποθηκάριος τοῦ τάγματος πήρε μηνιαία ἄδεια, ἔπεισα τὸ σιτιστὴ νὰ σουστήσῃ στὴ θέση του τὸν Πατσαμούρα· τὸ κακόμοιρο τὸ παιδί! ἀπ' τὴ χαρὰ του ἄλλαξε· σὲ κάμποσες μέρες ἄρχισε νὰ ζωηρεύῃ καὶ νὰ κοκκινίξῃ· στὸ μῆνα πάνω ἦταν ἀγνώριστος. Ἄμα γύρισε ὁ παληὸς ἀποθηκάριος κατῶρθώσαμε νὰ κρατήσουν βοηθὸ του τὸν Πατσαμούρα. Πόσο εὐχαριστήθηκα γιὰ τὴν ταχτοποίηση τοῦ φίλου μου!

* *
* *

Σιγὰ, σιγὰ συνήθισα στὴ νέα ζωὴ μου. Εἶχα καταντήσῃ σὰν ρολοῖ κουντισμένο. Παραξενεμένος συλλογιζόμουνα τὴν παλιὰ ζωὴ μου καὶ τὴν ἀπερίσκεπτη ἀλητεία μου· ἦταν τόσο ἀντίθετη ἢ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη καὶ τόσο ἀλλοιωτικός ἦταν ὁ ρυθμὸς των! πολλές φορές ρωτοῦσα τὸν ἑαυτό μου πῶς μπόρεσα νὰ κάνω τέτοια ζωὴ δύομιση χρόνια· τώρα ἤμουν ἡμέρος· αἰσθανόμουνα μιὰ εὐχάριστη γαλήνη ἐντός μου· τίς ὄρες πού δὲν εἶχα ὑπηρεσία, μᾶρεσε νὰ ξεμοναχεύωμαι σὲνα μικρὸ δωμάτιο δίπλα στὴν ἀποθήκη τοῦ τάγματος καὶ νὰ διαβάζω. Τὸ διάβασμά μου βαστοῦσε ὄρες ὀλόκληρες καὶ κάποτε ὡς τ' ἀποξημερώματα. Ἐνα δύο φορές μὲ πρόκαμαν κι' «οἱ ἀξιώματικοὶ τῆς ἐφόδου» καὶ μπῆκαν μὲς στὸ δωμάτιο μου νὰ δοῦν ποιὸς εἶχε ἀναμμένο τὸ φῶς καὶ ξαγρυπνοῦσε· ἔψαχναν καὶ ξεφύλλιζαν τὰ βιβλία μου καὶ μὲ κοίταζαν παραξενεμένοι· ἐγὼ πειραζόμουνα στὴ βουβὴ αὐτὴ ἀνακριτικὴ τους ἔρευνα καὶ τοὺς δεχόμουνα μὲ φανερὴ δυσαρέσκεια. Οἱ ἀπροσδόκητες αὐτὲς ἐπισκέψεις ἔγιναν αἰτία νὰ μαθητευθῇ στὸν κύκλο τῶν ἀξιώματικῶν, πῶς εἶχα ἐκλεχτὰ βιβλία καὶ πολλοὶ μοῦ ζητοῦσαν· μὰ ὁ δανεισμὸς αὐτός, πού στὴν ἀρχὴ μὲ δυσαρεστοῦσε καὶ τὸν ἔκανα ἀκούσιό μου, γίνηκε αἰτία νὰ βρῶ κι' ἐγὼ ἀπ' αὐτοὺς ἀρκετά, πού

ὥς τότε δὲν εἶχα διαβάσει· τὰ περισσότερα ἀπὸ κεῖ-
να πού μοῦ δάνειζαν ἀπόμεναν πιά χτήμά μου, για-
τί ξεχνοῦσαν νὰ μοῦ τὰ ζητήσουν πίσω. Ἔτσι σὰν
τέλειωσε ἡ θητεία μου καὶ ἡ πρόσθετη ὑπηρεσία μου
βρέθηκα μὲ διακόσια βιβλία στὰ χέρια μου.

* *
* *

ΤΗ βραδιά πού βρέθηκα ἔξω ἀπ' τὸ στρατώνα αἰσ-
θάνθηκα μιὰ περίεργη ταραχή! ἤμουν σὰν κατα-
διωγμένο πουλί δίχως φωλιά. Εἶχα συνηθίσει τὸν
ἑαυτό μου ντυμένο στὸ χακί καὶ τώρα μὲ τὰ πολιτικά
μου ροῦχα· μοῦ φαινότανε πὼς ἤμουν γυμνός· ἐκρύ-
ωνα ἂν κι' ἦταν καλοκαῖρι· ντρεπόμουνα. Περύεργο
αἴσθημα! Σὰν κ' εἰστήκα σ' ἓνα μικρὸ δωμάτιο ἐνὸς
βρωμεροῦ ξενοδοχείου, μέτρησα τὰ χρήματά μου· καμ-
μιὰ ἐξηνταριά δραχμές! κι' ἅμα τέλειαν; τί θὰ γινό-
μουνα;

Τὸ πρωτὶ πούλησα τὰ βιβλία. ἔπιασα διακόσες
πέντε δραχμές. Αὐτὲς μοῦ ἐξασφάλισαν γιὰ κάμπο-
σεθ μέρες ξενοιασά· χάξευα ὅλη μέρα στὸ λιμάνι τῆς
μικρῆς πολιτείας καὶ παρακολουθοῦσα τὰ μικρὰ καὶ
μεγάλα καΐκια πού ἐρχόντανε καὶ φεύγανε· σπάνια
ἐρχότανε βιαστικό καὶ κανένα βαπόρι· ἄχ! πὼς λα-
χταροῦσε ἡ ψυχὴ μου τὸ πέλαγο, πού σβύνει καὶ
χάνεται στὴν ἀπεραντωσύνη! νὰ μποροῦσα ν' ἀφευγα!
κι' ὅμως ἡ θάλασσα μὲ δειλίαζε· τὸ σβύσιμο τοῦ
δρόμου πίσω μου, μοῦ γεννοῦσε ἓνα περίεργο αἴσθη-
μα φόβου. Βέβαια τοῦ ἀλήτη ὁ δρόμος δὲν ἀφήνει
ἴχνη· δὲν ἀφήνει τίποτα πίσω του· γιὰ μὲνά δὲ γινό-
τανε τὸ ἴδιο· δὲν ἔστρεφα τὰ μάτια μου πίσω στὸ
δρόμο πού πέρασα· κι' ὅμως τὸν αἰσθανόμουνα μ' ὄ-
λο τὸ μάκρος του μέσα μου νὰ μὲ ἐρεθίζη καὶ νὰ μὲ
σπρώχνη μπρός!

Νά πῶς βρέθηκα πάλι μὲ τὸ μικρὸ μου μπόγο κρεμασμένο στὸ ραβδί μου καὶ μὲ τὸ τραγοῦδι μου συντροφιά μοναχική.

Πέρασα χωριά, πέρασα μοναστήρια· κοιμήθηκα σ' ἀλώνια, σὲ ρεματιές, σὲ δάση· χόρτασα καὶ πείνασα πολλές φορές, μὰ πάντα ὁ δρόμος μὲ τραβοῦσε μὲ μιὰ ἀκαταγώνιστη δύναμη, μὲ μιὰ ἀπίστευτη ἔλξη· δὲν μποροῦσα νὰ μείνω πάνω ἀπὸ δέκα μέρες σ' ἕναν τόπο.

Συχνὰ μ' ἔδιωχναν καὶ δὲ μοῦδιναν μήτε νερό· ἢ κατασκοπισμένη ὑπαρξή μου τοὺς φόβιζε· μὰ κάποτε μὲ δεχόντανε καλόκαρδα· μοῦδιναν ψωμί, φαγητό, στέγη. Ἐνα βράδυ χτύπησα τὴν πρώτη πόρτα τοῦ χωριοῦ ποῦφταξα νύχτα· μ' ἄνοιξε μιὰ μαυροφορεμένη γυναῖκα· μὲ ρώτησε τί ζητοῦσα καὶ τῆς εἶπα πῶς ἤθελα μιὰ γωνίτσα γιὰ νὰ κοιμηθῶ· αὐτὴ φοβήθηκε κι' ἔσπρωξε τὴν πόρτα. Πρόφταξα κι' ἔβαλα ἀνάμεσα στὸ κατόφλι καὶ τὴν πόρτα τὸ πόδι μου.

—Γιατί, κυρά μου, μ' ἀρνιέσαι;

—Βοήθεια! βοήθεια! ἄρχισε νὰ φωνάζη ἡ γυναῖκα καὶ τὰ παιδιὰ τῆς ἄφηναν στριγγές φωνές καὶ κλάματα.

Φοβήθηκα· τράβηξα τὸ ποδάρι μου· μὰ ὡς τόσο εἶχαν τρέξει οἱ γειτόνοι καὶ μ' ἔπιασαν.

—Τί γυρεύεις στὸ σπίτι τῆς χήρας; μὲ ρώτησε κάποιος ἄγρια.

—Δὲν ἤξερα ποιὸ ἦταν τὸ σπίτι καὶ ζήτησα νὰ μείνω τὴ νύχτα.

—Γυναῖκα σοῦ μοίρησε, κερατᾶ; μοῦ λέει κάποιος ἀγριεμένος καὶ σήκωσε τὸ χέρι του νὰ μὲ χτυπήσῃ· μὰ τοῦ τ' ἄρπαξα μὲ δύναμη καὶ τὸ παράλυσα!

—Πρόσεχε τὰ λόγια σου, παλληκαρᾶ, τοῦ λέω! μήτε τὸ χωριό σας ξέρω, μήτε τὴ χήρα σας· θέλετε νὰ μοῦ δώσετε κάτι νὰ φάω; πεινώ.

Κάποιος γέρος σίμωσε.

— Ἀφήστε τὸν ἄνθρωπο ἡσυχοῦ δὲν φαίνεται κακός· θὰ τὸν πάρω ἐγὼ στὸ σπίτι μου.

Ἦταν ὁ πρόεδρος τοῦ χωριοῦ, ὅπως ἔμαθα σὲ λίγο κι' ὄλοι σώπασαν.

Εἶχα συχαθῆ ἀπ' τὸ ἐπεισόδιο αὐτὸ κι' ἔφυγα τὸ πρωτὶ μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου. Τέτοια ἐπεισόδια εἶχα κάθε τόσο.

* * *

Ἐνα βράδυ ἔσμιξα οἰκογένειες γύφτων ποῦχαν τσαντηρώσει ἀπ' ἔξω ἀπὸ ἕνα χωριό. Γνώριστῆκα μὲ τὸν «κάπο» τους κι' αὐτὸς μοῦπε ἂν ἤθελα νὰ μείνω μαζί τους. Εἶχαν πολλές δουλειές· γάνωναν τσικάλια· ἔκαναν μπρίκια. διώρθωναν μύλους τοῦ καφέ κι' οἱ γυναῖκες ἔλεγαν τὴ μοῖρα τῶν κοριτσιῶν καὶ κέρδιζαν ἀρκετά! Ἔμεινα. Τὰ μαῦρα παιχνιδιάρικα μάτια τῆς κόρης τοῦ μῆκαναν νὰ πῶ τὸ «ναί» κι' ἀπὸ τὸ πρωτὶ ἔπιασα δουλειά! δούλευα τὸ φυσερό.

Στὴν ἀρχὴ μὲ διασκέδαζε ἡ μεταβολὴ αὐτῆ· μὰ γρήγορα κουράστηκα ἀπὸ τὴ μονότονη κίνηση τοῦ φυσεροῦ· ἂν κρατιόμουνα στὴν κουραστικὴ αὐτὴ δουλειά, αἰτία ἦταν ἡ Ἴκμα ἢ κόρη τοῦ Κάπο.

Κάθε τόσο μὲ κοίταζε καὶ μοῦ κρυφογελοῦσε· μιὰ μέρα μοῦ φάνηκε πὼς ὁ πατέρας τῆς πρόφταξε τὶς ματιές μας· περίμενα νὰ θυμώσῃ μ' αὐτὸς γέλασε· δὲν ξέρω γιατί θυμώσα γιὰ τὸ γέλιο του· μοῦ φάνηκε πὼς μὲ κοροῖδευε.

Γι' αὐτὸ τὸ βράδυ ποῦρθε ἡ Ἴκμα νὰ μὲ βρῆ δὲν τὴν ἔδωξα ὅπως ἔκανα σχεδὸν κάθε βράδυ. Ἐγὼ κοιμόμουνα ἔξω ἀπ' τὸ τσαντήρι τοῦ Κάπο· ὄλοι οἱ ἄλλοι ἦσαν μέσα στὰ τσαντήρια τους. Ἔτσι γράφηκε μιὰ μικρὴ ἱστοριούλα μὲ τὴν τὴν κόρη τοῦ τὴν Ἴκμα καὶ πάλι ὁ ἀλήτικος ἀέρας μὲ συνεπῆρε. Ἐνα ἀπόβραδο βρέθηκα σὲ μιὰ ἐρημιά.

Σ' ἕνα δάσος ἀπὸ δρυάδες κι' ἀσφεντάμους· χῶθηκα μὲς στὸ δάσος· ἔφαγα λίγο τυρόψωμο κι' ἤπια.

Ὁ φυστικααᾶς!!

καὶ λίγο κρασί· νύσταζα· κοιμήθηκα· σὰν ἐξύπνησα ἦταν νύχτα· ξανακοιμήθηκα· τὰ μεσάνυχτα ξύπνησα· εἶχα χορτάσει ξεκούραση καὶ ὕπνο· κάθησα διπλοπόδι στὴ ρίζα ἐνὸς γέρικου ἀσφεντάμνου καὶ κάπνιζα· ἔρριξα τὴ ματιά μου μέσα στὸ σκοτάδι· γεμάτο μυστήριο καὶ μαγεία ὁ τόπος αὐτός· αἰσθανόμουν α' ὀλόκληρη τὴν ὕπαρξή μου μιὰ καινούργια χαρὰ νὰ μ' ἀλαφραίνῃ καὶ νὰ μὲ γλυκαίνῃ. Ἄρχισα νὰ σιγοτραγουδῶ. «Γιὰ φαντάσου» σκέφτηκα «μιὰ στιγμή νὰ ξεπρόβαιναν μπρός μου νεράιδες!» δὲ θὰ τὴν πάθαινα σὰν τὸ βλάκα τὸ βοσκό· κι' ὅμως· τί κρίμα! ἤξερα πὼς ὅλες αὐτὲς οἱ ἱστορίες ἦσαν φαντασίες! μακάρι καὶ νᾶσαν ἀλήθεια! ἐδῶ δὲν θᾶκουγαν ποτὲ τὸ κράξιμο πετεινοῦ! τὸ δάσος φαινόταν τόσο μακρυσμένο ἀπ' τὸν ἄλλο κόσμος! κατέβηκα κάτω στὴ ρεματιά καὶ ἦπια νερό· ξαναγύρισα στὴ θέση μου· δὲν μπορούσα νὰ ξεκολλήσω ἀπ' τὴν ἡρεμὴ αὐτὴ ὠμορφιά· ἓνα σιγὸ δροσερὸ ἀεράκι ἀνατάραζε τὰ φύλλα τῶν ἄγριων δένδρων κ' ἡ ἀναταραχὴ τους ἦταν σὰν μαγεμένο τραγοῦδι γεμάτο γλύκα. Ἄχ! πὼς χαιρότανε ἡ ψυχὴ μου μέσα στὴν πλάση· τὴν αἰσθανόμουν· νὰ τρέμῃ· ὅλα γύρω ἦσαν συγγενικά μου, ἀδέρφια μου, τῆς καρδιάς μου φίλοι· τὰ δέντρα, οἱ κλώνοί τους, τὰ φύλλα τους, οἱ ἴσχοι τους! ὅλα δικά μου, κατὰ δικά μου, ποῦ μὲ χάδευαν καὶ μὲ φιλοῦσαν! Ἄχ! νὰ μπορούσα ν' ἀγκάλιαζα τὴν πλάση καὶ νὰ τὴν ἔσφιγγα μὲς στὴν ἀγκαλιά μου! ἢ νὰ μπορούσα νᾶμουν ἓνα μικρό, πολὺ μικρὸ πουλάκι, γιὰ νὰ πετῶ τρελλὰ στὰ πιὸ μικρὰ κλαδάκια τῆς κορφῆς τῶν δέντρων καὶ νὰ κελαῖδῶ! θὰ τραγουδοῦσα τὴν πλάση καὶ θ' ἄνοιγα τὶς μικρούτσικες φτερουγίτσες μου γιὰ νὰ σκεπᾶσω μὲ ἀγάπη τὸν κόσμο!

Στὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ χαμηλοῦ βουνοῦ μοῦχαν πεῖ πὼς ἦταν κάποιος μοναστήρι.

Μόλις ξημέρωνε πῆρα τὸ δρόμο μου μὲς στὶς κα-

κοτοπιές· ἔσφαλα· δὲ βρῆκα τὸ μοναστήρι· ἦταν στ' ἄλλο βουνὸ ἀπὸ πίσω καὶ μόνο κατὰ τὸ βράδυ μόρ-
ρεσα νὰ φτάξω· ἔμεινα κάμποσες μέρες· μὰ πάλι
τὸ σαράκι ποὺ μὲ κέντριζε μὲ συνεπῆρε κι' ἀπὸ κεῖ
καὶ μὲ τράβηξε πρὸς τὸ νότο· κάθε τόσῳ ἄλλαζα
χωριὰ καὶ χωριουδάκια καὶ κάπου κάπου συναντοῦ-
σα καὶ μοναστήρια. Τὸ καλοκαίρι πέρασε κι' ἦρθε ὁ
χειμῶνας· κρύωνα· κρύωνα πολὺ· ἀναζητοῦσα τὴ
χλαίνη μου· τὴν εἶχα πουλήσει γιὰ νὰ μὴν τὴν ση-
κῶνω· μὰ καὶ τὰ παπούτσια μου εἶχαν χάλια· κάθε
τόσο τὰ μπάλωνα κι' ἔτσι, μπάλωμα, στὸ μπάλωμα,
πῆραν ἓνα ἀκαθόριστο σχῆμα· ἔμοιαζαν σὰν τερά-
στια κόπανα μὲ κρόσσια.

Ὁ χειμῶνας πέρασε κι' ἦρθε ἡ ἀνοιξη· ἡ ψυχὴ
μου σπαρταροῦσε στὶς ἀνοιξιὰτικες χαρὲς καὶ τὸ
κορμί μου κολυμποῦσε στὴ χαρὰ! σὰν ἄστρωτο που-
λάρι, σὰν ἀγρίμι, μ' ἄρεσε νὰ τρέχω στοὺς κάμπους
καὶ νὰ πηδῶ στὶς χαράδρες. Ζοῦσα μιὰ ζωὴ δική
μου, κατὰ δική μου, ποὺ τὴν εἶχα κλείσει προσε-
χτικὰ ἀπ' ὄλου τοῦ κόσμου τὰ μάτια. Πέρασα ἄλλα
ἄγνωστα χωριὰ καὶ χωριουδάκια.

* *

Σὲ κάποιο ἀγρόχτημα μιᾶς χήρας ἔμεινα κά-
μποσο καιρό· βρέθηκα κεῖ τὸ θέρος καὶ παζαρέψαμε
νὰ δουλέψω ὡς τὸ τέλος τῆς συγκομιδῆς· ἡ χήρα
ἦταν καλὴ καὶ μὲ συμπάθησε, γιατί ποτὲ δὲν τῆς
ἔλεγα ὅχι σ' ὅ,τι κι' ἂν μοῦ ζητοῦσε· μοῦδωκε ἓνα
ζευγάρι παπούτσια τοῦ μακαρλιτη τοῦ ἀντρός της,
γιατί τὰ δικά μου εἶχαν πιά καταστραφεῖ καὶ τὰ
δάχτυλά μου ἔπαιρναν ἀέρα· μοῦπεσαν λίγο φαρδιά
τὰ παπούτσια, μὰ αὐτὸ δὲ μ' ἐμπόδιζε νὰ λέω
κάθε τόσο συχώρια γιὰ τὸ μακαρλιτῆ· κι' ὅμως αὐτὰ
γίνηκαν αἰτία καὶ δαιμονίστηκε ἓνας ξάδερφός της,
ποὺ ὡς τώρα τὴν ἐκμεταλλευότανε καὶ τὴν ἔκλεπτε·
ἡ χήρα δὲν τὸ καταλάβαινε, γιατί ὅλοι ξέραμε πῶς

τοῦχε μεγάλη ἐμπιστοσύνη· ἦταν ἄλλως τε εὐγενική γυναῖκα κι' ἤξερε ποιά ἦταν ἡ θέση της πρὸς τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἀντρός της, τόσο τοὺς κοντινοὺς, ὅσο καὶ τοὺς μακρυνοὺς σὰν αὐτόν.

Στὴν ἀρχὴ δὲν τοῦ κακοφάνηκε ὁ ἐρχομός μου, γιατί γρουσουζέμενος, κουρελιάρης κι' ἀξύριστος, ὅπως ἤμουνα, δὲ δημιουργοῦσα στὴν ἀντίληψή του κανένα κίνδυνο νὰ τὸν ὑποσκελίσω· μὰ σὰν ξυρίστηκα μετὰ δυὸ μέρες κι' ἄλλαξα καθαρὰ ρούχα, τὸν εἶδα πού με κοίταζε ὕποπτα μὲ κάποια κρυφὴ κακὴ σκέψη· τὸ ἀντίθετο καταλάβαινα πῶς γινότανε στὸ μυαλό τῆς χήρας· στὴν ἀρχὴ δὲν τῆς ἔκαμα φαίνεται καμμιά ἐντύπωση, γιατί μόλις μοῦρριξε μιὰ λοξὴ ματιά· μὰ σὰν ξυρίστηκα καὶ πλύθηκα, διάκρινα στὰ μάτια της κάποιο ξάφνιασμα· μοῦ φάνηκε πῶς με κοίταξε κάμποσες φορές κρυφὰ ἀπ' τὸν ξάδερφό της καὶ τοὺς ἄλλους· τότε μοῦδωκε καὶ τὰ παπούτσια καὶ σὲ κάμποσες μέρες κρυφὰ ἀπ' ὄλους μοῦδωκε καὶ δυὸ ποκάμισα· τὸ ἓνα ἦταν σχεδὸν καινούργιο· τὴν καλωσύνη της αὐτὴ τὴν πλήρωσα φιλότιμα· ἔπιανα δουλειὰ μὲ τὰ ξημερώματα καὶ δὲ σταματοῦσα παρὰ μόνο τὸ μεσημέρι· καὶ τὸ κολάτισμά μου τῷπαιρνα δουλεύοντας, ἂν καὶ ἡ χήρα πολλὰς φορές μοῦλεγε.

—Μωρέ, κάτσε νὰ ξαποστάσης λίγο, Μανουσο.

—Δὲν ἐκουράστηκα ἀκόμα, κυρία Εἰρήνη· ἔτσι τὴν ἔλεγαν.

Αὐτὸ ἔκανε τὸν ἀκαμάτη τὸν ξάδερφό της νὰ θυμῶνῃ, μὰ νὰ κρύβῃ μὲ τέχνη τὸ θυμὸ του· καταλάβαινα πῶς ὅσο περνοῦσαν οἱ μέρες τόσο καὶ κάθιζα στὸ στομάχι του, γιατί αὐτὴ ἡ εὐλογημένη ἡ χήρα κάθε τόσο μὲ παινοῦσε φανερά.

“Ἐνα ἀπόγεμα μοῦχαν πεῖ νὰ πάρω τὸ ξινάρι καὶ νὰ κόψω μιὰ ἀγριελιὰ γιὰ ξύλα· δὲν εἶχα δουλειὰ τὸ βραδυνὸ κεῖνο, γιατί δὲ μᾶς ἔκανε ἀγέρα νὰ

τελειώσωμε τὸ λίχνισμα· πήγα στὴν πλαγιά· ἄρχισα νὰ κόβω τὴν ἀγριελιά· μιὰ στιγμή, ποὺ στάθηκα νὰ ξαποστάσω, εἶδα κάποιον στ' ἄλωνι· πρόσεξα καλά· διάκρινα τὸν «ξάδερφο»· παραξευέτηκα· κάτι μάζευε· μὰ τί; μάζεψα τὰ κομμένα κλαδιά καὶ βιάστηκα νὰ γυρίσω· σταμάτησα σ' ἓνα φράχτη ἀπὸ πίσω· τὸν διάκρινα καλά· εἶχε γεμίσει ἓνα σάκκο στάρι· μοῦ φάνηκε πὼς θάταν ὡς σαράντα ὀκάδες· τὸν φορτώθηκε καὶ τὸν πήγε στὸ μικρὸ σπιτάκι ποῦμενε· παραξευέτηκα· μὰ δὲν μποροῦσα νὰ τὸ ἐξηγήσω· στὰ τέτοια φαίνεται νάμουν πάντα βλάκας.

Τὸ βράδυ, σὰν τρώγαμε, ὁ ξάδερφος ἔφερε μὲ τρόπο τὴν κουβέντα γιὰ τὸ στάρι ποῦχαμε μισολιχνισμένο.

—Τὸ νοῦ σου, μοῦ λέει, γιατί τέτοιες ὥρες περιμένουνε οἱ κλέφτες· μὴ βαριοκοιμηθῆς· ἀκούς;

Τὸν κοίταξα· κάτι ὑποψιάστηκα· μὰ δὲν τοῦ μίλησα· μετὰ κάμποση ὥρα τράβηξα γιὰ τὸ ἄλωνι· κοιμήθηκα σὰν τὸ μολύβι.

Τὴν ἄλλη μέρα λιχνίσαμε· σὰν ἐσωριάσαμε τὸ στάρι στὴ μέση τοῦ ἄλωνιοῦ, ὁ ξάδερφος, κάνοντας τὸ στενοχωρημένο, μοῦ λέει:

—Σὰ νὰ λείπη στάρι, Μανοῦσο.

—Λές; θαρρῶ πὼς ἔχεις δίκη· κάποιος ἔκλεψε στάρι προτοῦ λιχνίσωμε, τοῦ λέω κι' ἐγώ.

—Πῶς τὸ κατάλαβες, ξάδερφε; τὸν ρωτᾷ ἡ κυρία Εἰρήνη.

—Χμ! ἔτσι μοῦ φαίνεται· ξέρεις, ξαδέρφη, πὼς τὸ δικό μου μάτι δὲ γελιέται· καὶ κοιτάζοντάς την ἔκλεισε τὸ μάτι του δείχνοντάς με κεῖ ποῦ ἔκανα τὸ στάρι σωρό· πρόφταξα τὸ κλείσιμο τοῦ ματιοῦ του· ἡ χήρα στενοχωρημένη πήγε κοντά του· κατάλαβα πὼς μιλοῦσανε γιὰ μένα· καμώθηκα πὼς δὲν ἔνοιωθα τὸ τί γινότανε.

—Δὲν ἄκουσες τίποτε τὴ νύχτα; μὲ ρωτᾷ στενο-

χωρημένη ἢ Κυρία Εἰρήνη.

—“Οχι' εἶμαι βέβαιος, πὼς μῆτε κόκκος σταριοῦ δὲν μετακινήθηκε τῆ νύχτα.

—Κι' ὅμως καὶ γὼ καταλαβαίνω πὼς λείπει στάρι' τριανταεφτά δεμάτια θᾶπρεπε νὰ βγάλουν τρακόσες ὀκάδες' κι' ὅμως δὲν θᾶναι μῆτε διακόσιες πενήντα.

—Εἶμαι βέβαιος πὼς τῆ νύχτα δὲν ἄγγιξε κανένας στὸ ἀλώνι.

—Ἄμὲ τότε;

—Ἴσως τὴν ἡμέρα σᾶν ἔλειπα γιὰ τὰ ξύλα, τῆς λέω θυμωμένος κοιτάζοντας λοξὰ τὸν ξάδερφο.

—Λές τὴν ὥρα κείνη; μὲ ρωτᾶ ἡ κυρία Εἰρήνη.

—Ἔτσι μοῦ φάνηκε.

—Εἶδες τίποτε;

—Ναί! κάποιον ποὺ σάκκιαζε στάρι.

—Καὶ δὲν ἐγνώρισες ποιὸς ἦταν; μὲ ρωτᾶ μ' ἀγωνία ὁ ξάδερφος.

—“Οχι' ἦταν μακρὰ καὶ γὼ δὲ διακρίνω καθαρὰ δυστυχῶς' εἶμαι λίγο μύωψ!

—“Α! λοιπόν;

—Μὰ θὰ τὸν βροῦμε, λέω μὲ πεποίθηση.

—Λές; ἦταν γέρος; νέος; ψηλός; κοντός; παχύς; ἀδύνατος; μὲ ρωτᾶ ἡ κ. Εἰρήνη.

—Χμ! μῆτε γέρος, μῆτε νέος, μῆτε ψηλός, μῆτε κοντός, μῆτε παχύς, μῆτε λιγνός! νὰ σᾶν τὸν «ξάδελφό» σας, κ. Εἰρήνη. “Αν δὲν σὲ ἤξερα καημένε τόσο καλά, θᾶπαιρνα ὄρκο πὼς ἦσουν ἐσύ' τὸ ἀντίθετο' ἐγὼ μπορῶ νὰ ὀρκιστῶ στὸ εὐαγγέλιο πὼς τέτοια πράγματα δὲν μπορεῖς ἐσύ νὰ κάμης! χμ! ποιὸς θὰ μπορούσε νὰ πῆ κάτι τέτοιο' δὲ θὰ ντρεπότανε' ἔ;

“Ο ξάδελφος ὄση ὥρα μιλοῦσα ἄλασσε χρώματα.

“Υποψιάστηκε κάτι καὶ βρῆκε εὐκαιρία νὰ τραβήξῃ πρὸς τὸ σπιτάκι του' θὰ πήγαινε νὰ κρύψῃ τὸ στάρι. Μόλις ἔφυγε λέω στὴν κ. Εἰρήνη.

—Θέλετε νά δητε πόσο στάρι λείπει;

—Ναί! θέλω, μοῦ λέει.

—Τρεχάτε μὲ τρόπο στὸ φράχτη κείνο κεῖ, πίσω ἀπ' τὴ συκιά καὶ θά δητε τί θά κάμῃ ὁ ἐξάδελφός σας.

Κατάλαβε τί ἤθελα νά τῆς πῶ.

—Πᾶμε μαζί, μοῦ λέει· ἦταν κοντά· λίγο πιὸ χαμηλά.

Σταματήσαμε πίσω ἀπ' τὸν πέτρινο φράχτη κρυμμένοι· μᾶς προφύλασσαν τὰ πυκνά φύλλα μιᾶς ἀγριοσυκιάς· μετὰ λίγα λεπτά εἶδαμε τὸν ξάδερφο ν' ἀνοίγῃ τὸ φούρνο καὶ νά βάνῃ μέσα τρία σακκιά· τράβηξε τὴν πόρτα τοῦ φούρνου καὶ ξεσκονιζότανε.

—Πᾶμε, τῆς λέω· γλήγορα μὴ μᾶς προφτάξῃ.

—Βρὲ τὸν κλέφτη! μουρμούριζε τρέχοντας πρὸς τ' ἀλῶνι ἢ χήρα. Βρὲ τὸν κλέφτη!

Σὲ λίγο γύρισε πίσω ὁ ξάδελφος.

—Ποῦσουν ξάδερφε; ἄργησες.

—Ἔνας πόνος μὲ πειράζει τώρα τελευταῖα· πήγα νά πιῶ ἕνα ποτήρι ρακί.

Σὰν τελέψαμε τὴ δουλειά μας τραβήξαμε γιὰ τὸ σπίτι· περνώντας ἀπ' τὸ σπιτάκι ἡ χήρα σταμάτησε.

—Φώναξε τὸ Γιώργη, λέει στὸν ξάδερφό της.

Αὐτὸς τράβηξε πρὸς τὸ σπίτι φωνάζοντας τὸ Γιώργη.

—Τί θά κάνῃς; τὴ ρωτῶ.

—Τώρα θά δῆς.

Ἄμα ἦρθαν κοντά μας ὁ ξάδερφος μὲ τὸ Γεώργη, ἡ χήρα προχώρησε πρὸς τὸ φούρνο.

—Ἄκουσε, Γεώργη· ὁ φούρνος θέλει διόρθωμα.

Ἔπεσαν μερικά χαλίκια ἀπὸ μέσα καὶ φοβοῦμαι μὴ χαλάσῃ ὀλότελα· πρέπει νά τὸν διορθώσωμε· ἔλα νά δῆς· ἔχει δυὸ τρύπες. Ὁ ξάδερφος τᾶχασε· μὰ γλήγορα ξαναβρῆκε τὴν ψυχραιμία του.

—Τὰ εἶδα κ' ἐγώ. ξαδέρφη· ἄς τα· θά τὰ διορ-

θώσω γὰρ μὲ τὸ Γεώργη μὴν κουρῶζεσαι.

—Δὲ βαριέσαι; κούραση! ἀστεῖα πράγματα! καὶ τράβηξε τὴν πόρτα τοῦ φούρνου. Μπα! τί εἶν' αὐτὰ τὰ σακκιά; τράβηξέ τα ξάδερφε, νὰ δείξω στὸ Γεώργη τὸ χαλασμένο μέρος.

Κρύος ἰδρῶς περίλουσε τὸν ξάδερφο. *Ἐμεινε ἀκίνητος.

—Τί ἔχεις, ξάδερφε; ὁ πόνος σέ πείραξε; τράβα τὰ σὺ, Μανοῦσο.

*Ἐβγαλα τὰ σακκιά.

—Μὰ τί ἔχουν μέσα; εἶναι βαρεῖα, Μανοῦσο; ἔξ. Τ' ἄνοιξα' στὸ πρῶτο ἦταν ὡς πενήντα ὀκάδες σάρι, στὸ δεύτερο μιὰ τριανταριά ὀκάδες ρεβύθια, ἓνα τρίτο μὲ κουκιά καὶ στὸ τέταρτο πάλι σάρι ὡς σαράντα ὀκάδες.

—Τ' εἶναι αὐτά, ξάδερφε; τὸν ρωτᾷ.

—Ξέρω γώ;

—*Ἄμ' ποιὸς ξέρει;

—Ὁ Μανοῦσος θὰ τᾶκρυσε δῶ μέσα γιὰ νὰ τὰ πάρη καμμιά νύχτα.

—Ὁ Μανοῦσος; τὸν ρωτᾷ θυμωμένη. *Ἐγὼ σὲ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου ἀπὸ κεῖ ἀπ' τὴν ἀγριοσυκιά, σὰν ἦρθες καὶ τὰ πῆρες ἀπ' τὸ σπιτάκι σου καὶ τᾶβαλες κεῖ μέσα; αὐτός ἦταν ὁ πόνος σου;

*Ἐγὼ κι' ὁ Γιώργης δὲ μιλούσαμε; κοιτάξαμε μόνον τὸν ξάδερφο, ποῦ ὅσο πῆγαινε καὶ τᾶχανε.

—*Ἄκουσε, ξάδερφε; ὕστερα ἀπ' αὐτὸ δὲν μπορεῖς νὰ μείνης μήτε ὥρα δῶ πέρα; μάζεψε τὰ πράγματά σου, ἂν ἔχῃς, καὶ φύγε.

*Ἐγὼ μὲ τὸ Γεώργη μεταφέραμε τὰ σακκιά στὴν ἀποθήκη τὴν ὥρα ποῦ λογάριαζε ἡ χήρα τὸν ξάδερφό της καὶ τὸν πλήρωνε γιὰ τὸν καιρὸ ποῦχε κάμει στὴ δουλειά της.

—*Ἄμε στὸ καλὸ, ξάδερφε, κι' ἂν θές ἄκουσε τὴ συμβουλή μου; μὲ τὸν ἴσιο δρόμο δυσκολεύεται σή-

μερα να ζήση ὁ ἄνθρωπος· φαντάσου με τὸ στροβόλο πόσο θᾶναι δυσκολώτερη ἢ ζωὴ του· ἂν θές, πάρε τὸν ἴσιο δρόμο.

Ἔφυγε ἀσκοφυσώντας· τὴν τελευταία στιγμή σὰ νὰ διάκρινα μιὰ ματιὰ πού μοῦ ῥριξε γεμάτη μίσος· κατάλοβα.

Τὸ βράδυ σὰν φάγομε εἶπα στὴν κ. Εἰρήνη νάχουν τὴ νύχτα τὸ νεῦ των, γιατί θάχουμε φασαρίες·

—Σὰν τί φασαρίες;

—Θά δητέ· αὐτὸς θά γυρίσῃ τὸ βράδυ.

—Ἄς πάρῃ τὰ μούτρα του!

—Καλά!

Σὰν ἔφευγα με πῆγε ὡς τὴν ἐξώπορτα· μιλοῦσε γιὰ δουλειές, μὰ κάπου κάπου ἄγγιζε καὶ στὸ χέρι μου· σήκωσα κ' ἐγὼ τὸ χέρι μου καὶ σφίγγοντας λίγο τὸ μπράτσο της τῆς λέω.

—Μὴ στενοχωρᾶσαι, κ. Εἰρήνη· ὅλες οἱ δουλειές θὰ πᾶνε καλὰ καὶ γλήγορα.

—Μπράβο, Μανουσο! καὶ μοῦ σφίξε πάλι τρυφερά τὸ μπράτσο μου. Ξάπλωσα τὸ χέρι μου καὶ χάρδεψα τὸ μάγουλό της. Σκέφτηκα νὰ τὴ φιλήσω, μὰ κρατήθηκα. Τὸ κράτημά μου ἦταν δύσκολο, γιατί εἶχα πίσω μου ἑνὸς χρόνου ἀσκητικὴ ζωὴ! κι' ὁμως τὸ κατώρθωσα.

—Καλὴ νύχτα, κ. Εἰρήνη.

—Καλὴ νύχτα, Μανουσο.

Καταλάβαινα πὼς ἔμεινε ἀκίνητη καὶ με παρακολουθοῦσε ὥσπου ἔφταξα στὸ ἄλωνα· ἀπὸ κεῖ ἄκουσα τὴν πόρτα πού ἔκλεισε· δὲν ἦταν ἄλλως τε ἢ ἀπόσταση παρὰ πάνω ἀπὸ ἑκατὸ πενήντα μέτρα.

Κοιμήθηκα βαθειά· σὰν μιὰ στιγμή μοῦ φάνηκε πὼς ἄκουσα σιγανὰ πατήματα παρὰ πέρα· ἦταν πυκνὸ σκοτάδι· δὲ διάκρινα τίποτα· σηκώθηκα, ἄρπαξα ἓνα θρινάκι καὶ περίμενα· ἤμουν βέβαιος πὼς κάποιος προχωροῦσε· τραβήχτηκα πίσω ἀπὸ τὸ σωρὸ

τά δεμάτια. Τώρα διάκρινα τὴ σκιά, γιατί ἔπεφτε πρὸς τὸ μέρος τ' οὐρανοῦ. Ἡ σκιὰ στάθηκε ὀρθὴ ἀκριβῶς πάνω ἀπὸ τὸ στρωσίδι μου· πέρασαν κάμποσα λεφτά. Ὑστερα τὴν εἶδα ποὺ πήδηξε ἀφώνοντας μιὰ πλανταμένη φωνή.

—Νὰ κερατᾶ, προδότῃ, νὰ σὲ μάθω γώ! ἦταν ἡ φωνὴ τοῦ ξαδέρφου.

Μὰ ὡς τόσο εἶχα πηδήσει καὶ γώ καὶ τὸν χτύπησα στὸ κεφάλι μὲ τὸ θρινάκι.

—᾽Ω καὶ μ' ἔφαε ὁ ἄτιμος! βόγγησε καὶ ξαπλώθηκε δίπλα στὸ στρωσίδι μου.

—Κυρία Εἰρήνη! Γεώργη! Κυρία Εἰρήνη! ἄρχισα νὰ φωνάζω δυνατά! ἐλάτε· ἐλάτε μ' ἕνα φῶς! καὶ γρήγορα!

Ὁ ξάδερφος ἀνασηκώθηκε ἕτοιμος νὰ χυθῆ πάνω μου, μὰ γώ τοῦδωκα μιὰ δυνατὴ γροθιά στὸ πρόσωπο καὶ τὸν ξάπλωσα ἀνάσκελα.

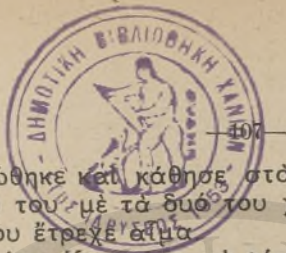
—Μὴν κουνήσης γιατί σὲ σκοτώσα! τοῦ λέω ἄγρια. Ὡς τόσο ἄκουσα φωνὲς κι' ἡ κυρία Εἰρήνη ἔτρεχε πρὸς τ' ἄλῳνι μὲ τίς δυὸ ὑπηρετρίες καὶ μὲ τὸ Γεώργη, ποὺ μισόγυμνος ἔτρεχε κι' αὐτὸς κρατώντας ἕνα φανάρι. Σὰν ἦρθαν εἶδαν τὸ ξάδερφο ξαπλωμένο ὀλοαιμάτωτο νὰ βογγᾷ πάνω στὰ στᾶχια· στὸ στρωσίδι μου πάνω εἶχε πέσει ἕνα μεγάλο γυμνὸ μαχαίρι. Τὸ πήρα.

—Ἦρθε νὰ μὲ σκοτώσῃ κεῖ ποὺ κοιμόμουν· κοιτᾶχτε ποῦδωκε στὰ σκοτεινὰ τὴ μαχαίρι! καὶ τοὺς ἔδειξα τὴν τρύπα, ποὺ εἶχε ἀνοίξει στὸ στρώμα μου πάνω τὸ μαχαίρι του.

—Μωρὲ ἀθεόβοβε! μωρὲ, ληστή! τοῦ φώναζε κλαίοντας ἡ κ. Εἰρήνη.

—Δολοφόνος, μωρὲ ἄμυαλε, θέλησες νὰ γίνης; τοῦ λέει ὁ Γεώργης· καὶ τώρα ξέρεις τί σὲ περιμένει; χάθηκες!

—Σήκω πάνω· τοῦ λέω.

Σηκώθηκε και κάθισε στα στάχια· κρατούσε το πρόσωπό του με τα δύο του χέρια· έκλαιγε· απ' το κεφάλι του έτρεχε αίμα.

—Τρέχα, Κατερίνα, νά φέρης ιδώδιο, ρακί, διτι έχετε, κ' ένα πανί, λέω στην υπηρέτρια.

Η κυρία Ειρήνη συντριμμένη καθότανε στο γύρο τ' άλωνιού κι' ο Γεώργης κάθισε δίπλα της· ή άλλη υπηρέτρια, ή Μαρία, στεκότανε σ'άν αποσβολωμένη με δεμένα τα χέρια και κοιτάζε πότε μένα και πότε τον ξάδερφο, που ξακολουθούσε νά κλαίη.

—Τι κλαίς τώρα; απ' τον πόνο κλαίς ή απ' την ντροπή σου; τον ρωτά ο Γεώργης.

—Από ντροπή! αυτός νά ντρέπεται; λέει κλαίοντας ή κ. Ειρήνη· μά έχει αυτός αίσθημα πάνω του;

Σε λίγο τοῦχα πλύνει την πληγή του· ή μύτη του ήταν πρισμένη απ' τή γροθιά μου· και δέν τολμούσε νά σηκώσει τα μάτια του και νά μας αντικρύση· μείναμε για κάμποση ώρα δλοι μας άμίλητοι.

—Και τώρα τί λές, Μανούσο, νά γίνη; με ρωτά ή κ. Ειρήνη.

—Τι νά γίνη; τίποτε· νά τοῦ κάνω μήνυση; πάει χαμένος· άλλως τε έγώ δέν έχω καιρό για τέτοια. "Ακουσε τοῦ λέω· δός μου τὸ θηκάρι τοῦ μαχαιριού σου· μοῦ τῶδωκε χωρὶς νά με κοιτάξη. "Αντε τώρα· τράβα· απ' άλλου νά τῶβρης· έγώ κρατῶ τὸ νόμο στα χέρια μου· ἄν σ'άρεση ξαναέλα· πάντα θα με βρῆς έτοιμο.

Σηκώθηκε κ' έφυγε· χάθηκε μες στο σκοτάδι.

—Πηγαίνετε και σεῖς νά κοιμηθῆτε, λέει ή κ. Ειρήνη στις υπηρέτριες και στο Γεώργη· έγώ νοιώθω τέτοια ταραχή στα νεῦρά μου, που δέν θα μπορέσω νά κλείσω μάτι· θα μείνω λιγάκι για ν' ἄρθω στον έαυτό μου.

Φεύγοντας κι' οί τρεις τους με καληνύχτισαν με κάποιο θαυμασμό. Πῆραν και τὸ φανάρι, γιατί ή

κ. Εἰρήνη τοὺς εἶπε.

—Δὲ χρειάζεται· πάρτε τὸ ἔφυγε πιά ὁ κακοῦργος·

Μείναμε μὲς στὸ σκοτάδι· ἐγὼ κάθησα διπλοπόδι στὸ στῤῷμα μου· ἤμουν ταραγμένος· κι' ὅμως ἔνοιωθα μιὰ εὐχαρίστηση περίεργη· ἡ κ. Εἰρήνη δὲ μιλοῦσε· μιὰ στιγμή μοῦ φάνηκε πὼς ἔκλαιγε.

—Γιατί κλαῖτε, κ. Εἰρήνη;

—Κλαίω, μὰ δὲν ξέρω γιατί κλαίω· ἂν σὲ χτυποῦσε! μουρμούρισε.

—Δὲ χτυπιέμαι εὐκολὰ ἐγὼ, τῆς λέω μὲ σιγὴ φωνή· μ' αὐτὴ ἔξακολουθοῦσε νὰ κλαίῃ.

Πῆγα κοντά της· κάθησα δίπλα της· αὐτὴ δυνάτεψε τὸ κλάμα· δὲν ἤξερα τί νὰ τῆς πῶ νὰ τὴν παρηγορήσω· μοῦρθε νὰ τὴν χαδέψω· κι' ὅμως δὲν τόλμησα· τὴν αἰσθανόμωνα δίπλα μου κι' ἔνοιωθα τὴ ζεστασιά τοῦ κορμιοῦ της· κατάλαβα πὼς μὲ κοίταζε στὸ σκοτάδι· μιὰ στιγμή τὴν ἔπιασε ἕνας δυνατὸς λυγμός! ξαφνιάστηκα· μὰ ξαφνιάστηκα περισσότερο οἶαν αἰσθάνθηκα γύρω μου τὰ μπράτσα της νὰ μὲ σφίγγουν καὶ τὰ χεῖλη της νᾶναι κολλημένα στὰ χεῖλη μου.

—Εἶσαι δυνατὸς! Εἶσαι ὠραίος! μουρμούριζε κάθε τόσο. Κάνε με ὅτι θέλεις! ἄχ! κάνε με ὅτι θέλεις!

* *

Σᾶν χάραζε ἡ αὐγὴ βρεθήκαμε στὸ στῤῷμά μου· δὲν θυμόμωνα πὼς βρεθήκαμε κεῖ καὶ πόσες ὥρες εἶχαμε περάσει σφιχτὰ ἀγκαλιασμένοι· φιλώντας με τρελλὰ γιὰ στερνὴ φορὰ, ἔφυγε πρὸς τὸ σπίτι της.

“Ὅλη ἐκείνη τὴν ἡμέρα δὲν τὴν εἶδα· τὸ μεσημέρι μοῦστειλαν φαγητὸ στ' ἄλῳνι, κι' ἡ Μαρία μοῦπε πὼς ἡ «κερά» ἦταν ἄρρωστη.

—Νὰ μὲ συμπαθᾶ, πὲς της, ποῦ δὲν μπορῶ νᾶρθω νὰ δῶ τί κάνει, γιατί ὁ Γιώργης πάει κάτω νὰ ραντίση τ' ἀμπέλι τοῦ κάμπου.

—Καλά· θὰ τῆς τὸ πῶ.

—Καιά τὸ βράδυ τράβηξα γιὰ τὸ σπίτι· τὴν βρῆκα ποῦκανε λογαριασμοὺς μὲ τὸ Γεώργη· δὲν ἔστρεψε νὰ μὲ δῆ· κατάλαβα πὼς ντρεπότανε· μὰ κάτι ἔπρεπε νὰ πῶ.

—Πῶς ἔχετε, Κυρία, ἀπόψε; λυπήθηκα πὺ τὸ χθεσινοβράδυνο ἐπεισόδιο σὰς τάραξε τόσο πολὺ.

—Ταράχτηκα τόσο πολὺ! μὰ εὐχαριστήθηκα πὺ ἀπαλλάχτηκα ἀπὸ ἕνα βρωμάνθρωπο.

—Μὰ βέβαια, τῆς λέω!

—Γιατὶ δὲν καθίζεις, Μανοῦσο;

—Μὰ μήπως σὰς ἐνοχλῶ, κυρία;

—Τί ἰδέα! καὶ μὲ κοίταξε ἔντονα μ' ἕνα ἀδιόρατο χαμόγελο. Ἔκαμε τὴν κουρασμένη κι' ἀφῆκε τὸ Γεώργη νὰ φύγη. Ἐμείναμε μόνοι. Δὲν τολμοῦσε νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια τῆς νὰ μὲ δῆ· σὲ λίγο σήκωσε τὸ κεφάλι τῆς καὶ μοῦ γέλασε. Ἡ μαγειρίσσα πηγαινοερχότανε ἀπ' τὴν κουζίνα στὴν τραπεζαρία. Ἡ Κατερίνα πὺ παραπόμεινε στὴν κουζίνα ἐτοιμάζοντας κάτι, μοῦδωσε τὸν καιρὸ νὰ μιλήσω στὴν κ. Εἰρήνη.

—Γιατὶ δὲν ἦρθατε στ' ἄλῳνι σήμερα; καὶ σὰς περίμενα μὲ τόση λαχτάρα!

—Ντρεπόμουνα!

—Σεῖς; μορφωμένη γυναῖκα; τὴν ρωτῶ.

—Ναί· ἔκαμα κάτι ἄσχημο!

—Τί κρῖμα πὺ χαρακτηρίζετε ἔτσι τίς πιὸ ὡμορφες στιγμὲς τῆς ζωῆς μου!

Μὲ κοίταξε τρυφερά καὶ μὲ σιγανὴ φωνὴ μ' ἀρώτησε.

—Τὸ λὲς ἀλήθεια;

—Ναί! ποτὲ δὲν εἶπα ψέμματα. Σ' ὅλη τὴ ζωὴ μου δὲν θὰ ξεχάσω ποτὲ τίς χθεσινὲς στιγμὲς!

—Κι' ἐγώ.....μουρμούρισε μὲ πλανταμένη φωνή! θέλεις νᾶρθω κι' ἀπόψε;

—Ἄν θέλω! Μὰ, Θεέ μου! δὲν καταλαβαίνετε τὴν εὐτυχία πὺ μοῦ χάρισατε.

Ὡς τόσο μπήκε ἡ Κατερίνα καὶ ἡ κουβέντα μας πήρε ἄλλη γραμμή· ἡ κ. Εἰρήνη ἔκανε τὴν ἄκεφη, μὰ μὲ κρυφοκοίταζε καὶ μοῦ κρυφογελοῦσε.

Τὴν ὥρα πού τρώγαμε δὲν εἶπε παρὰ λίγες κουβέντες. Ἡ Κατερίνα νομίζοντας πὼς ἡ ἄκεφιά της ἦταν ἀπ' τὸ χθεσινοβράδυνο ἐπεισόδιο κάθε τόσο της ἔλεγε :

—Μὰ δὲν ξεχνᾶς πιά, κερά, τὸν καυγᾶ ; αὐτὸς παληός, ἄλλος καινούργιος ! Μὰ ὁ ξάδερφος δὲ θὰ ξεμυτίση πρὸς τὰ μέρη μας πιά, ἂν δὲ μάθη πὼς ὁ Μανοῦσος βρίσκεται χίλια μίλια μακριά !

Ἡ κ. Εἰρήνη σὰ νὰ εὐχαριστήθηκε γιὰ τὸ κοπλιμέντο πού μοῦκαμε ἡ γρηά ὑπηρέτρια καὶ μὲ κοίταξε χαμογελώντας μου ἀδιόρατα. "Εμεινα λίγο στὸ σπιτι κ' ὕστερα τράβηξα γιὰ τ' ἄλῳνι. Καληνυχτίζοντας τὴν κ. Εἰρήνη εἶδα τὴ στραφτερὴ της ματιὰ, πού σὰ νὰ μοῦλεγε «σὺμφωνοὶ· περιμένέ με».

Δὲν εἶχε περάσει μιὰ ὥρα καὶ τὴν ἄκουσα πού ἐρχότανε· δὲ φαντάστηκα ποτὲ πὼς κάτω ἀπ' τὴ σοβαρῆ καὶ λιγομίλητη αὐτὴ γυναῖκα θὰ βρισκότανε τόση φωτιά.

Εἶχαν περάσει τέσσερα χρόνια πού χήρεψε κι ὄλο αὐτὸ τὸ διάστημα οἱ πόθοι της καὶ οἱ ὀρμές της ἀποθηκεύοντανε μέσα της ἀγριεύοντας ὅσο περνοῦσε ὁ καιρός. Τὴν ἄγρια ἐκδήλωσὴ των τὴν αἰσθάνθηκα κεῖνο τὸ βράδυ κάτω ἀπὸ τὸν ἀστρόφωτο οὐρανὸ, πού μεγάλωνε μὲ τὴ μαγεία του τίς λαχτάρεις μας. Ὁ ἔρωτάς της ἦταν σὰν τὸ παληὸ κρασί, πού μεθᾶ μὲ τὴν πρώτη ρουφηξιά. Παληομένοι πόθοι γεμάτοι σπῆρτο!

Οἱ συναντήσεις μας αὐτὲς στ' ἄλῳνι βάσταξαν ὥσπου τέλεψε τὸ ἄλῳνισμα τοῦ καρποῦ καὶ ἡ μεταφορὰ τῶν ἀχύρων· ὕστερα μ' ἐγκατέστησε στὸ ξεμοναχεμένο σπιτάκι πού καθότανε πρῶτα ὁ «ἐξάδερφος» καὶ κεῖ ἐρχότανε κάθε τόσο καὶ μ' εὔρισκε σὰν

καταλάβαινε πώς τὸ ὑπηρετικὸ προσωπικὸ εἶχε κοιμηθῆ.

Εἶχαν περάσει πιά τρεῖς μῆνες. Εἶχαμε τελειώσει τὸν τριγυτὸ, εἶχαμε σοδιάσει τὴ σταφίδα καὶ γεμίσαμε τὴν ἀποθήκη τοῦ κρασιοῦ· ἀπασχολούσαμε ἓνα ὀλόκληρο μῆνα πάνω ἀπὸ τριάντα ἐργάτες κι' ἐργάτισσες κάθε μέρα· ἡ χρονιά ἦταν πλούσια. "Υστερα ἦρθε ἡ ἡσυχία ποῦ ἱκανοποιεῖ τὸν καλλιεργητὴ τῆς γῆς. μὰ ἐγὼ τί ἤμouνα; τί αἰσθανόμουνα γιὰ τὴ γῆ καὶ τὴ χαρὰ τῆς; τίποτε! καμμιά συγκίνηση· μόνο μιὰ διαβατάρικη περιέργεια γιὰ κάθε δουλειὰ ποῦ μοῦδιναν νὰ κάνω· μέσα μου ἄρχισε πάλι ἡ φουσκοθαλασσιά! τὸ Ρούσικο τραγοῦδι τοῦ ξεσηκωμοῦ μ' ἀνατάραζε.

Φεύγω καὶ πάω· ποῦ; δὲν ξέρω.

ὅπου κι' ἂν εἶναι! κάπου!

Τί μὲ νοιάζει, ποιὸς θάβναι ὁ τόπος;

Πάω, ὅπου μὲ σπρώχνει ἡ ζωή!!

Αἰσθάνθηκα πάλι τὴν ψυχικὴ ἀνάγκη τοῦ δρόμου. "Αμα ἔμαθε ἡ κ. Εἰρήνη πὼς θάφευγα, ἄρχισε νὰ κλαίη. Προσπάθησα νὰ τὴν παρηγορήσω· δὲν τὸ κατάρθωσα· μοῦ πρότεινε νὰ στεφανοθοῦμε· μὰ ἐγὼ τὸ ἀπόκρουσα. Αὐτὴ ἐπέμενε.

—Κατάλαβέ με, τῆς λέω στὸ τέλος· ἂν ἤμouν κανένας σὰν τοὺς ἄλλους, θὰ δεχόμουνα· ποῦ θὰ μπορέση κανένας νὰ βρῆ πιὸ ἐξασφαλισμένη ζωὴ καὶ πιὸ ἄκοπο πλοῦτο; κι' ὅμως ἐγὼ δὲν δέχομαι.

—Σὲ τρομάζει πὼς ἔχομε μιὰ διάφορὰ ἡλικίας ὀχτῶ χρόνων; μὲ ρωτᾶ παραπονεμένα.

—Σοῦ δίνω τὸ λόγο μου πὼς τὴ διαφορὰ αὐτὴ ποῦ λὲς δὲν τὴν καταλοβαίνω, γιὰτὶ εἶσαι ἀκόμα σὰν κορίτσι ἀφράτη καὶ τὸ κορμί σου εἶναι καλοδεμένο.

—Μὰ τότε γιὰτί; δὲ μ' ἀγαπᾶς λιγάκι; δὲ μὲ λυπᾶσαι γιὰ τὴν ἐρημιὰ μου;

—Σ' αγαπῶ πολὺ καὶ θλίβομαι γιὰ τὴν ἐρημιὰ σου, μὰ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀπὸ τὰ πουλιὰ ποὺ μπαίνουν μῆτε σὲ χρυσᾶ κλουβιά. Μιά μέρα θὰ πύρω φτερό καὶ θὰ σοῦ προξενήσω μεγάλο πόνο, γιατί θᾶσαι δεμένη μ' ἕνα γάμο, ποὺ δὲ θὰ σ' ἀφήτῃ ἐλεύθερη νᾶβρης ἕνα καλὸ καὶ τίμιο ἄνθρωπο νὰ τὸν παντρευτῆς.

—Γιατί; ἐσὺ δὲν εἶσαι καλὸς καὶ τίμιος; ἐγὼ σὲ βρίσκω τέτοιο.

—Μπορεῖ νᾶμαι καλὸς καὶ τίμιος, καὶ θαρρῶ πὼς εἶμαι· μὰ ἔχω ἕνα φριχτὸ ἐλάττωμα· δὲν μπορῶ νὰ μείνω στὸν ἴδιο τόπο πολὺ καιρὸ. μὲ τραβοῦν οἱ δρόμοι· ἔτσι περνᾷ ἡ ζωή μου· μέσα στὴν ἀλλαγὴ· κάποια κατάρρα μὲ δέρνει καὶ δὲν ἀφήνει τὴν παραστιά μου νὰ κάμῃ στάχτη.

—Κι' ὅμως δὲν κάνεις καλά. Πέτρα ποὺ μετακινιέται δὲ βριώνει.

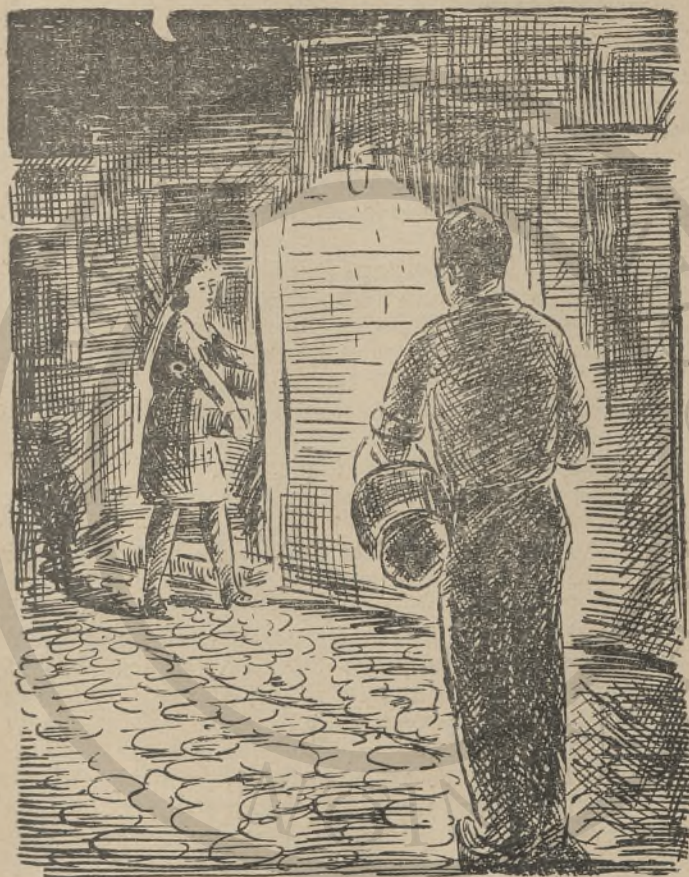
—Μὰ ἀκριβῶς αὐτὸ δὲ θέλω· δὲ μπορῶ νὰ φανταστῶ τὸν ἑαυτὸ μου βριγιωμένο σάν θαλασσινὸ βραχάκι στὴ γυρογιαλιά.

Εἶδε πὼς δὲ θὰ κατῶρθωνε νὰ μὲ πείσῃ κ' ἔπαψε πιά νὰ μιλᾷ γιὰ μόνιμη ἐγκατάστασή μου στὸ ἀγρόχτημά της. Προσπαθοῦσε νὰ ἐπωρελῆθῃ ἀπὸ τίς λίγες μέρες ποὺ θᾶμενᾶ ἀκόμα μαζί της κι' ἄφηνε τὸν ἑαυτὸ της σὲ μιὰ τρελλὴ ἄγρια χαρά. Τέλος ἤρθε ἡ μέρα τοῦ χωρισμοῦ μας· μοῦδωσε τοὺς μισθοὺς μου καὶ μοῦ πρόστεσε κι' ἕνα σοβαρὸ ποσὸ πάνω ἀπ' αὐτούς· δὲν τὸ δέχτηκα· αὐτὴ ἐπέμενε.

—Ἄν τὸ δεχτῶ θ' ἀσκημίσω στὰ μάτια σου, μὰ πióτερο στὰ δικά μου μάτια, τίς ὤμορφες νύχτες ποὺ περάσαμε μαζί· μὴν ἐπιμένῃς.

—Ἐ! τότε ὑποσχέσου μου πὼς ἄμα σοῦ τύχῃ ἀνάγκη θὰ μοῦ γράψῃς νὰ σοῦ στείλω· μοῦ τὸ ὑπόσχεσαι!

—Αὐτὸ σοῦ τὸ ὑπόσχομαι! τῆς εἶπα ὕστερα ἀπὸ σκέψη.

Κοιταχτήκαμε κι'οί δυο κάτω από τόν ηλεκτρικό λαμπτήρα...

«ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ»

ΦΥΛΛΟ 8

Ἐπέμενε νά μοῦ δώση τάλογο μέ τὸ Γιώργη νά μέ πάη σ' ὅποιο χωριό ἤθελα, μὰ κι' αὐτό δὲν τὸ δέχτηκα.

—Δὲν καβάλλησα ἀκόμα στὸ δρόμο τῆς ζωῆς μου· πάντα πάω πεζός καὶ πεζός θά φτάξω ὡς τὸ τέλος.

—Αὐτό δὲν τὸ καταλαβαίνω· τῆ στιγμῆ πού μπορεῖς νᾶσαι καβαλλάρης γιατί προτιμᾶς πεζός;

—Πιὸ σταθερά προχωρῶ στὴ ζωῆ μου πεζός παρὰ καβαλλάρης!

Μέ κοίταξε ξαφνιασμένη καὶ δὲν ἐπέμεινε· ἔκαμα τὸ μπόγο μου, πού τώρα ἦταν κάπως βαρύτερος καὶ τὸν ἐπέρασα στὸ ραβδί μου. Αὐτὴ μ' ἀκλούθησε ὡς τίς μεγάλες συκιές, πού ἦσαν γραμμὴ στὸ ἀγρόχτημα κι' ἔφταναν ὡς τὸ δημόσιο δρόμο. Ἐκεῖ σταματήσαμε· μέ κοίταξε ἔντονα· τὰ μάτια τῆς εἶχαν γεμίσει δάκρυα.

—Μὰ γιὰ ποῦ τραβᾶς; πές μου.

—Μὴ τάχα ξέρω; κάποια μοῖρα μέ τραβᾶ. Ἴσως νά συναντηθοῦμε πάλι.

—Ἄχ! ἂν αὐτό τὸ λές ἀλήθεια, μοῦ φτάνει· μέ τὴν ἐλπίδα αὐτὴ θά γλυκάνω τὸ χωρισμό μᾶς!

Κοιτάξαμε μέ προσοχὴ γύρω καὶ σὰν εἶδαμε πῶς δὲ μᾶς ἔβλεπε κανένας, ἀγκαλιαστήκαμε καὶ φιληθήκαμε θερμά. Ἡ καημένη ἔκλαιε! Ἐκλαίε πολὺ· ἀναφυλλητὰ ἀνατάρασαν τὸ κορμί τῆς· λυπήθηκα καὶ γώ· ἔνοιωσα τὴν ἀνάγκη νά κλάψω· κι' ὁμως σὰν ἔστριψα τὸ μεγάλο δρόμο αἰσθάνθηκα μιὰ ἀσυγκράτητη χαρά! Ἦμουν σὰν πούλι πούφευγε ἀπ' τὸ κλουβί, πού τῶχαν κλείσει τρεῖς ὀλόκληρους μῆνες· ἄρχισα νά τραγουδῶ τὰ τραγούδια μου ἦσαν τρελλὰ μέ κουτές ἰδέες καὶ πιὸ κουτὰ λόγια· σὲ λίγο κουράστηκα ἀπ' τὴν ἀκαθόριστη χαρά μου καὶ σώπασα· ἄρχισα νά σκέφτωμαι καὶ νά φιλονικῶ μέ τὸν ἑαυτό μου. Γιατί νά μὴν εὐχαριστηθῶ μέ τό,τι μοῦδινε ἡ μοῖρά μου; τί καλύτερο θά μπορούσα νά τῆς ζητή-

σω ; μιὰ ὠμορφη γυναῖκα μὲ ἀνυπολόγιστο πλοῦτο, ὅπως καταλάβαινα ἀπ' τῆ μεγάλης ἔκτασης ποῦπιανε τ' ἀγρόχτημα κι' ἀπ' τὶς ἀποθήκες, ποῦ ἀφήκα γεμάτες φεύγοντας· ἦταν γυναῖκα μὲ μόρφωση ποῦ μποροῦσε ν' ἀγαπηθῆ καὶ ποῦ μποροῦσε νὰ κρατήσῃ τὴν ἀγάπη μου. Εἶχε τὸν κρυφὸ στεναγμὸ ποῦδειχνε παληὲς ἀξέχαστες λύπες της, μὰ καὶ τὰ σπαραξίματα τοῦ κορμιοῦ ποῦ φανέρωναν πὼς ἦταν ἱκανὴ νὰ δώσῃ καὶ νὰ πάρῃ εὐτυχία. Οἱ σκέψεις αὐτὲς μὲ κράτησαν ἀμίλητο γιὰ πολλὴ ὥρα στὸ δρόμο μου· κι' ὅμως γλήγορα οἱ ἐναλλασσόμενες εἰκόνες μ' ἔκαμαν νὰ τὴν ξεχάσω καὶ ν' ἀρχίσω πάλι τὰ τραγούδια μου.

Βραδιάστηκα σ' ἓνα σταυροδρόμι· δὲν ἤξερα πρὸς ποῦ νὰ τραβῆξω· ἔκλεισα τὰ μάτια μου κ' ἔκαμα μιὰ δυὸ στροφές, σὰν νᾶπαιζα τυφλόμυια· τ' ἄνοιξα γιὰ νὰ δῶ σὲ ποῖο δρόμο ἢ τυφλὴ μοῖρὰ μου θὰ μ' ἔφερνε· τράβηξα λίγο πρὸ δεξιά· ἂν ἡ στροφὴ μου μ' ἔφερνε λίγο ἀκόμη πρὸ δεξιά, θὰ μοῦδειχνε τὸ δρόμο ποῦ εἶχα περάσει· μὰ θὰ γύριζα πίσω; ποτέ!

Νύχτωσε· δὲν εἶχε φεγγάρι· μιὰ ἀπόλυτὴ ἡσυχία εἶχε βαρύνει ὅλη τὴν πλάση. Πουθενὰ δὲ φαινότανε φῶς μῆτε ἀκούστανε γαύγισμα σκύλλου. Ἦμουν κουρασμένος. Προχώρησα λίγο ἀκόμα· ἦμουν ἔτοιμος νὰ τραβηχτῶ σὲ κανένα παράμερο καὶ νὰ κοιμηθῶ, σὰν διάκρινα κάποιον φωτάκι· τράβηξα γραμμὴ· ἦταν ἔξω ἀπ' τὸ δρόμο· ἔστριψα· κάτι θᾶβρισκα στὸ σπίτι αὐτό, ποῦ τὸ φῶς του ζοῦσε τὴ νύχτα· μὰ βρέθηκα σ' ἓνα ἔρημικὸ ξωμονάστηρο· ἓνα καντήλι τὸ φώτιζε· δὲν εἶχε πόρτα καὶ τὸ φῶς του μὲ παρέσυρε· ἀναστέναινα λίγο στενοχωρημένα· διψοῦσα· ποῦ θᾶβρισκα νερό ; θᾶταν ἀδύνατο.

Ἀποφάσισα νὰ γείρω σὲ μιὰ γωνιὰ καὶ νὰ κοιμηθῶ.. Ἀπόθεσα τὸν μπόγο μου· σκούπισα τὸν ἰδρώτα μου καὶ κάθησα· μὰ γλήγορα σηκώθηκα πάνω· ἔβγαλα τὸ κασκέττο μου κ' ἔκαμα τὸ σταυρὸ μου· ἤθελα

κάτι νά πῶ στό Θεό μου, πού τόν ξεμονάχεψα σ' αὐτή τήν ἔρημιά, μὰ δέν εἶχα τίποτε νά τοῦ πῶ· μήτε νά τοῦ ζητήσω κάτι, μήτε νά τόν εὐχαριστήσω· γιά ποιό λόγο εἶτε τόνα εἶτε τ' ἄλλο; κι' ὅμως αἰσθάνθηκα τό κεφάλι μου νά γέρνη· τό δέος τοῦ ἀσύλληπτου ἀγνώστου μέ βάραινε· «μερμηγκάκι! μερμηγκάκι!» μούρμούρισά· «δέν ἔχεις τί νά πῆς στό Θεό σου; εἶσαι ἄνθρωπος γιά γέλια! μήν κάνης τούλάχιστο τό σπουδαῖο! γεῖρε κεῖ στή γωνιά κι' εὐχαρίστησέ τον πού σοῦδωσε στέγη· σοῦ εἶναι ἀρκετή αὐτή! μὴ τάχα θᾶχες τήν ἀξίωση νᾶβρης μέσ στην ἐκκλησοῦλα· τιγανιτέσ μαρίδες καί κρασί;» πρόλαβα τή συνέχεια τῆς ἀσέβειάς μου· διψοῦσα· διψοῦσα πολύ· κι' ὅμως μ' εὐχαριστοῦσε ἡ δίψα μου· τή θεώρησα ἕνα εἶδος ἀσκητισμοῦ, μιὰ δοκιμασία, μιὰ τιμωρία· τή δέχτηκα μέ χαρά καί ξάπλωσα μουρμουρίζοντας «δίψα! δίψα!»

Τά κελαϊδίσματα τῶν πουλιῶν μ' ἐξύπνησαν· ἦταν φθινόπωρο πιά καί οἱ φωνοῦλές των δέν ἦσαν χαρούμενες· οἱ χαρές τους εἶχαν γεννηθῆ τήν ἀνοιξη· κι' εἶχαν μεστώσει τό καλοκαίρι· τώρα οἱ φωνοῦλές τους ἦταν σκέψεις καί οἱ σκέψεις σπάνια φέρνουν τή χαρά, πού γιά πρῶτο στοιχεῖό της ἔχει τήν ἀπερισκεψία. Βγῆκα ἔξω ἀπ' τό ξωκκλήσι. Πίσω του μιὰ θαυμάσια ρεματιὰ γεμάτη πλατάνια, μυρτιές καί δάφνες· λίγα βήματα πιό κάτω ἀκουότανε ἕνα κελαριστό νερό κάποιας πηγῆς. Γιά φαντάσου! ἔλυωνα ἀπ' τή δίψα ὅλη νύχτα καί ἡ πηγὴ ἦταν λίγα μέτρα πιό κάτω· θυμήθηκα κάποιο στίχο:

«Θέλει το ὁ Θεὸς νά καίγωμαι κ' ἡ βρῦση νᾶναι μπρός μου
νερό νά μὴν μπορῶ νά πιῶ νά σβύσω τὸν καημὸ μου»;

Κατέβηκα τρέχοντας πρὸς τὴ ρεματιὰ· ἦπια ἀχόρταγα νερό καί πλύθηκα· αἰσθάνθηκα καινούργια δύναμη.

Σὲ λίγο ξεκινούσα· μὰ ὕστερα ἀπὸ μιὰ ὥρα ἔφτανα σ' ἕνα χωριὸ ἀρκετὰ περιποιημένο καί μεγά-

λο. Δὲν εὐρήκα μέρος νὰ μείνω παρὰ μόνο σ' ἓνα μεγάλο καφφενεῖο ποῦταν καὶ μαγειριό καὶ μπακάλικο μαζί.

Ἐκεῖ γνωρίστηκα μ' ἓναν περίεργο τύπο ἰδιότροπο μὰ καλόκαρδο· στὴ μεγάλη σάλα τοῦ καφφενεῖου εἶχε βάλει ἓνα σεντόνι καὶ τὸ βράδυ ἔπαιζε καραγκιόζη· ἀπ' τὴ πρώτη στιγμή μὲ πρόσεξε μ' ἐνδιαφέρον κι' ἄρχισε νὰ μὲ ρωτᾷ γιὰ τὴ ζωὴ μου, ἀπὸ τοῦ ἐρχόμενου, ποῦ πῆγαινα, πῶς μ' ἔλεγαν, ἂν εἶχα ἀδέρφια, ποῦ γεννήθηκα, τί δουλειὰ ἔκανε ὁ πατέρας μου

—Μὴν πᾶς καὶ θές νὰ σοῦ δώσω τίποτα ἰδιαιτέρες πληροφορίες γιὰ τὴ μάννα μου; τὸν ρωτῶ σὰν θυμωμένος, κι' αὐτὸ τὸν ἔκοψε στὸν κατήφορο ποῦχε πάρει.

—Θύμωσες; τότε σβύσε τα! μ' ἀρέσεις! ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ βοηθό· θέλεις; εὐκόλη δουλειὰ!

Γέλασα· νὰ κάτι ποῦ δὲ φαντάστηκα πῶς θᾶκανα· «καραγκιόζης!» γιὰτί ὄχι; δέχτηκα· ἀπὸ κεῖνο τὸ βράδυ ἄρχισαν τὰ μαθήματα· ἡ πρώτη δουλειὰ ποῦ μοῦδωκε ἦταν νὰ κρατῶ ἀκίνητο ἢ τὸν Μπαρμπα Γιώργο ἢ τὸ Βελῆ Γκέκα, ὥσπου νὰ ἐτοιμαστῆ ἡ σιλουέττα τοῦ καραγκιόζη, ποῦ τὸν κυνηγοῦσε ἀπὸ πίσω τὸ κολλητήρι φωνάζοντας «Πατέλα! Πατέλα! θέλω κρομούδι!» κι' ὁ καραγκιόζης ἀπὸ σκηνικὴ οἰκονομία, προτοῦ παρουσιάσῃ τὴ σιλουέττα του στὸ φῶς, θεώρησε ἀπαραίτητο νὰ χαστουκίσῃ τὸ γυιό του φωνάζοντάς του:

—«Νά! νὰ πάρῃ ὁ διάολος τὸν πατέρα σου! λυχουδιές θὰ σὲ ταῖζω πάλι;» μὲ διασκέδαζε πολὺ αὐτὴ ἡ δουλειὰ καὶ πολλὰς φορές ἀκούοντας τ' ἀπερίσκεπτα γέλια τῶν θεατῶν, ἄρχιζα καὶ γὼ νὰ γελῶ ἀπερίσκεπτα. Ὁ «δάσκαλός» μου μὲ κοίταζε ἄγρια, μὰ δὲ μπορούσε νὰ διακόψῃ τὴν παράσταση καὶ νὰ μοῦ πῆ βαρεῖὰ λόγια. Σιγά-σιγά ὁ Ἀντρέας, — ἔτσι

τὸν ἔλεγαν τὸν καραγκιοζοπαίχτη—μ' ἐσουνήθιζε σὶς φωνές τῶν ἀσώματων ἠθοποιῶν. Τὸ μόνο ποῦ δὲν κατάφερνα νὰ πετύχω ἦταν ὁ Χατζαῖβάτης· τὸν συχαινόμουνα· μ' ἄρесе ὁ Μπάρμπα Γεώργος.

—Μὰ δὲ μοῦ λές, θέλεις νὰ μάθης τέχνη ἢ ὄχι; Τὶ διάλολο ἔπαθες καὶ δὲ χωνεύεις τὸ Χατζαῖβάτη;

—Ξέρω κι' ἐγώ;

—Εἶσαι λίγο κουτός! μὰ δὲν ξέρεις, μωρὲ παιδὲ μου, πῶς ὄλοι μας στὸν κόσμο, ποιὸς λίγο ποιὸς πολὺ, εἴμαστε Χατζαῖβάτες;

Σὰν νᾶχε δίκιο στὴ σκέψη του αὐτῆ· ἄρχισα ἀπὸ κείνη τὴ στιγμή νὰ παρακολουθῶ τοὺς ἀσώματους ἥρωες τοῦ Καραγκιόζη μ' ἄλλο μάτι· τοὺς κοίταζα σὰν πραγματικούς ἀνθρώπους καὶ τοὺς κριτικάριζα· σὰ νὰ καταλάβαινε τίς σκέψεις μου ὁ Ἄντρέας καὶ μὲ ὑποβοηθοῦσε.

Μοῦ χαραχτήριζε τὸ Νιόνιο «ντεμπέλη χαραμοφάγο,» τὸ Μπάρμπα Γεώργη «χοντροκέφαλο χωριάτη», τὸ Βελή Γκέκα «πουλημένο ἀντεροβγάρτη», τὸν πασᾶ «βδέλλα», τὸν Γαραγκιόζη «λαϊκὴ ἀτιμία», τὸ Κολλητήρι του «ἀναγκαῖο πόνεμα», τὴ γυναῖκα του «σαράκι», καὶ τὴν κόρη τοῦ πασᾶ «ψωροπαρθένα»!

Τὰ μαθήματά μου προχωροῦσαν· εἴχαμε περάσει τρία χωριά καὶ ἡ εἴσπραξη τοῦ Ἄντρέα πηγαινέ καλὰ.

—Εἶσαι τυχερός, Μανοῦσο· ἀπ' τὴν ἡμέρα ποῦ ῥθες κοντὰ μου δίπλωσα καὶ μιὰ δραχμὴ στὴν τσέπη μου· ἄμα τελέψης καὶ μάθης καλὰ τὴ δουλειὰ νὰ πᾶμε στὴν πολιτεία· θὰ κάνωμε κάτι· ἐσύ ξέρεις γράμματα· νὰ κάμωμε καινούργια ἔργα γιὰ τὸν καραγκιόζη· δὲν εἶναι δύσκολο· ἀρκεῖ νὰ θέλῃς· γιατί τάχα νὰ μὴν παίζωμε ὅλα τὰ ἔργα τοῦ θεάτρου καὶ μεῖς; νομίζεις πῶς δὲν εἶναι εὐκόλο; ἀστεῖα! θὰ δῆς.

Τὸν ἄφηνα νὰ λήη καὶ νὰ πλέκη ὄνειρα· δὲν τοῦ μιλοῦσα· τὸ μερδικό μου ἀπ' τὴν εἴσπραξη ἦταν ἐ-

λάχιστο· μὰ κάτι ἦταν· φρόντιζε ὅμως γιὰ τὸ φαγητό μου καὶ μὲ περιποιότανε· πρέπει νὰ τ' ὁμολογήσω.

Μιά βραδιά τὸν ἔπιασε πυρετός τῆ στιγμῆ πού θᾶπρεπε ν' ἀρχίση ἡ παράσταση· τὰ δόντια του κατατυποῦσαν καὶ τὸ κορμί του ἔτρεμε ἀπὸ ρίγος.

—Καὶ τώρα νὰ πάρη ὁ διάολος; κι' εἴχαμε πιέννα ἀπόψε· πάνω ἀπὸ πενήντα δραχμὲς θὰ πιάναμε! μού λέει τρέμοντας.

—Μὴ στενοχωρᾶσαι· θὰ τὰ καταφέρω ἐγώ, τοῦ λέω.

Μὲ κοίταξε· δὲ μού μίλησε. "Αρχισα. Εἴχαμε ἀναγγεῖλει πὼς θὰ παίζαμε «τὸ θερίο πού σκοτώνει ὁ Καραγκιόζης καὶ σώζει τὴ βασιλοπούλα»! τὸ ἔργο προχωροῦσε καλὰ· τὰ τραγούδια τοῦ Νιόνιου, τοῦ Χατζαῖβάτη, τοῦ Μπάρμπα Γεώργου, ὅλα στὴν ἐντέλεια, τόσο πού ἀκούοντας τὴ φωνή μου καταλάβαινα πὼς καὶ στὸ τέμπρο τῆς ἀκόμα εἴχα ἀπομιμηθῆ τὸν "Αντρέα· μὰ τῆ στιγμῆ πού ἔφερα τὸν Καραγκιόζη μπρὸς στὴν τρύπα τοῦ ὄφου καὶ φώναξα «"Οφα! Καταραμένε ὄφα! ἔξελθε γιατί ἂν δὲν ἐξέλθῃς θὰ σὲ ἐξέλθω ἐγώ!» δὲν μπόρεσα νὰ κρατηθῶ καὶ ξέσπασα· στά γέλια. Ὁ "Αντρέας θύμωσε γιὰ τὰ γέλια μου κι' ἀπὸ τὸν θυμὸ του τὸν παράτησε ὁ πυρετός· ἄρπαξε τὰ ξύλα ἀπ' τὰ χέρια μου καὶ μούπε.

—"Ας τὸ διάολο! τί νομίζεις, ρέ, πὼς εἶναι δῶ; παράσταση εἶναι! μ' ἀντὶ νὰ κόψω τὸ γέλιο μου τὸ δυνάτεψα· μ' εἶχε πιάσει νευρικό!

—Χάσου μ' ἀπὸ δῶ, μὴ σοῦ σπάσω στὸ κεφάλι τὰ ξύλα! καὶ μὲ τὸ δεξὶ του χέρι κρατώντας τὸν Μπάρμπα Γεώργου μ' ἀπειλοῦσε νὰ μού τὸν φέρῃ στὸ κεφάλι.

Τὸ γέλιο μου κόπηκε· θύμωσα· ἀγρίεψα· τὰ μάτια μου ἄστραψαν· δὲν κρατήθηκα.

—Μίλα σὰν ἄνθρωπος, βρωμάνθρωπε, μὴ σοῦ δώσω μιὰ γροθιά στὰ μούτρα νὰ τὰ κάμω σαλεπιτζι-

δικο! άκοϋς;

‘Ο καυγάς άκούστηκε άπ’ τούς θεατές κ’ έγινε άναταραχή! μερικά κεφάλια ξεπρόβαλαν στο πανί’ ό ‘Αντρέας έτριζε τά δόντια του, άφριζε’ μά άναγκάστηκε νά συνεχίση· φοβήθηκε τούς χωριάτες πώς θά ζητούσαν πίσω τά λεφτά τους.

‘Αμα τέλεψε ή παράσταση, ό ‘Αντρέας κοίτταξε νά με μαλακώση και νά με γλυκάνη, μά γώ δέν μπορούσα νά ήσυχάσω· κανέννας ώς τώρα δέν μπόρεσε ν’ άσεβήση σέ μένα με φοβέρες.

—Μά γιατί, βρέ παιδί μου, σ’ έπιασαν τά γέλια στο πιό σπουδαίο μέρος του έργου;

—Αυτό ήταν τό πιό σπουδαίο μέρος; τόν ρωτώ και ξέσπασα πάλι στά γέλια, γιατί θυμήθηκα τήν κλητική προσφώνηση του «‘Οφα» και τήν άπειλή του Καραγκιόζη «νά έξέλεθη τόν κατηραμένον ‘Οφα».

Τά γέλια μου τώρα ευχαρίστησαν τόν ‘Αντρέα, γιατί τούδειξαν πώς ό θυμός μου μούχε περάσει’ κι’ όμως τάλλο πρωί χωρίσαμε· έφυγα· τριγυρνούσα τά χωριά όλο τό χειμώνα και τήν άνοιξη.

Μιά στενοχώρια όμως με κρατούσε· ήθελα νάχα χαρτόνια για νά κόψω και γώ καραγκιόζη· θά περιδιάβαζα κι’ έγώ τά χωριά και κάτι θάκανα· μά όπου κι’ άν ζήτησα δέν έβρηκα χαρτόνια·

Στά τελευταία μ’ έπιασε μιá άκατάσχετη επιθυμία νά ξαναδώ τήν πολιτεία πουχα άνατραφεί και ζήσει. ‘Ελειπα τώρα και πεντέ-μιση χρόνια· τράβηξα γραμμή χωρίς σταθμό. Παραξενεύομυνα που άφηνά πίσω μου χωριά και χωριουδάκια, χωρίς νά κολλώ πάνω τους για κάμποσες μέρες· σά νά βιαζόμυνα· κάτι με τραβούσε προς τά κεί· μά τί; βέβαια δέν μπορούσα νά ξέρω.

‘Ωδοιπόρησα πέντε μέρες· τόσο μακριά βρέθηκα σάν αισθάνθηκα άπροσδόκητα αύτήν τήν επιθυμία· και σάν έφταξα, ξαφνιαστήκα· μου φάνηκε μεγαλωμέ

νη κι' ἄγνωστη πολιτεία· τέλεια ξένη κι' ἐχθρική· μὰ γιατί; δὲν εἶχα κανένα λόγο· ἀπ' τὴν ἐποχὴ πού πέθανε ὁ Πέρ Φρεντερικ τὴν εἶχα ἐγκαταταλείψει καὶ δὲν τὴν εἶδα παρά μόνο σ' ἄν παρουσιάστηκα στὸ στρατολογικὸ γραφεῖο καὶ κατατάχτηκα στρατιώτης· μὰ καὶ τότε μόνο πέντε μῆνες ἔμεινα, γιατί τὸ τάγμα μας εἶχε μεταφέρει τὴν ἔδρα του στὴ γειτονικὴ πολιτεία· τὸ διάστημα αὐτὸ ἀπόφυγα συστηματικὰ ν' ἀντικρύσω καμμιά παληά μου γνωριμιά καὶ κανένα γνωστὸ τοῦ Πέρ Φρεντερικ· φαντάζομαι νὰ μὴ μὲ εἶδε κανένας. ὅλους αὐτοὺς τοὺς συχαινόμενα, γιατί σ' ἄν ἔμαθα τὸ θάνατο τοῦ θετοῦ μου πατέρα καὶ γύρισα πίσω, κανένας τους δὲ μοῦδειξε μήτε στοργή, μήτε φιλία· δὲν μοῦπε κανένας τι εἶχαν γίνει τὰ πράγματα τοῦ νεκροῦ, πού μαζί μ' αὐτὰ ἦσαν καὶ τὰ δικά του βιβλία καὶ ὅτι ἄλλο εἶχα ἀπὸ παιδί· κάποιος μοῦπε πὼς ὁ διάδοχος τοῦ Πέρ Φρεντερικ τ' ἄβαλε σὲ κασόνια καὶ τ' ἄστειλε στὴ Γαλλία σὲ μία χήρα ἀδερφή του. Τίποτ' ἄλλο δὲν εἶχα μάθει· ἄς εἶναι!

Τὸ βράδυ πού κλείστηκα στὸ μικρὸ δωμάτιο ἐνὸς βρώμικου μικροῦ ξενοδοχείου, συλλογίστηκα τί μποροῦσα νὰ κάνω· σὲ ποιά δουλειά θὰ μποροῦσα νὰ καταπιαστῶ· δὲν τολμοῦσα νὰ παρουσιαστῶ πούθενά! τὰ ροῦχα μου ἦσαν χάλια καὶ τὰ παπούτσια μου σκισμένα· δὲ βαριέσαι; ποιὸς θὰ μὲ θυμότανε πιά ἐμένα; θ' ἄκανα κάτι· ποιὸν θὰ ντρεπόμουν;

Ἔτσι τ' ἄλλο βράδυ βρέθηκα μ' ἕνα καλάθι ἀρὰ-πικα φυστίκια· στὴν ἀρχὴ μὲ σιγὴ φωνή·

—Ὁ φυστικᾶς! μὰ ὅσο περνοῦσαν οἱ μέρες ἡ φωνή μου δυνάτευε καὶ σιγὰ—σιγὰ ἄρχισα νὰ τραγουδῶ τὸν τίτλο μου!

—Ὁ φυστικααᾶς!

Ἡ δουλειὰ πήγαινε καλά· ἀγόραζα τὰ ψημένα φυστίκια εἴκοσι τέσσερις δραχμὲς τὴν ὀκτὰ καὶ τὰ πουλοῦσα δέκα στὴ δραχμὴ· ἡ ὀκτὰ μοῦδινε κέρδος εἴκοσι

ὡς εἴκοσι δύο δραχμές! πουλοῦσα μὰ ὡς δυὸ ὀκάδες τὴν ἡμέρα· ὅσο προχωροῦσε τὸ καλοκαίρι ἢ κατανάλωση μεγάλωνε.

—Ὁ! φυσικααῶς! πέτυχα νάσχηματίσω κάποια σχεδὸν φανατικὴ πελατεία· μὲ περίμεναν· κάποτε μοῦ φάνηκε πὼς ἀνάμεσα στὴν πελατεία μου μερικοὶ προσπαθοῦσαν νὰ θυμηθοῦν τὴ φυσιογνωμία μου· μὰ ἦταν φαντασία μου· μόνο ἓνα βράδυ ἄκουσα κάποιο παλιὸ συμμαθητὴ μου ποῦλεγε στὴν παρέα του.

—Βρὲ παιδιά, δὲ σὰς φαίνεται πὼς ὁ φυσικῶς ἔχει μεγάλη ὁμοίότητα μ' αὐτὸ τὸ Μανουῖσο τὸ Φρεντερῖκο;

—Ναί! ἔχει κάποια ὁμοίότητα· καὶ μὲ κοίταζαν ὄλοι, μὰ ἐγὼ καμώθηκα πὼς δὲν καταλάβαινα τίποτε καὶ πὼς μᾶφηναν ἀδιάφορο οἱ ματιές τους.

Ὁ συμμαθητὴς μου μ' ἐρώτησε.

—Πὼς σὲ λένε φυσικῶς;

—Φίλιππο!

—Γνώρισες κανένα ποῦ τὸν λέγαν Μανουῖσο;

—Ὁχι!

—Περίεργο!

Τίποτ' ἄλλο δὲν ἦρθε νὰ μοῦ ξεθάψῃ τὴν παλιὰ μου ζωὴ! κι' αὐτὸ μ' εὐχαριστοῦσε, γιατί εἶδα πὼς κανέννας δὲ μ' ἔξερε, κανέννας δὲν εἶχε γιὰ μένα καὶ τὸ πιὸ ἐλάχιστο ἐνδιαφέρο.

Ξερὸ δεντρί! ἔρημο! ξεμοναχεμένο! μᾶρεσε· κι' ὁμως ἄρχισε πάλι νὰ τρυγᾷ τὴν ψυχὴ μου ἢ λαχτάρα τῆς ἀλλαγῆς· ἢ δουλειά μου πῆγαινε καλά· δὲν ἀγόραζα πιὰ ἔτοιμα φυστίκια· τᾶψηνα μόνος μου καὶ κέρδιζα πρόσθετα ὀχτῶ δέκα δραχμές τὴν ὀκά καὶ τὰ πρόσεχα καὶ καλύτερα κ' ἔτσι δὲν κολλοῦσαν πολλὰ ἀλάτια πάνω τους· γι' αὐτὸ τὰ προτιμοῦσαν ὄλοι στὴν πλατεία κάθε βράδυ καὶ περίμεναν νὰ πάω κοντά τους.

Μιὰ Κυριακὴ βράδυ μέσα στὸ πλῆθος ἓνα παι-

δάκι με φώναξε.

—Φυσικᾶ! κύριε φυσικᾶ! ἔστρεψα καὶ τὸ εἶδα—
ἓνα ξανθὸ ἀγγελουῖδι με μπουκλίτσες σγουρές.

—Τώρα, μικρέ μου,

—Μὰ ἔλα! περιμένω τόση ὥρα!

Ἄκλούθηξα τὸν ἀνυπόμονο μικρὸ μου πελάτη
καὶ πῆγα στὸ τραπεζάκι πού καθότανε ὁ μπαμπᾶς
του με τὴ μαμᾶ του.

—Πέντε δραχμῶν δός μας.

Ἄρχισα νὰ μετρῶ ἓνα, δύο, τρία, γιὰ νὰ φτάξω
στὰ πενήντα, σὰν τὰ μάτια μου ἔπесαν στὴν κυρία.
Τὴν εἶδα πού με κοίταζε με μάτια ξαφνιασμένα σὰν
κάποιος τρόμος νὰ τὴ συνέπαιρνε· ἦταν ἡ Καλλιόπη!
τᾶχασα· μετροῦσα· ἐξακολουθοῦσα νὰ μετρῶ ἀφηρη-
μένα.

—Τί ἔπαθες φυσικᾶ; μοῦ φωνάζει ὁ κύριος· σοῦ
εἶπα πενήντα κ' ἔφταξες τὰ ἑβδομήντα· σταμά-
τα· καὶ μαλακὰ ἔσπρωξε τὸ χέρι μου γυρίζοντάς το
στὸ καλάθι μου· χωρὶς νὰ καταλάβω τί κάνω ἄρπα-
ξα μιὰ χούφτα φυστίκια καὶ τ' ἀφήκα πάνω στὸ τρα-
πέζι· τράβηξα πιὸ πέρα.

—Φυσικᾶ! φυσικᾶ! μ' ἐφώνησε ὁ κύριος· πάρε
τὰ λεφτά σου! περίεργος ἄνθρωπος! τὸν ἄκουσα
ποῦλεγε στὴν Καλλιόπη.

Δὲν ξέρω πόσα λεπτά μοῦ ὄδωκε· τᾶχασα μέσα
στὴν τσέπη μου καὶ τράβηξα πρὸς τὰ πίσω· δὲν ἤθε-
λα νὰ με βλέπη ἡ Καλλιόπη· ἤθελα γὰ κρυβῶ· νὰ χα-
θῶ ἀπ' τὰ μάτια της· κι' ὁμῶς μιὰ ἀκαταγώνιστη
ψυχικὴ ἀνάγκη με κράτησε κοντὰ της. Τὴν κοίταζα
ἀπὸ πίσω. Ἴσως νὰ τὸ αἰσθανότανε κ' ἔστρεφε παν-
τοῦ τὰ μάτια της ψάχνοντάς νὰ μ' εὔρη· μὰ ἐγώ
προσπαθοῦτα νᾶμαι κρυμμένος πίσω της. Παραμό-
νευα πότε θὰ σηκωνόντανε γιὰ νὰ φύγουν· μὰ ἐβρά-
δυναν νὰ φύγουν· ἐξακολουθοῦσε νὰ στρέφῃ παντοῦ
τὰ μάτια της καὶ νὰ με ζητᾶ· μοῦ φάνηκε πῶς δυὸ

τρεις φορές μ' ἀνακάλυψε πού τριγυρνοῦσα ἀνάμεσα στὰ τραπεζάκια κι' ἔδινα φυστίκια· τὰ μάτια μας ἀντικρύστηκαν, μὰ βρισκόμουνα μακριά· ἐξάπαντος δὲ θὰ καταλάβαινε πὼς κι' ἐγὼ παρακολουθοῦσα κάθε της κίνηση.

Θᾶταν πιά ἐγγιάνιση, σὰν ὁ κόσμος ἄρχισε νὰ διαλύη· σηκώθηκε κ' ἡ Καλλιόπη μὲ τὸν κύριο· θᾶταν ὁ ἄντρας της. Ἐνας σχεδὸν γέρος μὲ μισόψαρα μαλλιά. Αὐτὸς τραβοῦσε τὸ παιδάκι ἀπ' τὸ χέρι κι' αὐτὸ χοροπηδῶντας τὸν ἀκλουθοῦσε· πήγαινα πίσω τους· τοὺς παρακολουθοῦσα· ἤθελα νὰ δῶ ποῦ μένουν· μιὰ δυὸ φορές μοῦ φάνηκε πὼς ἡ Καλλιόπη ἔστρεφε ἐρευνητικὰ τὰ μάτια της πίσω κ' ἔψαχνε νὰ με βρῆ· σὰ νὰ αἰσθανότανε πού τὰ μάτια μου ἦσαν καρφωμένα πάνω της καὶ τὴ θαύμαζαν· πόσο ὠμόρφηνε· πόσο ἄλλαξε· καὶ πόσο ἐξαιρετικὰ ἦταν ντυμένη· ποτὲ δὲ θὰ ὑποψιαζότανε κανένας στὸ λυγερό κι' ὠμορφοντυμένο αὐτὸ κορμί, πού λυγιζότανε κυματιστὸ μπρὸς μου, τὴν παληὰ Καλλιόπη τοῦ μοναστηριοῦ τῶρα καὶ πεντέμιση χρόνια!

Ἐφτάξαμε στὸ σπίτι των' κατάλαβα πὼς μὲ τρόπο ἡ Καλλιόπη ἀφήκε τὸ μικρὸ καὶ τὸν κύριο νᾶμπε μέσα κ' ἔστρεψε νὰ δῆ πίσω της. Ἦταν βεβαία πὼς τὴν παρακολουθοῦσα. δὲν περιμένα τὴ στροφή της αὐτὴ κ' ἔτσι βρέθηκα ἀπροφύλαχτος· εἶχα περάσει τὴ γωνιά καὶ βρισκόμουνα σ' ἀπόσταση εἴκοσι-τριάντα μέτρων· κοιταχτήκαμε κ' οἱ δυὸ κάτω ἀπὸ τὸν ἡλεκτρικὸ λαμπτήρα πού βρισκότανε ἀνάμεσά μας· κοντοστάθηκε λίγο, ὕστερα μπῆκε μέσα· ἄκουσα τὴν πόρτα της πού ἔκλεισε τόσο μαλακὰ, πού κατάλαβα πὼς ἡ Καλλιόπη θὰ πρόσεξε στὸ κλείσιμο· μ' αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ μοῦ πῆ τί αἰσθανότανε· τῶρα ἡμουν βέβαιος πὼς μὲ θυμότανε μὲ συμπάθεια· ἡ χαρὰ μου ἦταν ἀσυγκράτητη· ἐνοιῶσα τὴν ψυχὴ μου ν' ἀλαφραίνει καὶ τὴν καρδιά μου νὰ χτυπᾷ γρήγορα. Πέρασα

μπρός από τὸ σπίτι της· κοίταξα προσεχτικὰ τὴν πρόσοψή του. Ἀνώγειο καὶ ἰσόγειο. φαινότανε καινούργιοχτισμένο. πήγα ὡς τὴν ἄκρη τοῦ μικροῦ δρόμου καὶ πάλι ξαναγύρισα· αἰσθάνθηκα τὴν ἀνάγκη νὰ στενάξω βαθειά· ὁ στεναγμός μου μὲ ξάφνιασε· ἔστριψα στὸν κεντρικὸ δρόμο καὶ τράβηξα γιὰ τὴν καμαρούλα μου· δὲν εἶχα κέφι νὰ συνεχίσω τὴ δουλειά μου· ἅμα κλείστηκα στὴν κάμαρὴ μου ἄρχισα νὰ κάνω σκέψεις· προσπαθοῦσα νὰ μαντέψω πῶς βρέθηκε στὴν πολιτεία μου· ἀπ' τὸ παιδί της ὑπολόγιζα πῶς θὰ ἦταν πέντε χρόνια ποὺ παντρεύτηκε! μιὰ σκιά θυμοῦ ἔπιασε τὴν ψυχὴ μου· μὰ γλήγορα μοῦ πέρασε, γιατί θυμήθηκα τὴ δική μου ἀτιμία· μὲ δυσκολία κατώρθωσα νὰ κοιμηθῶ τὶς πρωινὲς ὥρες καὶ σὰν ξύπνησα ἤμουν σὰν δαρμένος· δὲν ξέρω πῶς μοῦρθε ἢ σκέψη νὰ ξεκάνω τὰ φυστίκια ποῦχα ἀγορασμένα γιὰ τὴ δουλειά μου καὶ νὰ πάρω πάλι τὸ δρόμο πρὸς τ' ἄγνωστο· κι' ὅμως ἤθελα νὰ τὴν δῶ ἄκόμα μιὰ φορά· τὸ αἰσθανόμουνα ψυχικὴ ἀνάγκη· ξανᾶρθε τόσο ἀπροσδόκητα στὴ ζωὴ μου! καὶ τὸ μάτι της ἦταν τόσο τρομαγμένο! τόσο φοβισμένο! ποὺ τὸ αἰσθάνθηκα βρυσά καὶ φτύσιμο! ὄχι· δὲν μποροῦσα νὰ φύγω χωρὶς νὰ τὴν δῶ· θὰ μοῦκοβε τὸ δρόμο μου ἢ ματιὰ αὐτὴ καὶ θὰ μ' ἔκανε νὰ γυρίσω πάλι πίσω· ἦταν τόσο φριχτὴ ἢ ματιὰ αὐτὴ!

Μιὰ ὥρα πρὸ τοῦ μεσημεριοῦ βρέθηκα στὸ δρόμο της.

—Φυστίκια! φυστίκια! ὥραϊα κολοψημένα φυστίκια! ὅσο πήγαινε κι' ἡ φωνὴ μου δυνάτευε.

Ἐνα κουρτινάκι ἀπ' τὸ ἰσόγειο κουνήθηκε· ἀντίκρυσσε τὸ πρόσωπο τῆς Καλλιόπης θλιμμένο καὶ χλωμό! στάθηκα· σὰννὰ καρφώθηκα στὸ χῶμα· τὸ σταμάτημά μου δὲν κράτησε πολὺ! προχώρησα καὶ χτύπησα στὴν πόρτα· σὰν νὰ μὲ περίμεναν κι' ἄνοιξαν γρήγορα· μπῆκα μέσα· ἀντίκρυσσε τὴν Καλλιόπη· φοροῦ-

σε μιά μεταξωτή ρόμπα μ' ένα μεγάλο τριγωνικό ντε-κοκτέ και τὰ μανίκια της ἄφηναν τὰ ὠραῖα της μπράτσα νὰ φαίνονται πάνω ἀπὸ τὴ φώλιση τοῦ ἀγκῶνα.

“Ἐκλειςα τὴν πόρτα πίσω μου· δὲ μίλησα· δὲ χαιρέτησα· ἔβγαλα τὸ βρώμικο καπέλλο μου καὶ τὸ κρατοῦσα στὸ χέρι μου· κι' αὐτὴ δὲ μιλοῦσε· μὲ κοίταξε μὲ θλιμμένα μάτια· πέρασαν κάμποσες θλιβερὲς στιγμές· ἡ ἀπόλυτη σιωπὴ τοῦ σπιτιοῦ μοῦδειχνε πὼς κανένας ἄλλος δὲ βρισκότανε μέσα στὸ σπῆτι· μιά στιγμή ἡ Καλλιόπη ξέσπασε σὲ κλάμα· τᾶχασα· δὲν ἤξερα τί νὰ κάμω καὶ τί νὰ πῶ· στεκόμουνα κεῖ μπρὸς τῆς ἀκίνητος κι' ἐξουθενωμένος· τὴν ἔβλεπα ποῦχε χάσει τὸ πρόσωπό της στὰ χέρια της κι' ἔκλαιγε. Περιμένα. “Υστερα ἀπὸ λίγο κλαίοντας μοῦ λέει!

—“Ἐλα μέσα! καὶ προχώρησε στὸ σαλόνι.

Τὴν ἀκλούθηξα.

—Κάθησε καὶ μοῦδειξε μιά καρτέκλα· αὐτὴ κάθησε στὸν καναπέ ἀκουμπώντας στὰ χέρια της τὸ κεφάλι της καὶ τοὺς ἀγκῶνες της στὰ γόνατά της πάνω. “Ἐβλεπα τὰ δάκρυά της ποῦτρεχαν χοντρά καὶ κυλοῦσαν στὰ μάγουλά της.

—Πῶς μπόρεσες, Μανουσο; πῶς μπόρεσες ν' μ' ἀφήσης;

—Μά..... μουρμούρισα κι' ὅμως δὲν ἤξερα τί νὰ συνεχίσω.

—Καλά, ἐμένα μὲ παραπέταξες, μὰ τὸ παιδί σου δὲν τὸ σκέφτηκες; δὲν κατώρθωσε ἡ σκέψη τοῦ παιδιοῦ σου νὰ σοῦ φέρῃ κάποια μετάνοια γιὰ τὸ, τι ἔκανες;

“Ἐγὼ ἐξακολουθοῦσα νὰ μὴ μιλῶ.

—Μὰ πές μου ἐπὶ τέλος κάτι· πές μου ἔστω κ' ἓνα ψέμμα. Τὸ προτιμῶ· ἔχω ἀνάγκη νὰ βρῶ δικαιολογία γιὰ νὰ σὲ συγχωρήσω. Πές μου.

—Καλλιόπη, τῆς εἶπα μὲ τρεμάμενη φωνή· ψέμμα δὲν μπορῶ νὰ πῶ· δὲν εἶπα ποτέ στὴ ζωὴ μου

καὶ δὲν ἔμαθα.

—Μὰ τότε; γιατί μ' ἀφήκες καὶ γιατί σὰν ἔγραψες στὸ θεῖό μου ἂν ἤθελε νὰ γυρίσης, δὲν περιμένες τὴν ἀπάντησή του;

Τὴν κοίταξα ξαφνιασμένος· θυμήθηκα τότε εἶχα κάμει.

—Μοῦ ἀπάντησε; μὲ καλοῦσε νὰ γυρίσω;

—Κάτι παραπάνω· ἅμα πῆρε τὸ γράμμα σου μοῦ τῶδειξε. Σὰν νὰ καταλάβαινε τότε εἶχε γίνει καὶ περίμενε τὴν ἐξομολόγησή μου.

—Τί λές, Καλλιόπη; νὰ τοῦ γράψω νᾶρθη; μὲ ρωτᾶ.

»—Ναὶ θεῖε, τοῦ λέω τρέμοντας.

»—Ἐπάρχει λόγος;

»—Ναὶ, θεῖε.

»—Σοβαρός;

»Δίστασα γιὰ μιὰ στιγμή νὰ τοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια· φοβήθηκα.

»—Γιατί δὲ μιλάς; ὑπάρχει λόγος σοβαρός;

»—Ναὶ, θεῖε· πρέπει νὰ τὸν πάρω ἄντρα μου.

»—Πρέπει;

»—Ναὶ.

»—Κατάλαβα πῶς τότε τοῦ εἶπα τὸν στενοχώρησε κι' ὅμως δὲ μοῦπε μήτε ἓνα πικρὸ λόγο· προχώρησε στὴν πόρτα τοῦ κελιοῦ του καὶ φώναξε.

»—Ἀκάκιε! στρῶσε μου τ' ἄλογο γλήγορα!

»—Ἐνοιῶσα τὴν καρδιά μου νὰ τρέμη ἀπὸ χαρά! ἤθελα νὰ πέσω στὰ ποδάρια του καὶ νὰ τὰ φιλήσω· μὰ ντράπηκα.

»Ἄμα τὸν εἶδα νὰ φεύγῃ μὲ τᾶλογό του γιὰ τὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, ξέσπασα σὲ δάκρυα ἀπὸ χαρά· τότε ξεμολογήθηκα στὴ μητέρα μου τότε εἶχαμε κάμει· αὐτὴ ἄρχισε νὰ κλαίῃ γιατί τὴ ντρόπιασα στὸν ἀδερφό της καὶ μὲ μάλωνε αὐστηρά.

»—Μὴ στενοχωρᾶσαι, μητέρα, τῆς λέω! ὅλα διορ-

θώνουνται· νά· θά· δῆς· ποιός θά· τὸ μάθη; τώρα θά· τὸν φέρῃ ὁ θεῖος! "Ἄν δὲν εἶχα τὴ βεβαιότητα πὼς θ' ἄρχόσουνα πίσω, ἴσως νά· μὴν ἔλεγα σὲ κανένα τίποτε· καὶ θᾶφηνά· τὴ μοῖρα νά· μ' ὀδηγήσῃ ἐκεῖ πού θᾶθελε· θά· χανόμουνα· μὰ ὁ θεὸς μὲ λυπήθηκε.

«Ἡ ἐλπίδα αὐτὴ ἢ ἴδια, ἠρέμησε τὴ μητέρα μου καὶ σιέγνωσε τὰ δάκρυα της. Πέρασε ἡ πρώτη μέρα, πέρασε ἡ δεύτερη κι' ἦρθε ἡ τρίτη· μὰ ὁ θεῖός μου δὲ φαινότανε· ἄρχισα νά· στενοχωροῦμαι· κάτι κακὸ προαισθανόμουνα· μὰ τί; φοβόμουνα, μὴν ἦσουν ἄρρωστος· πέρασα ἕξη μέρες σ' αὐτὴ τὴν ἀγωνία. "Ἄμα γύρισε ὁ θεῖός μου, μόνος, συντριμμένος, περίλυπος καὶ λυωμένος ἀπ' τὴ στενοχώρια, μάθαμε πὼς ἅμα δὲ σὲ βρῆκε στὸ μοναστήρι ποῦ γραφες, ζήτησε νά· μάθῃ γιὰ πού τράβηξες κι' ἄρχισε νά· τρέχῃ πίσω σου· πέρασε ὅλα τὰ κοντινά χωριά κι' ἔφτασε ὡς τοῦ δασκάλου τὸ χωριό, πού νόμισε πὼς θά· σ' εὔρισκε· μὰ μήτε κεῖ δὲ σὲ βρῆκε· περνώντας τότε ἀπ' ἄλλα χωριά γύρισε στὸ μοναστήρι.

»—Καὶ τώρα, σκύλλα; καὶ τώρα κακούργα; τί θά· κάνωμε; ρωτᾷ ἄγρια ἡ μητέρα μου.

»Ἐγὼ εἶχα ἀπομείνει σὰν νεκρὴ· ἔνοιωθα τὴν ψυχὴ μου νά· φεύγῃ σὰν νά· πέθαινα. "Ἀχ! πὼς ἤθελα νά· πέθαινα τὴ στιγμὴ κείνη! κι' ὅμως ὁ ἅγιος ἄνθρωπος μὲ κρέτησε στὴ ζωὴ, ἀπαντώντας στὴν ἀδερφή του.

»—Νά· λείπουν τὰ μεγάλα λόγια· δὲ χρειάζονται περιττὲς κουβέντες· ὁ καλὸς караβοκύρης φαίνεται στὴ φουρτούνα. Εἶστε γυναῖκες. Δὲν εἶναι δουλειά· σας· τὸ ζήτημα αὐτὸ θά· τὸ κανονίσω γώ· ἔχω τὸ σχέδιό μου· πηγαίνετε νά· κοιμηθῆτε κι' ἀφήσετέ με.

"Ἐμεινε κάμποση ὥρα μονάχος· τὸν ἄκουα πού κάθε τόσο βαρυαναστέναζε καὶ κάποτε περπατοῦσε πηγαίνοντας πάνω κάτω στὸ πλακάδο.

Τὸ ἄλλο πρωτὶ ἔφυγε γιὰ δῶ. Μετὰ τρεῖς μέρες

“Εβλεπα τὴ διαθήκη μου πὸς τὴν κρατοῦσε μὲ τὰ
ἰσχνά του χέρια ..

γύρισε πίσω με κάποιο πού πρώτη φορά έβλεπα. Κείνος πούϋφερνε μαζί του μοϋ φαινότανε εύγενικός άνθρωπος, γιατί εϋτὺς απ' τὴν πρώτη στιγμή έδειξε τούς καλούς του τρόπους· με κοίταζε πολύ και με μιά ματιά έντονη και έρευνητική· δέν μπορούσα στὴν αρχή νά καταλάβω γιατί με κοίταζε έτσι περίεργα· μὰς εἶπε πὼς τὸν έλεγαν Πέτρο Λαργιώτη. Σὲ λίγο ὁ θεϊός μου τὸν πήρε και πήγαν στο γραφεῖο· μὰ γρήγορα, αφήνοντάς τον εκεί, γύρισε στο κελλί του, έκλεισε τὴν πόρτα και κάλεσε τὴ μητέρα μου και μένα και μὰς εἶπε.

«—Ὁ Θεός μὰς έβοήθησε νά βγοῦμε απ' τὴ δύσκολη θέση πού βρισκόμαστε. Ὁ Πέτρος Λαργιώτης εἶνε ένας παλιός μου φίλος· τίμιος άνθρωπος με μεγάλη ψυχή. Εϋτὺς τὸν έβαλα στο νοϋ μου. Τράβηξα για τὴν πόλη και τοϋ ξεμολογήθηλα τὴ στενοχώρια μου. Τὸν ρώτηξα αν ήξερε κανένα καλό και τίμιο άνθρωπο, πού θα μπορούσε νά δεχτῆ τὴν άνηψιά μου με τὸ ξένο παιδί πού θα τοϋφερνε στο σπίτι του· με λυπήθηκε· σκέφτηκε πολύ· με παρηγόρησε και μοϋπε πὼς θα φρόντιζε νά μοϋβρη τὸν άνθρωπο πού θακανε «τὸ μιστό» αυτό, ὅπως τῶχα χαρακτηρίσει ἐγὼ στὴ κουβέντα μου. Με πήρε και κάμαμε ένα μεγάλο περίπατο· φάγαμε στο καλύτερο ρεστωραν και σαν γυρίσαμε τὰ μεσάνυχτα στο δωμάτιό του μοϋ λέει.

»—Πάντα στὴ ζωὴ μου, καθηγούμενε, ζητοῦσα νά κάμω ένα καλό, πού νά μὴν εἶναι εύκολο νά τὸ κάνη άλλος. Ὅχι από φουσκωμένη ψωροπερηφάνεια, μὰ από λαχτάρα νά κάμω ένα καλό, πού δέ θα γινότανε εύκολα, κ' ἴσως νά μὴ γινότανε ποτέ. Εἶμαι σαράντα έννια χρόνων κ' ἡ άνηψιά σου εἶναι εἴκοσι· θα μπορούσε νάβαι κόρη μου· μεγάλη διαφορά· πολύ μεγάλη. Κι' ὁμως μοϋ φαίνεται πὼς δέν μπορεί νά γίνη άλλοιῶς. Ἐγὼ θα πάρω τὴν άνηψιά σου· βέβαια αν με θέλη.

»Συγκινήθηκα τόσο πολύ πού τὰ χεῖλη μου τρέμανε· ἤμουν ἔτοιμος νὰ κλάψω· γιὰ νὰ συγκρατηθῶ τοῦ λέω :

»—Μὰ πρέπει, Πέτρο, νὰ τὴν δῆς καὶ σὺ ἂν σ' ἀρέσῃ· ἐμένα μοῦ φαίνεται ὡμορφη, μὰ εἶναι ἀνηψιά μου· πρέπει νὰ τὴν δῆς.

»—Εἶναι περιττό. Τὴ δέχομαι ὅποια κι' ἂν εἶναι. Θέλω νὰ κάμω κι' ἐγὼ κάτι καλὸ στὴ ζωὴ μου.

»—Μὰ στὸ ζητῶ σ' ἂν χάρη ν' ἄρθῃς νὰ τὴν δῆς.

»—Τότε ἔρχομαι. Αὐριο θὰ ταχτοποιήσω κάτι δουλειές μου καὶ μεθαύριο τραβοῦμε γιὰ τὴ Μονή!

»—Καὶ γὼ τὸ θέλω ἔτσι, γιατί θὰ σοῦ δοθῇ καιρὸς νὰ ξανασκεφθῆς. Ἴσως νὰ μετανοιώσης· σοῦ ὀρκίζομαι στὴν ἱερωσύνη μου, πὼς κι' ἂν μετανοιώσης δὲ θὰ πάψω νὰ σὲ θεωρῶ φίλο μου. Αὐτὸς σιγογέλασε καὶ μ' ἀφῆκε στὸ δωμάτιό μου.

»Τώρα πού τὸν πῆγα στὸ γραφεῖό μου μὲ ρώτησε:

»—Ἦξερε ἡ ἀνηψιά σου τί ἤρθες νὰ κάνῃς στὴν πόλη καὶ ποιὸς εἶμαι γώ;

»—Γιατί ρωτᾷς;

»—Θέλω νὰ δῶ, ἂν ἡ ὀδύνη ποῦναι χαραγμένη στὸ πρόσωπό της δείχνεται γιὰ μένα ἢ εἶναι ἀπὸ πραγματικὴ συντριβὴ γιὰ τὸ πάθημά της.

»—Σοῦ ὀρκίζομαι στὴν ἱερωσύνη μου, πὼς δὲν ὑποψιάζεται κανένας γιὰ ποῖο σκοπὸ ἤρθες ἐδῶ. Ἐρχονται ἄλλωστε δῶ τόσοι ξένοι! γιὰ ἓνα τέτοιο σὲ παίρνει.

»—Καλά! σοῦ εἶπα ἄλλως τε πὼς ἦταν περιττό νὰ τὴν δῶ· μοῦ ἀρέσει. Μοῦ φαίνεται μάλιστα περιεργό τὸ σφάλμα της. Ἡ φυσιογνωμία της τὴ δείχνει τόσο σεμνή! μὰ ποιὸς ξέρει; Ἴσως ἀπὸ ὑπερβολικὴ ἀθωότητα. Αὐτὸ θ' ἀναί.

»—Τώρα, ἀγαπητὲ Πέτρο, μένει ἀκόμα νὰ ποῦμε δυὸ ἄλλα πράγματα.

»—Σ' ἂν τί; ἐγὼ νομίζω πὼς ἓνα μόνο πρέπει

νά ξεετάσωμε.

»—Ποιό;

»—“Αν θά δεχότανε κι' εκείνη.

»—Αυτό ούτε τὸ συζητῶ μαζί της. Θά κάμη κείνο πού θά θελήσω ἐγώ.

»—“Α! ὄχι, σέ παρακαλῶ, γούμενε. Αυτό δὲν θά τῶθελα ποτέ. Ὁρκίσου μου πὼς δὲν θά τὴν πιέσης.

»Δίστασα μὰ τοῦ τ' ὀρκίστηκα.

»—Τώρα λέγε μου τὰ δικά σου, γούμενε.

»—Γιὰ τὴν περιουσία πού θά τῆς δώσω προῖκα καὶ γιὰ τὸ νομα κείνου πού τὴν ἔφερε σ' αὐτὴ τὴ θέση.

»—Μήτε τὸ ἓνα μήτε τὸ ἄλλο πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολήση. Τῶτι θά τῆς δώσης πρέπει νὰ γραφτῆ στὸ νομα τοῦ παιδιοῦ πού θά γεννήση. Τὸ παραπὼνεσε ἢ μοῖρα πού τὸ στέρησε ἀπὸ τὸ φυσικό του πατέρα, ἄς μὴν τ' ἀφήση ἀπροστάτευτο δευτρί στὸν κόσμο. Ποῦ ξέρεις; ἔ; ὡς πρὸς τὸ νομα τοῦ κλέφτη δὲ μ' ἐνδιαφέρει. Δὲν εἶμαι εἰσαγγελέας, μήτε θά τὸν ζητήσω γιὰ νὰ τὸν τιμωρήσω!

»—Κι' ὅμως, Πέτρο, ὁ κόσμος εὐχαριστιέται νὰ βρίζη τὶς Μονὲς καὶ νὰ ἐξευτελίζη τοὺς μοναχοὺς γι' αὐτό. . . .

»—Οἱ μικροὶ ἄνθρωποι, γούμενέ μου, βρίζουν καὶ κατηγοροῦν ἀνεξέταστα. Μὴ μὲ θεωρῆς καὶ μένα σ' αὐτοὺς.

»Δὲν ἐκρατήθηκα. Τὸν ἄρπαξα στὴν ἀγκαλιά μου καὶ τὸν φίλησα' ἔκλαιγα' μὰ, περίεργο, ἔκλαιγε κι' αὐτός. Αὐτός, παιδί μου, εἶναι ἅγιος.

»Σωπάσαμε γιὰ λίγη ὥρα.

»—Λοιπὸν; πὼς σοῦ φαίνεται, Καλλιόπη; τὸν θέλεις;

»Αἰσθάνθηκα τὴν ψυχὴ μου νὰ λιγώνη· σὲ θυμήθηκα κι' ἄρχισα νὰ κλαίω· κι' ὅμως ἔβλεπα σὲ ποιά συμφορὰ θά καταντοῦσα ἂν ἄρνιόμωνα, καὶ τοῦπα «ναί».

»—Σὲ πέντε μέρες γίνηκεν ὁ γάμος μας κ' ἐφύγαμε ἀπ' τὸ μοναστήρι. Σὰν ἐφτάξαμε δῶ μὲ κάθησε στὴν ἴδια θέση ποὺ κάθομαι αὐτὴ τῆ στιγμῆ καὶ μοῦπε;

«—Ἄκουσε, Καλλιόπη. Δὲ θέλω ποτὲ νὰ μοῦ πῆς τ' ὄνομα τοῦ πατέρα τοῦ παιδιοῦ ποὺ θὰ γεννήσης. Δὲ θέλω νὰ τὸ ξέρω, γιὰ νὰ μὴ σ' ἀναγκάσῃ ἢ σκέψῃ πῶς τὸν ξέρω, νὰ τὸν ξανασκεφτῆς. Ξέχασέ τον. Πρέπει. Τῶτι ἔκαμε δὲν ἦταν τίμιο. Μὰ πάλι ποιὸς ξέρει ποιοὶ λόγοι νὰ τὸν τράβηξαν στὴν ἀτιμία! ἄς μὴν τὸν δικάσωμε χωρὶς νὰ τὸν ἀκούσωμε. Σὺμφωνοί;

»—Σὺμφωνοί, τοῦ λέω μὲ σιγανὴ φωνή· καὶ παίρνοντάς τὸ χέρι του τὸ φίλησα. Αὐτὸς χάδεψε τὰ μαλλιά μου.

»—Θὰ σοῦ πῶ ἀκόμα κάτι, Καλλιόπη.

»—Τί θέλετε;

»—Δὲ μὲ πῆρες ἀπ' ἀγάπη· κάτι ἱερὸ μᾶς ἔσμιξε στὴ ζωὴ! θέλεις νὰ ζήσης μέσα στὸ σπίτι μου ἐλεύθερη καὶ χωρισμένη, χωρὶς νὰ τὸ μάθῃ ποτὲ κανένας, ἢ θέλεις νὰ μοῦ χάρισης καὶ μένα λίγη χαρά;

»Τὸν κοίταξα σὰν τρομαγμένη· αὐτὸ ποὺ μοῦ λεγε δὲν τῶχα σκεφτῆ πρωτύτερα· σκέφτηκα γιὰ μιὰ στιγμῆ νὰ τοῦ πῶ: «Ναί· ἄφησέ με, ἄφησέ με μόνη καὶ μιὰ μέρα ἴσως νᾶρθω κοντά σου· μὰ τώρα δὲν μπορῶ· ἄφησέ με, ἂν εἶσαι πραγματικά ὁ ἄνθρωπος ποὺ λέει ὁ θεῖος μου καὶ ποὺ φαντάζομαι κ' ἐγὼ πῶς εἶσαι» αὐτὰ θάθελα νὰ τοῦλεγα, γιὰ τὴ στιγμῆ ἐκείνη τὰ λόγια του σ' ἔφεραν κοντά μου, τόσο ζωηρά, τόσο δυνατά, ποὺ σὰν νὰ αἰσθανόμουνα τὰ μπράτσα σου νὰ σφίγγουν τὸ κορμί μου· κι' ὁμως τὸν πλησίασα· πῆρα τὸ χέρι του τρυφερά καὶ τοῦπα:

»—Τῶτι ἔκαμες γιὰ μένα δείχνει ποιὸς εἶσαι κι' αὐτὸ εἶναι ἀρκετὸ νὰ σ' ἀγαπήσω, ὄχι λίγο ὅπως ζητᾶς, μὰ πολὺ, πάρα πολὺ καὶ νὰ σοῦ χάρισω ὅση

εὐτυχία μπορέσω. Εἶμαι δική σου· καὶ τὸν ἀγκάλιασα.

»Μ' ἀγκάλιασε κι' αὐτὸς ὁ καλότετος ἄνθρωπος κι' αἰσθάνθηκα τὰ χεῖλη του νὰ τρέμουν στὸ μάγουλό μου.

»Ἐτσι ἄρχισε ἡ ζωὴ μας. Κάθε μέρα τὸν ἀγαποῦσα καὶ περισσότερο· κάθε μέρα ἔνοιωθα καὶ πιὸ μεγάλη εὐτυχία γιατί ἡ μοῖρά μου μ' ἔρριξε στὴν ἀγκάλιά ἐνὸς τέτοιου ἐξαιρετικοῦ ἀνθρώπου· ἡ χαρά μου καὶ ἡ εὐτυχία μου ἦταν ἀσυγκράτητη, σὰν τὸν τὸν ἔβλεπα νὰναι εὐτυχισμένος κοντά μου· με πρόσεχε στὴν ἐγκυμοσύνη μου με τόση στοργή, πού, ἂν κ' εἶχα συνηθίσει πιὰ στὴν ἄπειρη καλωσύνη του, ξαφνιαζόμουν καὶ σὰν ἐγέννησα τὸ Μάρκο τόση ἦταν ἡ χαρά του ποῦκανε σὰν τρελλός· ἀπ' τὴν πρώτη στιγμή ἀγάπησε τὸ παιδί μου σὰν νάταν παιδί του καὶ σὰν ὁ κουμπάρος τὸν ρώτησε τί ὄνομα ἤθελε νὰ δώσῃ στὸ παιδί του, αὐτὸς τ' ἀπάντησε:

»—Μὰ ρωτᾶς; τ' ὄνομα τοῦ πατέρα μου. Μάρκο τὸ θέλω.

»Αὐτὴ ἡ λεπτομέρεια μοῦφερε κάποια θλίψη, γιατί μ' ἔκαμε ν' ἀμφιβάλλω γιὰ μιὰ στιγμή γιὰ τὸ μυαλό του· ἡ καλωσύνη του ἦταν καλωσύνη ἢ τρέλλα; κι' ὅμως τὸ βράδυ σὰν μείναμε μόνοι μετὰ τὴ διασκέδαση ποῦ ἀκλούθηξε τὴ βάφτιση, ὁ Πέτρος μοῦ λέει:

»—Δὲν ξέρω ἂν θὰ με συγχωρήσῃς γιὰ τὸτι ἔκαμα;

»—Τί;

»—Νά· πού ἔδωκα στὸ παιδί σου τὸνομα τοῦ πατέρα μου· κι' ὅμως συγχώρησέ με· ἔ; ἤθελα κ' ἐγὼ νὰ τὸ σιμῶσω λίγο· ἤθελα νὰ δημιουργήσω κάποιον μυστικὸ δεσμό ἀνάμεσά μας· ἔκαμα καλά;

»—Σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὸ,τι ἔκαμες, τοῦ λέω κλαίοντας ἀπὸ δυνατὴ συγκίνηση.

»Τὴν ἡρεμία τῆς ζωῆς μου, πού κάποτε, σὰν σε

Ξεχνοῦσα τὴν χαραχτήριζα εὐτυχία, μοῦ τὴν μίκρανε ὁ θάνατος τῆς μητέρας μου· μετὰ τὸ ἐπεισόδιό μου εἶχε πάθει ἡ καρδιά της· οἱ γιατροὶ μᾶς ἔκαναν αὐστηρὴν σύσταση γιὰ τὴν διαίτάν της καὶ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς της· μὰ ὅσο κι' ἂν προσέχαμε, τὴν χάσαμε δέκα μῆνες μετὰ τὸ γάμο μου, ἀφήνοντας τὸ ἔγγονάκι τῆς δυσμηνῶν.

»Ἡ μοῖρα δὲ μᾶς ἔδωκε παιδί· κι' ὅμως ἤθελα μ' ὄλη μου τὴν καρδιά νὰ τοῦ χαρίσω μιὰ τέτοια χαρὰ· κάποτε τοῦ ξεμολογήθηκα τὴν θλίψη μου γι' αὐτὸ κι' αὐτὸς γελώντας μοῦπε :

»—Μὰ γιατί, Καλλιόπη, εἶσαι παιδί; μὴ τάχα δὲν εἶναι παιδί μου ὁ Μάρκος; μὰ τ' ἀγαπῶ τόσο πολὺ. πού σ' ἄν σκέφτωμαι πῶς θὰ μπορούσε νὰ μοῦ πάθῃ τίποτα, αἰσθάνομαι ν' ἀνατριχιάζω καὶ νὰ ἰδρῶνουν οἱ παλάμες τῶν χεριῶν μου. Μὰ εἶναι περίεργο αὐτὸ πού λέν μερικοί, πῶς ὁ πατέρας εἶναι κείνος πού δίνει στὴ γυναῖκα μ' ἓνα σπασμὸ ἓνα σμερματοζωάριο γιὰ γονιμοποίηση· ἀστεῖα πράγματα! πατέρας τοῦ παιδιοῦ εἶναι κείνος πού θὰ πονέσῃ στὸν πόνο του καὶ θὰ χαρῆ στὸ γέλιο του· κείνος πού θὰ παρακολουθῇ τὴ μικρούλα ζωὴ του ἀπ' τὴ στιγμή τῆς γέννησής του, ὡς πού νὰ μεγαλώσῃ καὶ νὰ μπορέσῃ νὰ παρουσιάσῃ ἄρτιο τὸ σωματικὸ καὶ πνευματικὸ του κόσμο. Μὰ εἶναι παιδί μου ὁ Μάρκος! Εἶναι κατὰ δικό μου παιδί! τὸ αἰσθάνομαι τόσο βαθιὰ μὲς στὴ σκέψη μου, πού δὲν φαντάζομαι νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἀγάπη μου τίποτε, τίποτε!

»Νὰ τὸν δῆς μὲ πόση στοργὴ καὶ μὲ πόση τρυφερότητα φροντίζει γιὰ κάθε τι καὶ μὲ πόση προσοχὴ καὶ ἐπιμέλεια, κοιτάζει νὰ τὸ ἀναθρέψῃ Κανέννας, μὰ κανέννας στὸν κόσμον δὲ θᾶταν δυνατὸν νὰ ὑποψιαστῇ πῶς τὸ παιδί αὐτὸ δὲν εἶναι δικό του· γι' αὐτὸ αἰσθάνομαι τόση εὐγνωμοσύνη στὸν ἄντρα μου, τόσο σεβασμὸ, τόση ἀγάπη, πού τρέμω καὶ μόνο στὴ σκέ-

ψη πώς κάτι θα βρισκότανε, πού θα τοῦ τάραζε τὴ ζωὴ του.

»Μά γιατί χθές τ' ἀπόγεμα πού σέ εἶδα αἰσθάνθηκα τρόμο καὶ ἡ καρδιά μου σπαρταροῦσε μὴν τύχη καὶ διακρίνη γιὰ μιὰ στιγμή στὰ μάτια μου πώς θυμήθηκα τὴν παλιά μας ἱστορία' γι' αὐτὸ ἤθελα νὰ σέ δῶ καὶ νὰ σοῦ τὰ πῶ ὅλα, γιὰ νὰ σέ παρακαλέσω μὲ ὅλη τὴν ψυχὴ μου νὰ μὴν ταραξῆς τὴν ἡρεμία τῆς ζωῆς μου καὶ τὴν εὐτυχία τοῦ παιδιοῦ μας.

»Ἀρχισε νὰ κλαίῃ. »Ἐκλαψα κ' ἐγώ.

—Σοῦ ὀρκίζομαι πώς δὲ θ' ἀφήσω νὰ φανῆ τίποτε σέ καμμιά μου ἐνέργεια, πού θᾶταν δυνατὸν νὰ σοῦ δημιουργήσῃ κακό. Μείνε ἤσυχη γι' αὐτό· στοὶ ὀρκίζομαι.

—Σὲ πιστεύω καὶ σ' εὐχαριστῶ· καὶ τώρα, σὲ παρακαλῶ, φύγε, γιατί ὅπου κι' ἂν εἶναι θὰ γυρίσῃ τὸ παιδί μὲ τὴν ὑπέρτρια ἀπὸ τὸ μπάνιο· δὲ θέλω νὰ σέ δῆ κανένας μέσα δῶ· φύγε.

—»Ἀχ! πῶς μ' ἐπίκρανε ἡ διήγησή σου! πόσο μὲ ταπεινώσε! Σηκώθηκα. Ξάπλωσα τὸ χέρι μου. Αὐτὴ δίστασε, μὰ στοὶ τέλος μοῦδωκε τὸ χέρι τῆς. »Ἐγείρα καὶ τὸ φίλησα. Τὰ δάκρυά μου τῶβρεξαν. Ξέσπασα σ' ἓνα λυγμό· ἦταν ὁ πρῶτος λυγμὸς τῆς ζωῆς μου. Αὐτὴ μὲ χάδεψε στὰ μαλλιά μουμουρίζοντας:

—Φύγε ἂν μ' ἀγάπησες λίγο στὴ ζωὴ σου· μὴν καταστρέψῃς τὴν εὐτυχία τοῦ σπιτιοῦ μου.

»Ἐφυγα. Εἶχα προχωρήσει λίγα βήματα σὰν εἶδα τὸ παιδί μὲ τίς χρυσῆς μπουκλίτσες νὰ τρέχῃ πρὸς τὸ σπίτι τους καὶ τὴν ὑπέρτρια νὰ τὸ κυνηγᾷ γελώντας. Στάθηκα καὶ τὸ κοίταξα. »Ἀχ! πῶς πόνεσε ἡ καρδιά μου! πόσο θᾶθελα νὰ τ' ἀρπάξω στὴν ἀγκαλιά μου· καὶ νὰ τὸ γεμίσω φιλία, νὰ τὸ σφίξω δυνατά, ὥσπου νὰ πονέσῃ καὶ νὰ ρουφήξω μὲ τὰ χεῖλη μου τὰ δάκρυά του· στάθηκα καὶ τὸ κοίταξα πού μὲ σπαρταριστὰ γέλια προσπαθοῦσε νὰ φτάξῃ

τὸ κουδούνι τοῦ σπιτιοῦ καὶ νὰ χτυπήσῃ, καὶ σὰν μπη-
κε μέσα κι' ἄκουσα τὴν πόρτα ποῦ χτύπησε δυνατὰ.
ἔφυγα μὲ γερμένον κεφάλι.

Τράβηξα γιὰ τὸ δωμάτιό μου γραμμὴ! ἤθελα νὰ
κλειστῶ καὶ νὰ ξεμοναχευτῶ. Εἶχα τόσα νὰ σκε-
φτῶ! "Ἐτρεχα σὰν τρελλός! βιαζόμουν· σὰν ἔφταξα,
ἔκλεισα τὰ πορὰλευρα καὶ κλείδωσα τὴν πόρτα. "Ἐγει-
ρα στὸ τραπεζάκι μου μπρὸς ἀκουμπώντας πάνω στὰ
χέρια μου. "Ἐνα τρομερὸ κλάμα ἀνατάραζε τὸ κορ-
μί μου· αἰσθανόμουν τὴν ἀνάγκη νὰ φωνάξω τὸν
πόνο μου· χτύπησα δυὸ φορές τὸ σιῆθός μου· πόνε-
σα. "Ὀλη ἡ ἱστορία τῆς Καλλιόπης ξαναπέρασε ἀπὸ
τὴ σκέψη μου, θλιβερή, φριχτή, γεμάτη δάκρυα καὶ
πόνους!

"Ἀχ! πὼς ντρεπόμουν! ἤθελα νὰ κάμω κάτι ποῦ
ν' ἀκουστῆ σ' ὅλο τὸν κόσμον! νὰ τραντάξῃ! νὰ ξαφ-
νιάσῃ! μὰ γιατί; νὰ στὸ «γιατί» αὐτὸ σταμάτησε ἡ
σκέψη μου. Θᾶθελα νὰ φύγω· νὰ φύγω μακριά! πο-
λὺ μακριά! ἀγύριστα! μὰ τὸ μικρὸ μου τ' ἀγγελου-
δι; "Ἀχ! τὸ χρυσό μου!

Σὰν βράδιασε εἶχα πάρει τὴν ἀπόφασή μου. Εἶ-
χα βρεῖ σκοπὸ τῆς ζωῆς μου· θὰ δούλευα μ' ὅλη τὴ
δύναμη τοῦ μυαλοῦ μου καὶ τοῦ κορμιοῦ μου, γιὰ νὰ
κάμω περιουσία γιὰ τὸ παιδί μου· θὰ τὴν ἔπαιρνε σὰν
θᾶφτανε ἡ ὥρα ποῦ θὰ κανόνιζε ἡ μοῖρα. Ἡ ἀπόφα-
σὴ μου ἦταν στερεή, καλὰ θεμελιωμένη· ἄναψα τὴ
λάμπα μου κι' ἄρχισα νὰ γράφω στὴν Εἰρήνη· τὴν
παρακαλοῦσα νὰ μοῦ στείλῃ ὅσα χρήματα μπορού-
σε γιατί ἄρχιζα μιὰ δουλειά, ποῦ εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ
κεφάλαια καὶ τῆς ὑποσχόμουν πὼς θὰ τῆς τὰ ἐπέ-
στρεφα γλήγορα πίσω.

* *

Ταχυδρόμησα τὸ γράμμα μου τὸ ἴδιο βράδυ.
"Ἄλλη φορὰ δὲν ξαναπέρασα ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς Καλ-
λιόπης· παραμόνευα ἀπὸ μακριὰ στὸν περίπατο· τοῦς

ἔβλεπα σὰν ἔβγαιναν μόνοι ἢ μαζί με τὸ μικρὸ Μάρκο, μὰ προσπαθοῦσα νὰ μὴν τοὺς πλησιάζω· κάπου κάπου πρόφταινα τὰ ἐρευνητικὰ μάτια τῆς Καλλιόπης, μὰ ξέφευγα καὶ μακρυνόμουνα ἀπὸ κοντὰ τους· σὰν εἶχαν μαζί τους τὸ μικρὸ ἔκανα στροφές ἀπὸ πίσω τους, καὶ με τρόπο, χωρὶς νὰ διαλαλῶ τὰ φυστίκια μου, τοὺς πλησίαζα λίγο καὶ καμάρωνα τὸ παιδί με τὶς χρυσές μποῦκλες. "Ἐρριχνα καὶ καμμιά λοξὴ ματιὰ στὴν Καλλιόπη καὶ πάλι μακρυνόμουνα πρὸς τὴν ἄλλη μεριά τῆς πλατείας· μὰ ἀπὸ τότε φρόντισα καὶ ντυνόμουνα με κάποια περισσότερη προσοχή· εἶχα μερικὰ χρήματα περίσσια καὶ ἀγόρασα ροῦχα, παπούτσια καὶ καπέλλο· Ἡ μεταβολὴ μου θᾶκανε ἐντύπωση, γιατί πρόφταξε τ' αὐτί μου κάποια κουβέντα μιᾶς παρέας ποὺ ξαφνιάστηκε.

—'Αγνώριστος ἔγινε, εἶπε ὁ ἕνας.

—Δὲ φαίνεται πιά ἀλήτης, πρόστεισε ὁ ἄλλος.

—Μὰ δὲ σοῦ φαίνεται πὼς τὸ παρουσιαστικὸ του δὲν δείχνει ἄνθρωπο ποὺ πρέπει νᾶναι φυστικᾶς; Τέτοια ἐντύπωση ἔκαμε ἡ μεταβολὴ τῆς φορεσιᾶς μου. Πρέπει νὰ προσθέσω πὼς αὐτὸ φαίνεται νὰ γίνηκεν αἰτία καὶ διπλασιάστηκε ἡ δουλειά μου. "Ἐφτανα μερικὲς βραδιὲς στίς ἔξη ὀκάδες φυστίκια, ποὺ μ' ἄφηναν καθαρὸ κέρδος πάνω ἀπὸ τὶς ἑκατὸ τριάντα δραχμὲς, κάτι πολὺ σοβαρὸ γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ποὺ ὁ Εἰρηνοδίκης ἔπαιρνε μόλις δυὸ χιλιάδες δραχμὲς· τὸ βράδυ δὲν κοιμόμουνα πιά εὐτὺς ὡς ἔφτανα στὴν κάμαρή μου· κάθιζα καὶ ὑπολόγιζα τί ἐμπόρευμα εἶχα στὴ διάθεσή μου, ὡς πότε θὰ τὸ εἶχα πουλήσει καὶ πόσο θᾶχα ὡς τότε ἂν περιώριζα τὰ ἔξοδά μου μόνο στὸ τυρόψωμο καὶ τὶς ἐλήές· θὰ μ' ἔφτανε ἂν ἔτρωγα μιὰ φορὰ τὴ βδομάδα μόνο κρέας καὶ δυὸ φορὲς φαγητό. "Ἡμουν γερὸς καὶ δυνατός· δὲ θὰ μ' ἔρριχνε κάτω ἡ οἰκονομία· μὰ ὡς τόσο πῆρα γράμμα ἀπὸ τὴν Εἰρήνη καὶ μοῦλεγε πὼς

μοῦστελνε μὲ τὸ ταχυδρομεῖο πέντε χιλιάδες δραχ-
μὲς κι' ἂν εἶχα ἀνάγκη ἀπὸ ἄλλα χρήματα νὰ τῆς
γράψω ἀμέσως· Προτοῦ τὴν εὐχαριστήσω, ἔτρεξα νᾶ-
βρῶ κάποια γωνίτσα γιὰ ν' ἀνοίξω ἓνα μαγαζί μι-
κρό· δὲν ἤθελα πιά νᾶμαι φυσικᾶς. "Ὅχι μόνο γιατί
δὲν ἤθελα νὰ μὲ βλέπη φυσικᾶ ἡ Καλλιόπη, μὰ καὶ
γιατί φανταζόμουνα πῶς ἔτσι γρηγορώτερα καὶ στα-
θερώτερα θᾶφτανα στὸ σκοπὸ μου· μὰ ζητοῦσα νᾶ-
βρῶ μαγαζί κοντὰ στὸ δρόμο τῆς Καλλιόπης, γιὰ νὰ
βλέπω ἀπαρατήρητος τὸ παιδί καὶ αὐτήν. Ἡ μοῖρα
τῷ φερε καὶ τὸ γωνιακὸ μαγαζί τοῦ δρόμου τῆς πρὸς
τὴν ἀγορὰ ἦταν ἄδειο· τὸ ζήτησα· τὸ νοῖκι ἦταν πα-
ραπάνω ἀπ' τὸν ὑπολογισμό μου καὶ δειλίασα· μὰ
στὸ τέλος βρῆκα μιὰ λύση· θὰ τὸ χρησιμοποιοῦσα
καὶ γιὰ ὑπνοδωμάτιο κι' αὐτὸ θὰ μοῦ κατέβαζε ση-
μαντικὰ τὸ νοῖκι.

Ἐγκαταστάθηκα· πῆρα ἀπὸ ἓνα μεγαλέμπορο
σοκολάτες, μπισκόττα, ζαχαρωτὰ καὶ τὰ τοποθέτη-
σα στὶς δυὸ μικρὲς βιτρίνες· ἄρχισα πιδ μελετημένο
τὸ ψήσιμο τῶν φυσικικῶν, προμηθεύτηκα μιὰ σοβαρὴ
ποσότητα, ἀγόρασα ἓνα μικρὸ καζάνι καὶ βρῆκα κά-
ποιο γέρο στραγαλαῖ τεχνίτη καὶ τὸν πῆρα μὲ τὸ μῆ-
να. "Ὅλα αὐτὰ γίνηκαν σὲ ὀχτῶ μέρες μ' ἓνα μὲ τέ-
τοια προσοχὴ καὶ πιτηδευσύνῃ, ποῦ κι' ἐγὼ ὁ ἴδιος
παραξενευόμουνα. Τὸ μαγαζί τῷ χα χωρίσει μ' ἓνα
παραβάν, ποῦ τῷ στρώσα μ' ἓνα χαρτί τῆς ταπετσα-
ρίας. Πίσω ἀπ' τὸ παραβάν τοποθέτησα τὸ κρεβάτι
μου· μπρὸς στὸ παραβάν ἔβαλα ἓνα τραπεζάκι ποῦ
μοῦ χρησίμευε γιὰ γραφεῖο. Ἐκεῖ εἶχα τὰ ἐμπορικὰ
μου βιβλία· μιὰ πρῶχειρη φυλλάδα κι' ἓνα πιδ μεγάλο
γιὰ καθαρὸ· ξανάγραψα στὴν Εἰρήνη· τὴν ξάναευχα-
ριστοῦσα καὶ τὴν παρχκαλοῦσα νὰ μοῦ στείλῃ ἄλλες
πέντε χιλιάδες δραχμὲς, γιατί ἤθελα νὰ φέρνω σοκο-
λάτες καὶ μπισκόττα ἀπ' τὴν Ἀθήνα· ὁ ἔμπορος ἐδῶ
μ' ἔκλεπτε καὶ μοῦ μίκραινε τὸ κέρδος μου.

“Ολες αυτές τις ημέρες πού έτοιμαζα την έγκατάστασή μου απόφευγα συστηματικά νά κοιτάζω πρὸς τὸ δρόμο· ἤμουν ὀλόκληρος στραμμένος πρὸς τὸ ἔσωτερικό· φοβόβουνα μὴν ἀντικρίσω μιὰ στιγμή τὴν Καλλιόπη. Ἴσως τὸ πλησίασμά μου στὸ σπίτι της νὰ τὸ θεωροῦσε παράβαση τῆς ὑπόσχεσῆς μου νὰ κρατηθῶ μακριὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ της. Μιὰ μέρα μοῦ φάνηκε πὼς τὴ διάκρινε ἀπὸ μακριὰ στὴν ἀγορὰ νᾶρχεται πρὸς τὸ δρόμο της καὶ κρύφτηκα πίσω ἀπ’ τὸ παραβάν· κρυφοκοίταγα ἀπὸ μιὰ χαραμάδα καὶ τὴν εἶδα πού σὰν περνοῦσε ἀπὸ τὸ πεζοδρόμιο σταμάτησε λίγο καὶ κοίταξε τίς βιτρίνες· πῆρε δυὸ σοκολάττες κ’ ἔφυγε· ἄχ! πὼς ἤθελα τὴ στιγμή ἐκείνη νὰ πεταγόμενα μπρὸς της καὶ νὰ τὴν ἰκεύετα νὰ δεχότανε αὐτὰ τὰ δυὸ ἀσήμαντα πραμματάκια γιὰ τὸ παιδί μας· κι’ ὅμως κρατήθηκα· ὁ γέρος πῆρε τὰ λεφτά καὶ τᾶβαλε στὸ συρτάρι· πόσο ἤμωνα συγκινημένος! ἄνοιξα τὸ συρτάρι καὶ προσπαθοῦσα νὰ διακρίνω τὰ λεφτά της· μὰ ποῦ νὰ τᾶβρω; ἀνακατεύτηκαν. Τί κρίμα!

Εἶχα πιά ἐγκατασταθῆ τέλεια· ἡ δουλειά μου δρόμωνε· οἱ παλιοὶ μου πελάτες, σὰν ἤμουν γυρολόγος φυσικᾶς, πού τύχαινε νὰ περάσουν ἀπ’ τὸ μαγαζί μου, ἔκαναν χαρὰ πού μᾶβλεπαν καταστήματάρχη καὶ καθέννας τους ἤθελε νὰ μοῦ δείξῃ τὴ συμπάθειά του ἀγοράζοντας κάτι· μερικοὶ ἀγόραζαν πολλά· πόση χαρὰ αἰσθανόμενα ποῦβλεπα κάθε βράδυ τὴν πούληση νὰ μεγαλώνῃ· μὰ ὅση κι’ ἂν ἦταν ἡ καθήλωσή μου στὴ δουλειά μου, κάθε τόσο ἔστρεφα μὲ λαχτάρια τὰ μάτια γιὰ νὰ δῶ κάποιον ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς Καλλιόπης. Τοὺς εἶχα δεῖ ὅλους· μόνο τὸ μικρὸ μου δὲν εἶχα δεῖ ἀκόμα. Μιὰ μέρα σταμάτησε κι’ ὁ κ. Πέτρος καὶ μοῦ εὐχήθηκε καλὲς δουλειές· τὸν εὐχαρίστησα συγκινημένα· κι’ αὐτὸς εἶμαι βέβαιος πὼς θὰ ξαφνιάστηκε μὲ τὴ συγκίνησή μου·

μιά ἄλλη μέρα ἦρθε ἡ ὑπηρετρία καὶ πῆρε καραμέλλες.

—Γιὰ τὸ μικρό; τὴν ρωτῶ.

—Ναί! γιὰ τὸ Μαρκάκι τῶχομε ἄρρωστο τώρα καὶ μερικές μέρες.

—Εἶναι κρυωμένο;

—Ναί! κρύωσε στὸ μπάνιο.

—Μὰ πρέπει νὰ τὸ προσέχετε, γιατί τὰ παιδιά ἰδρώνουν εὐκολὰ κι' εὐκολὰ κρυώνουν· καλύτερα νὰ μὴν κάνη λουτρά· δὲ βαριέσαι; χαθήκανε κεῖνοι ποὺ δὲν ἔκαμαν ποτέ τους θαλάσσιο λουτρό; ἔ; δὲν ἔχω δίκιο;

—Ἡ ὑπηρετρία σὰν παραξενεμένη γιὰ τὰ πολλὰ μου λόγια μ' ἄκουε κοιτάζοντάς με περιέργως· μοῦ φάνηκε σὰν νὰ χαμογέλασε· ἴσως νὰ μὲ πῆρε γιὰ κανένα ἐπιπόλαιο φλύαρο, ἢ γιὰ κανένα κορτάκια ἀπὸ κείνους ποὺ γυρεύουν ἀφορμές ν' ἀνοίγουν κουβέντες μὲ τίς κοπέλλες· ἔπρεπε νὰ κρατήσω τὴν ἀξιοπρέπειά μου· βέβαια· σὴν πάσα· μοῦδωκε τὰ λεφτὰ ποῦκαναν οἱ καραμέλλες καὶ γιὰ μιὰ στιγμή σκέφτηκα νὰ μὴν τὰ πάρω· μὰ μετάνοιωσα· χαρᾶς τὸ δῶρο! τὸ πρῶτο δῶρο πρὸς τὸ παιδί μου!

Οἱ μέρες περνοῦσαν· ἡ δουλειὰ δρόμωνε· ἡ κ. Εἰρήνη μὲ χαρούμενη προθυμία μοῦστειλε ἄλλες πέντε χιλιάδες· ἡ χαρὰ μου ἦταν μεγάλη· ἔγραψα στὸ κατάστημα τῆς Ἀθήνας ποὺ προμήθευε γιὰ τοὺς ἄλλους τὰ διάφορα εἶδη· πῆρα πολὺ γρήγορα ἀπάντηση καὶ δειγματολόγιο. Οἱ τιμὲς ἦσαν τόσο χαμηλὲς κ' ἡ διαφορά στὸ κέρδος τόσο μεγάλη! Ἐκαμα τὴν πρώτη μου παραγγελία· ἡ πληρωμὴ «ἐναντι φορτωτικῆς»· μάλιστα· πολὺ σωστά! γράφοντας καὶ κάνοντας τὴν παραγγελία μου γελοῦσα μὲ τὸ σοβαρὸ ὕφος ποῦχα πάρει. Ξαφνιαζόμουνα μὲ τὴν σοβαρότητά μου. Ἐκανα τὸ σπουδαῖο! Παραξενεύομουνα πῶς ὡς τώρα δὲν εἶχα ἀρχίσει μιὰ παρό-

μοια ζωή και δράση. Πώς μπόρεσα ν' ἀλητεύω τόσα χρόνια! θυμόμουνα τὴ γρουσουζιά μου καὶ τὰ χάλια μου καὶ ντρεπόμουνα τώρα. Κάτι κουρέλια καὶ παλιοπάπουτσα ποὺ φύλασσα ἀκόμη, τὰ χάρισα τοῦ γέρου Μανώλη, ποῦχα ἐργάτη στὸ μαγαζί.

—Ποῦ σοῦτυχαν, κύριε Μανοῦσε, τὰ κουρέλια αὐτά;

—Κάποιος ἀλήτης τ' ἀφήκε μιὰ μέρα κ' ἔφυγε δὲν τὸν ξαναδα' πόρ' τα.

—Χί, χί, χί! κουρέλια εἶναι· μὰ κάτι κάνουν· ἤ γρηά μου ζέρει ἀπὸ δαῦτα.

«Κάποιος ἀλήτης ποὺ ἔφυγε» ξανασκέφτηκα. Πραγματικὰ ἔφυγε· δὲ θὰ τὸν ξαναουνανήσω πιά στὴ ζωὴ μου· ἤμουν βέβαιος γι' αὐτό· μποροῦσα νὰ τὸ ὀρκιστῶ σήμερα, γιατί τὸ παιδί μὲ τίς χρυσὲς μποῦκλες ἦρθε σήμερα μὲ τὴν ὑπηρετρία καὶ ἀγόρασε καραμέλλες· τὸ χάδεψα, τοῦ χάρισα μιὰ σοκολάτα κι' αὐτὸ μὲ κοίταξε μὲ χαρὰ μὲ τὰ ὠραῖα λαμπερά του μάτια· μοῦ γέλασε· ποτὲ στὴ ζωὴ μου δὲν θὰ ξεχάσω τὴ ματιά του αὐτὴ καὶ τὸ γέλιο του· «κάποιος ἀλήτης»! μὰ πέθανε πιά ὁ ἀλήτης· τώρα ἦταν στὴ θέση του ὁ ἔμπορας! σπουδαῖος ἔμπορας! στραγαλᾶς! γιατί ὄχι; μὴ τάχα ἕνας στραγαλᾶς ὀργανώνοντας τὴ δουλειά του καλὰ, δὲν μπορεῖ νὰ γίνη καὶ μεγαλέμπορας; θὰ τοὺς ἔδειχνα γώ! θ' ἄβλεπε αὐτὸς ὁ μικρὸς κύριος μὲ τίς χρυσὲς μποῦκλες πὼς «κάποιος» εἶχε ἀξία, πραγματικὴ ἀξία.

Τώρα πιά ὁ κ. Λαριώτης σταματοῦσε συχνὰ στὸ μαγαζί μου καὶ μὲ ρωτοῦσε γιὰ τίς δουλειές μου. σιγὰ—σιγὰ τὸ ἐνδιαφέρο του τὸν ἔκανε νὰ μπαίνη μέσα, νὰ καθίζη στὸ τραπέζι—γραφεῖο μου καὶ νὰ παρακολουθῆ τὴ δουλειά μας μὲ προσοχή.

—Μ' ἀρέσει ἡ δουλειά αὐτή, κ. Μανοῦσο, μὲ λείει μιὰ μέρα· ἄλλως τε μοσχοβολᾶ δῶ μέσα. ἔχετε τάξη, πολλὴ τάξη! μπράβο!

Δέν ἤξερα τί νά τοῦ πῶ· μ' εὐχαριστοῦσε ὅτι κι' ἂν μοῦλεγε· ἡ παρουσία του μέ πλησίαζε στήν Καλλιόπη, πού ὡς τόσο δέ μέ εἶχε δεῖ μέσ τὸ μαγαζὶ μου· αὐτὸ μοῦ φαινότανε περίεργο· δέν μποροῦσα νά καταλάβω γιατί δέν περνοῦσε ἀπ' τὴ γωνιά τοῦ δρόμου τῆς· ἔκανε τόσο ἀνάγυρο γιὰ νά μὴν περάσῃ ἀπ' τὴν πόρτα μου· μὰ πῶς; ποῦ τ'ἔξερε; ποιὸς τῆς τὸ εἶχε πεῖ;

Αὐτὸ δέν μποροῦσα νά τὸ ἐξηγήσω· μὰ κι' ὁ μικρὸς δέν περνοῦσε τώρα συχνὰ ἀπὸ δῶ. ἀπὸ ποιὸ δρόμο τὸν πηγαιναν; μήτε ἡ ὑπηρετρία ἐρχότανε πιά νά παίρνη καρამέλλες καὶ σοκολάττες.

Τότε μόνο θυμήθηκα πὼς εἶχα βάλει καὶ ἐπιγραφή στήν πρόσοψη. Τὸνομα «Μανοῦσος» δέν ἦταν συνηθισμένο κι' ἡ ὑπηρετρία ἢ κάποιος ἄλλος ἢ κι' ὁ ἴδιος ὁ κ. Λαριώτης θὰ τὸ εἶχαν πεῖ στήν Καλλιόπη· θὰ βρῆκε δικαιολογία τῇ μεγάλη κίνηση τῆς ἀγορᾶς καὶ θ'ἄχε πεῖ στήν ὑπηρετρία νά πηγαίνει τὸ παιδί ἀπ' τοὺς δρόμους. "Ἐτσι δέν τ'ἔβλεπα πιά. Αὐτὸ μέ στενοχωροῦσε καὶ μοῦφερνε κάποια ἀκαθόριστη ἀνησυχία.

"Ἐνα ἀπόγευμα ὅμως ὁ κ. Λαριώτης μοῦφερε τὸ μικρὸ στὸ μαγαζὶ.

—"Ἐλα δῶ, κύριε Μαρκάκι, νά γνωρίσης ἕναν ἐργατικὸ ἄνθρωπο καὶ μοῦ τὸν ἔφερε κοντά μου. Πῶς σοῦ φαίνεται ὁ γυιὸς μου, κ. Μανοῦσο; εἶδες ὠραιότερο παιδί;

—Πραγματικά δέν εἶδα ὠραιότερο παιδί καὶ πιὸ ἀγαπητό, τοῦ λέω χαδεύοντας τὸ μικρὸ καὶ χαμηλώνοντας τὸ κεφάλι μου, γιὰ νά μὴ διακρίνη τὴ συγκίνησή μου. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νά τοῦ προσφέρω κάτι;

—Νά τοῦ προσφέρετε, ἀγαπητέ, ἀλλὰ ἐπὶ πληρωμῇ. Εἶστε ἀκόμα στήν ἀρχὴ τοῦ σταδίου σας, στ' ἀναπιάσματά σας. Ἐμεῖς πρέπει νά σᾶς ἐνισχύωμε.

—Μὰ ὄχι· κάμετέ μου τὴ χάρη· δὲν ἔχω κανένα
ἔγω στὴ ζωὴ μου, ποῦ νὰ χαρίσω κάτι· μοῦ εἶναι
τόσο ἀγαπητὸ τὸ παιδάκι σας!

—“Ἐ, καλὰ! ἀφ’ οὗ θὰ σᾶς εὐχαριστήσῃ αὐτὸ,
δοῦστε του κάτι.

—Εὐχαριστῶ· καὶ παίρνοντας μιὰ κούτα ἐκλε-
κτὰ γεμιστὰ μπισκόττα τὴν ἔδωκα στὸ Μαρκάκι, ποῦ
πηδηχτὰ καὶ χαρούμενα μ’ εὐχαρίστησε.

—“Ἄ! αὐτὸ πάει πολὺ! κοστίζει!

—Μὰ ὄχι, κύριε.....

—Χμ! καλὰ καλὰ.

—Μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ φιλήσω τὸ χεράκι του;

—Γιατί ὄχι;

“Ἐσκυψα καὶ φίλησα τὸ μικρὸ παχουλὸ του χε-
ράκι. “Ἐπνιξα ἓνα λυγμό. μιὰ τρομερὴ συγκίνηση μ’
ἀνατάρραξε.

—Πόσο συγκινηθήκατε, μοῦ λέει ὁ κ. Λαριώτης.

—Ναί! συγκινήθηκα. Εἶχα κι’ ἐγὼ κάποτε ἓνα
τέτοιο παιδάκι μὰ τῷχασα.

—Μπά;

—Ναί, γι’ αὐτό.....

—“ὦ! μὰ τότε..... καλὰ, καλὰ. Σᾶς εἶμαι πολὺ
ὀποχρεωμένος. Χαιρέτησε, Μαρκάκι, νὰ φύγωμε.

“Ἄμα ἔφυγαν τραβήχτηκα πίσω ἀπ’ τὸ παραβάν·
δὲν μπόρεσα νὰ συγκρατήσω πιά τὰ δάκρυσά μου.
“Ἐκλαψα πολὺ.

*
*
*

Ἡ πρώτη μου παραγγελία ἔφτασε. Ἡ χαρὰ
μου ἦταν ἀσυγκράτητη, σᾶν πῆρα τὴ φορτωτικὴ ἀπ’
τὴν τράπεζα καὶ παράλαβα τὰ ἐμπορεύματα ἀπ’ τὸ
τελωνεῖο· σᾶν παιδί ἄνοιγα τὰ πακέτα καὶ τὰ χά-
δευα καὶ τὸ βράδυ γέμισα τὶς μόντρες μου μὲ ἐκλε-
κτὰ μπισκότα, ζαχαρόπιχτα, σοκολάττες καὶ ἀπ’ ὅλα
τὰ εἶδη τὶς καραμέλλες, ποῦ μοῦ ἦρθαν μαζὶ μὲ τὶς
γιάλες τους. “Ἐτσι τᾶλλο πρωτὶ τὸ μαγαζὶ παρουσιά-

Φιλώντας το πάλι τοῦ μουρμούρισα στ' ἄφτί...

στηκε πλούσιο και κατάφορτο κι' ό γέρο Μανώλης ένθουσιάστηκε. Τό μεσημέρι που περνούσε ό κ. Λαριώτης σταμάτισε κι' είδε τή νέα πρόοδο· εύχαριστήθηκε και προτοϋ φύγη μουίπε πώς αν είχα ανάγκη άπ' τή βοήθειά του, ήταν πρόθυμος νά με βοηθήση οικονομικώς ή με ύπογραφή στην τράπεζα. Τόν εύχαρίστησα και τοϋπα πώς ή δουλειά πάει καλά και κοιτάζω νά προχωρώ σύμφωνα με τήν άπόδοσή της και νά μñ άνοίγωμαι σε πιστώσεις στις τράπεζες.

—Πολύ καλ' σκέφτεσθε· οί τόκοι που πληρώνει ό έμπορος μικραίνουν τό κέρδος του και σαν μπορñ νά μñ στενεύη τήν άχτίνα τής δουλειάς του άπό τό χρήμα, καλό θ'άναι ν' άποφεύγη τά δάνεια.

Τόν παρακάλεσα νά δεχτñ ένα πακετάκι σοκολαττάκια για τό μικρό Μαρκάκι, μ'ά στάθηκε άδύνατον νά δεχτñ τή δωρεά μου.

—"Α! όχι! όχι πιά! κι' ή γυναϊκά μου με μάλωσε, γιατί δέχτηκα προ ήμερών τό πακέτο με τά μπισκότα· κ' είχε δίκιο σαν μουίλεγε πώς έμεις θ'άπρεπε νά νά σ'ας βοηθοϋμε τώρα στην άρχή, για νά θεμελιώσετε τή δουλειά σας κι' όχι νά δεχώμαστε δώρα.

Δέν επέμενα· δέχτηκα και πληρώθηκα τά σοκολαττάκια· μ'ά σαν έφυγε μ' έπιασαν πάλι οί σκέψεις για τήν Κάλλιόπη· δέν μπορούσα νά ξέρω θετικά αν τόξερε πώς έγώ ήμουν ποϋχα δώσει τά μπισκότα στο Μάρκο, γιατί δέν μ' είχε δεϊ άκόμα στο μαγαζι και δέν θ'άξερε ποιός ήταν ό καταστηματάρχης τοϋ γωνιακοϋ μαγαζιοϋ. Μ'ά πάλι σκέφθηκα πώς ό άντρας της θ'ά τής είχε πει πώς μ' έλεγαν Μανούσο, ίσως νά τής είχε πει και τό επίθετό μου και δέν θ'ά μπορούσε νά μñ είχε πληροφορηθñ για μένα και με λεπτομέρειες. "Άλλως τε για νά μñ περνά πιά άπ' τή γωνιά, παρά νά προτιμ'ά νά κάνη άνάγυρο, θ'ά πñ πώς τό ήξερε και μ' άπόφευγε.

"Ένα βράδυ που βρισκόμουνα στο τραπεζάκι μου

καί κάτι ἔγραφα, εἶδα μερικὲς κυρίες νὰ σταματοῦν μπρὸς στίς βιτρίνες μου καί νὰ μιλοῦν. Ἡ ψυχὴ μου ἀναναράχτηκε. Εἶδα μαζί τους καί τὴν Καλλιόπη. Εἶχα τρεῖς μῆνες νὰ τὴν δῶ. Σηκώθηκα. Κάτι ρώτησε τὸ γέρο Μανώλη μιὰ κυρία καί αὐτὸς μὴ ξέροντας τι ν' ἀπαντήσῃ στράφηκε καί πρὸς ἐμένα· ὅλες οἱ κυρίες στράφηκαν καί με κοίταξαν· μαζί καί ἡ Καλλιόπη. Τὴν εἶδα ποὺ ταραχτήκε, μὰ συγκρατήθηκε· μόνο ποὺ χλώμιασε λίγο· προχώρησα καί με ἀδιάφορο κι' ἀξιόπρεπο ὕφος ἀπάντησα. Πῆραν διάφορα πράγματα· μοῦ ζήτησε κι' ἡ Καλλιόπη κάτι· ἡ φωνὴ της ἔτρεμε· καταλάβαινα τὴν συγκίνησή της. Τῆς τῶδωκα. Εἶδα πῶς τὸ χέρι μου ἔτρεμε· τὸ εἶδε κι' ἡ Καλλιόπη καί κατέβασε τὰ μάτια της γιὰ νὰ μὴν προδοθῆ. Ἔφυγαν καληνυκτίζοντας τὴν Καλλιόπη, ποὺ ἐπίτηδες τὴν εἶχαν συνοδέψει ὡς ἐδῶ. Αὐτὲς γύρισαν πίσω τὸν ἴδιο δρόμο· κι' ἡ Καλλιόπη τράβηξε πρὸς τὸ σπίτι της· ἤθελα ν'ἀβγω ἔξω καί νὰ τὴν παρακολουθήσω, μὰ συγκρατήθηκα· θυμήθηκα τὴν ὑπόσχεσή μου καί ἔμεινα μέσα στὸ μαγαζί!

Κεῖνο τὸ βράδυ ἤμουν πολὺ εὐτυχισμένος. Ἄρχισα νὰ κάνω καινούργιες σκέψεις γιὰ νὰ μεγαλώσω ἀκόμα τίς δουλειές μου· ἤθελα νὰ φέρω ἀπ' τὴν Εὐρῆπῃ εἶδη, ποὺ νὰ μὴν εἶχαν ξανάρθῃ στὴν πολιτείαν μας κι' εἶχα γράψει στὴ Γαλλία ζητώντας τιμοκαταλόγους. Ἀμα τοὺς πῆρα ἔκανα μιὰ δοκιμαστικὴ παραγγελία. Σ' ἓνα μῆνα εἶχα πάρει κάμποσα ταχυδρομικὰ δέματα. Ἦταν ἐξαιρετικὰ πράγματα κ' ἔγιναν ἀνάρπαστα ἀφήνοντας ἀρκετὰ κέρδη. Τηλεγράφησα νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ κατὰστημα τὴν παραγγελία τριπλασιασμένη. Σὲ δυὸ μῆνες τὸ μαγαζί μου, ἂν καὶ δὲν ἦταν στὸ κέντρο τῆς πόλης, γίνηκε τῆς μόδας. Ἀναγκάστηκα νὰ νοικιάσω σπίτι γιὰ νὰ βγάλω τὸ παραβάν καί νὰ τοποθετήσω δυὸ μεγάλες βιτρίνες.

Ὅσο μεγάλωνε ἡ δουλειά μου τόσο κι' αἰσθανό-

μουνα τὴ δύναμή μου νὰ θερεύῃ· κάθε φορά πού ἔβλεπα τὸ παιδί μου νὰ περνᾷ καὶ νὰ μὲ χαιρετᾷ γελώντας, ἔνοιωθα νὰ γιγαντώνωμαι. Κάπου-κάπου μουρμούριζα «ἀγνώστου πατρός!» μὰ γλήγορα συμπλήρωνα· «ὄχι, χρυσό μου· ὄχι, ἀγαπημένο μου· δὲν εἶσαι σὺ ἀγνώστου πατρός! ὄχι! δυὸ πατέρες ἔχεις· δυό! θὰ δῆς πὼς καὶ ἐκεῖνος, πού δὲν ξέρεις, θὰ σοῦ εἶναι τὸ ἴδιο ἀγαπητὸς σὰν τὸν ἅγιο πού σέ φιλεῖ τώρα μὲ τὰ δικαιώματα τὰ δικά μου! θὰ δῆς!» Ἡ μοῖρα μὲ βοήθησε νὰ πλησιάσω γρηγορώτερα στὸ σκοπὸ μου.

Ἐνα πρωτὶ πῆγα στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα νὰ ἐξοφλήσω μιὰ φορτωτικὴ γιὰ μιὰ μεγάλη παραγγελία ποῦχα κάμει στὴ Γαλλία. Εἶπαν περάσει ἔννια μῆνες πού δούλευα καὶ πρώτη φορά πού εἶχα συναλλαγὴ μὲ τὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα. Εἶχα τὸνομά μου στὸν εἰδικὸ ὑπάλληλο καὶ μοῦ βρῆκε τὰ χαρτιά μου· μιὰ στιγμή κεῖ σέ λίγο σήκωσε τὰ μάτια του· μὲ κοίταξε ἔντονα· στά μάτια· σηκώθηκε· πῆγε πιὸ πέρα καὶ εἶπε κάτι σὲ κάποιον, πού φαινότανε προϊστάμενός του. Αὐτὸς μὲ κοίταξε ποληώρα! Ἄνοιξε τὸ συρτάρι του καὶ βρῆκε κάτι· τ'ὄδειξε στὸν ὑπάλληλο· μὲ ξανακοίταξαν· ὁ προϊστάμενος παίρνοντας τὰ φάκελλο ποῦχε βγάλει ἀπ' τὸ συρτάρι του, προχώρησε πρὸς τὸ βάθος· μὲ ξανακοίταξε· μπῆκε μέσα στὴ διεύθυνση. Ὡς τόσο ὁ ὑπάλληλος συνέχιζε τὸ διόρθωμα τῶν χαρτιῶν μου· «Περύργο! πὼς μὲ κοίταζαν κι' οἱ δυὸ τους! ἂν δὲν ἦταν τράπεζα ἐδῶ κι' ἦταν ἀστυνομία, θὰ νόμιζα πὼς στὸ πρόσωπό μου ἀνακάλυψαν κάποιο καταζητούμενο κακοῦργο!» σκέφτηκα καὶ μοῦρθε ὄρεξη νὰ γελάσω. Τὴν ὥρα πού ἦσαν ἔτοιμα τὰ χαρτιά μου νὰ πᾶν στὸ ταμεῖο, κάποιος κλητῆρας μὲ σίμωσε.

—Σεῖς εἶστε ὁ κ. Μανουσσοῦς Περδίκη;

—Ἄν δὲν ἔκαμε λάθος ἡ μάννα μου;

—Ὁ κύριος διευθυντῆς σᾶς θέλει. Περάσετε.

κύριε.

—Καλή ώρα κι' εὐλογημένη, τοῦ λέω με κάποι-
α δμως κρυφή στενοχώρια.

—Σεῖς εἶσθε ὁ κ. Μανοῦσος Περδίκης; με ρωτᾷ
ὁ διευθυντῆς ἅμα μπῆκα.

—Μάλιστα, κύριε.

—Εἶχατε γνώρισεῖ τώρα καὶ χρόνια κάποιον Περ
Φρεντερικ;

—Μάλιστα' αὐτὸς ἦταν ὁ προστάτης μου.

—Ξέρετε πότε πέθανε;

—Πρὸ ἐπτά χρόνων καὶ ὀχτῶ μηνῶν.

—Μπορεῖτε νὰ μᾶς δώσετε πιστοποιητικά ἐπί-
σημα τῆς ταυτότητός σας;

—Εὐκολο πρᾶμμα' καὶ βγάζοντας τὸ πορτοφόλι
μου τοῦ παρουσίασα τὸ ἀπολυτήριο μου με τὴ φω-
τογραφία μου. Τὸ πῆρε καὶ τὸ διάβασε με προσοχή·
πάνω του ἔγεργε καὶ τὸ διάβαζε μαζί του κι' ὁ ὑπάλ-
ληλός του.

—Ἄκριβῶς συμπίπτει, κ. διευθυντά' «τῆς Μα-
ρίας»! καὶ με σιγότερη φωνή «ἀγνώστου πατρός».

—Βέβαια' εἶπε σοβαρὰ ὁ διευθυντῆς καὶ δίνον-
τάς μου τ' ἀπολυτήριο μου με ρωτᾷ. Ξέρετε πῶς ὁ
ἀποθανὼν Περ Φρεντερικ Ντ' Ἐσπραί, εἶχε καταθέ-
σει γιὰ σᾶς δυὸ χρόνια πρὸ τοῦ θανάτου του ἓνα χρη-
ματικὸν ποσὸν ἀρκετὰ σοβαρὸν, με τὴν ἐντολὴ νὰ σᾶς
παραδοθῆ μετὰ τὸ θάνατό του ἢ καὶ ἂν εὕρισκότα-
νε ἀκόμα ἐν ζωῇ μετὰ τὴν ἐνηλικίωσή σας;

—Ὅχι, κ. διευθυντά, τ' ἀπαντῶ ἀρκετὰ ταραγ-
μένος καὶ χαρούμενος.

—Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ καταθέτου σᾶς ζητήσα-
με παντοῦ, μὰ δὲν σᾶς βρήκαμε. Ρωτήσαμε τοὺς
γνωστούς του, μὰ κι' αὐτοὶ δὲν ἤξεραν τί εἶχατε ἀ-
πογίνει' στὸ τέλος ἀναγκαστήκαμε νὰ κάμωμε ἀρκε-
τὲς δημοσιεύσεις καὶ νὰ σᾶς ζητοῦμε. Πᾶνε τώρα πᾶ-
νω ἀπὸ ἑπτὰ χρόνια' κοιτᾶχτε τὰ σχετικὰ φύλλα τῶν

έφημερίδων μές στό φάκελλό σας· κι' άνοιξε τό φάκελλο, πού είδα τόν υπάλληλο νά τοῦ φέρνη στό γραφεῖό του. Καί ξέρετε; συνέχισε, τό ποσόν εἶναι αρκετά σοβαρό· διακόσες χιλιάδες δραχμές εἶχαν κατατεθεῖ. Τώρα ἔχουν γίνει τρακόσες ἑπτά χιλιάδες μέσα στό ἐννιάμιση χρόνια· Τά ἔξοδα τῶν δημοσιεύσεων εἶναι ἐλάχιστά· μπορεῖτε νά πάρετε τά χρήματά σας ὁπόταν θέλετε· ἀρκεῖ νά παρουσιάσετε δυό μάρτυρες φερέγγυους καί πιστούχους τῆς Τραπεζῆς μας, πού νά προσυπογράφουν· ἔχετε κανένα γνωστό;

—Τόν κ. Πέτρο Λαριώτη; εἶνε πιστοῦχος;

Ἐὸ διευθυντῆς κι' ὁ υπάλληλος γέλασαν.

—Πιστοῦχος μόνο; καί σύμβουλος τῆς Τραπεζῆς μας.

—Πολύ καλά· σᾶς εὐχαριστῶ, κ. διευθυντά· σᾶς εὐχαριστῶ καί σᾶς πού ὑποβληθήκατε σ' αὐτόν τόν κόπο.

Ἐφυγα σᾶν ζαλισμένος· παρ' ὀλίγο νά ξεχάσω νά πάω στό ταμεῖο νά πληρώσω καί νά πάρω τή φορτωτική! Ἄμα τέλεψα πέρασα ἀπ' τό μικρό υπάλληλο καί τόν εὐχαρίστησα γιά τήν εὐεργετική μνήμη του.

Τήν ἄλλη μέρα ὁ κ. Λαριώτης μέ κάποιο του φίλο μέ συνόδεψαν στήν Τράπεζα καί παρέλαβα τά χρήματα πού ὁ εὐεργέτης μου μοῦ κληροδοτοῦσε. Προτοῦ φύγωμε, πῆραῖδαιαιτέρως τοὺς δύο υπαλλήλους καί τοὺς ἔδωκα ἕνα δῶρο· δέν ἤθελαν νά τό δεχτοῦν, μὰ μπρός στήν θερμῆ παρακλητικῆ ἐπιμονή μου ἀναγκάστηκαν νά ὑποκύψουν καί νά δεχτοῦν.

Ἄμα βγήκαμε ἔξω ἀπ' τήν τράπεζα ὁ κ. Λαριώτης δέν μποροῦσε νά κρύψη τή χαρά του· πόσο μ' ἔκανε νά συγκινοῦμαι ἡ χαρά του αὐτή· γιά τόν ἄνθρωπο αὐτόν αισθανόμουν ἕνα θαυμασμό δυνατό· μπρός του ἔνοιωθα νά μικραίνω πάντα καί τό κάθε

τί πού μοῦλεγε τὸ δεχόμενα σὰν ἱερὴ ρήτρα. Αὐ-
τὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν ἦταν ποτὲ δυνατὸν νὰ κάμη κακό!
Ἦταν πλασμένος γιὰ τὸ καλὸ καὶ μόνο γιὰ τὸ καλὸ.
Τόλμησα νὰ τὸν παρακαλέσω ἂν ἤθελε νὰ φᾶμε μα-
ζι τὸ βράδυ.

—Εἶναι περιττό, ἀγαπητέ μου· ἄλλως τε δὲν ἔφα-
γα ποτέ μου μόνος ἀπ' τὴν ἡμέρα πού παντρεύτηκα·
γέλασε· νὰ μὲ συγχωρῆς· ἔ; ἂν ἔχω σκουριασμένες
ιδέες γιὰ τὴν οἰκογενειακὴ ζωὴ!

—Μά..... τότε νὰ πάρετε καὶ τὴν κ. Λαριώτη·
ἦμουν ἀναγκασμένος νὰ πῶ αὐτό, ἂν καὶ καταλά-
βαινα πὼς ἦταν ἐπικίνδυνο καὶ πὼς θὰ μ' ἔδειχνε
σὰν ἀσυνεπῆ στὰ μάτια τῆς Καλλιόπης.

—Αὐτὸ θὰ ἐξαρτηθῆ, ἀγαπητέ μου, ἀπὸ τὴν κ.
Λαριώτη· θὰ τῆς διαβιβάσω τὴν εὐγενικὴ σας πρό-
κληση.

—Πολὺ καλὰ! Σὰς εὐχαριστῶ.

Αὐτὸ πού μοῦπε μὲ καθούχασε· ἦμουν βέβαιος
πὼς δὲ θὰ δεχότανε ἡ Καλλιόπη τὴν πρόσκληση κ'
ἔτσι θ' ἄβγαινα ἀπ' τὴ δύσκολη θέση μου· κι' ὅμως μὲς
στὴ στενοχώρια μου ἔνοιωθα μιὰ δυνατὴ χαρὰ· θὰ
δινότανε εὐκαιρία στὸν κ. Λαριώτη νὰ μιλήσῃ στὴν
Καλλιόπη γιὰ τὴν κληρονομιά μου, ἂν ὡς τώρα δὲν
θὰ τῆς εἶχε πεῖ τίποτε, ἀφ' οὗ τοῦ τῶχα πεῖ ἀπὸ
χθὲς βράδυ.

Ῥίχτηκα στὴ δουλειά μου μὲ περισσότερὴ ὄρεξη
κι' ἄνοιγα καὶ τιμολογοῦσα τὴ μεγάλη παραγγελία
ποῦχα πάρει τὴν προηγούμενη ἡμέρα. Τὸ μαγαζί μου
εἶχε γεμίσει καὶ ὁ γέρο Μανώλης ἦταν κατάπληχτος.
Τὴν ἴδια μέρα εἶχα πάρει ἓνα βοηθό του γιὰ ν' ἀλα-
φρώσω τὸν κόπο τοῦ συμπαθητικοῦ αὐτοῦ γεροντάκου.

Κατὰ τὸ ἀπομεσήμερο ὁ κ. Λαριώτης πέρασε
καὶ μοῦπε πὼς θὰ ῥχότανε κ' ἡ κυρία «πού χάρηκε
ἐξαιρετικὰ ἀπ' τὴν ἀναγγελία τῆς κληρονομίας πού
πῆρες». Ἡ πληροφορία αὐτὴ μοῦφερε τόση ταραχή!

Παράτησα τὴ δουλειά μου μόλις ἔφυγε ὁ κ. Λαριώτης· «Καὶ τώρα;» σκέφτηκα· ποτέ μου δὲν εἶχα βρεθῆ σὲ τόσο δύσκολη θέση· θᾶπρεπε νὰ προμελετήσω ὄχι μόνο τὰ λόγια μου, μὰ καὶ τὸ ὕφος μου· δὲ θᾶπρεπε μὲ μιὰ ἄστοχη ἔκφρασή μου ἢ μὲ μιὰ ἀμελέτητη ματιά μου νὰ δώσω καὶ τὴν ἐλάχιστη ὑπόνοια στὸν ἐξαιρετικὸ αὐτὸ ἄνθρωπο· Τὰ λόγια ποῦχε πεῖ στὴν Καλλιόπη σᾶν ἐδέχτηκε νὰ καλύψῃ μὲ τὴν τιμὴ του τὸ σφάλμα της, ἦσαν ἀκόμα ζωηρὰ κι' ἔντονα στ' αὐτιά μου, ἄν κ' εἶχαν περάσει ἀπὸ τότε πού τᾶμαθα δέκα μῆνες.

Ἔπρεπε νὰ προσέξω καὶ τὸ κατῶρθωσα.

Ἔτσι τὸ βράδυ πού μοῦ παρουσίασε τὴν Καλλιόπη μὲ ρώτησε.

—Γνωρίζετε;

—Ποῦ νᾶχω τέτοια εὐχάριστη εὐκαιρία; εἶπα μὲ σιγὴ φωνή!

—Νόμιζα. Εἶμαστε γειτόνοι· ἔ;

—Βέβαια.

Φαίνεται πὼς κ' ἡ Καλλιόπη εἶχε κάμει τὴν ἴδια προμελέτη μὲ μένα, γι' αὐτὸ στὴ συμπεριφορά της καὶ στὰ λόγια της κρατήθηκε σὲ μιὰ ἀξιόπρεπη ψυχραιμία, πού μοῦκαμε ἐξαιρετικὴ ἐντύπωση. Μὰ φαίνεται πὼς κ' ἐγὼ πέτυχα στὴν προσπάθειά μου, γιατί διὰ κρινὰ στὰ μάτια τῆς Καλλιόπης μιὰ εὐχάριστη ἱκανοποίηση.

Μόνο σᾶν πήγαμε στὸν κινηματογράφο καὶ κάθησα δίπλα της στὸ θεωρεῖο πού πήραμε, αἰσθάνθηκα κάποια ταραχή, γιατί μὲς στὸ σκοτάδι, ἀπὸ μιὰ ἀπρόβλεπτη κίνηση της ἄγγιξε τὸ χέρι μου· τὴν εἶδα πού μὲ τρόπο τραβήχτηκε σιγά-σιγά πιὸ πέρα, γιὰ νὰ μὴν μὲ ξαναγγίξῃ, κι' αὐτὸ μεγάλωσε τὴν ταραχή μου, γιατί μοῦ θύμησε τὸ τρελλὸ μεθύσι τῶν αἰσθήσεών μας μέσα στὸν ἀχυρῶνα.

Μιὰ στιγμή στὸ διάλειμμα πού ὁ κ. Λαριώτης

κατέβηκε κάτω, ή Καλλιόπη μου λέει.

—Γιατί παράβηκες τήν υπόσχεση πού μοῦδωκες; δέν σε παρακάλεσα νά κρατηθῆς μακριά ἀπ' τή ζωή μου;

—Μά δέ σοῦ εἶπε ὁ κ. Λαριώτης, γιατί ἀναγκάστηκα νά προσκαλέσω καί σένα;

—Ναί! μά ἔπρεπε νά τὸ προβλέψης πὼς ἕνας καλὸς οἰκογενειάρχης δέν μπορεῖ νά νυχτογουρίζη χωρὶς τὴ γυναῖκά του.

—Αὐτὸ δέν τὸ φαντάστηκα' στοὺς ὁμολογῶ' σοῦ ζητῶ συγνώμην.

—Ἔτσι ποῦγινε ἡ πρόσκληση ἡμουν ὑποχρεωμένη νά δεχτῶ, γιατί μιὰ ἀντίρρησή μου δέν ἦταν καθόλου ἀπίθανο νά γεννήσῃ στὸν ἄντρα μου, κάποια ὑποψία' πὼς μποροῦσα ν' ἀρνηθῶ, ἀφ' οὗ ἀγνοώντας τὴν πρόσκλησή σου, λίγο πρωτύτερα, τοῦχα πεῖ πὼς εἶχα μεγάλη ἐπιθυμία ἀπόψε νά φᾶμε ἔξω καί νά πᾶμε καί στὸν κινηματογράφο;

Ἐρχομὸς τοῦ κ. Λαριώτη σταμάτησε τὴ συνέχεια τῆς ὁμιλίας πού τόσο μὲ τάραξε.

Σὰν ἐχωρίσαμε μ' εὐχαρίστησαν μὲ θερμὰ λόγια καί μὲ παρακάλεσαν μιὰ μέρα νά περάσω ἀπ' τὸ σπῆτι τῶν «γιὰ νά γνωριστοῦμε καλύτερα»· αὐτὰ τὰ λόγια τὰ πρόφερε ὁ κ. Λαριώτης· ἡ Καλλιόπη δέν πρόστεσε τίποτε ἄλλο· μὰ εἶδα μέσ' τὰ μάτια τῆς τὴν ταραχή τῆς.

Σὰν πῆγα στοὺς σπῆτι μου καί κλείστηκα στοὺς δωμάτιό μου ἀνακεφαλαίωσα ὅλη τὴν ἱστορία τῆς βραδυᾶς αὐτῆς· ξαναθυμῆθηκα κάθε φράση ποῦχαμε ἀνταλλάξει καί κατέληξα στοὺς συμπεράσματα, πὼς ἂν εἶχα κόκκο τιμῆς μέσα μου, θ' ἔπρεπε νά κρατηθῶ σὲ μιὰ ἀπόλυτη ἀδιαφορία γιὰ τὴ γυναῖκα πού ἄνανδρα ἐγκατέλειψα καί βρέθηκε ἕνας ἀνώτερος ἄνθρωπος νά σώσῃ. Ἐνα ἀπ' τὰ μέσα πού θ' ἔπρεπε νά μεταχειριστῶ γρήγορα ἦταν νά ἀτονίσω τίς αἰσθησιατικὲς

μου ὀρμές, πού ὁ αὐστηρὸς ἀσκητισμὸς μου ὄλο καὶ μοῦ ἀγρίευε. Θᾶπρεπε νὰ ἱκανοποιήσω μὲ κάθε τρόπο τὸ ἀτίθασσο, δυσιατὸ καὶ νεανικὸ κορμί μου, μὰ συχαινόμουν πάντα κι' ἀηδίαζα τὸν πληρωμένο ἔρωτα κι' ὅμως κάτι θᾶπρεπε νὰ γίνῃ, ἄφ' οὔ ὁ γάμος μοῦ ἀποκλειότανε ἀπὸ τὸ μεγάλο σκοπὸ μου. Τοῦ παιδιοῦ μου τὰ γλυκὰ μάτια, σὰν νὰ παρακολουθοῦσαν κάθε μου πράξη καὶ κάθε μου ἐνέργεια— αὐτό, καὶ μόνο αὐτό, ἐνδιέφερε.

Στὸ σκοπὸ μου αὐτὸ μὲ βοήθησε ἡ μοῖρα.

Εἶχα στείλει στὴν Εἰρήνη τὶς δέκα χιλιάδες δραχμὲς μὲ τὸν τόκο τους καὶ τὶς συνόδεισα μὲ θερμὰ εὐχαριστήρια λόγια κι' ἀρκετὰ δῶρα. Ἄλλ' αὐτὴ μόλις ἔλαβε τὸ γράμμα μου καὶ τὰ δῶρά μου ἦρθε στὴν πόλη.

Ξαφνιάστηκα σὰν τὴν εἶδα μπρὸς μου νὰ μὲ χαίρετᾶ χαρούμενη καὶ γελαστή! Πόσο ἀλλοιώτικη μοῦ φάνηκε ντυμένη σύμφωνα μὲ τὴν τελευταία μόδα! Ἦταν πραγματικὰ ὡμορφη καὶ ἡ φρεσκάδα τῆς ἔκρυβε τέλεια τὴν ἡλικία τῆς.

—Τὸ μόνο πού δὲν περίμενα, Εἰρήνη, ἦταν νὰ σὲ δῶ στὴν πόλη.

—Ἦρθα νὰ σὲ μαλώσω καὶ νὰ φύγω, μοῦ λέει.

—Νὰ μὲ μαλώσης; γιατί; ἔκανα τίποτε κακό;

—Μὲ πίκρανες.

—Μὰ γιατί; τὴν ρωτῶ ξαφνιασμένος.

—Μὲ τὰ χρήματα πού μοῦστείλες πίσω καὶ μὲ προσθήκη τοῦ τόκου, ζήτησες νὰ μακρυνθῆς ἀπὸ μένα.

Μ' ἐρώτησε γιὰ τὶς δουλειές μου κι' ἄκουσε ὅλη τὴν ἱστορία τῆς ζωῆς μου, ἐκτὸς βέβαια ἀπὸ τὴν ὑπαρξη τοῦ παιδιοῦ καὶ τῆς παλιᾶς μου ἀγάπης.

—Τὰ χρήματα πού μοῦστείλες μοῦφεραν εὐτυχία· χωρὶς αὐτὰ δὲν ξέρω ἂν θὰ κατῶρθωνα τ, ὅτι κατῶρθωσα,

—Γι' αὐτὸ σὲ παρακαλῶ θερμὰ νὰ τὰ κρατήσης

για πάντα. Δεν ἔχεις ἀνάγκη ἀπὸ ἄλλα ὅπως κατά-
λαβα, γι' αὐτὸ δὲ θὰ ἐπιμείνω σὲ κείνο πῶμα σκο-
πὸ σὰν ἐρχόμουνά δω· μὰ τὰ χρήματα ποῦ μοῦ γύ-
ρισες πρέπει νὰ τὰ πάρῃς πίσω.

Ἀναγκάστηκα τὰ τὰ δεχτῶ, γιατί ἔβλεπα πὼς ἡ
ἄρνηση μου θὰ τὴ σὺντριβε· μὲ τὸ νὰ τὰ δεχτῶ σὰν
νὰ τὴν ὑποχρέωνα ἀνυπολόγιστα κι' ἄρχισε νὰ μ' εὐ-
χαριστῇ θερμὰ καὶ νὰ μὲ φιλῇ παράφορα.

Ἔμεινε μαζί μου εἴκοσι μέρες· φεύγοντας μὲ ρώ-
τησε.

—Θέλεις νὰ ξανάρθω ὕστερα ἀπὸ κάμπουο
καιρὸ;

—Ναί! ἔλα· ἐγὼ θὰ σοῦ γράψω πότε· θέλεις;

—Σύμφωνοι;

Ἔφυγε εὐτυχισμένη, ἡ καημενούλα! πόσο λεπτή
ἦταν σὲ κάθε τῆς ἐκδήλωσῃ! καὶ μὲ πόση εὐγενικὴ προ-
σοχὴ προσπαθοῦσε νὰ μὴ μ' ἀφήσῃ νὰ σχηματίσω
καμμιά ὑπόνοια, πὼς θὰ ἐπεδίωκε γάμο μαζί μου!

Τώρα πιά ἡρεμισμένο τὸ κορμί μου ἀφῆκε λεύ-
τερο τὸ πνευμά μου νὰ δουλεύῃ· ἡ δουλειά μου προ-
χωροῦσε ἀλματικά! ὁ πλοῦτος τοῦ μαγαζιοῦ μου μὲ
ἐκλεχτὰ εὐρωπαϊκὰ εἶδη ἀπ' τὴ μιὰ καὶ ἡ εἶδηση τῆς
κληρονομιάς ποῦ πῆρα ἀπ' τὴν ἄλλη, δημιούργησε
στὴ δουλειά μου τόση κίνηση, ποῦ ὁ πλοῦτός μου με-
γάλωνε ἀπὸ μῆνα σὲ μῆνα. Ὅλοι κείνοι ποῦ μ' εἴ-
χαν ξεχάσει παρουσιαζόντανε ἕνας-ἕνας γιὰ νὰ μοῦ
πῆ κι' ἀπὸ ἕνα ψεύτικο κομπλιμέντο καὶ νὰ μὲ διαβε-
βαιώσῃ πὼς κι' αὐτός, ἅμα δημοσιεύτηκε ἡ εἶδοποίη-
ση γιὰ τὴν κληρονομιά ποῦ μ' ἀφῆκε ὁ Πέρ Φρεντερικ,
ζήτησε παντοῦ νὰ μ' ἀνακαλύψῃ. Ἦξερα πὼς ὄλοι
μοῦλεγαν ψέμματα, μὰ ἔκανα πὼς τοὺς πιστευα, για-
τί δὲν εἶχα ὄρεξη γιὰ πολλές κουβέντες. Τοὺς ἀνε-
χόμουνά γιατί ἡ δουλειά μου μοῦ τὸ ἐπέβαλε· μὰ τί-
ποτα παραπάνω. Ζοῦσα ἄλλως τε σ' ἕνα κόσμο ποῦ
μ' ἄρесе νὰ τὸν ἔχω κλεισμένο γιὰ ὄλους τοὺς ἄλ-

λους.

Εἶχα πάει ἓνα Κυριακάτικο ἀπόγεμα στοὶ σπῖτι τῆς Καλλιόπης, γιατί ὁ κ. Λαριώτης ἐπέμενε. Αἰσθανόμουνα μιὰ ἐλαφρὴ τρομάρα σὰν ὅταν ἦμουν μαθητῆς κ' ἔδινα ἐξετάσεις· μὲ περίμεναν στοὶ κεφαλόσκαλο κι' ὁ Λαριώτης μοῦπιασε τὸ χέρι μου μὲ τὰ δύο του χέρια· ἡ Καλλιόπη χλωμὴ εἶδε τὴν καλόκαρδη κίνησή του καὶ συγκινήθηκε· τὸ κάτω χεῖλη τῆς διάκρινα πὼς ἔτρεμε καὶ δίνοντάς μου τὸ χέρι τῆς κατέβασε τὰ μάτια τῆς.

Μὲ πήγαν στὴ σάλα. Ἡ Καλλιόπη κάθησε ἀντίκρου μου καὶ ὁ κ. Λαριώτης δίπλα μου. Αἰσθανόμουνα τὴν καρδιά μου νὰ τρέμῃ· ἄχ πὼς θᾶθελα νᾶφευγα μακρυὰ, πολὺ μακρυὰ; μιὰ ματιά τῆς Καλλιόπης μοῦδειξε τὸ συγκρατημὸ τῆς καὶ μοῦ μετάγγισε καὶ μένα λίγη ἀπ' τὴν ψυχραιμία τῆς.

Μιλῆσαμε κάμποση ὥρα, σὰν μιὰ στιγμὴ ἡ πόρτα χτύπησε.

—Θᾶναι ὁ Μάρκος, λέει στὴν Καλλιόπη ὁ κ. Λαριώτης· αὐτὴ σηκώθηκε κ' ἔτρεξε στὴν πόρτα. Τὸν εἶχαμε στείλει περίπατο· μὲ τὴν ὥρα του τὸν γύρισε· κάνει ὑγρασία τις βραδυὲς αὐτές· ἔ;

—Μὰ βέβαια· πολὺ ὑγρασία· καλὰ κάμετε καὶ τὸ παραγγείλατε.

—Μὰ φέρτε μας αὐτὸν τὸν κ. Μάρκο, Καλλιόπη! τί τὸν κρατᾶς;

Τὸ παιδί μπῆκε τρέχοντας κι' ἔτρεξε στὸν κ. Λαριώτη. Τὸν φίλησε ἀγκαλιάζοντάς τον. Πὼς πόνεσε ἡ καρδιά μου!

—Χαιρέτησε τὸν κύριο! γιὰ νὰ δῶ ἂν εἶσαι πιὰ καὶ σὺ Κύριος καθὼς πρέπει!

Ὁ μικρὸς μοῦ ξάπλωσε τὸ χέρι του σοβαρὰ καὶ παίρνοντας τὸ χέρι μου εἶπε σταθερά!

—Καλησπέρα κύριε!

«Κύριε!» πὺ νᾶξερε! Ἔνοιωσα νέο πόνου, Αἰ-

σθάνθηκα τὰ μάτια τῆς Καλλιόπης ποῦχε μπεῖ ὡς τόσο μέσα στοῦ σαλόνι, νὰ μὲ κοιτάζουν ἐρευνητικά! Τὴν κοίταξα. Τρόμαξε. Χαμήλωσε τὰ μάτια τῆς· φοβότανε· κάτι μOURMOYΡΙσε στοῦ παιδί, μὸ δὲν ἄκουσα. Μοῦ σερβίρησαν τσάϊ καὶ λικέρ! κράτησαν καὶ τὸ μικρὸ μαζί μας, γιὰτὶ ὁ κ. Λαριώτης δὲν ἐδέχτηκε σὰν ἡ Καλλιόπη πρότεινε νὰ πάη νὰ παίξῃ τὰ παιχνίδια του. "Εἴσι τὴ μιάμιση ὥρα ποῦμεινα μαζί τους βάσταξε ἡ δοκιμασία καὶ γιὰ μένα καὶ γιὰ τὴ φτωχὴ Καλλιόπη.

— Πρέπει νὰ φροντίσωμε, ἀγαπητὲ κ. Μανουσοῦ, μὸπε μιὰ στιγμή ὁ κ. Λαριώτης, νὰ σοῦ βροῦμε μιὰ καλὴ κοπέλλα. Πρέπει νὰ παντρευτῆς· μὴν πάθῃς τί ὅτι ἔπαθα ἐγώ! κοίταξε. Εἶμαι πενήντα τεσσάρων χρόνων καὶ τὸ παιδί μου εἶναι πέντε· δὲ θὰ προφτάξω νὰ τὸ δῶ νὰ μεγαλώνη καὶ ν' ἀντρώνηται.

— Γιὰτὶ τὸ λέτε αὐτό, κ. Λαριώτη; κανένας δὲν μπορεῖ νὰ ξέρη πότε θὰ φτάσῃ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του. Ἀποκλείεται νὰ δῆτε τὰ παιδιά τοῦ παιδιοῦ σας; κανένας δὲν μπορεῖ νὰ ξέρη..... καὶ ἡμουν ἀποφασισμένος νὰ συνεχίσω γιὰ νὰ ἀποφύγω ἀπάντησιν στὴν πρότασή του.

— Καλά! καλά! βέβαια δὲν ἀποκλείεται· μὰ τώρα στοῦ ἄλλο· σὲ κεῖνο ποῦ σοῦ εἶπα, κ. Μανουσοῦ· πρέπει νὰ παντρευτῆς.

Κατάλαβα πὼς ὀλόκληρη ἡ ψυχὴ τῆς Καλλιόπης εἶχε συγκεντρωθεῖ στὰ μάτια τῆς, ποῦ μὲ κοιτάζαν λαχταρώντας ν' ἀκούσῃ τὰ λόγια μου.

— Δὲν θὰ παντρευτῶ ποτέ, κ. Λαριώτη.

— Γιὰτὶ; μὲ ρωτᾷ ξαφνιασμένος.

— Τ' ὠρκίστηκα σὲ κάποια γυναῖκα. ποῦ ἀγάπησα κάποτε.

— Καὶ γιὰτὶ δὲν τὴν πῆρες;

— Τότε δὲν μποροῦσα.

— Μὰ τώρα μπορεῖς. Παρ' τὴν τώρα.

—Μά τώρα δὲν μπορεῖ αὐτὴ νὰ μὲ πάρη.

—Μυστήρια! εἶπε γελώντας ὁ κ. Λαριώτης.

Εὐτυχῶς κάποια ἀταξία τοῦ Μάρκου ἔδωκε εὐκαιρία στὴν Καλλιόπη νὰ ζητήσῃ ἄθην τὴν ἐπέμβαση τοῦ καὶ ἡ κουβέντα κόπηκε.

"Ἡμουν κάθιδρος. Εἶχα περάσει μὴ ἀγωνιώδικη στιγμή· ἡ Καλλιόπη μὲ τὴν ἀπασχόλησή της στὸ μικρὸ ξαναβρῆκε τὴν ψυχραιμία της.

Σὰν ἔφυγα αἰσθάνθηκα κάποια ἀνακούφιση. Εἶχα περάσει δύσκολες ὥρες. Θᾶταν τρομερὸ ἂν ὁ καλύτερος ἄνθρωπος ὑποψιαζότανε κάτι. Ὁλόκληρη ἡ εὐτυχία του θὰ γκρεμιζότανε σὰν χάρτινος πύργος· τὸ μυστικὸ του δὲν τῷ ξερε κανένας· ἀλοίμονο ἂν μιὰ στιγμή μάθαινε πὼς κι' ἄλλος τῷ ξερε, καὶ πὼς ὁ ἄλλος αὐτὸς ἦταν ὁ πατέρας τοῦ παιδιοῦ ποῦ παρουσίαζε σὲ ὄλο τὸν κόσμο δικό του!

* *

Μετὰ κάμποσες μέρες ἔγραψα στὴν Εἰρήνη νᾶρθῇ Τρελλὴ ἀπὸ χαρὰ ἔτρεξε κοντὰ μου.

Εἶχε ξανανοιώσει. Κατάντησε ἀγνώριστη. Μοῦδινε τὴ χαρὰ ἀτόφια καὶ πρωτόγονη σὰν νᾶταν κόρη, ποῦ μόλις ἄρχισε νὰ αἰσθάνεται τὰ μυστικά της ζωῆς! "Ἡμουν κατάπληχτος! πὼς τὸ κατάφερνε αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς ἀνανέωσης. Τῇ ρώτησα, ἔτσι γιὰ νὰ τῆς δυνατέψω τὴ χαρὰ της κι' αὐτὴ μοῦδωκε τὴν ἐξήγηση.

Προτοῦ μὲ συναντήσῃ δὲν εἶχε γνωρίσει ἄλλον ἄντρα· μὲ τὸν ἄνδρα της εἶχαν ζήσει πραγματικὴ συζυγικὴ ζωὴ μόλις λίγους μῆνες. Ἦταν πλούσιος πολὺ καὶ αὐτὴ ποῦ ἦταν δασκάλα στὸ κοντινὸ χωριὸ δέχτηκε τὴν πρότασή του, γιατί ἦταν κι' αὐτὸς μορφωμένος κι' ὠραῖος ἄντρας ἂν καὶ ἦταν ἡλικιωμένος. Κι' ὅμως ἡ μοίρα φάνηκε σκληρὴ καὶ στοὺς δύο· μιὰ σοβαρὰ ἀρρώστεια τὸν ἔκαμε παράλυτο. Ἐζῆσε πέντε χρόνια πλάϊ του λαχταρώντας τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς· ἀγόγγιστα ἦταν καθηλωμένη στὴ σιορ-

γή της για τὸ δυστυχησμένο αὐτὸ ἄνθρωπο. Πρῶτοῦ πεθάνη μὲ διαθήκη τὴν εἶχε κάμει γενικὸ κληρονόμο του κ' ἔτσι βρέθηκε πλούσια, μὰ δυστυχησμένη· ἅμα χήρεψε τὴ ζήτησαν πολλοί, μὰ σ' ὅλους ἀρνήθηκε, γιατί καταλάβαινε πῶς ὅλοι ἤθελαν νὰ καταχτήσουν τὰ πλούτη της κι' ὄχι τὴν ἴδια· κανένας ἄντρας ἀπὸ ὄσους τὴ σίμωσαν δὲν ἀφήκε κρυφὸ τὸν πόθο του κι' ὅλοι προδινόντανε· μόνο ἐγὼ τῆς φάνηκα τέλεια ἀδιάφορος καὶ γιὰ τὴν ὡμορφιά της καὶ γιὰ τὰ πλούτη της· νὰ γιατί καταχτήθηκε· μὰ καταχτήθηκε ἀπόλυτα σὰν τῆς ἀρνήθηκα νὰ τὴν πάρω γυναῖκά μου· ἡ περιφρόνησή μου στὰ πλούτη της τῆς ἔφερε τόση κατάπληξη, ποὺ ἀφανίστηκε ὁλόκληρος ὁ ἑαυτός της μπρὸς στὴ δική μου ὑπαρξη.

Σὰν ἔφυγα ἀπὸ κοντὰ της ἔκλαψε πολὺ· ἦταν πολὺ δυστυχησμένη· ἔκλαιγε κρυφὰ ἀπὸ τῆς ὑπηρετρί-
ές της ὡς τὴν ἡμέρα ποὺ τῆς ἔγραψα νὰ μοῦ στείλῃ μερικὰ χρήματα· ἦταν ἡ πρώτη μέρα ποὺ γέλασε μετὰ τὸ χωρισμὸ μας· θάθελε τότε νὰ μοῦστελλε ἕκατὸ χιλιάδες, μὰ φοβήθηκε πῶς αὐτὸ θὰ τὴν ἔδειχνε στὰ μάτια μου σὰν ἀγοραστὴ πρόστυχο· ἅ, ὄχι! αὐτὸ θὰ τὴν πίκραινε πολὺ! σὰν τῆς ξαναζήτησα χρήματα, ξσναισθάνθηκε καινούργια χαρά! μὰ καὶ τότε συγκράτησε τὸν ἑαυτὸ της νὰ μὴ στείλῃ παραπάνω χρήματα· ἤθελε νὰ φανῆ πῶς τὸτιᾶστελλε τὸστειλε ἀπ' τὸ ὑστέρημά της.

—Δὲν ἤθελα ποτε νὰ σοῦ ἀφήσω τὴν ἰδέα πῶς ἤθελα νὰ σ' ἀγοράσω. Ὅχι, ἀγαπημένε μου· ἄλλως τε τώρα πιά καὶ νάθελες νὰ μὲ πάρης γυναῖκά σου, δὲ θὰ δεχόμουν· σοῦ πρότεινα νὰ μὲ πάρης σὲ μιὰ στιγμὴ ἀπερίσκεπτη. Μᾶς χωρίζουν στὴν ἡλικία ὀχτὼ χρόνια· ἡ διαφορὰ αὐτὴ θὰ ἦταν τρομερὴ γιὰ μιὰ γυναῖκα· μὰ δὲ γίνεται ἀντιληπτὴ σὲ μιὰ ἐρωμένη. Ἡ ἀγάπη ἅμα τῆς δώσης ἄλλη ἔννοια ἀπὸ κείνην ποὺ ἔχει, χάνει τὴν ὡμορφιά της· γιὰ μένα ὁ ἔρωτας δὲν εἶ-

ναι ἀρρώστεια· εἶναι χαρὰ πού πρέπει νά ξέρης νά τή δοκιμάζης καί νά τή αἰσθάνεσαι, ὅπως εἶναι πραγματικά, κι' ὄχι νά τήν ἀνακατεύης μέ περίσσια αἰσθήματα. Γι' αὐτό τ' ἀποφάσισα. Θά σοῦ εἶμαι ἐρωμένη ὥσπου νά μοῦ πῆς πῶς πρέπει νά χωρίσωμε πιά, χωρίς νά ξανασυναντηθοῦμε· σοῦ μιῶ τίμια καί ἔχω τήν ἀξίωση νά μ' ἀπαντήσης καί σὺ τίμια.

—Σοῦ ὀρκίζομαι Εἰρήνη, πῶς σ' ἀγαπῶ πολὺ ἔτσι πού εἶσαι καί ἔτσι πού μοῦ δίνεσαι· ἂν μοῦ λεγες πῶς ἔχεις τὰ πλούτη τοῦ Κροίσου καί πῶς μοῦ τὰ χαρίζεις ἂν σέ πάρω γυναῖκά μου, δέν θά σ' ἐπαιρνα. Δέν εἶμαι ζωέμπορος. Τῇ γυναῖκα τῇ θέλω γυναῖκα, τῇ θέλω ψυχή! γιὰ τὸ κρεβάτι μου βρίσκω ἀγοραστὲς γυναῖκες ὅσες θέλω! μὰ σοῦ δίνω τὸ λόγο τῆς τιμῆς μου, πῶς στὸ σπίτι μου, ἀπ' τὴν ἡμέρα πού τὸ νοίκιασα, δέν ἐμπῆκε ἄλλη γυναῖκα ἀπὸ σένα καί πῶς μετὰ τὸν σύνδεσμό μας δέν ἐδέχτηκα ἄλλα φιλιὰ. Μ' ἄρπαξε τρελλά καί παράφορα καί τὴν ἡμέρα ἐκείνη περάσαμε στιγμὲς ἀξέχαστες.

Τὸ βράδυ ἐκεῖνο αἰσθάνθηκα διπλᾶ τὸν ἔρωτα τῆς Εἰρήνης, γιὰ τὰ λόγια τῆς μοῦδωκαν νά καταλάβω πῶς ἀντίκρυζε τὸν ἔρωτα μέ ἀνδρική σκέψη κι' ὄχι ὑστερικά καί ρωμαντικά, ὅπως τὸν παίρνουν οἱ περισσότερες γυναῖκες. "Ἐμεινε πάλι μαζί μου κάμποσες μέρες· προτοῦ φύγῃ μ' ἐρώτησε.

—Πρέπει νά περιμένω πάλι πότε θά μοῦ γράψῃς νᾶρθω;

—"Ὁχι, Εἰρήνη· νᾶρχεσαι καί νά φεύγῃς σᾶν θέλῃς. Τώρα πιά ἄλλως τε ταχτοποιήσαμε τὸ νυκοκυριό μας καί μποροῦμε νά περνοῦμε πῶς ἄνετα. Τὸ μόνο πού προσέχαμε κι' οἱ δύο μας ἦταν νά μὴ φανερωθοῦμε στὸν κόσμῳ· δέν θᾶταν μήτε γι' αὐτήν, μήτε γιὰ μένα καλὸ! Ποιὸς ξέρει; Ἴσως κάποιος νά τὴν γνώριζε καί νά τὸ μάθαιναν οἱ δικοί τῆς· δέν τοὺς εἶχε ἀνάγκη· ὅμως ἤθελε νά κρατήσῃ τὸ σεβασμὸ καί τῶν

κῶν της καὶ τῶν συγγενῶν τοῦ ἀντρός της· κι' ἐγὼ δὲν εἶχα κανένα νὰ λογαριάσω· μὰ δὲν ἤθελα νὰ τὸ μάθῃ ὁ κ. Λαριώτης· ἴσως γιὰ νὰ μὲ πειράξῃ ἢ γιὰ νὰ μ' ἀστερευτῇ νᾶλεγε κάτι ποὺ θὰ γινότανε αἰτία νὰ πληροφορηθῇ ἡ Καλλιόπη τίς σχέσεις μου μὲ τὴν Εἰρήνη· αὐτὸ θὰ μοῦ κόστιζε πολὺ, γιατί τίς σχέσεις μου αὐτές τίς θεωροῦσα ἀπιστία στὸν ἔρωτά μου γι' αὐτήν. "Ὅχι. Δὲν ἤθελα νὰ μάθῃ ἡ φτωχὴ μου ἡ ἀγάπη πὼς εἶχα ἄλλη γυναῖκα. "Ἄς εἶχε αὐτὴ ἄλλον ἄνδρα. Τὸν δεχόμουνα σὰν τιμωρία στὴν ἀπιστία μου· μὰ ἐγὼ ἔπρεπε νὰ κρύψω ἀπ' τὰ μάτια της κάθε μου πράξη, ποὺ θὰ τῆς θύμιζε τὴν παλιά μας σχέση. Γι' αὐτὸ μοῦ δημιουργήθηκε αὐτὸ τὸ περίεργο αἶσθημα, νὰ θεωρῶ τὸν ἑαυτὸ μου ὑπόλογο γιὰ κάτι κακὸ ποῦκανα καὶ πρὸς τοὺς τρεῖς· καὶ ἀπόφευγα ὄσες μέρες ἦταν μαζί μου ἡ Εἰρήνη νὰ δῶ ὄχι μόνο τὴν Καλλιόπη, μὰ καὶ τὸ μικρὸ. Μοῦ φαινότανε πὼς τοὺς ἔκανα ἀπιστία· μὰ τὸ πιὸ περίεργο ἦταν ποὺ ἀπόφευγα νὰ δῶ καὶ τὸν κ. Λαριώτη καὶ τίς ταχτικές ὥρες ποὺ πηγαινοερχότανε στὸ σπίτι του, ἐγὼ κρυβόμουνα μέσα στὸ χῶρισμα τοῦ γραφείου μου ἢ τραβιόμουνα μὲ κάποια πρόφαση στὴν πίσω ἀποθήκη ποῦχα τώρα νοικιάσει, γιατί συνεχότανε μὲ τὴ μικρὴ ἀποθηκούλα ποὺ βρισκότανε στὴν αὐλή. Σ' αὐτὸ τὸ κρύψιμο μὲ βοηθοῦσε μιὰ ἔμπειρη μεσόκοπη δεσποινίδα ποὺ τὴν πῆρα γιὰ τὸ Ταμεῖο καὶ γιὰ τὰ βιβλία ποὺ ἄρχισα νὰ κρατῶ. Τὴν ἔλεγαν Σοφία· δὲν τὴν βοήθησε ἡ ἀδικημένη μορφή της ν' ἀποκατασταθῇ, μὰ γιὰ νὰ ἰσοφαρίσῃ φαίνεται τὴν ἀδικία αὐτὴ ἡ μοῖρα της, τῆς ἔδωκε ἀρκετὰ χαρίσματα. Ἦταν ἐργατικὴ, εὐσυνείδητη, ἀκούραστη, πρόθυμη καὶ ταχτικὴ! Τώρα καὶ δυὸ μῆνες ἦταν ὁ στυλὸς τῆς δουλειᾶς μου...

Ὁ καιρὸς περνοῦσε· ἡ δουλειὰ μου προόδευε. Τὰ κέρδη μου μεγάλωναν, οἱ καταθέσεις μου στὴν

Τράπεζα πλήθαιναν· οί σχέσεις μου με τόν κ. Λαριώτη κάθε μέρα γινόντανε καί πιό θερμές καί τὸ παιδί μου κάθε φορὰ μοῦ φαινότανε πῶς μ' ἀγαποῦσε πιότερο. Τώρα πήγαινα συχνότερα στὸ σπίτι των καί δὲν ἀρνιόταν μήτε ἡ Καλλιόπη μήτε ὁ κ. Λαριώτης τὰ δῶρά μου, ποῦ τᾶστελνα γιὰ νὰ καλύπτω τὴν ὑποχρέωσή μου ἀπὸ τὰ συχνὰ τους γεύματα.

Ἡ Καλλιόπη δὲν ταραζότανε πιά σὰν μ' ἐβλέπε νὰ παίζω μετὰ τὸ Μαρκάκι καί πολλές φορές μᾶς παρακολουθοῦσε μ' ἓνα χαρούμενο γέλιο, ποῦδειχνε μιὰ κρυφὴ τῆς εὐτυχία. Μιὰ μέρα με πρόφταξε ποῦ εἶχα ἀγκαλιάσει θερμὰ τὸ Μάρκο καί τὸν φιλοῦσα με λαχτάρα· δὲν εἶχε ἔλθει ἀκόμα ὁ κ. Λαριώτης κι' ἔτσι, ὥσπου νὰ ἐτοιμοσπῆ καί νᾶρθῆ ἡ Καλλιόπη στὸ σαλόνι, μπόρεσα καί τὸ φίλησα πολλές φορές. Σὰν με πρόφταξε νὰ τὸ κρατῶ ἀγκαλιασμένον σιμώνοντάς με μοῦ μουρμούρισε :

—Πόσο τ' ἀγαπᾶς!

—“Ὅσο δὲν ἀγαπῶ σὰν αὐτό, τῆς μουρμούρισα κ' ἐγώ·

Αὐτὴ κοκκίνησε, ταραχτήκε καί δὲν εἶπε λέξη· κατέβασε τὸ κεφάλι τῆς κ' ἔμεινε συλλογισμένη πολλὴ ὥρα. Ὡς τόσο ἐγὼ παρασερμένος ἀπὸ τὸ Μαρκάκι ἀναγκαζόμουνα νὰ τρέχω καί νὰ τὸ κυνηγῶ κάνοντας πῶς δὲν τὸ πρόφταινα· ἄλλοτε πάλι με πρόφταξε ὁ κ. Λαριώτης κι' ἔκανα τ' ἄλογο μετὰ τέσσερα, ἔχοντας πάνω στὴ ράχη μου τὸ Μαρκάκι, ποῦ κουνούσε τὰ ποδάρια του φωνάζοντάς μου με ξεκαρδιστὰ γέλια «Ντέεε! ντέεεε!» ὁ κ. Λαριώτης τὸν μάλωσε καί τὸν ἔβαλε νὰ καθίσῃ δίπλα του.

—Δὲν κάνουν ὑποζύγιο ἓνα ἐξαιρετικὸ κύριο σὰν τὸν κ. Μανουσο! Μὴν καταχρᾶσαι τὴν εὐγενική του καλωσύνη· καί σύ, κ. Μανουσο, μὴν τοῦ δίγνης πολὺ θάρρος, γιὰτὶ δὲ θὰ σοῦχη τὸ σεβασμὸ ποῦ θέλω νὰ σοῦχη.

—'Εγώ προτιμῶ τὴν ἀγάπη του ἀπὸ τὸ σεβασμὸ του.

—Πρῶτα τὸ σεβασμὸ του, ἀγαπητέ, κ' ὕστερα τὴν ἀγάπη του.

Εἶχε δίκιο· αὐτὸ ποῦλεγε μ' ἐνδιέφερε πολὺ καὶ τὸ πρόσεξα. Ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα ἄρχισα νὰ σκέφτωμαι γιὰ τὴ διάπλαση τοῦ χαρακτήρα τοῦ παιδιοῦ μου· ἔπρεπε νὰ γίνω κ' ἐγώ ἕνας καλὸς συνεργάτης ἐκείνου ποῦχε ἀναλάβει ν' ἀναθρέψῃ τὸ παιδί μου· ἀντὶ νὰ παίζω μαζί του ἀπερίσκεπτα, καθόμουνα καὶ τοῦλεγα ἱστορίες καὶ παραμύθια ποῦ προμελετοῦσα γιὰ νὰ τείνουν πάντα σὲ κάποιον ἠθικὸ στόχο· σιγά-σιγά σχημάτισα ὀλόκληρη παιδικὴ βιβλιοθήκη, ποῦ τὴν προετοιμάζα γιὰ τὸ Μαρκάκι· μὰ τώρα ποῦ αὐτὸ δὲν μποροῦσε ἀκόμα νὰ διαβάζῃ, τ' ἀποστήθιζα ἐγώ καὶ τοῦ τᾶλεγα, κι' αὐτὸ μὲ ὀρθάνοιχτα μάτια κι' ἐντονη προσοχὴ μ' ἄκουε, σὰ νὰ κρεμότανε ἀπ' τὰ χεῖλη μου· πολλὰς φορὲς κι' ἡ Καλλιόπη κι' ὁ κ. Λαριώτης καθόντανε καὶ μ' ἄκουαν καθηλωμένοι· κάποτε τοὺς πρόφταινα ποῦ κοιταζόντανε σὰν ξαφνιασμένοι γιὰ τὴν εὐσυνειδητὴ μεταβολὴ μου σὲ δάσκαλο.

"Ἐτσι προχωροῦσαν οἱ μέρες, οἱ βδομάδες, οἱ μῆνες καὶ τὰ χρόνια· τὸ παιδί μου ἦταν πιά ὄχτώ χρόνων· πήγαινε στὸ σχολεῖο καὶ προόδευε· ὁ κ. Λαριώτης συμπλήρωνε μὲ σύστημα τὴ μόρφωσή του καὶ γώ, ὅσες φορὲς μποροῦσα, πρόσθετα κάτι στὴ μόρφωσή του· στὴν ἑορτὴ του στίς 25 τοῦ Ἀπρίλη τοῦ πῆγα τὴν παιδικὴ βιβλιοθήκη, ποῦ τοῦχα ἐτοιμάσει. Εἶχα παραγγείλει καὶ μοῦχε κάμει ἕνας καλὸς ἐπιπλοποιὸς μιὰ πολὺ ὠμορφη βιβλιοθηκούλα, καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς ὄχι μονάχα τοῦ Μαρκάκι, μὰ καὶ τῶν ἄλλων, ἦταν ἀσυγκράτητος, γιὰτὶ ἦταν κάτι πολὺ ὠμορφο.

Μιὰ μέρα τοὺς κάλεσα νὰ πᾶμε σὲ μιὰ ἐξοχὴ

καί νά περάσωμε τήν ἡμέρα μας· δικαιολόγησα τήν πρόσκλησή μου μέ τήν ἀγορά ποῦκαμα τοῦ γωνιακοῦ σπιτιοῦ μέ τήν ἀποθήκη καί τὸ μαγαζί πού καθόμουνα τώρα καί τρία χρόνια.

Ἡ μέρα μας πέρασε σέ μιὰ ἀπόλυτη χαρά. Ὁλοι μας ἤμαστε εὐτυχισμένοι· μὰ πιότερο ἢ Καλλιόπη, πού τήν πρόφταινα νά μᾶς χαδεύη καί τοὺς τρεῖς μέ τις στοργικὲς ματιές της· τὸν ἅγιο ἄντρα της, τὸ χαριτωμένο παιδί τους καί τὸν ἄνθρωπο πού ἔσφιξε πρώτη φορά στὴν ἀγκαλιά της· σὰν ἔπεφτε πάνω μου τὸ μάτι της, μοῦ φαινότανε πὼς διάβαζα τις σκέψεις της· αἰσθανότανε βαθειὰ ἀγάπη κι' εὐγνωμοσύνη γιὰ μένα, γιατί τώρα καί τρία χρόνια δὲν τῆς ἔδειξα καί τὴν παραμικρότερη ἀσέβεια· ἀπ' τὰ λόγια κι' ἀπ' τις ματιές τοῦ κ. Λαριώτη καταλάβαινα πὼς μοῦχε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη καί δυνατὴ ἀγάπη· ὅσες φορές μέ παρουσίασε σὲ φίλους του καί σὲ φιλικὲς οἰκογένειές των, πάντα ἄρχιζε.

—Νὰ σᾶς γνωρίσω ἓνα ἐξαιρετικὸ νέο, τύπο καί ὑπογραμμὸ τιμίου ἀνθρώπου!

Πὼς μέ τάρασσε ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ αὐτοῦ! «Καί νᾶξере ποιὸς πραγματικὰ ἤμουνα!» γιὰ μένα μιὰ τέτοια ἀποκάλυψη θᾶταν κάτι δίκηο· θᾶταν μιὰ τιμωρία πού τὴν ἄξιζα καί πού κάποτε τὴ λαχταροῦσα, τὴν ἤθελα, τὴν ποθοῦσα μέ μιὰ ἄρρωστη λαχτάρ· μὰ τὰ δυὸ ἀγαπημένα μου πρόσωπα τί ἔφταιγαν γιὰ τὴν ἀτιμία τῆ δικῆ μου; ἢ φτωχοῦλα μου ἢ Καλλιόπη, πού ἀφῆκα μέσα στὴ συμφορὰ κι' ἔφυγα, τί ἔφταιγε γιὰ νὰ πληρώση; καί τὸ γλυκό μου τὸ παιδί μέ τὰ ἄθῶα κατακάθαρα μάτια; τί μοῦχε φταίξει; Γι' αὐτὸ κατάντησα νὰ δέχωμε τοὺς ὑπερβολικοὺς χαρακτηρισμοὺς τους σὰν κάτι ἀληθινό, σὰν κάτι δίκιο.

Κι' ὅμως μιὰ μέρα παρ' ὀλίγο νὰ χανότανε ὀλόκληρη ἢ εὐτυχία ποῦχαμε δημιουργήσει στὸν κύκλο

μας. Τρώγαμε ένα μεσημέρι στο σπίτι, σάν άκοϋμε νά χτυπά ή πόρτα και τήν ύπηρέτρια νά λήη.

—“Ω! καλώς ώρίσετε, άγιε καθηγούμενε!

‘Ο κ. Λαριώτης πετάχτηκε πρὸς τὸ διάδρομο. ‘Η Καλλιόπη ἔμεινε σάν νεκρή! ‘Εγὼ τάχασα. Εἶδα πὼς θά γινότανε κάτι σοβαρό! “Ετρεξε κι’ ὁ Μαρκάκις ἔξω· πρόφταξα και τῆς εἶπα.

—Γιὰ τὸ Θεό, συγκρατήσου· εὔρε τὴν ψυχραιμία σου!

Σηκώθηκε· κοντοστάθηκε και προχώρησε στο διάδρομο. Ὑποδέχτηκε μὲ θερμότητα τὸ θεῖό της. “Ακουσα τὰ φιλιὰ τους και τὰ λόγια τους. Περίμενα σάν κατάδικος. Ὑπέβαλα στὸν ἑαυτὸ μου συγκρατημὸ και ψυχραιμία και κατώρθωσα νά δεχτῶ τὸ γούμενο σάν ξένος, πού πρώτη φορά τὸν ἔβλεπε· μὰ αὐτὸς μόλις μ’ ἀντίκρουσε κι’ ἄκουσε τὸ κ. Λαριώτη νά τοῦ λέει:

—Νά σοῦ συστήσω, ἀγαπητὲ θεῖε, ἕνα ἐξαιρετικὸ νέο, ἕνα τίμιο ἄνθρωπο, τὸν κ. Μανοῦσο Περδίκη ἔμπορο! στάθηκε σάν ἀποσβολωμένος· στρογγύλεψε ξαφνιασμένος τὰ μάτια του και μὲ κοίταζε σάν ν’ ἀντίκρυζε κάτι τρομερό· κι’ ὁμως· δυνατὸς κ’ ἔξυπνος ἄνθρωπος, ὅπως ἦταν, συνηθισμένος στὰ πιὸ ἀπροσδόκητα συναπαντήματα, γρήγορα βρῆκε τὴ φυσική του στάση και μοῦπε.

—Χαίρω πολὺ, κύριε· τί κάνετε;

Εἶδα τὴν Καλλιόπη πού ἀφῆκε ἕνα ἀνακουφιστικὸ στεναγμὸ, μὰ ἦταν ἀκόμα χλωμὴ και δὲν τολμοῦσε νά σηκώσει τὰ μάτια της, μήτε στο θεῖό της, μήτε σὲ μένα.

“Αμα τοποθέτησαν σερβίτιο γιὰ τὸ γούμενο και ἀρχίσαμε νά τρῶμε, αὐτὸς ρώτησε μ’ ἕνα ὕφος φυσικὸ και ἥρεμο.

—Και πόσο καιρὸ γνωρίζετε τώρα μὲ τὸν κ. Περδίκη;

—Τρία χρόνια, τοῦ λέει ὁ κ. Λαριώτης.

—Ἄ! παλιὸς φίλος λοιπόν· ἔ!

—Μὰ βέβαια· παλιὸς καὶ καλὸς φίλος μας, προσθέτει ὁ κ. Λαριώτης.

Ὁ γούμενος μοῦρριξε μιὰ ματιά· διάκρινα στὰ μάτια του κάποιον μῖσος· χαμήλωσα τὰ δικά μου· σὲ λίγο τὸν εἶδα ποῦ κοίταζε παράξενα πότε τὴν Καλλιόπη, πότε τὸ μικρὸ καὶ καταντοῦσε σὲ μένα μ' ἕνα ἀδιόρατο στεναγμὸ σὰ νὰ μοῦλεγε: «τί θέλεις, μωρὲ ἄτιμε, δῶ μέσα; δὲν σοῦφτιαξε ἡ πρώτη ἄτιμία σου; τί τριγυρνᾷς γύρω ἀπὸ μιὰ εὐτυχισμένη οἰκογένεια καὶ θέλεις νὰ τὴν καταστρέψης;» μεταχειρίστηκα δὴ μου τὴ δυνατὴ θέληση καὶ γιὰ νὰ ἐπιβάλω στὸν ἑαυτὸ μου τὸ συνηθισμένο ὕφος ποῦ μεταχειριζόμουν στὸ σπίτι τοῦ κ. Λαριώτη· κι' ὁμοίως βιαζόμουν νὰ τελειώσῃ τὸ φαγητό·

—Θὰ μὲ συγχωρήσετε, ποῦ θὰ σᾶς ἀφήσω γρήγορα· ἔχω νὰ τελειώσω μιὰ σοβαρὴ δουλειὰ ποῦ ἐπείγει καὶ σᾶς ζητῶ τὴν ἄδεια . . .

—Τί κριμα! λέει ὁ κ. Λαριώτης· κ' ἐγὼ ποῦθελα νὰ γνωριστήτε μὲ τὸ θεῖο!

—Μπα! ἔχομε καιρὸ νὰ γνωριστοῦμε μὲ τὸν κύριο! λέει ὁ γούμενος μὲ κάποιον εἰρωνικὸ γέλιο· θὰ μείνω μέρες . . . μὴν τὸν ἐμποδίσωμε ἀπ' τὴ δουλειά του!

—Ἐγὼ θὰ σᾶς παρακαλοῦσα, ἄγιε καθηγούμενε, ἂν αὐτὸ δὲν σᾶς δίνει κόπο, νάρθετε ἀπ' τὸ μαγαζί μου. Εἶναι δῶ κοντὰ στὴ γωνιά· θέλω νὰ σᾶς δῶ· νὰ σᾶς περιμένω;

—Ναί, θάρθω! μοῦ λέει μὲ ὕφος ποῦ ἔδειχνε πείσμα καὶ κακία.

Ἐφυγα· ἤμουν ταραγμένος· μὰ ἤμουν προετοιμασμένος τί θὰ τοῦλεγα· εὐτυχῶς ὁ πρῶτος κίνδυνος πέρασε· δὲν προδοθήκαμε στὸν κ. Λαριώτη τὴν πρώτη στιγμή· τότε τὴ στιγμή ἐκείνη, θὰ μπορούσε

νάρθη ή άνεπανόρθωτη καταστροφή και μόνο στη σκέψη του τί θα μπορούσε να έπακολουθήση άνατριχιαζα· θα γκρεμιζόντανε όλα μου τὰ όνειρα· θα χανόντανε σε μιὰ στιγμή μέσα ό σκοπός της ζωής μου· και τὸ παιδί μου ; θάταν φριχτό αν δέν τὸ ξανάβλεπα κι' αν δέν τ'όσφιγγα στην άγκαλιά μου· εὐτυχώς ή καταστροφή δέν ήρθε! τώρα θα τήν άπομάκρυνα όριστικῶς! θα τοῦκανα πλέρια τήν έξομολόγησή μου.

—Τὸ άπόγεμα, κατά τις πέντε, ό γούμενος ήρθε στο μαγαζί μου· δέν τὸν άφηκα να καθισή τὸν άνέβασα στο σπίτι μου.

Τὸν πήγα στο σαλόνι, πού μόλις τώρα κ' ένα μηνα είχα έπιπλώσει.

—Καθηστε, άγιε καθηγούμενε· είμαι όφειλέτης σας· πρέπει να λογοδοτήσω· έχετε τὸ δικαίωμα να με έλέγξετε με τὸν αὐστηρότερο τρόπο· έλάχιστα είνε τὰ έλαφρυντικά μου· κι' όμως ύπάρχουν έλαφρυντικά.

—Μην κοπιάζης και πολύ να μου δικαιολογήθης, γιατί τώρα και δυό ώρες μιλούσαμε διαρκῶς για σένα με τήν Καλλιόπη· μου τᾶπεν όλα· μουπε για τήν τωρινή συμπεριφορά σου, πού δέν της βρίσκει και τὸ παραμικρό ψεγάδι και για τὸν πραγματικό και άπόλυτο σεβασμό σου γι' αὐτήν ως και για τήν τρελλή άγάπη σου για τὸ παιδί . . . σας.

—Αὐτὸ τὸ παιδί άποτελεϊ τώρα τὸ σκοπὸ της ζωής μου. Ποτέ δέν θα πάρω τή χαρά να τὸ φωνάξω, «παιδί μου», «παιδάκι μου»· ποτέ δε θ' άκούσω τή γλυκειά φωνή του να με φωνάζη «πατέρα». Ναί· θα άφιερῶσω όλόκληρη τή ζωή μου, για να τὸ δημιουργήσω ένα ανώτερο έκλεχτὸ ανθρωπο· θα τοῦ έξασφαλίσω τὰ οικονομικά μέσα και θα συντελέσω κι' εγὼ στο να πάρη από τήν αρχή τις ήθικες γραμ-

μές πού φιλοδοξῶ ν' ἀποχτήσῃ τὸ παιδί.

—Τὸ ξέρω· μοῦ τᾶπε ὄλα ἡ Καλλιόπη, πού κατὰλαβε τοὺς σκοποὺς σου· μὰ ἓνα πρᾶγμα δὲν μπορῶ νὰ σοῦ συχωρήσω.

—Ποιὸ ἀπ' ὄλα· γιατί εἶναι πολλὰ πού δὲν πρέπει νὰ μοῦ συχωρεθοῦν.

—Ἐνα· τ' ὄτι, σὰν μοῦγραφεσ ἀπὸ τῆ μονῆ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, δὲν περίμενες τὴν ἀπάντησή μου· τώρα τὸ παιδί σου θᾶχε τὸ φυσικό του πατέρα καὶ ἡ ἀδερφή μου δὲ θὰ πέθαινε καὶ σὺ δὲν θᾶσουν ἔρημος μέσα στὴν πολύκοσμη κοινωνία πού ζῆς.

Τοῦ διηγῆθηκα τὴ σκηνὴ ποῦχα μὲ τὸ γούμενο τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, τοῦπα πὼς ἦμουν φυγὸστρατος, τοῦ μίλησα πολὺ γιὰ τὴν στροφὴ ποῦχε πάθει ἡ ψυχὴ μου πρὸς τὴν ἀλητεία μετὰ τὸν θάνατο τοῦ προστάτου μου, ἀνάφερα τὴν παράξενη τὴ μοίρα πού μὲ τραβοῦσε πάντα σὰν σκλάβο τοῦ ἀγνώστου, ὥσπου ἔμαθα πὼς εἶχα παιδί· ἀπ' τὴ στιγμὴ ἔκεινη καθηλώθηκα στὸν ἴδιο τόπο, γιατί εἶδα ὅτι ἡ ζωὴ μου ἔπαιρνε ἄλλη μορφή.

—Τιμώρησα πολὺ τὸν ἑαυτό μου, ἄγιε καθηγούμενε, κι' ἐξακολουθῶ νὰ τὸν τιμωρῶ ἀφίνοντας ἄλλον νὰ χαίρεται τὸ παιδί μου καὶ νὰ δέχεται τὰ χὰδια του. Εὐτυχῶς ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἦταν πολὺ ἀνώτερός μου, τόσο ἀνώτερός μου, πού γιὰ ν' ἀντικρύσω τὸ ὕψος του πρέπει νὰ σηκῶσω ψηλά, πολὺ ψηλά, τὰ μάτια μου· ἡ κακὴ μου ἡ μοῖρα τῶφερε καὶ τὸ δικό μου παιδί νᾶναι ἀγνώστου πατρός, μὰ αὐτὸ τοῦλάχιστον δὲ θὰ τὸ μάθῃ ποτέ. Μὰ ἐγὼ τὸ ξέρω πὼς εἶμαι ἀγνώστου πατρός! ἔγειρα τὸ κεφάλι μου, γιατί τὰ μάτια μου εἶχαν γεμίσει δάκρυα· κρατήθηκα πολλὴ ὥρα στὴ στάση αὐτὴ καὶ σὰν σήκωσα τὰ μάτια μου, εἶδα πὼς καὶ τὰ μάτια τοῦ γουμένου ἦσαν δακρυσμένα.

—Εὐχαριστῶ, παιδί μου, καὶ σὲ συχωρῶ.

Πήρα τὸ χέρι του καὶ τὸ φίλησα· αὐτὸς χάδεψε τὸ κεφάλι μου τῇ στιγμή, ποῦγερνα νὰ φιλήσω τὸ χέρι του. Χωρίσαμε· μὰ προτοῦ χωρίσωμε μοῦ λέει:

—“Υστερα ἀπ’ ὅτι εἶπαμε, δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μὴν ἔρχεσαι στὸ σπίτι τῆς Καλλιόπης ὅσες μέρες θᾶμαι ἄδω.

Ἔτσι τ’ ἄλλο ἀπόγευμα βρέθηκα μέσα στὸ σαλόνι τοῦ κ. Λαριώτη καὶ πέζαμε μὲ τὸ Μαρκάκι κάνοντας πύργους μὲ ξυλένια τετράγωνα· μιὰ ἄστοχη κίνησή μου γκρέμισε τὸν πύργο καὶ ὁ Μάρκος ἔσκασε στὰ γέλια· τάρπαξα στὴν ἀγκαλιά μου καὶ τῶσφιξα φιλώντας το· τῇ στιγμή κείνη ἀντίκρουσα τὸ γούμενο, πού στεκότανε στὴν πόρτα καὶ μὲ κοίταζε μὲ δακρυσμένα μάτια.

—Πόσο θὰ πονῆς! μοῦ λέει σιμώνοντάς με.

—Ναὶ πονῶ· μὰ ὁ πόνος μου εἶναι ἀνακατεμένος μὲ χαρὰ καὶ τὰ δυὸ κρυφά, βαθειὰ κλεισμένα στὴν καρδιά μου· ἂν φανερωθῶ, θὰ μοῦ μεινῇ μόνο ὁ πόνος καὶ δὲν θὰ μπορέσω νὰ τὸν βαστάξω.

Τις μέρες πού ὁ γούμενος βρισκότανε στὴν πόλη δοκιμάσαμε κι’ οἱ δυὸ μας μιὰ ἀπροσδόκητη χαρὰ· ὁ δάσκαλος ἦρθε ἀπὸ τὸ χωριό του νὰ μὲ δῆ· εἶχε διαβάσει στὶς ἐφημερίδες τ’ ὄνομά μου μὲ τίς διαφημίσεις, πού θεωροῦσε ἀπαραίτητο ἢ Σοφία νὰ κάνωμε κάθε τόσο, κι’ ἤθελε νὰ δῆ ἂν πραγματικά ὁ Μανουῖσος Περδίκης ἦταν ὁ παλιὸς φίλος του, ἢ κατένας ἄλλος συνώνυμός μου.

Ἡ χαρὰ του καὶ τὸ εὐτυχισμένο ξάφνιασμά του σὰν μπῆκε μέσα καὶ μὲ εἶδε καθισμένο στὸ γραφεῖό μου, ἦταν τέτοιο, πού ἀσυγκράτητος ἄρχισε νὰ γελάει καὶ νὰ φωνάζει· συγκινήθηκα πού τὸν εἶδα καὶ τὸν ἀγκάλιασα· σὲ λίγη ὥρα εἶχε μάθει τὴν ἱστορία μου σ’ ὅλες τίς λεπτομέρειες κι’ ὅμως κι’ ἀπ’ αὐτὸν ἔκρυσσε, πὼς τὸ παιδί τῆς Καλλιόπης ἦταν δικό μου· αὐτὸ τὸ μυστικὸ δὲν ἦταν ἀπόλυτα δικό μου· ἀνῆκε.

καί σέ δυό ἄλλους καί δέν εἶχα τὸ δικαίωμα νὰ τὸ ἀνακοινώσω μὲ κανένα δικαιολογητικό.

Ὅταν ἐτοιμαζόμαστε νὰ πᾶμε γιὰ φαγητό, περνοῦσε καί ὁ Ἡγούμενος πού τὸν ἀνάγκασα ν᾿ῤῥθη μαζί μας νὰ φᾶμε ἐπέμεινα τόσο πολὺ πού δέν μπόρεσε ὡς τὸ τέλος ν' ἀρνηθῆ ἀπὸ τὴν ἐντύπωσι πού τοῦκανε δέν τολμοῦσε νὰ τὸν λέῃ «δάσκαλο» ἀλλὰ μὲ ὕφος σοβαρὸ τὸν ἔλεγε «Κύριο»! τρώοντας θυμηθήκαμε τὴ ζωὴ τοῦ μοναστηριοῦ· μιλήσαμε πρῶτα γιὰ τὴ ζωὴ του πού τώρα καί δύο χρόνια εἶχε πάρει τὴν σύνταξή του καί γιὰ χίλια ἄλλα πράγματα· μέσα σιᾶλλα πράγματα πού μᾶς εἶπε ὁ δάσκαλος, ἦταν καί τὸ πῶς ὁ περίφημος Στάθης, ὅπως διάβασε στις ἐφημερίδες, εἶχε ἀνακατωθῆ μὲ μιὰ σπεῖρα κυβδηλοποιῶν καί πῶς εἶχε καταδικαστεῖ σὲ φυλακὴ δέκα χρόνια· μὰ τὸ πιὸ περίεργο πού μάθαμε ἀπὸ τὸ δάσκαλο, ἦταν πῶς ὁ Στρατηγὸς Ντ' Ἐσπραὶ εἶχε ἐκδόσει ἓνα ἀξιομνημόνευτο γιὰ τὴν Ἑλλάδα βιβλίον καί πῶς ἀνάφερε καί τὸ δικό μου ὄνομα μὲ κολακευτικὰ λόγια χαρακτηρίζοντάς με «ἀμούστακο ὀπαδὸ μιᾶς ἀλλόκοτης φιλοσοφίας» καί σὰν «περιφρονητὴ τῆς ζωῆς»· τὸ βιβλίον αὐτό, σὰν εἶχε δημοσιευθῆ, μεταφράστηκε σὲ πολλὰ μέρη του ἀπὸ μιὰ ἐφημερίδα τῆς πρωτεύουσας.

Κράτησα τὸ δάσκαλο κοτᾶ μου δυὸ μέρες, ὑποχρεώνοντάς τον ν' ἀφήσῃ τὸ ξενοδοχεῖο καί ν᾿ῤῥθη στὸ σπίτι μου· περάσαμε μαζί τίς δυὸ αὐτὲς μέρες σὲ μιὰ ἀπίστευτη τρυφερότητα. Δέν ξέρω, μὰ μοῦ φαινότανε πῶς ἦταν ὁ μόνος συγγενῆς μου στὸν κόσμο· τὸ μόνον παράπονόν του ἦταν πῶς δέν ἐτήρησα τὴν ὑπόσχεσή μου καί δέν πῆγα στὸ χωριὸ του· γι' αὐτὸ καί δέν ἐννοοῦσε νὰ δεχτῆ τὰ πλοῦσια δῶρα πού τοῦχα ἐτοιμάσει· μόνον σὰν τοῦ ὀρκίστηκα πῶς τώρα θὰ πῆγαινα νὰ τὸν εὔρω, τότε μόνον τὰ δέχτηκε.

—Δὲν ἤθελα νᾶρθω στὸ χωριό σου σὰν ἀλήτης, ὄχι γιὰ μένα, ἀλλὰ γιὰ σένα· τώρα θᾶρθω νὰ μείνω μερικές μέρες μαζί σου!

Χωρίσαμε μὲ τὴν ἴδια συγκίνηση ποὺ συναντηθήκαμε. Κι' ὅμως κάτι ξαφνικὸ καὶ τρομερὸ σταμάτησε μεσόστρατα τὸ δρόμο μου· ὁ πόλεμος τοῦ 1912. Ταραχτήκα σὰν εἶδα πὼς καὶ ἡ κλάση μου εἶχε προσκληθῆ· στὴν ἀρχὴ αὐτὸ μοῦφερε πόνος, συντριβή· μὰ σιγὰ·σιγὰ ἦρθα στὸν ἑαυτό μου· «ἀλλοίμονο ἂν ὄλοι μας σὲ μιὰ τέτοια κρίσιμη στιγμή ἀφινόμαστε νὰ τσακιστοῦμε ἀπὸ τὸν πόνος» σκέφτηκα. Ἦταν στιγμή μεγάλης ἐθνικῆς προσπάθειας· ὄλοι εἶχαμε ὑποχρέωση νὰ προσφέρουμε τὸ, τι εἶχαμε στὴν πατρίδα, ποὺ ζητοῦσε νὰ πλησιάσῃ τὰ πεπρωμένα της.

Κάθε λιποψυχία θᾶταν ὄχι μόνο ἀνανδρία, μὰ καὶ ἀτιμία· εὐτυχῶς λίγες μόνο στιγμὲς λιποψύχησα· ἦρθα στὸν ἑαυτό μου. Ἡ Καλλιόπη μαθαίνοντας πὼς εἶχε κληθῆ ἡ ἡλικία μου χλώμιασε κι' ἀφῆκε φανερὴ τὴ λύπη της, ἂν καὶ ὁ κ. Λαρωῆτης ἦταν μπρός· μὰ στὸν ἐνθουσιασμό του δὲν ἐπρόσεξε τὴν ταραχὴ καὶ τὴ συγκίνησή της.

—“Αχ! ἂν δὲν εἶχα αὐτὴ τὴν ἡλικία! πόση χαρὰ θὰ αἰσθανόμουν νὰ τρέξω νὰ προσφέρω κι' ἐγὼ μαζί μὲ τοὺς ἄλλους Ἑλληνες τὴ βοήθειά μου στὴν πατρίδα μου! μὰ τώρα; ἡ ἡλικία ποὺ βρίσκομαι! πενήντα ὀχτώ χρόνων! Τί θὰ μπορούσα νὰ προσφέρω; εἶπε μὲ θλίψη· μὰ γλήγορα μὲ κάποια χαρὰ πρόστεσε:

—Κι' ὅμως κάτι θὰ μπορέσωμε καὶ μεῖς οἱ γέροι νὰ προσφέρωμε στὰ μετόπισθεν· θὰ προστατεύσωμε τίς οἰκογένειες καὶ τὰ συμφέροντα ἐκείνων· ποὺ θᾶναι στὴ γραμμῆ.

—Πολὺ σωστά· μὴ νομίζετε ὅτι ἡ δική σας ὑπηρεσία θᾶναι μικρότερη ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία τοῦ μαχητοῦ.

—Καὶ βέβαια· ἅμα ἐξασφαλίσωμε μὲ τὸ ἐνδια-

φέρουν μας τὴν ἡρεμία στὸν πολεμιστὴ, γιατί θὰ ξέρη πὼς ἡ οἰκογένειά του θὰ βρῖσκη κάποια προστασία, ὁ πολεμιστὴς θὰ μάχεται μ' ἄλλη ψυχὴ· γι' αὐτὸ θὰ ἐργαστοῦμε ἄντρες καὶ γυναῖκες. Τί λές, Καλλιόπη; δὲν θὰ δουλέψωμε ὅλοι;

—Καὶ βέβαια, θὰ ἐργαστοῦμε γιὰ τὶς οἰκογένειες τῶν μαχητῶν, εἶπε κ' ἡ Καλλιόπη, πού ἐξακολουθοῦσε νὰ ναι ταραγμένη καὶ χλωμὴ.

—Τί κρίμα νὰ μὴν ἔχω κι' ἐγὼ οἰκογένεια, γιὰ νὰ σὰς τὴν ἐμπιστευθῶ! τοὺς λέω γιὰ νὰ πῶ κάτι.

—Γιατί ὄχι; μὴ τάχα δὲν ἔχεις τὴ δουλειά σου; δὲν σκέφτεσαι βέβαια νὰ διαλύσης τὸ κατάστημά σου.

—Μὰ βέβαια ὄχι. Κι' ὅμως δειλιάζω νὰ ἐμπιστευθῶ στὴ Σοφία τὴ δουλειά μου χωρὶς ἔλεγχο· δὲν ἔχει ἀκόμα τὴν πείρα πού μπορεῖ νὰ ἴκη ἕνας ἄνδρας. Τίμια κοπέλα, ἀφοσιωμένη στὴ δουλειά της, μὰ πάντα ἀδύνατη μπρὸς σὲ μερικὲς ἀναποδιές· δὲν ξέρω τί νὰ ἀποφασίσω κ. Λαριώτη.

—Θὰ ταχτοποιήσωμε τὴ δουλειά σου, ἀγαπητέ, μου φίλε, γιὰ νὰ φύγης τέλεια ἡσυχος πρὸς τὸ καθῆκον· ἐγὼ θὰ ἀναλάβω ὅλες τὶς δουλειές σου.

—Σὰς εὐχαριστῶ, κ. Λαριώτη· κείνο ἦρθα νὰ σὰς παρακαλέσω· μὲ προλάβετε.

—Χωρὶς νὰ χρόνοτριβοῦμε, φίλε μου, πᾶμε νὰ μὲ κατατοπίσης στὸ γραφεῖό σου· θὰ χρειαστοῦμε κι' ἕνα πληρεξούσιο· νὰ τὸ κάμωμε κι' αὐτὸ.

—Βέβαια, εἶπα· πρέπει νὰ γίνῃ.

Ἦς τὸ βράδυ εἶχαμε κάμει τὸ πληρεξούσιο, εἶχα κατατοπίσει τὸν κ. Λαριώτη στὶς δουλειές μου, ἔδωκα τὶς παραγγελίες μου στὴ Σοφία καὶ στὸ γέρο Μανώλη καὶ κάθισα στὸ γραφεῖο μου ἅμα ἔμεινα μόνος· ἀργότερα θὰ πῆγαίνα νὰ φάω μὲ τοὺς ἀγαπημένους μου καὶ θὰ τοὺς ἀποχαιρετοῦσα. Ἀκούμπησα τὸ κεφάλι μου στὰ δύο μου χέρια κι' ἄρχισα νὰ σκέφτωμαι· βρισκόμουνα στὴν πιὸ κρίσιμη στιγμή

τοῦ βίου μου· αὔριο θὰ παρουσιαζόμουνα στὸ σύνταγμά μου· ἴσως νὰ φεύγαμε ἀμέσως· ποῖος μποροῦσε νὰ ξέρη; γι' αὐτὸ θᾶπρεπε ν' ἀντικρύσω κά-θε ἐνδεχόμενο, σὰν νὰ μὴν ἐπρόκειτο νὰ ξαναγυρίσω στὸ κατάστημά μου· ὅλα ἔπρεπε νὰ ταχτοποιηθοῦν.

Καί πρῶτα ἀπ' ὅλα τὴ διαθήκη μου· ἄρχισα νὰ γράφω. Σήμερον ἐν τῆ 18 Σεπτεμβρίου 1912.

«Ἀφήνω ὅλη μου τὴν κινητὴ καὶ ἀκίνητη περιουσία εἰς τὸν ἀνήλικον Μάρκον Πέτρου Λαριώτη· εἰς τὸν κύριον Πέτρον Λαριώτην καὶ τὴν σύζυγόν του Καλλιόπην Λαριώτη, ἀφήνω τὴ διαχείρησιν τῆς περιουσίας μου μέχρις οὗτο ἐνηλικιωθῆ ὁ κληρονόμος μου Μάρκος Πέτρου Λαριώτης.

«Τὸ παιδί αὐτὸ ποῦ ἀφήνω κληρονόμο μου ἀπέτέλεσε τὴ μόνη ἀγάπη τῆς ζωῆς μου, γιατί τὰ τρυφερά χεράκια του, χαδεύοντάς με, μοῦδωκαν πολλὰς φορές τὴν ψευδαίσθησιν τῆς πατρότητος.

Μανοῦσος Περδίκης τῆς Μαρίας
Ἄγνωστου Πατρός.

Υ. Γ. Παρακαλῶ τὸν κ. Λαριώτη στὴν περίπτωσιν ποῦ θὰ πεθάνω νὰ μὴν ἀφήσῃ ἀπροστάτευτους τὸ γέρο Μανώλη Λιδορικιώτη καὶ τὴ Σοφία Μαλάνου· νὰ φροντίσῃ γι' αὐτοὺς. Τὸν παρακαλῶ ἐπίσης μὲ τὴν ἀναγγελία τοῦ θανάτου μου νὰ δώσῃ σὲ καθένα ἀπὸ εἴκοσι τέσσαρις μισθοὺς καὶ στὸ μικρὸ ἐργάτη Νικόλαο Λουλούδη δώδεκα.

Μανοῦσος Περδίκης
Ἐν 18 Σεπτεμβρίου 1912

Τὴν ἔκλεισα σ' ἕνα φάκελο καὶ ἔγραψα πάνω μὲ μεγάλα γράμματα. «Ἐπίδοξιν διαθήκη μου»· καὶ μὲ μικρότερα:

«Γιὰ τὸν Πέτρο Λαριώτη ἢ γιὰ τὴν κ. Καλλιόπην Πέτρου Λαριώτη, ἵνα παρουσιάσῃ αὐτὴν ἐν καιρῷ εἰς τὸν κ. Πρόεδρον τῶν Πρωτοδικῶν»· τὴν ἔβαλα μέσα

στην κάσα μου ὀρθή γιά νά φαίνεται καί κλειδωσα.

Τώρα πιά ἔνοιωθα τὸν ἑαυτό μου ἀλαφρὸ καί σχεδὸν χαρούμενο· μιὰ περίεργη ἡρεμία ἔνοιωσα στὴν ψυχὴ μου· ἓνα ξαλάφρωμα στὴ σκέψη μου μοῦφερε τὴν ἀνάγκη νά τραγουδήσω. Τράβηξα γιά τὸ σπίτι τῆς Καλλιόπης. Μὲ περίμεναν νά φῶμε καί σὰν χτύπησα τὴν πόρτα, ἔτρεξαν ὅλοι στὸ διάδρομο· ὁ μικρὸς Μάρκος μ' ἀγκάλιασε κι' ἄρχισε νά μὲ ρωτᾷ πότε θὰ ἔβανα τὴν στολή μου κι' ἂν θὰ γινόμευνα ἀξιωματικὸς καί χίλια δύο ἄλλα πράγματα, ποὺ μὲ ἐμπόδιζαν νά ἀκούω τί μοῦλεγε ὁ κ. Λαριώτης· μιὰ παρατήρηση τῆς μητέρας του τὸν ἔκαμε νά καθῆσθῃ ἤσυχα καί νά μᾶς ἀφήσῃ νά μιλήσωμε γιά τὰ νεώτερα ποῦφερνε ὁ κ. Λαριώτης.

Τότε βγάζοντας τὴν ἀλυσσίδα ποὺ κρεμοῦσα τὰ κλειδιά τοῦ γραφείου μου τοῦ τᾶδωκα.

— Αὔριο θὰ σᾶς δώσω καί τοῦ σπιτιοῦ μου· πιστεύω νά φύγωμε αὔριο βράδυ.

Ὁ κ. Λαριώτης τὰ πῆρε συγκινημένος· Ἡ Καλλιόπη μὲ κοίταξε θλιμμένα καί ὁ Μάρκος προσπαθοῦσε νά μαντέψῃ, γιὰτί γινόντανε ὅλα αὐτά.

— Μὲς στὴν κάσα μου ἔχω ἓνα φάκελο ποὺ τὸν διευθύνω σὲ σᾶς ἢ στὴν κ. Λαριώτη· αὐτὸς ὁ φάκελλος θὰ παραδοθῇ στὸν πρόεδρο τῶν πρωτοδικῶν γιά νά ἀνοιχθῇ, ἂν μάθετε πὼς πέθανα.

— Μὴ λέτε τέτοια πράγματα, ἀγαπητέ μου φίλε· μὴν κακομελετᾶτε.

— Γιατί; εἶναι τόσο φυσικό! πόλεμος εἶναι! δὲν γυρίζουν ὅλοι ὅσοι πᾶνε.

— Ναί· μὰ μὴν κακομελετᾶτε.

— Καλά, καλά! μείνετε ἤσυχος.

— Εἶδα τὸ πρόσωπο τῆς Καλλιόπης ποὺ χλώμιασε κι' ἀσυναίσθητα ἔσφιξε στὴν ἀγκαλιά της τὸ Μάρκο καί τὸν φίλησε· τὸ φιλί κείνο σὰν νά τᾶδινε σὲ μένα κι' ἀνατριχίασα.

Μετά τὸ φαγητὸ βγήκαμε ἔξω γιὰ νὰ δοῦμε τὴν κίνηση καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ τοῦ κόσμου καὶ γιὰ νὰ μάθωμε εἰδήσεις.

Στὶς ἐννιά τὸ πρωῖ τῆς ἄλλης ἡμέρας εἶχα παρουσιασθῆ στὸ λόχο μου, εἶχα νιυθῆ, κ' εἶχα βάλει τὰ γαλόνια τοῦ λοχία.

Τὸ ἀπόγεμα στὶς πέντε ὁ λόχος μας ἦταν τέλεια ἔτοιμος. Ὁ λοχαγὸς μᾶς παράταξε καὶ μᾶς εἶπε πὼς εἶχαμε ἄδεια ὡς τὶς ἐννιά νὰ κατεβούμε στὴν πόλη, γιὰ ν' ἀποχαιρετίσωμε τοὺς δικούς μας, μὰ πὼς ἔπρεπε νάμαστε ὅλοι παρόντες στὶς ἐννιά, γιατί θὰ ξεκινούσαμε γιὰ τὸ λιμάνι ποῦ θὰ μᾶς περιμέναν τὰ πλοῖα.

Ἔτρεξα κάτω στὴν πόλη μὲ λαχτάρια, μὰ ἀντὶ νὰ σταματήσω στὸ μαγαζί μου καὶ ν' ἀκούσω τὰ ἐνθουσιαστικὰ λόγια τῆς Σοφίας καὶ τοῦ γέρου Μανώλη, ποῦ καμάρωναν τὴ στολὴ μου καὶ τὸ ψηλὸ κορμί μου, ἐγὼ ἔτρεξα στοῦ κ. Λαριώτη. Ἡ ὑπηρετρία εἶχε πάρει τὸ Μάρκο περίπατο κ' ἡ Καλλιόπη βρισκότανε μόνη. Ὡς μὲ εἶδε νὰ μπαίνω ἔκλεισε τὴν πόρτα καὶ μὲ λυγμοὺς ρίχτηκε πάνω μου.

—ᾠ καλέ μου, ᾠ ἀγαπημένε μου! πὼς θὰ μοῦ φύγης! Ἄχ! καὶ μὲ φιλοῦσε σφίγγοντάς με στὴν ἀγκαλιά της μὲ κλάματα. Δὲν ἐπερίμενα ποτὲ τὸ ξέσπασμα αὐτὸ ἀπ' τὴ συγκρατημένη καὶ πειθαρχικὴ φίλη μου, γι' αὐτὸ δὲν εὔρισκα λέξη νὰ τῆς πῶ τὴν ἔσφιξα κι' ἐγὼ τρυφερὰ στὴν ἀγκαλιά μου καὶ μουρμούρισα.

—Ἀγαπημένη μου, πολὺ ἀγαπημένη μου!

Σὰν νὰ τὴν ξανάφερε στὸν ἑαυτὸ της ἡ φωνὴ μου καὶ χαλάρωσε τὰ χέρια της· τραβήχτηκε πίσω· προχώρησε στὸ σαλόνι· τώρα καθισμένη στὸν καναπέ ἔξακολουθοῦσε νὰ κλαίη βουβὰ καὶ πλανταμένα· ἐγὼ αἰσθανόμουν ἕνα κόμπο νὰ μὲ πνίγῃ στὸ λαιμό· δὲν μποροῦσα νὰ πῶ λέξη· καθισμένος ἀντίκρου

της τὴν κοίταζα μὲ θλιμμένα μάτια, ἂν καὶ μέσα μου ἔνοιωθα κάποια γλυκεῖα χαρά· τὰ δάκρυά της μοῦ δειχναν πὼς ἄφηνα πίσω μου κι' ἐγὼ μιὰ καρδιά πού θάτρεμε γιὰ τὴ ζωὴ μου· ὅχι· δὲν ἤμουν πιά ἕρμος καὶ παντέρμος στὸν κόσμον· μιὰ ψυχὴ θὰ μὲ παρακολουθοῦσε κεῖ πού τραβοῦσα.

Πόση ὥρα πέρασε στὴ σιωπὴ μας αὐτὴ δὲν κατάλαβα· μιὰ στιγμή ἀκούστηκε χτύπημα στὴν πόρτα· ἡ Καλλιόπη πετάχτηκε πάνω· μὰ προτοῦ πάει πρὸς τὴν πόρτα ἦρθε βιαστικὰ κοντά μου μ' ἀγκάλιασε καὶ μὲ φίλησε στὸ στόμα.

—Νά, χρυσέ μου, τὸ φιλί· πού δὲ θὰ μπορέσω νὰ σοῦ δώσω σὰν θὰ χωρίσωμε μπρὸς τοὺς ἄλλους· κι' ἔτρεξε πρὸς τὸ διάδρομο.

Ἦταν ὁ Μάρκος μὲ τὴν ὑπηρέτρια. Μόλις μὲ εἶδε τὸ παιδί ἔτρεξε κοντά μου κι' ἀρπάζοντάς με ἀπ' τὰ χέρια ἔγερνε πίσω θαυμάζοντάς με.

—Πῶ πῶ πὼς ψηλώσατε, κ. Μανουσε!

—Εἶδες, παιδί μου, πὼς ψηλώνει ἡ στολὴ τοῦ στρατιώτη; εὐχομαὶ νὰ σὲ ψηλώσῃ καὶ σένα παιδί μου!

—Μὰ θὰ ψηλώσω κι' ἐγὼ, φίλε! θὰ δῆτε!

Τὸν πῆρα στὴν ἀγκαλιά μου καὶ τὸν σήκωσα ψηλά κι' ἄρχισα νὰ τὸν τυραννῶ μὲ τὰ χάρδια μου καὶ μὲ τὰ φιλιὰ μου· ἡ Καλλιόπη στεκότανε καὶ μὲ κοίταζε μένα θλιμμένο χαμόγελο· μᾶς σίμωσε καὶ κάνοντας πὼς ἤθελε νὰ τὸν πάρῃ ἀπ' τὴν ἀγκαλιά μου, γιὰ νὰ μὴ μὲ κουράζῃ, ἔνοιωθα τὰ χέρια της πού μᾶς ἀγκάλιαζαν καὶ τοὺς δύο· ἔτσι πού μᾶς κρατοῦσε ἀγκαλιασμένους τὴν κοίταξα στὰ μάτια σφίγγοντας τὸ παιδί μου· αὐτὴ ξέσπασε σὲ λυγμούς κι' ἔτρεξε νὰ βγῆ ἔξω, γιὰ νὰ μὴν τὴν προφτάξῃ κανένας.

Ὡς τόσο ἦρθε κι' ὁ κ. Λαριώτης.

—"Α! ἐδῶ εἶσαι; καλὰ τὰ κατάφερες! μ' ἄφησες τίς δουλειές σου καὶ σὺ ρεμπελεύεις! μπράβο! τί νὰ

σου πῶ; ἀξίζεις νά δουλεύω γιά σένα! ἔκαμες μιὰ λοχιάρρα πρώτης τάξεως! πῶς ἐψήλωσες μέ τή στολή αὐτή καί τίς γκέττες!

—Τοῦ τὸ εἶπα κι' ἐγώ, μπαμπᾶ· μοῦπε πῶς θά φιλώσω κ' ἐγώ.

—Μὰ ποῦ εἶναι ἡ Καλλιόπη; ρώτησε.

—Θᾶχη κάποια δουλειά μέσα, τοῦ λέω.

—Καλλιόπη! Καλλιόπη! ἄρχισε νά φωνάζη· ποῦσα, ἔλα.

Φάγαμε νωρύτερα καί στίς ἐννιά παρά δέκα ἡλεφωνήσαμε νᾶρθη ἓνα αὐτοκίνητο. Ὁ ἀποχαιρετισμός μας ἦταν θερμός. Ὁ κ. Λαριώτης μέ φίλησε κι' ἐγώ φίλησα τὸ χέρι τῆς Καλλιόπης. Μ' ἄφησαν στό σύνταγμα κι' ἔφυγαν, μὰ σάν φτάσαμε στό λιμάνι, τοὺς βρῆκα μέσα στόν κόσμο ψάχνοντας νᾶβρουν τὸ λόχο μου. Μὲ συντρόφεψαν ὡς τὴν ὥρα ποῦ ἄρχισε ἡ ἐπιβίβαση τοῦ λόχου μου. Ὁ κ. Λαριώτης μέ ξαναφίλησε κι' ἐγώ φίλησα πάλι τὸ χέρι τῆς Καλλιόπης· τὰ μάτια καί τῶν τριῶν μας ἦσαν γεμάτα δάκρυα.

* *
*

ΠΩΣ πέρασα στόν πόλεμο, ποῦ ἀνεασήκωσ τὴν πεσμένη ὡς τότε πατρίδα μου, δὲ θά πῶ μέ λεπτομέρειες.

Τράβηξα πολλὰ δεινὰ καί δοκιμασίες... Πολλὲς φορὲς πονοῦσε ἡ καρδιά μου ἀπ' τὸ κρῦσ' ἐπεινάσα, ὅπως πείνασαν κι' οἱ ἄλλοι καί τὰ ποδάρια μου ἔκαιγαν ἀπ' τὸν πόνο στίς ἐτέλειωτες πορεῖες καί στίς μετακινήσεις· κι' ὅμως δὲν ἔπαθα μήτε συνάχι, μήτε κεφαλόπονο· κ' οἱ σφαῖρες γλυστροῦσαν γύρω μου γλείφοντας τὴ χλαίνη μου, τὴν περισκελί-

δα μου, τὸ καπέλο μου, κι' ὅμως δὲν μ' ἄγγιζαν· μιὰ σφαῖρα μου πέρασε πέρα γιὰ πέρα τὸ πηλήκιό μου· κι' ὅμως σὰν νὰ φοροῦσα φυλαχτὸ καὶ δὲν ἄγγισε καμμιὰ τῆ σάρκα μου.

Πολλὲς φορὲς ζήλευα κείνους ποὺ ἀρρωστοῦσαν κι' ἔφευγαν γιὰ τὸ νοσοκομεῖο· ἄχ πὼς θᾶθελα ν' ἀρρωστοῦσα γιὰ λίγο, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ ξεκουραστώ με καμμιὰ ἄδεια! Σὰν ἔβλεπα κανένα τραυματισμένο στρατιώτη μου στὰ ψαχνά, ἔβριζα τῆ μοῖρά μου, ποὺ δὲ μοῦδινε καὶ μένα μιὰ τέτοια ἔλαφρῆ πληγὴ· "Ὅλοι αὐτοὶ ποὺ κατέβαιναν κάτω δὲν ἔπαιρναν μόνο τῆ δόξα μας, ἀλλὰ μᾶς ἔκλεβαν καὶ τῆ χαρὰ μας, γιατί γυρίζοντας πίσω μᾶς διηγόντανε πὼς πέρασαν τὴν ἄδεια τους καὶ τί τιμὲς τοὺς ἔκαναν παντοῦ. Πολλὲς φορὲς ἐθύμωνα με τίς ἐκδηλώσεις ἐκείνων κεῖ κάτω, ποὺ γέμιζαν δόξες καὶ τιμὲς τοὺς τραυματίες, ἐνῶ σὰν νὰ ξεχνοῦσαν κείνους ποὺ δὲν ἔφευγαν ἀπ' τῆ γραμμὴ μήτε ὥρα καὶ ποὺ κρατιόντανε ὡς τὸ τέλος τοῦ πολέμου γεροὶ καὶ δυνατοὶ! Δὲν μποροῦσα νὰ χωνέψω τὴν ἀδικαιολόγητη αὐτὴ ἐπιπολαιότητα ποῦδειχνε ὁ λαός· ναί, νὰ δοξάσῃ τοὺς τραυματίες, ποὺ ἔχυσαν ἀρκετὸ ἀπ' τὸ αἷμά τους γιὰ μιὰ νίκη, μὰ νὰ τιμήσῃ πιότερα καὶ ἐντονώτερα ἐκείνους ποὺ κρατιόντανε ὡς τὸ τέλος γεροὶ καὶ δυνατοὶ καὶ συνέχιζαν τὸν ἀγῶνα τους.

Ἡ μόνη χαρὰ ποὺ μ' ἀπόμεινε στοὺς ἀτέλειωτους μῆνες ποὺ βάσταξαν οἱ δυὸ πόλεμοί μας, ἦσαν τὰ γράμματα τοῦ κ. Λαριώτη, ποὺ πάντα τέλειωναν με τοὺς θερμοὺς χαιρετισμοὺς καὶ τίς εὐχὲς τῆς Καλλιόπης καὶ με τὰ φιλιὰ τοῦ Μάρκου, ποὺ ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ με εἶδε λοχία ἄρχισε τίς στρατιωτικὲς φιλοδοξίες του· αὐτὲς τοὺς ἀνάγκασαν, θέλοντας καὶ μὴ, νὰ τοῦ κάνουν μιὰ στολὴ καὶ νὰ τοῦ κολλήσουν δυὸ φαρδιὰ γαλόνια λοχία· πόσο με συγκινοῦσαν οἱ μικρὲς αὐτὲς λεπτομέρειες καὶ πόσο αἰσθα-

νόμουνα τὴν ἀνάγκη νὰ κλάψω! μὰ τὴν πιὸ μεγάλη μου συγκίνηση τὴ δοκίμασα μετὰ δέκα μέρες, πού πήρα καινούργιο γράμμα τοῦ κ. Λαριώτη· μέσα σ' αὐτὸ βρήκα κι' ἄλλο ἓνα φάκελλο κλειστὸ· ὁ φάκελλος πάνω δὲ εἶχε τὸν ἀποστολέα κι' ἔτσι δὲν βιάστηκα νὰ τὸν ἀνοίξω προτοῦ διαβάσω τὸ γράμμα τοῦ κ. Λαριώτη, πού μοῦλεγε γιὰ τὰ μεγάλα κέρδη ποῦχαν φέρει οἱ πωλήσεις τῆς ζάχαρης καὶ τῶν ρεβυθῶν, πού θεώρησε σκόπιμο νὰ κάμῃ, γιατί πρόβλεπε σύντομο τὸ τέλος τοῦ πολέμου μετὰ τὴν νίκη τοῦ Λαχανᾶ· στὸ τέλος πρόσθετε: «Οἱ καταθέσεις σου στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα ἔχουν φτάσει τὶς ἑφτακόσες χιλιάδες, ἐνῶ τὸ κατάστημά σου εἶναι καταφορτωμένο μὲ ἐμπόρευμα· ἀπ' αὐτὸ ὑπολόγισε καὶ τὴ δική μου χάρὰ πού βλέπω πὼς ἡ ἀναπλήρωσή μου ἦταν τυχερὴ καὶ σοῦ αὔξησε σημαντικὰ τὴν περιουσία σου.

«Φαντάζομαι πὼς ἂν κεῖναι εὐχάριστα τὰ ὄσα σοῦ γράφω, δὲ θὰ σοῦ φερναν τὸ γέλιο πού θάχῃς ἀνάγκη αὐτοῦ πάνω· μᾶλλον θὰ σοῦ αὔξήσουν τὶς σκέψεις σου· γιὰ νὰ σοῦ ἐξασφαλίσωμὲ τὸ γέλιο, σοῦ στέλλομε τὸ φάκελλο αὐτό· ἀνοίξέ τον καὶ γέλασε. «Σὲ χαιρετοῦμε καὶ σὲ φιλοῦμε ὅλοι».

Προτοῦ ἀνοίξω τὸ γράμμα σκεφτόμουνα τὸν πληθυντικὸ τοῦ φίλου μου· ἄρά γε, σὰν μοῦ γραφε πὼς «μὲ φιλοῦν», σκεφτότανε πὼς μὲ τὴ φαντασία μου θὰ δεχόμουνα καὶ τὰ φιλιὰ τῆς γυναίκας του; μὰ ὡς τόσο εἶχ' ἀνοίξει τὸν κλειστὸ φάκελλο καὶ εἶχα δεῖ μιὰ φωτογραφία ἑνὸς μικροσκοπικοῦ λοχία, πού εἶχε ποζάρει μ' ὅλη του τὴ σοβαρότητα! ἄχ! τὸ γλυκό μου τὸ παιδί! καὶ χούφτιασα τὴ φωτογραφία του κι' ἄρχισα νὰ τὴ φιλῶ μὲ κλάματα· ἄχ! τὸ γλυκό μου τὸ παιδάκι!

Μὲ θολωμένα ἀπ' τὰ δάκρυα μάτια, ἄρχισα νὰ διαβάζω τὶς λίγες γραμμὲς πού μοῦ γραφε μὲ τὸ χεράκι του τὸ παιδί μου. «Ἀγαπιτὲ φίλε μου.

Σας στέλω τὴ φωτογραφία γιὰ νὰ δίτε πὸς σᾶς
μιιάζω· ἤμε κεγὼ λοχίας! ἔχο τὰ ἴδια γαλόνια.

Σὰν γίνετε ἀξιοματικὸς θὰ γίνο κεγὼ ἀξιοματι-
κός.

Ὁ φίλος σας

Μάρκος Πέτρου Λαριώτης.

Κάτω ἀπ' τὶς ἀνορθογραφίες τοῦ παιδιοῦ μου,
πρόσθετε κάτι μὲ τὸ λεπτὸ γραφικὸ χαρακτήρᾳ της
κι' ἡ Καλλιόπη.

«Ἀγαπητὲ κ. Μανοῦσο.

Ὁ Μάρκος δὲ θὰ ἡσυχάσῃ ἂν δὲν τοῦ γράψετε
πὼς σᾶς μοιάζει! μὰ μοῦ φαίνεται πὼς δὲν ἔχει
ἄδικο· κι' ἐγὼ κι' ὁ Πέτρος ἄμα τὸν ντύσαμε, τὸ πα-
ρατηρήσαμε· πραγματικὰ σᾶς μοιάζει.

Μὲ θερμότητες εὐχῆς

Καλλιόπη»

Ἐγείρα τὸ κεφάλι μου νοσταλγικὰ καὶ ξανάρ-
χισα νὰ διαβάζω τὰ γράμματα τοῦ παιδιοῦ μου καὶ
τῆς ἀγαπημένης μου· πόση χαρὰ μοῦδινε τὸ πρῶτο
καὶ πόσες σκέψεις τὸ δεύτερο! τί δὲ μοῦλεγαν οἱ λί-
γες γραμμὲς ποῦ μοῦγραφε! πόσο θὰ τίς σκέφτηκε
προτοῦ τίς γράψει!

Μέσα στὰ γράμματα ἔλαβα τὴν ἡμέρα ἐκείνη
κι' ἄλλο γράμμα ἀπ' τὴν Εἰρήνη. Ἡ καημενούλα!
μὲ πόση στοργὴ μοῦγραφε καὶ πόσες παραγγελίες
δὲ μοῦδινε γιὰ τὴ ζωὴ μου! τὰ γράμματά της ἦσαν
γεμάτα τρυφερὲς ἐκφράσεις, ποῦ ξεχείλιζαν ἔρωτα.
Κι' ὅμως! Ἀπ' τὴν ἡμέρα ποῦφυγα γιὰ τὸν πόλεμο
ἢ ἀνάμνηση τῆς Εἰρήνης ὄλο καὶ ξεθώριαζε· τὸ ἔντο-
νο φῶς τῆς εἰκόνας τοῦ παιδιοῦ μου, ποῦ ἀφήκα πί-
σω μου, εἶχε ξεθωριάσει ὄλα τᾶλλα μὲς στὴ μνήμη
μου· γιὰ ν' ἀπαντήσω στὴν Εἰρήνη μ' ἀνάλογες ἔρω-
τικὲς ἐκφράσεις κατάβαλα κόπο, γιὰτί δὲν ἦταν αὐ-
θόρμητες ἀλλὰ βιασμένες μὲ δυσκολία· ἄλλως τε φαν-
τάζομαι πὼς τότε γινότανε στὴ δική μου ψυχῇ, σὰν

βρισκόμουν στη γραμμή του πολέμου, θά γινότανε και με τους άλλους πολεμιστές· δὲ σκεφτόμουν τὸν ἔρωτα παρὰ μόνο ἀπ' τὴν αὐτὴ του μορφῆ· δὲν ἀναζητοῦσα καμμιά ἄλλη ἐκδήλωσή του.

*
* *

Ο πόλεμος πέρασε· κλείστηκε ἡ ἀνακωχὴ κι' ὑπογράφηκε ἡ εἰρήνη· δὲν μποροῦσα πιά νὰ περιμένω· με εἶχαν ὀνομάσει ἀνθυπασπιστὴ τώρα καὶ δυὸ μῆνες καὶ με εἶχαν προτείνει γιὰ νέα προαγωγὴ «λόγῳ συνεχῶν ἡρωϊκῶν πράξεων ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν». Μὰ ὅλ' αὐτὰ δὲ με συγκινοῦσαν· ζήτησα ἄδεια· δὲν ἤθελα νὰ περιμένω τὴν ἐπιστροφή μου μαζί με τὸ σύνταγμά μου. Ὁ συνταγματάρχης σὰν με παρουσίασε ὁ ταγματάρχης μου, ἀναγκάστηκε νὰ μοῦ χορηγήσῃ ἄδεια κανονικὴ, ἅμα ἔμαθε πὼς δὲν εἶχα πάρει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου μήτε «ἄδεια διανυκτερεύσεως» καὶ πὼς ἤμουν ὁ μόνος, ποῦ δὲν εἶχα ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸ λόχο μου ποτέ.

Ἐνα περίεργο προαίσθημα μ' ἔκανε νὰ βιάζωμαι γιὰ νὰ φτάξω μιὰ ὥρα πρωύτερα στὴν πατρίδα μου· γι' αὐτὸ καὶ δὲ με σταμάτησαν μήτε οἱ χαρές τῆς Ἀθήνας, ποῦ μοῦ θύμιζε τὴν ξένοιαστὴ ζωὴ ποῦχα κάμει τοὺς λίγους μῆνες ποῦχα περάσει σπουδάζοντας, ὥσπου πέθανε ὁ πέρ Φρεντερικ.

Ἄμα ἔφταξα στὴν πατρίδα μου ἦταν νύχτα καὶ ἦσαν λίγοι κείνους ποῦ συνάντησα στὸ λιμάνι· εἶχα τηλεγραφήσει στὸν κ. Λαριώτη καὶ περίμενα νὰ βλεπα τὸν ἐλάχιστον κάποιον νὰ με ὑποδεχτῆ· κι' ὅμως, κανένας δὲ με περίμενε· ἀρκετοὶ γνωστοὶ ὅμως, ποῦτυχαν νὰ ὑποδέχονται δικούς των στὴν προκουμαία, με καλωσῶρισαν με χαρὰ καὶ κάποιος μοῦπε συγχαρητήρια γιὰ τὴ νέα προαγωγὴ μου, ποῦ δημοσιεύ-

τηκε σάν ἐγώ βρισκόμουνα στοῦ ταξίδι καί δέν τή διάβασα. Σέ λίγα λεπτά βρισκόμουνα μπρός στοῦ σπίτι τοῦ κ. Λαριώτη. Παραξενεύτηκα πού εἶδα πολλά δωμάτια φωτισμένα καί διάκрина μέσα στοῦ σπίτι πολλή κίνηση· στενοχωρήθηκα· κάτι δυσάρεστο γινότανε· χτύπησα σιγά· ἡ ὑπηρετρία ἔτρεξε μέ ἡρεμες κινήσεις· δέν ἀντίκρυσσε στά χεῖλη της τή χαρά τοῦ καλωσορισμοῦ μου· αὐτό μέ ξάφνιασε πιότερο, γιατί ἤξερα πώς ἦταν φαιδρός τύπος καί ζητοῦσε εὐκαιρία γιά γέλια.

—Μά τί συμβαίνει, Μαρία;

—Ὁ κύριος εἶναι ἄρρωστος τώρα καί δέκα πέντε μέρες.

—Καί τί ἔχει; τή ρώτησα ἀνυπόμονα.

—Εἶχε τύφο, μὰ ἀπό χθές παρουσίασε μιὰ σοβαρή καλλιτέρευση. Πρέπει νά εἰδοποιήσω τήν κυρία· εἶναι πάνω· ξεκινώντας γιά νάβγη πάνω σταμάτησε καί μέ ρώτησε: μὰ δέν ἦρθε στοῦ λιμάνι νά σᾶς ὑποδεχτῆ ὁ ἀδερφός της Σοφίας;

—Ὁχι!

—Περίεργο! κι' ὅμως τόν εἶχαμε εἰδοποιήσει ἀπό νωρίς· τράβηξε πρὸς τὸ ἀνώγειο.

Σέ λίγο ἡ Καλλιόπη χλωμή κι' ἀδυνατισμένη κατέβαινε τρέχοντας τή σκάλα· ἡ ὑπηρετρία ἔμεινε πάνω, κι' αὐτὴ ἐλεύθερη ρίχτηκε στὴν ἀγκαλιά μου καί κλαίοντας μούλεγε στ' αὐτί:

—Καλέ μου, ἦρθες ἐπὶ τέλους! καί μέ φιλοῦσε παράφορα· μὰ γιά νά μὴ μᾶς προφτάξῃ κανένας, μέ τράβηξε μέσα στοῦ σαλόني κι' ἄρχισε νά μου περιγράψῃ τὴν ἀρρώστεια τοῦ ἀντρός της καί τόν κίντυνο ποῦχε περάσει· μὰ τώρα πιά οἱ γιατροὶ ἐλπίζουν πώς ἔχομε περάσει τὸ κρίσιμο σημεῖο κι' ἔχομε μπεῖ στὴν ἀρχὴ τῆς ἀνάρρωσης.

Ἦμουν ταραγμένος ἀπὸ τίς πληροφορίες αὐτὲς καί μέ πόνο ἀναλογίστηκα τόν κίντυνο ποῦχε περά-

σει ὁ θαυμάσιος αὐτὸς φίλος μου· μὰ ὄσο κι' ἂν ἀπασχολούμουνά με τὴν ἀρρώστεια τοῦ κ. Λαριώτη, δὲν μποροῦσα νὰ συγκρατήσω τὸν ἑαυτὸ μου κι' ἄρ-
χισα νὰ ρωτῶ με λαχτάρα γιὰ τὸ Μαρκάκι.

—Καὶ νᾶξερές με πόση ἀγωνία σὲ περιμένει! εὐτυχῶς ποὺ ἡ καλλιτέρευση τοῦ πατέρα του χθὲς δὲν τὸν ἐμπόδισε νὰ ἐκδηλώσῃ τὴ χαρὰ ποὺ δοκίμα-
σε σὰν ἔφτασε τὸ τηλεγράφημά σου! Μὴ νομίσης πὼς μόνος αὐτὸς δοκίμασε χαρὰ· πήραμε τὴν ἄδεια ἀπὸ τὸ γιατρὸ καὶ εἶπαμε τὴν εὐχάριστη εἶδηση στὸν Πέτρο· ὦ νὰ τὸν ἔβλεπες, Μανοῦσο, με πόση χαρὰ προσπάθησε ν' ἀνασηκωθῇ στὰ μαξιλάρια του!

—Ἐπὶ τέλος ἐρχεται τὸ εὐλοημένο παιδί! μουρ-
μούρισε· ἄχ πὼς φοβήθηκα πὼς δὲν θὰ με πρόφται-
νε! εἶπε καὶ κοιμήθηκε. ἀπὸ τότε ὡς τώρα κοιμᾶ-
ται· λὲς νὰ βγοῦμε νὰ τὸν δῆς; ξέρω γὼ ἂν πρέ-
πη νὰ σέ δῆ ἀπότομα καὶ νὰ δοκιμάσῃ μιὰ τέτοια
συγκίνηση τώρα τὴ νύχτα; τί λὲς, Μανοῦσο;

—"Ὅχι! ὄχι! ἄς μὴ διατρέξωμε κανένα κίνδυνο·
ἄλλως τε δὲν πρέπει νὰ τὸν ξυπνήσωμε· ποιὸς εἶ-
ναι τώρα κοντά του;

—Ἐἶναι ἡ ὑπρέτρια· σὲ λίγο ἀρχίζουν οἱ ὄρες
τῆς νοσοκόμας· ἐγὼ θὰ τὴν ἀναπληρώσω πάλι ἀπὸ
τις ἔξη τὸ πρωτὶ καὶ πέρα. Κάτι ἄλλο ὅμως φαντά-
ζομαι πὼς θᾶθελες, καλέ μου, μοῦ λέει με σιγὴ φωνή.

Κατάλαβα, μὰ δὲν τόλμησα νὰ τῆς τ' ὁμολογήσω.

—"Ἐλα ἔλα· βάδιζε σιγά· δὲν εἶναι πάνω· τὸν
βάλαμε στὸ δωμάτιο τοῦ βάθους· ἄνοιξε με προσο-
χή· ἓνα κόκκινο καντύλι ἐφώτιζε τὸ προσώπάκι τοῦ
παιδιοῦ μου, ποὺ φαινότανε σᾶ νὰ γελοῦσε στὸν
ὕπνο του· σκύψαμε πάνω του καὶ τὸ κοιτούσαμε ἀμί-
λητοι· ἡ Καλλιόπη με κοίζαξε στὰ μάτια ποῦχαν γε-
μίσει δάκρυα· ἔπιασε τὸ χέρι μου καὶ τ᾽ ὄσφιξε.

—Καλέ μου! ἀγαπημένε μου!

"Ἐνας χτύπος σιγὸς στὴν ἐξώπορτα μᾶς ἔκαμε

νά βγοῦμε βιαστικά ἀπὸ τὸ δωμάτιο τοῦ Μάρκου.

Ἦταν ὁ ἀδερφὸς τῆς Σοφίας, ποῦ στενοχωρημένος γύρισε πίσω σὰν ἔμαθε πὼς τὴν ὥρα ποῦ αὐτὸς μὲ τὶς πρώτες βάρκες τραβοῦσε γιὰ τὸ βαπόρι νά μὲ ὑποδεχτῆ, ἐγὼ πήδηξα στὴν πρώτη βάρκα ποῦ φευγε γιὰ τὴν προκυμαία καὶ γι' αὐτὸ δὲ μὲ πρόφταξε, γιατί ἔψαχνε ἀρκετὴ ὥρα μέσα στὸ βαπόρι νά μ' ἀνακαλύψῃ. Ὑστερα ἀπὸ λίγο ἡ Καλλιόπη μ' ἔπεισε νά πάω νά ἡσυχάσω καὶ νά ξεκουραστώ ἀπ' τὸ ταξίδι μου.

Σηκώθηκα προτοῦ ξημερώσῃ ἄνοιξα τὴν πορτοῦλα ποῦ ἔνωνε τὸ πάνω πάτωμα μὲ τὸ ἰσόγειο καὶ πῆγα στὸ γραφεῖό μου.

Εἶχαν περάσει δέκα τρεῖς μῆνες ποῦ ἔλειπα, γι' αὐτὸ αἰσθανόμουνα τὴν ἀνάγκη νά προσέξω καὶ νά ψάξω τὸ κάθε τι μέσα στὸ κατάστημά μου· ἅμα ἦρθε ἡ Σοφία κι' ὁ γέρω Μανώλης καὶ δέχτηκα τὴν ἀσυγκράτητη χαρὰ τους, τράβηξα γιὰ τὸ σπῆτι τοῦ κ. Λαριώτη.

Εἶχε ξυπνήσει τώρα καὶ κάμποση ὥρα καὶ φαινότανε σὲ καλὴ διάθεση· περίμενε μ' ἀνυπομονησία τὸν ἔρχομό μου, γι' αὐτὸ μόλις ἔφτασα μὲ πῆγαν κοντά του· τὸν εἶχαν ἀνασηκώσει καὶ τὸν ἀντίκρυσσιν γελαστὸ καὶ χαρούμενο, μὰ ἀδύνατο σὰν σκελετό.

—“Ἐλα, μωρὲ παιδί μου, μ' ἔσκασες! ἔγειρα καὶ τὸν φίλησα· μὲ φίλησε κι' αὐτὸς καὶ τὰ μάτια του ἔδειξαν τὴ βαθειὰ συγκίνησή του.

—“Ἀχ νάξερές πὼς σὲ περίμενα! φοβήθηκα πὼς θὰ πέθαινα καὶ εἶχα νά σοῦ παραγγείλω τόσα!

—Μοῦ τὰ λέτε τώρα ποῦρθα· θὰ τὸ θεωρήσω χαρὰ μου νά μοῦ δώσετε τὴν εὐκαιρία νά σᾶς ἀποδώσω κάτι ἐλάχιστο ἀπ' ὅτι σᾶς χρωστῶ.

—Μὰ τώρα πιά ὄχι· δὲν πιστεύω νά ὑποβληθῆς στους κόπους ποῦ σοῦ ἐτοίμαζα· θὰ ἦσαν τόσο μεγάλοι!

—Μὰ σὰν τί κόποι νᾶσαν αὐτοί;

—Θὰ σοῦ ἀνάθετα νὰ προστατέψης τὸ παιδί μου καὶ ν' ἀναλάβῃς τὴν ἠθικὴ ἐποπτεία του· εὐτυχῶς ὁ θεὸς δὲν ἔκρινε πῶς εἶμαι πιά περιττὸς στὸν κόσμον καὶ μοῦδωσε κάποια ἀναβολή.

—Ἔ, τώρα ἔχομε πίσω μας γέλια καὶ χαρὲς· ἔχομε νὰ χαροῦμε τὴ νίκη μας, ποῦ ἄνοιξε στὴν Ἑλλάδα μας νέους δρόμους.

—ᾠ ναί! πόσο περήφανοι πρέπει νᾶστε ὅλοι ὅσοι εἶχατε τὴν τύχη νὰ πολεμήσετε γιὰ τὴ δόξα τῆς!

Κεῖνη τὴ στιγμή ἡ Καλλιόπη μοῦφερε τὸ Μάρκο ποῦ ἂν καὶ συγκρατημένος ἀπ' τὴν παρουσία τοῦ ἄρρωστου πατέρα του, δὲν μπόρεσε νὰ μὴ ἐκδηλωθῇ φιλώντας με θερμά· μὰ ἡ χαρὰ του γλήγορα ὑποχώρησε μπρὸς στὸ θαυμασμὸ καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ ποῦ τοῦχε φέρει ἡ στολὴ μου· μὲ κοίταξε μὲ ὄλοστρόγγυλα μάτια κ' ἔψαχνε κάθε ραφὴ τῆς στολῆς μου χαδεύοντας τὰ λουριά τῆς ἐξάρτησής μου καὶ ξεκουρώνοντας τὶς ἐπωμίδες μου.

—Μὲ γιατί δὲν ἔχεις ἄστρα στὶς ἐπωμίδες σου; μὲ ρωτᾷ.

—Ἄχω ὕστερα ἀπὸ μιὰ ὥρα, τοῦ λέω χαμογελώντας.

—Ἐγίνες ἀνθυπολοχαγός; μὲ ρωτᾷ ὁ κ. Λαριώτης.

—Φαίνεται· χθὲς βράδυ μοῦπε κάποιος στὴν προκυμάλια πῶς δημοσιεύτηκε τὸ διάταγμα τῆς νέας προαγωγῆς μου.

—Κι' αὐτὴ ἡ προαγωγή ἔγινε γιὰ ἀνδραγαθία;

—Φαίνεται· τοῦ λέω μὲ κάποια συστολὴ κατεβάζοντας τὰ μάτια μου, γιὰ ν' ἀποφύγω τὶς γεμάτες θαυμασμὸ ματιές τῆς Καλλιόπης· πάντα δὲ μᾶρεσε νὰ μὲ κοιτάζει μπρὸς στὸν ἄντρα τῆς· πολὺ περισσότερο τώρα ποῦ ἦταν ἄρρωστος μπρὸς μας.

Τ' ἀπόγεμα ξαναπῆγα στὸ δωμάτιο τοῦ κ. Λα-

φιότη· μ' ακολουθοῦτε χαρούμενος ὁ Μάρκος κρατώντας ἕνα χαριτωμένο εὐζωνο κι' ἕνα φαντάρο, πού τοῦχα πάρει ἀπ' τὴ Θεσσαλονίκη γιὰ ἀναμνηστικά τῆς νίκης· τὸ παιδί δὲν μπορούσε νὰ συγκρατήση τὸν ἐνθουσιασμό του γιὰ τίς πραγματικά χαριτωμένες κοῦκλες πού τοῦφερα· ἔκανε πολὺ φασαρία καὶ ἡ Καλλιόπη τοῦπε νὰ πάη στὸ δωμάτιό του.

—Τὸν κακοσυνηθίζεις, ἀγαπητέ μου, μοῦ λέει ὁ κ. Λαριώτης. Φαίνεται πὼς δὲν θάσουν αὐστηρὸς καὶ ἂν πέθαινα θὰ τὸν χαλοῦσες.

Στενοχωρήθηκα γιὰ τὸτι μοῦπε, ἂν καὶ τὸ ὕφος του δὲν εἶχε καμμιά αὐστηρότητα, καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλω τοῦ λέω.

—"Ἄν ξέρατε τί λέει ὁ φάκελλος πού σὰς ἀφήκα μὲς στὴν κόσα μου, τότε θὰ βλέπατε πὼς ἡ σκέψη σας, πὼς θὰ ἦμουν ἕνας ἱκανὸς ἠθικὸς προστάτης τοῦ Μάρκου, δὲν ἦταν ἄτυχη. Εὐτυχῶς ἡ καλὴ μοῖρα τὸφερε καὶ δὲν ἀνοίχτηκε ὁ φάκελλος αὐτός, μὰ μήτε ὁ Μάρκος ἔχασε τὸ θαυμάσιο ὁδηγὸ του.

—Ὅ κ. Λαριώτης μὲ κοίταζε περίεργα.

—Θὰ μπορούσατε νὰ μοῦ τὸν φέρνατε;

Σκέφτηκα λίγο.

—Γιατί ὄχι;

—Θὰ μπορούσατε καὶ τώρα νὰ πάτε μιὰ στιγμή νὰ μοῦ τὸν φέρετε; ὁμολογῶ πὼς κοιτάζοντας τὸ φάκελλο αὐτὸ δώδεκα μῆνες, ἔκανα ἀναρίθμητες σκέψεις γιὰ τὸ περιεχόμενό του.

—Εὐχαρίστως· εὐκόλο πρᾶμα.

Σὲ λίγο γύρισα κρατώντας τὸ φάκελλο· ἡ Καλλιόπη πού εἶχε δεῖ κι' αὐτὴ τὸ θλιβερό φάκελλο μὲ τὴ συγκινητικὴ ἐπιγραφή, περίμενε μὲ ἀρκετὴ συγκίνηση.

—Πάρτε τον! τοῦ λέω καὶ κάθισα παράμερα.

—Φαίνεται ἡ ἀρρώστεια μοῦφερε κάποια ἀδυναμία στὴν ὄραση· μπορεῖ νὰ τὸ διαβάσῃ ἡ Καλλιόπη;

—Καί βέβαια μπορεί.

“Όσο διάβαζε ή Καλλιόπη γέρνοντας δίπλα στὸν ἄντρα της, τόσο τὸ πρόσωπο τοῦ κ. Λαριώτη ἔπαιρνε διάφορες ἀνεξιχνίαστες μεταβολές· ὀλόκληρη ἡ ψυχὴ του φαινότανε στὸ πρόσωπό του μὲ σχεδὸν ἀδιόρατες συσπάσεις, πού δὲν μπορούσα νὰ ξεκαθαρίσω ἂν ἦταν συγκρατημένες ἐκδηλώσεις χαρᾶς ἢ ἀπλὲς κινήσεις ἐκπληξης· μὰ μια στιγμή σὰν σήκωσε τὰ μάτια του καὶ μὲ κοίταξε ἔντονα καὶ ἐρωτηματικά, σὰ νὰ μοῦ φάνηκε πὼς διάκρινα ὄλες του τίς σκέψεις· ἀπὸ μένα ἔστρεψε τὰ μάτια του πρὸς τὴ γυναῖκά του καὶ τὴν κοίταξε τόσο τρυφερά, πού ξαφνιάστηκα· δὲν τολμοῦσα νὰ φανταστώ πὼς τῷτι ὑπέθεσα γιὰ μιὰ στιγμή θᾶταν δυνατὸν νᾶναι ἀλήθεια· συλλογίστηκα τίς συνέπειες κι’ ἐτοιμάστηκα νὰ ὑπερασπίσω τὴν εὐτυχία τόσο τῆς Καλλιόπης, ὅσο καὶ τοῦ εὐγενικοῦ καὶ καλοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου. Ὁ κ. Λαριώτης μὲ ξανακοίταξε κ’ ἔστρεψε πάλι ἤρεμα τὰ μάτια του πρὸς τὴν Καλλιόπη, πού εἶχε τελειώσει τὸ διάβασμα τῆς διαθήκης μου καὶ μὴ ξέροντας τί νὰ πῆ τὴ δίπλωσε σιγὰ·σιγὰ καὶ τὴν ἔβαλε στὸ φάκελλό της.

Περίμενα νὰ μοῦ ποῦν κάτι, μὰ δὲν μοῦπαν’ ἡ σιωπὴ τῆς Καλλιόπης ἦταν φυσικὴ· μὰ ἡ σιωπὴ τοῦ κ. Λαριώτη ὅσο πῆγαινε καὶ μὲ τρόμαζε. Κάτι κακὸ θᾶφερνε ἡ ἀπερισκεψία μου σὲ μιὰ στιγμή αἰσθηματικὴ ἢ Καλλιόπη καταλάβινε τὴ δύσκολη θέση πού βρισκόμαστε καὶ οἱ δυὸ ἄντρες καὶ τρόμαζε· μὲ κοίταξε ἱκετευτικά, μὰ δὲν μπορούσα νὰ καταλάβω τί μοῦ ζητοῦσε.

—Γιατί δὲ μοῦ φέρνεις τὸ γάλα μου, Καλλιόπη; τὴ ρωτᾷ ὁ κ. Λαριώτης.

—Νὰ σοῦ τὸ φέρω Πέτρο μου, ἂν καὶ δὲν εἶναι ἡ ὥρα του· μὰ ἀφοῦ τὸ θέλεις . . .

—Ναί· πῆγαινε νὰ μοῦ τὸ φέρῃς.

Ἡ Καλλιόπη βγήκε ἔξω· ἡ δύσκολη θέση μου ἔγινε πιὸ στενόχωρη· ἔβλεπα τὴ διαθήκη μου ποὺ τὴν κρατοῦσε μὲ τὰ χέρια του ὁ κ. Λαριώτης καὶ μὲ κοίταζε· ἔξακολουθοῦσε νὰ μὴ μιλήῃ· αἰσθάνθηκα κρῦο ἰδρώτα νὰ περιβρέχη τὸ κορμί μου· ἐπὶ τέλους μίλησε.

—Πόσο σκληρὰ πλήρωσες τὴν ἄμαρτία σου, Μανοῦσο!

—Δὲν σὰς ἔννοῶ, κ. Λαριώτη, τοῦ λέω σὰν ξαφνιασμένος, ἂν καὶ κατάλαβα τί ξεκινοῦσε νὰ μοῦ πῆ.

—Μὴ μοῦ κρύβης πιά, παιδί μου, τὴν ἀλήθεια· τὴν ξέρω· δὲν ἔχω τίποτε νὰ σοῦ κατηγορήσω· ξεπλήρωσες τὴν κακὴ πράξη σου μὲ τὸν πραγματικὰ ὑπεράνθρωπο συγκρατημὸ σου· κάπου-κάπου περνοῦσε ἀπ' τὴ σκέψη μου μιὰ ὑπόνοια σὰν σκιά, μὰ ὁ συγκρατημὸς σου ἦταν τόσο δυνατὸς καὶ ὁ σεβασμὸς σου πρὸς ἑμένα καὶ τὴν τιμὴ τῆς γυναίκας μου τόσο ἀπόλυτα, ποὺ τὸν θεωροῦσα ἀφύσικο καὶ ὑπεράνθρωπο γιὰ κάθε ἄνθρωπο καὶ μάλιστα ὅταν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς μόλις ἔχει φτάσει τὰ τριάντα του χρόνια· αὐτὲς οἱ παρατηρήσεις μ' ἔκαναν νὰ διώχνω τίς ἀμυδρὲς ὑπόνοιες, ποὺ μοῦ γεννοῦσε ἡ ἀγάπη σου γιὰ τὸ Μάρκο.

—Τί κακὰ ποῦ 'καμα νὰ σὰς δώσω νὰ διαβάσετε τὴ διαθήκη μου!

—Γιατί; νομίζεις πὼς δὲν τὴν προαισθανόμουν; καὶ φαντάζεσαι πὼς θέλοντας ν' σ' ἀναθέσω τὴν προστασία τοῦ Μάρκου, δὲν εἶχα τὴ διαίσθηση πὼς ἔκανα κάτι ποὺ ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἔτσι;

—Ναί· μὰ τώρα; ποιά θᾶναι ἡ θέση μου κοντά σας; Γέλασε μὲ καλωσύνη.

—Τίποτε δὲ θ' ἀλλάξῃ ἀνάμεσά μας· τὸ μόνο ποὺ σοῦ ζητῶ εἶνε νὰ μὴν ὑποψιασθῇ ἡ Καλλιόπη, πὼς ξέρω τὴν παλιά σας ἱστορία.

—Μείνετε ἡσυχος· θὰ ἔξακολουθήσω νὰ κρατῶ τὴν ἴδια στάση μου γιὰ ὅλους καὶ ποτέ, ὅτι κι' ἂν

συμβῆ, δὲν θὰ μάθῃ ὁ Μάρκος πὼς δὲν ἦσατε ὁ πατέρας του· σὰς τὸ ὀρκίζομαι· ἄλλως τε σεῖς εἶστε ὁ πραγματικός του πατέρας κ' ἔχετε δικαίωμα πάνω στὴν ἀγάπη του καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη του.

Ἀκουστήκαν βήματα στὸ διάδρομο· μὲ τὸ δείχτη τοῦ χεριοῦ του μοῦνεψε σιωπὴ καὶ γὼ προσπάθησα νὰ ξανάβρω τὴν ψυχραιμία μου. Ἡ Καλλιόπη ἀμίλητη τοῦφερε τὸ γάλα του κι' ἐγὼ ἔτρεξα κοντὰ του γιὰ ν' ἀνασηκώσω τὰ μαξηλάρια καὶ νὰ στηριχτῆ ὁ ἄρρωστος πὶὸ ψηλά.

—Εὐχαριστῶ, παιδί μου, μοῦκανε μὲ χαμόγελο ὁ κ. Λιαριώτης κι' αὐτὸ ἔφερε στὴν Καλλιόπη στεναγμὸ ἀνακούφισης· τὸ «παιδί μου» τὴν καθυσύχασε, γιὰ τὶ δὲν ἤξερε τί νὰ σκεφτῆ μὲ τὴ μακρὰ σιωπὴ του, σὰν διαβάστηκε ἡ διαθήκη μου.

Ἄμα ἤπιε τὸ γάλα του, ἡ Καλλιόπη τοῦ χαμήλωσε τὸ κορμί του ποῦχε κουραστεῖ ἀπ' τὸν ἀπότομο κόπο· ἠσύχασε.

—Καλλιόπη, πάρε τὴ διαθήκη αὐτὴ φύλαξέ την στ' ἀναμνηστικὰ ποῦ κρατᾶς γιὰ τὸ παιδί μας. Μιὰ μέρα θὰ τοῦ πῆς πόσο τὸν ἀγαποῦσε ὁ καλὸς μας φίλος καὶ πόσο φιλοδοξοῦσε νὰ τὸν διευκολύνη στὸ νὰ γίνῃ ἕνας τίμιος καὶ καλὸς ἄνθρωπος.

—Μά... ἔκαμε ἡ Καλλιόπη. ἡ διαθήκη αὐτὴ δὲν πρέπει.....

—Γιατί; τῶρα πιά ποῦ γύρισε ὁ κληροδότης, μπορεῖ νὰ βὰ ἡ στὴν κάσα του ὅσες ἄλλες διαθήκες θέλει, ποῦ ἡ χρονολογία τους ἀχρηστεύει κάθε προηγούμενη.

—Καλὰ· ὅπως θέλεις, Πέτρο.

Ἡ συγκίνησή μου ἀπ' τὸ ἐπεισόδιο αὐτὸ μ' ἀρρώστησε· τὸ βράδυ εἶχα πυρετό· ἕνα χρόνον μέσα στὰ χιόνια, στὰ κρύα, στὶς λάσπες, στὶς ζέστες, μὲ φριχτὲς ἐξαντλητικὲς πορεῖες καὶ στοὺς ὑπεράνθρωπους κόπους δὲν ἔπαθα μῆτε συνάχι καὶ τῶρα μ'

Ένα ψυχικό κλονισμό μοῦ μπήκε πυρετός! ἀναγκάστηκα νὰ καλέσω γιατρό καὶ νὰ εἰδοποιήσω τὸν κ. Λαριώτη. Ἡ κολόταιη Σοφία ἦρθε μὲ τὴ μητέρα της καὶ μὲ περιποιήθηκαν δυὸ τρεῖς μέρες· θάμεναν μαζί μου ὥσπου νὰ γίνω καλά· τὴν πρώτη μέρα ποῦ δὲ μοῦ μπήκε πυρετός διάκρινα στὸ πρόσωπο τῆς Σοφίας κάποια κρυφὴ στενοχώρια· τὴν ρώτησα τί τῆς συμβαίνει καὶ μοῦπε πὼς ἔχει κεφαλόπονο· τῆς εἶπα πὼς θάπρεπε νὰ πᾶνε τώρα πιά σπίτι των, ἀφοῦ δὲν εἶχα πυρετό, μὰ μὲ καθησύχασε λέγοντάς μου πὼς εἶναι συνηθισμένη ἀπὸ νευρικοὺς πονοκεφάλους· κι' ὅμως διαισθανόμουνα πὼς κάτι σοβαρὸ καὶ στενόχωρο μὲ κύκλωνε· ἡ καρδιά μου ἦταν βαρειά· δὲν ἤξερα τί νὰ ὑποθέσω καὶ κάθε τόσο ἔβανα τὸ θερμόμετρο· τὸ μεσημέρι ποῦ ἀνέβηκε πάνω ἡ Σοφία τὴν παρακάλεσα νὰ πάη μιὰ στιγμή στοῦ κ. Λοριώτη νὰ ρωτήσῃ τί κάνουν. Τὴν εἶδα ποῦ δὲν μπόρεσε νὰ κρύψῃ τὴ στενοχώρια της· πρώτη φορὰ ποῦ δὲν ἔσπευδε νὰ κάμῃ κάτι ποῦ τῆς ζητοῦσα.

—Μὰ γιατί; τὴ ρωτῶ, γιατί στέκεστε;

—Ρώτησα τώρα καὶ λίγη ὥρα.

—Καὶ τί σοῦ εἶπαν;

—Πὼς ἔξακολουθεῖ τὸ ἴδιο....

—Δηλαδή;

—Ξανακύλησε πάλι ὁ κ. Λαριώτης· μὰ φαντάζομαι πὼς δὲν εἶναι τίποτε σοβαρὸ.

—Ποῦ τὸ ξέρεις, Σοφία; τὴ ρωτῶ στενοχωρημένος.

—Μὰ μοῦ εἶπαν πὼς οἱ γιατροὶ δὲν ἔχασαν ἀκόμα... κάθε ἐλπίδα.

—Ἐμεινα μ' ἀνοιχτὸ στόμα.

—Τώρα καὶ τρεῖς μέρες παρουσιάστηκαν ἔντερροραγίες καί.....

—Καὶ γιατί δὲ μοῦ τῶπες ἀμέσως, Σοφία;

—Μὰ δὲν ἔπρεπε· εἴσαστε ἄρρωστος· ὁ γιατρός

μ' απαγόρευσε νά σᾶς πῶ τῆ στενόχωρη αὐτῆ εἶδηση.
—Τώρα καταλαβαίνω γιατί δὲ ρώτησαν γιά μένα τόσες μέρες ἀπὸ τοῦ κ. Λαριώτη.

—"Ὁχι" ρωτοῦσαν δυὸ φορές τὴν ἡμέρα· κι' ὁ μικρὸς κάθε τόσο ἐρχότανε νά μαθαίνη πῶς πάτε.

—Καί γιατί δὲν μοῦ τὸν ἔφερες πάνω καμμιὰ φορά.

—Μοῦ τῶχε ἀπαγορεύσει ἡ κ. Καλλιόπη, γιατί φοβότανε πῶς «ὁ Μάρκος θὰ προδινότανε καὶ θὰ σᾶς ἔλεγε γιά τὴν κρίσιμη κατάσταση τοῦ πατέρα του»· φοβότανε πῶς ἅμα τὸ μαθαίνατε θὰ τρέχατε κοντά του κι' αὐτὸ ἴσως νά σᾶς ἔκανε κακὸ, ἀφοῦ εἶχατε πυρετό.

—Μὰ τώρα δὲν ἔχω καὶ πρέπει νά τρέξω κοντά τους.

—Μὰ κύριε....

Νιύθηκα γρήγορα, ἂν καὶ ἡ Σοφία διαμαρτυροῦτανε, γιατί ἦταν πολὺ κρύο· εἶχε χιονίσει ἀπὸ βραδύς· μὰ δὲν ἄκουσα τίτι μοῦλεγε· ἔτρεξα καὶ χωρὶς νά περιμένω τράβηξα γιά τὸ δωμάτιο τοῦ φίλου μου· εἶχα ἀπόλυτη ψυχικὴ ἀνάγκη νά τὸν δω· ἡ Καλλιόπη ὡς μ' εἶδε ταραχτήκε· ἤμουν φαίνεται ἀδυνατισμένος καὶ τὴ φόβισε τὸ χλωμὸ πρόσωπό μου· καθότανε δίπλα ἀπ' τὸν ἄρρωστο, ποὺ βρισκότανε σὲ μιὰ τρομερὴ ἐξάντληση· τὰ μάτια της ἦταν κόκκινα ἀπ' τὰ δάκρυα· ὁ Μάρκος παραπέρα στεκότανε ἀμίλητος· μοῦρριξε μιὰ λυπημένη ματιὰ κι' ἀφῆκε ἓνα βαθὺ στεναγμό.

—Μανοῦσο, μοῦ ψιθύρισε ἡ Καλλιόπη προχωρώντας πρὸς τὸ μέρος μου· γιατί βγῆκες; δὲ μὲ φτάνουν οἱ δοκιμασίες;

—Πῶς πάει τώρα;

—"Ἀχ! καὶ κούνησε θλιβερὰ τὸ κεφάλι της· φοβοῦμαι, Μανοῦσο, πῶς θὰ τὸν χάσωμε.

—Μὴ λὲς τέτοια πράγματα, Καλλιόπη, τῆς λέω

κ' ἐγὼ μὲ σιγὴ φωνή, πού μόλις ἀκουότανε· ὡς τόσο ὁ Μάρκος πλησίασε καὶ μοῦπιασε τὸ χέρι· σήκωσε τὰ μάτια του καὶ μὲ εἶδε· ἦσαν γεμάτα δάκρυα.

—Κύριε Μανοῦσο, ὁ μπαμπᾶς.....

—Μὴ φοβᾶσαι, παιδί μου! καὶ τὸ χάδεψα στὸ πρόσωπο. Κόλλησε κοντά μου· σὰν νὰ ζητοῦσε νὰ στηριχτῆ πάνω μου ἀκούμπησα τὸ χέρι μου στὸν ὤμω του καὶ προχωρήσαμε πρὸς τὸ κρεβάτι τοῦ ἄρρωστου· κείνη τῆ στιγμὴ ἄνοιξε τὰ μάτια του καὶ μᾶς κοίταξε μὲ θαμπή ματιά· κάτι μουρμούρισε μὰ δὲν ἀκούσαμε.

—Τι θέλεις, Πέτρο μου; τὸν ρωτᾶ σκύφτοντας πάνω του ἡ Καλλιόπη.

—Τὸ Μανοῦσο, εἶπε μὲ σβυσμένη φωνή.

—Νά'μαι, κ. Λαριώτη, τοῦ λέω σκύφτοντας κ' ἐγώ. Μὴ φοβᾶστε· θὰ περάσῃ κι' αὐτό.

Προσπάθησε νὰ γελάσῃ μὰ δὲν μπόρεσε.

—Ναί! τώρα ἀκριβῶς περνᾶ! μοῦπε μὲ σβυσμένη φωνὴ πού μόλις ἀκουότανε.

Κουράστηκε ἀπ' τὰ λόγια του· σὲ λίγο συνέχισε.

—"Ἦσουν ἄρρωστος· δὲν ἔπρεπε νὰ βγῆς· ξεκουράστηκε πάλι λίγο· δὲν ἔκαμες καλὰ τώρα πού ἐγώ... δὲν συμπλήρωσε παρὰ ὕστερα ἀπὸ κάμποσα λεπτά, πρέπει νὰ φροντίσῃ καὶ γιὰ τοὺς δυό, κι' ἔρριξε τὴν ἄρρωστη ματιά του στὴν Καλλιόπη καὶ στὸ Μάρκο πού στεκότανε ὁ ἕνας ἀπ' τὴ μιὰ μεριά μου κι' ἡ ἄλλη ἀπ' τὴν ἄλλη.

Κούνησε ἀδύνατα τὸ χέρι του· σὰ νάθελε νὰ τὸ σηκώσῃ.

—Θέλετε τίποτε; τὸν ρωτᾶ σκύφτοντας.

—Ναί· τὸ χέρι σου.

—Τοῦδωκα τὸ χέρι μου.

—Μὴν ξεχνᾶς τότι σοῦ εἶπα, εἶπε μὲ πιὸ σβυσμένη φωνή!

Τὰ μάτια μου γέμισαν δάκρυα· τραβήχτηκα πιὸ

πέρα κι' ἡ καρδιά μου πονοῦσε· αἰσθανόμουνα τὴν ἀνάγκη νὰ κλάψω καὶ νὰ φωνάξω μὲ θρῆνο· μὰ συκρατήθηκα· θάταν τόσο ἀταίριαστο!

Εἶχα τραβηχτεῖ πρὸς τὸ παράθυρο, σὰν ἄκουσα μιὰ δυνατὴ φωνὴ τῆς Καλλιόπης.

—Πέτρο! Πέτρο μου!

Στράφηκα. Ἡ Καλλιόπη εἶχε πέσει πάνω του καὶ θρηνοῦσε καὶ ὁ Μάρκος εἶχε γονατίσει καὶ φιλοῦσε τὸ χέρι τοῦ νεκροῦ φωνάζοντας.

—Μπαμπᾶ μου! καλέ μου, μπαμπᾶ!

Ξέσπασα πιά φανερά σὲ θρῆνο· μὰ πάλι σκέφτηκα τὸν πόνο τῶν ἄλλων καὶ πῆρα τὸ Μάρκο σηκώνοντάς τον.

—"Ἐλα, παιδί μου! ἔλα! ἔτσι τὸ θέλησε ὁ θεός! ἔλα στὸ διάδρομο!

—Μὰ ὄχι, κ. Μανουσο, θέλω τὸν μπαμπᾶ μου! θέλω τὸ μπαμπᾶ μου!

Ὡς τόσο ὄλοι ποὺ βρισκότανε κάτω εἶχαν ἀκούσει τίς φωνές κι' εἶχαν τρέξει πάνω· ἀκλούθηξε τὸ, τι γίνεται σὲ τέτοιες ὧρες.

Ἡ συγκέντρωση τοῦ κόσμου, μόλις μαθητεύηκε ὁ θάνατος τοῦ ἐξαιρετικοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου ἦταν μεγάλη· ἀναγκάστηκα ὧρες ὀλόκληρες νὰ μένω ὀρθὸς καὶ νὰ ὑποδέχωμαι· μὲ τὰ συλλυπητήρια ποῦλεγαν στὴν Καλλιόπη ἔλεγαν καὶ σὲ μένα, σὰν νὰ μ' ἀναγνώριζαν συγγένεια, κι' αὐτὸ μὲ συγκινοῦσε περισσότερο ἀλλὰ καὶ μὲ τάραζε.

Εἶχε νυχτώσει σὰν ἡ Καλλιόπη παίρνοντάς με στὸ διάδρομο μοῦ λέει πάντα κλαίοντας.

—Μὰ κάμε μου τὴ χάρη, Μανουσο, πῆγαινε νὰ ἡσυχάσης· σὲ ἱκετεύω· μὴ μ' ἀρνηθῆς· λυπήσου με.

—Καλὰ· θὰ πάω· κι' ἔφυγα νομίζοντας πὼς δὲν θὰ κλειοῦσα μάτι· κι' ὅμως μόλις ἔπεσα στὸ κρεβάτι μου κοιμήθηκα γραμμὴ ὡς τὸ πρωτὶ στὶς ἔξη.

Πετάχτηκα πάνω τρομαγμένος, γιατί θυμήθηκα τότε είχε γίνει και ντύθηκα σαν τρελλός! ευτυχώς καταλάβαινα πώς ήμουν άπύρετος· κι' όμως αισθανόμουνα άρκετη άδυναμία.

Η Καλλιόπη σαν να με περίμενε κι' ως έφτασα άρχισε να μου λέη για τ' άπαραίτητα της κηδείας και σαν να μου λογοδοτούσε για τ' ό,τι διάταξε τους ανθρώπους του γραφείου του κ. Λαριώτη, που ξημερώθηκαν τρέχοντας για να προφτάξουν να ναι όλα έτοιμα για τη μεγαλόπρεπη κηδεία, που έτοιμαζότανε στο διαλεχτό και τίμιο πολίτη.

* * *
Κατά τις πέντε τ' άπόγεμα γυρίσαμε άπ' το νεκροταφείο και κόσμος πολüs συγκεντρώθηκε για να συλλυπηθῆ τη χήρα που αξιόπρεπα και συγκρατημένα δεχότανε τὰ θερμά λόγια όλων γενικώς. Τό πιο περίεργο άπ' όλα ήταν πώς ό κόσμος φεύγοντας μούσφιγγε κι' έμένα τó χέρι· πολλοί μούλεγαν συλλυπητήρια, κι' άγνοούσαν μερικούς συγγενείς του που βρισκότανε στο σπίτι. Μά ό κόσμος παρακολουθώντας τόσα χρόνια τó σύνδεσμό μου με τó Λαριώτη και βλέποντας πώς σαν ήμουν στο πόλεμο αυτός μ' άναπλήρωσε σ' όλες τις δουλειές μου, με θεωρούσαν σαν στενό συγγενή του, άδιάσπαστα συνδεμένο μαζί του· περίεργη ήταν και ή στάση του μικρού Μάρκου που ίσως άπό κάποιον ένστιχτώδικο άίσθημα παρασερμένος, είχε κολλήσει δίπλα μου τόσο στην κηδεία, όσο και τις ώρες που δεχόμαστε τὰ συλλυπητήρια. Μερικοί είχαν πει πώς δέν έπρεπε τó παιδί σέ τέτοια ηλικία να παρακολουθήση τήν κηδεία και να δοκιμάση τόσες ώρες μιá τόσο συντριπτική λύπη· Άκούοντας τὰ λόγια αυτά ή Καλλιόπη με κοίταξε και σά να περίμενε τó τι θάλεγα για να συμφωνήση μαζί μου· ήταν ή πρώτη φορά που μου φάνηκε πώς μ' άναγνώριζε τὰ δικαιώματα της πατρότητος.

—“Έχω τὴ γνώμη, εἶπα, πὼς ὁ Μάρκος εἶναι ἄρκετὰ μεγάλος, γιὰ νὰ τοῦ ἐπιβάλλεται νὰ συνοδέψῃ ὡς σὴ στερνὴ του κατοικία τὸν πατέρα του, τὸν ἐξαιρετικὸ αὐτὸ πατέρα.

Ἡ Καλλιόπη στὰ λόγια μου ξέσπασε σὲ λυγμοὺς κι' ὁ μικρὸς Μάρκος σὰ νὰ καταλάβαινε τὴ θέση ποῦ τοῦδινά κι' ἤρθε κοντά μου καὶ πῆρε τὸ χέρι μου· τὸ χάδεψα στὸ κεφάλι κι' αὐτὸ ἄρχισε νὰ κλαίῃ.

—Σώπα, παιδί μου, σώπα· ἔτσι ἦταν ἀπ' τὴ μοῖρα γραφτό! αὐτὸ τρίφτηκε πάνω μου καὶ σὲ λίγο παρηγορήθηκε.

“Αὐμα ἔφυγαν οἱ ξένοι, ἀπόμειναν μόνο οἱ παλιοὶ γνωστοὶ καὶ οἱ μακρινοὶ συγγενεῖς· μὰ κι' αὐτοὶ σιγὰ-σιγὰ ἔφυγαν καὶ στίς ἐνιά τὸ βράδυ δὲν ἀπόμεινε πιά κανένας· ἐβίασα τὴν Καλλιόπη νὰ πάρῃ μιὰ σούπα κι' ἐτοιμάστηκα νὰ φύγω.

—Γιατί βιάζεσαι, Μανουῖσο;

—Πρέπει νὰ ἡσυχάσης· ἔχεις ἀνάγκη ν' ἀναλάβῃς ἀπὸ τὴν κούραση τῶν θλιβερῶν αὐτῶν ἡμερῶν· μπροστά σου ἀνοίγουνται τώρα διπλασιασμένα τὰ καθήκοντά σου πρὸς τὸ παιδί σου.

—Καὶ σύ;

Δὲν πρέπει ν' ἀμφιβάλλῃς πὼς κάθε σκέψη μου, ὅσας τοὺς δυὸ θ' ἀφορᾷ. Κι' ὅμως οἱ συνθήκες ποῦ δημιουργήσε ὁ θάνατος τοῦ καλοῦ συντρόφου σου, μᾶς ἐπιβάλλουν προσοχὴ στίς σχέσεις μας· καὶ ἡ ἐλάχιστη ἀπροσεξία μας θὰ μπορούσε νὰ μειώσῃ τὴν ἠθικὴ θέση τοῦ παιδιοῦ μας.

“Ἀρχισε πάλι νὰ κλαίῃ βουβά· τῆς πῆρα τὸ χέρι καὶ τὸ φίλησα· μὲ συνόδεψε ὡς τὸ κεφαλόσκαλο.

“Ἡμουν πάρα πολὺ κουρασμένος· κι' ὅμως πέρασαν ὄρες ὥσπου νὰ κοιμηθῶ· σκέφτηκα τὰ περασμένα καὶ προσπαθοῦσα νὰ μαντέψω τὰ μελλούμενα· σὲ μένα πάνω ἔπεφτε πιά τὸ βάρος τῆς ἀνατροφῆς τοῦ παιδιοῦ μου· μὰ τώρα τὸ ἔργο μου γινότανε πιὸ δύ-

σκολο, γιατί δὲ ζοῦσε πιά κείνος πού θ' ἀπόκλειε κάθε παρεξήγηση καὶ κακογλωσσιά. Δὲν θὰ μπορούσα πιά τόσο ἐλεύθερα νὰ μπαίνω στὸ ἀγαπημένο μου αὐτὸ σπίτι καὶ νὰ τὸ θεωρῶ σὰν δικό μου. Ἡ κακογλωσσιά ἐνεδρεῦει πάντα μιὰ χήρα καὶ μάλιστα σὰν τύχη νᾶναι νέα κι' ὁμορφή σὰν τὴν Καλλιόπη· νὰ γιατί μὲ στενοχωροῦσε ὁ θάνατος αὐτός· μὲ μάκραινε ἀπὸ τὸ παιδί μου.

Τὴν ἄλλη μέρα δὲν πῆγα τὸ πρωτὶ στὸ σπίτι· μόνο κατὰ τὶς βραδυνὲς ὧρες καὶ μετὰ τὸ κλείσιμο τοῦ μαγαζιοῦ μου θεώρησα καλὸ νὰ πάω· βρῆκα στὸ σαλόνι ἄρκετὸ κόσμο· σὰν ἄκουσε τὴ φωνή μου ὁ Μάρκος ἔτρεξε κοντά μου· τὸν ἀγκάλιασα.

—Μὰ γιατί δὲν ἦρθατε ὅλη μέρα; μὲ ρώτησε μὲ παράπονο.

—Ἄχ, παιδί μου! εἶχα μερικὲς δουλειὲς νὰ τελειώσω.

—Θᾶταν μεγάλη ἡ ἀξίωσή μας, παιδί μου, λέει θλιμμένα ἡ Καλλιόπη, νὰ μὴν κοιτάξῃ γιὰ λίγο τὶς δουλειές σου ὁ κ. Περδίκης· ἄρκετὰ τὸν ἐνοχλήσαμε αὐτὲς τὶς ἡμέρες· καὶ στρέφοντας πρὸς τὶς φίλες τῆς πρόστεσε:

—Δὲν ξέρετε πόση εὐγνωμοσύνη τοῦ χρωστοῦμε· στάθηκε σὰν ἀδερφὸς στὴ συμφορὰ μας.

Ἐγὼ σιγομιλοῦσα μὲ τὸ Μάρκο καὶ προσποιήθηκα πὼς δὲν ἄκουσα τί εἶχε προσθέσει· κάποια κυρία τῆς εἶπε κάτι καὶ κείνη συνέχισε δίνοντας πληροφορίες γιὰ μένα μὲ τόση προσοχὴ καὶ σοβαρότητα, πού μοῦδειξε ἐκτὸς ἀπ' τὴν ψυχικὴ τῆς δύναμη καὶ τὴν κοινωνικὴ τῆς ὀριμότητα, κληρονομιά ἀπὸ τὸ θαυμάσιο ἄντρα τῆς.

Τὴν ἄλλη μέρα εἶχε φτάσει ὁ θεῖος τῆς Καλλιόπης· ἐβράδυναν νὰ τὸν εἰδοποιήσουν γιατί ἔλειπε ἀπ' τὴ μονή· τὸν εἶχε ζητήσῃ ὁ δεσπότης καὶ μόλις χθὲς πληροφορήθηκε τὸ θάνατο τοῦ φίλου καὶ ἀνηψιοῦ του.

Ἦρθε καὶ μὲ εἶδε στὸ κατάστημά μου· ἡ Καλλιόπη, μέσα στὰ ἄλλα πού τοῦ ἀνέφερε, τοῦχε πεῖ γιὰ τὸ διάβασμα τῆς διαθήκης μου· δὲν ἤξερε ὅμως τί εἶχα· με πεῖ οἱ δυό μας μὲ τὸν ἄντρα τῆς καὶ γὼ θεώρησα πὼς εἶχα ὑποχρέωση νὰ μὴν τοῦ κάμω λόγο, μήτε σὰν μοῦ πρόστεσε:

—Εὐτυχῶς πού πέθανε χωρὶς νὰ μάθῃ ποιὸς ἦταν ὁ πατέρας τοῦ Μάρκου· ἂν τὸ μάθαινε ἴσως νὰ πικρανότανε· ἐνῶ ὁ «ἄγνωστος» δὲν τοῦ φερνε καμμιά ταραχή...ἔ;

—Μὰ βέβαια.

—Γι' αὐτὸ σ' ἐχτιμῶ διπλᾶ, Μανουῖσο· μπόρεσες νὰ κάμῃς κάτι δύσκολο πού δὲ φαντάζομαι νὰ τὸ κατὰφερνε ἄλλος· κι' ἔμεινε συλλογισμένος μὲ σκυφτὸ κεφάλι κάμποση ὥρα· κάπου·κάπου σήκωνε τὰ μάτια του καὶ μὲ κοίταζε, μὰ πάλι ἔγερνε καὶ συνέχιζε τὴ σκέψη του καπνίζοντας τὸ ἓνα πάνω στ' ἄλλο τὰτσιγάρα· δὲν ἤθελα νὰ τὸν ταράξω καὶ προσπαθοῦσα νὰ μὴ μετακινουμαι· στὸ τέλος σηκώθηκε.

—Θάρθῃς τὸ βράδυ νὰ σὲ δοῦμε, Μανουῖσο;

—Πρέπει;

—Καὶ ρωτᾶς ἂν πρέπη;

—Καλά· θάρθω.

Ἔσες μέρες ἔκαμε ὁ γούμενος μέσα στὴν πόλη, γιὰ νὰ ταχτοποιήσῃ μερικὲς δουλειὲς τῆς Καλλιόπης καὶ τοῦ ὄρφανοῦ, πηγαινα καὶ περνοῦσα μαζί τους τὸ βράδυ μου· μὰ καὶ στὸ διάστημα τῆς ἡμέρας ἀναγκαζόμουνα νὰ πηγαίνω, γιατί ὁ γούμενος καὶ ἡ Καλλιόπη ζητοῦσαν τὴ βοήθειά μου γιὰ τὴν ταχτοποίηση κάθε δουλειᾶς, πού δὲν εἶχε τελειώσει πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ κ. Λαριώτου. Εὐτυχῶς ὁ λογιστὴς τοῦ Λαριώτη, πού εἶχε κάμει εἴκοσι χρόνια στὸ κατάστημά του, ἤξερε καὶ τὴν ἐλάχιστη λεπτομέρεια κάθε δουλειᾶς· ἦταν σὰν πιστὸ σκυλί κι' ἔτσι δὲν ἀφήκε κανένα ὑπάλληλο νὰ ἐπωφεληθῇ ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια καὶ τὸ

θάνατο του Λαριώτη. Μετά ὀχτῶ μέρες εἶχε κατορθώσει νὰ παρουσιάσῃ ἀπογραφή τῶν ἐμπορευμάτων, πού βρισκότανε στίς διάφορες ἀποθήκες καί ἀπολογισμὸ τῶν ὀφειλετῶν καί τῶν καταθέσεων· ἔτσι εἶδαμε πὼς ἡ περιουσία τοῦ Λαριώτη ἦταν πολὺ μεγαλύτερη ἀπ' ὅτι τὴν ὑπολόγιζαν ὄλοι οἱ γνωστοὶ καί φίλοι. Πολλὲς ἀπ' τὶς δουλειές του τὶς εἶχε ἐμπιστευτεῖ στὴ γυναῖκά του κι' ἔτσι αὐτὴ βρέθηκε ἀρκετὰ κατατοπισμένη.

Τὴν τελευταία βραδεῖα εἶχαμε ἀποφασίσει καί οἱ τρεῖς νὰ μὴν ἀφήσωμε τὴ φέρμα τοῦ Λαριώτη νὰ χαθῆ, παρὰ νὰ συνεχιστοῦν οἱ δουλειές μὲ διαχειριστὴ τὸν ὡς τώρα ἔντιμο λογιστὴ τοῦ γραφείου. Ἀνάθεσαν σέ μένα νὰ τοῦ κάμω προτάσεις καί νὰ τακτοποιήσωμε τὸ κάθε τι· ἔτσι κλείστηκε ὀριστικὴ συμφωνία μαζί του καί ὑπογράφηκε ἡ σχετικὴ συμβολαιογραφικὴ πράξη, πού θὰ ἐξασφάλιζε τὰ ποσοστὰ τοῦ πιστοῦ ὑπαλλήλου.

Εὐχαριστοῦμουνα πού δὲ γινότανε τίποτε χωρὶς νὰ μ' ἐρωτοῦν· πολλὲς φορὲς μάλιστα ποῦλεγε κάτι ὁ γούμενος ἢ Καλλιόπη μὲ σιγὴ φωνὴ πρόσθετε.

—Νὰ δοῦμε ἂν συμφωνᾷ κι' ὁ κ. Μανουῖσος.

Στὴν ἀρχὴ ὁ γούμενος τὴν κοίταζε σὰν παραξενεμένος· μὰ συνήθισε κι' αὐτὸς στὴν ἀντίρρηση της, πού γινότανε τὶς περισσότερες φορὲς μπροστὰ μου· σιγὰ σιγὰ ἡ Καλλιόπη μ' ἔλεγε μόνον Μανουῖσο ἀφαιρώντας μου τὸν τίτλο τοῦ «κυρίου» πού μ' ἀπομάκρινε. Ὁ γούμενος πολλὲς φορὲς μᾶς κοίταζε πότε τὸν ἕνα καί πότε τὸν ἄλλο καί παραδινότατε σὲ συλλογισμούς, πού μοῦ φαινόντανε πὼς τοὺς διάβαζα στὸ τίμιον πρόσωπό του· μὰ προσπαθοῦσα μὲ τὴ στάση μου καί μὲ τὸ συγκρατημὸ μου νὰ καθησυχάζω κάθε του ἀνησυχία.

Ἐμεινε στὴν πόλη καμμιά εἰκοσαριὰ μέρες· προτοῦ φύγει μὲ πῆρε καί κάναμε ἕνα μακρινὸ περίπα-

το' μοῦδινε διάφορες παραγγελιές και με παρακαλοῦσε να συνεχίσω τὴν ἠθική μου στάση και να κρατήσω στο ὕψος ποῦ πρεπε τὴν ἠθική τῆς μητέρας τοῦ παιδιοῦ μου.

—'Αργότερα βλέπομε' θὰ δοῦμε τί πρέπει να γίνῃ, μοῦπε στο τέλος.

Κατάλαβα τί ἤθελε να μοῦ πῆ και πρόστεσα κι' ἐγὼ σοβαρά.

—Βέβαια ἀργότερα' πολὺ ἀργότερα' ὑπάρχουν κάτι πράγματα ποῦ ἡ βίαση τ' ἀσχημίζει.

—Πολὺ σωστά! ἄς ἀποφύγωμε τις ἀσκήμιες!

Βρέθηκα στο σπίτι σὰν ἔφυγε. Ἐφίλησε τὴν Καλλιόπη και τὸ Μάρκο και τοῦ διπλοπαράγγελνε να μὴν στεναχωρᾶ τὴ μαμά του' σὰν ἔφτασε ἡ σειρά μου να μ' ἀποχαιρετίση ἀσυναίσθητα με πῆρε στὴν ἀγκαλιά του και με φίλησε λέγοντάς μου.

—Σοῦ ἀφήνω, παιδί μου, τὰ ἀπροστάτευτα αὐτὰ πλάσματα' να φέρνεσαι μαζί των ὅπως σοῦ λέει ἡ καρδιά σου και προστάτεψέ τα' ἓνα πράγμα σοῦ ζητῶ μονάχα' Να μὴ γίνῃ τίποτε προτοῦ μοῦ τὸ πῆτε' με καταλαβαίνεις' ἔ;

—Μείνετε ἡσυχος, ἄγιε καθηγούμενε.

Σὰν ἐμείναμε μόνοι με τὴν Καλλιόπη εἶπε με σιγὴ φωνή!

—'Ο καημένος ὁ θεῖός μου! φοβᾶται! κι' ὅμως ἂν ἤξερε! πόσο ἡσυχότερος θ' ἄφευγε!

—Ναί' ἂν ἤξερε! και τὴν κοίταξα με συμπάθεια. Σὰν να φοβήθηκε και φώναξε.

—Μάρκο! Μάρκο! κι' ὁ μικρὸς ἔτρεξε κοντά μας.

—Τί θέλετε, μαμά;

—"Ελα να σε δοῦμε' νομίζω πὼς με τὴ φασαρία σου ἐμποδίζεις τις ὑπηρετίες να κάνουν τὴ δουλειά τους' κάθισε μαζί μας.

—"Ἄλλο ποῦ δὲ θέλω' βαρέθηκα πιά τὰ σοβαρά σας!

—Μάρκο! πῶς μιλάς με τέτοια ἀσέβεια γιὰ τὸ θεῖό σου; τοῦ λέει ἀυστηρὰ ἡ Καλλιόπη κι' αὐτὸς χαμίλωσε τὸ κεφάλι του.

—Ἡ μαμᾶ σου, Μάρκο, ἔχει δίκιο· περίεργο! τὸ ὕφος αὐτὸ ποῦ μίλησες γιὰ τὸ θεῖό σου μὲ ξάφνιασε, γιὰτὶ ξέρω πόσο προσεχτικὸς καὶ εὐγενικὸς εἶσαι.

Αὐτὰ μου τὰ λόγια τὸν ἔκαναν νὰ κλάψη κι' αὐτὸ μὲ συγκίνησε πολὺ. μὰ κρατήθηκα νὰ μὴ φανερώσω τὴ συγκίνησή μου· ἡ Καλλιόπη τὸ κατάλαβε καὶ ἓνα ἀδιόρατο χαμόγελο χαράχτηκε στὰ χεῖλη της· ἔστρεψα τὰ μάτια μου ἄλλοῦ, σὰν νὰ μὴν κατάλαβα γιὰτὶ χαμογέλασε· ἦταν ἄλλως τε ἡ πρώτη φορὰ ποῦ τὴν εἶδα μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Λαριώτη νὰ χάνη τὴ θλιβερὴ της ὄψη.

Σὲ λίγο σὰν νὰ ξεχάσαμε τὸ λυπηρὸ ἐπεισόδιο τοῦ Μάρκου κι' ἀρχίσαμε νὰ τοῦ μιλοῦμε γιὰ διάφορα πράγματα. Τὸ μυαλὸ τοῦ παιδιοῦ αὐτοῦ φαινότανε πῶς ἦταν ὄχι μόνον πρόθυμος μὰ καὶ δυνατὸς δέχτης, γι' αὐτὸ δὲ μὲ κούραζε νὰ τοῦ μιῶ ὄρες ὀλόκληρες γιὰ τὸ κάθε τι, ποῦ ἔκρινα πῶς θάπρεπε πιά νὰ ξέρη.

Ἡ Καλλιόπη σὰν μ' ἔβλεπε ἀπασχολημένο νὰ μιῶ στὸ Μάρκο ἀπόφευγε κάθε κίνηση καὶ διακοπὴ καὶ παρακολουθοῦσε, καὶ σὰν ἔπαυα νὰ μιῶ, σὰν νὰ μοῦλεγε τὸ μάτι της εὐχαριστῶ.

—Θέλεις νὰ μείνης μαζί μας ἀπόψε νὰ φᾶμε; μὲ ρωτᾷ· λείπει ἀπόψε καὶ ὁ θεῖος καὶ θὰ βρεθοῦμε πολὺ μονάχοι. Τὸ παιδί ἦταν μπρὸς μας καὶ δὲν ἤθελα νὰ πῶ τὴν σκέψη μου καθαρὰ.

—Ὅχι, κυρία Καλλιόπη· ἔχω κάτι σοβαρὲς δουλειές ποῦ πρέπει νὰ τελειώσω κι' ἐγώ.

—Ὅπως θέλετε, κ. Μανουῖσο. μοῦπε κάπως πειραγμένη.

—Μὰ γιὰτί, μαμᾶ; παρακάλεσέ τον νὰ καθίση.

—Ὅχι, παιδί μου, μὴν εἴμαστε πολὺ ἀπαιτητικοί!

ἔχει κι' ὁ κ. Μανοῦσος τὴ δουλειά του! τὴν ξέχασε γιὰ μᾶς ἀρκετά· πρέπει νὰ τοῦ χρωστοῦμε εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸ, τι ἔκαμε γιὰ μᾶς ὡς τώρα καὶ νὰ μὴ ζητήσωμε νὰ τὸν φορτώσωμε περισσότερο.

Κατάλαβα πὼς τὴν πίκρανε ἡ ἄρνησή μου κι' ὅμως δὲν ἔπρεπε νὰ δεχτῶ τὴν πρόσκληση αὐτή, ἂν καὶ θᾶταν γιὰ μένα ἐξαιρετικὴ χαρὰ νὰ βρεθῶ γιὰ λίγες ὥρες ἀνάμεσα στὰ πιὸ ἀγαπημένα μου πρόσωπα· ἡ εὐκαιρία ποῦ μοῦ δινότανε ἦταν μοναδικὴ γιὰ νὰ πάρω τὴν ψευδαίσθησι τῆς οἰκογενειακῆς εὐτυχίας· δὲν ἔπρεπε νὰ τὴν ἐκθέσω στὴν κακογλωσσιὰ τῶν συγγενῶν τῆς καὶ κείνων ποῦ ζητοῦν εὐκαιρία νὰ κατεβάζουν τοὺς καλοὺς μὲ τὴν συκοφαντίες τοὺς στὸ χαμηλὸ ἐπίπεδο τῶν ταπεινῶν, ποῦ αὐτοὶ ζοῦν ἔφυγα· τράβηξα γιὰ ἓνα μακρινὸ περίπατο· ἤθελα ν' ἀνακεφαλαιώσω τὴ μεγάλη ἱστορία τῶν ἡμερῶν καὶ νὰ προμελετήσω καθαρὰ τὸ μέλλον· μὰ δὲν κατῶρθωσα νὰ κανονίσω καθαρὰ τὸ δρόμο ποῦ τραβοῦσα· ἄφωνα τὴ μοῖρα νὰ μὲ τραβήξῃ στὸ δρόμο ποῦ θᾶθελε.

* * *

Οἱ μέρες κι' οἱ βδομάδες περνοῦσαν καὶ γὼ κάθε δυὸ μέρες πῆγαινα νὰ δῶ τὴν Καλλιόπη καὶ τὸ Μάρκο. Τὴν ἡμέρα ποῦ δὲν πῆγαινα κοντὰ τοὺς τὴν θεωροῦσα χαμένη καὶ λαχταροῦσα νὰ περάσῃ γρήγορα· μὰ τὴν ἡμέρα ποῦ πῆγαινα ἀπ' τὸ πρωτὶ ἤμουν γεμάτος κρυφὴ χαρὰ καὶ κέφι· προσχεδιάζα τί θὰ τοὺς ἔλεγα καὶ τί καινούργιο θὰ τοὺς κρατοῦσα· ἤθελα κάθε μέρα νὰ πηγαίνω κοντὰ τοὺς κι' αἰσθανόμουν τὴν ἀνάγκη νὰ βρίσκωμαι πάντα δίπλα τοὺς καὶ νὰ κατευθύνω τὴ ζωὴ τοὺς· κι' ὅμως μὲ προσοχὴ καὶ περίσκεψη κανόνιζα κάθε μου λέξη σὰν τύχαινε νὰ πετύχω στὸ σπίτι καμμιά ἐπίσκεψη, γιὰ νὰ μὴν ἐκτεθῆ ἡ ὑπόληψη τῆς Καλλιόπης· γι' αὐτὸ ἂν καὶ λαχταροῦσα νὰ βρίσκωμαι κοντὰ τοὺς, πῆγαινα μέρα παρὰ μέρα μόνο· μὰ ἡ χαρὰ μου ἦταν δυνατὴ

σάν τύχαινε ή μέρα μου νά πέση Σάββατο· από συνήθεια πήγαινα και την Κυριακή κι' έτσι μουδιναν διπλή χαρά οι δυο μέρες συνέχεια.

Όσο περνοῦσε ὁ καιρὸς ὁ Μάρκος ξεχνοῦσε τὴ λύπη του καὶ ξανάπαιρνε τὸ κέφι του ποῦχε χαμένο. Μὰ καὶ τῆς Καλλιόπης ἡ λύπη εἶχε πιά ἀλαφρώσει πολὺ καὶ τὸ γέλιο ξανᾶρθε νὰ συμπληρώσῃ τὴν ὡμορφιά της. Κάποτε μοῦ φαινότανε πὼς διάκρινα τὴν προσπάθειά της ν' ἀπομακρίνη κάθε λυπηρὴ ἀνάμνηση, κι' ὅσο προχωροῦσε ὁ καιρὸς σάν νὰ θύμωνε μαζί μου, ποῦ συχνὰ ἔφερνα στὴν κουβέντα μου τὸν πεθαμένο φίλο μου· μιά μέρα μάλιστα ποῦ μιλώντας στὸ Μάρκο καὶ κατευθύνοντάς τον σὲ κάτι τοῦπα πὼς: «ἡ ψυχὴ τοῦ πατέρα σου φτερουγίζει ἀνὰ τὰ δίπλα σου καὶ παρακολουθεῖ κάθε σου πράξη καὶ κάθε σου λέξη», ἡ Καλλιόπη σάν μείναμε μόνοι μοῦ εἶπε.

—Ξέρεις, Μανοῦσο; μὲ κάνεις νὰ ζηλεύω τὸ νεκρὸ μου ἄντρα μὲ τὴ συχνὴ σου καὶ ἔντονη ἀνάμνηση· θᾶταν φυσικὸ νὰ συμβαίη, τὸ ἀντίθετο· κι' ὅμως θὰ τὸ παρατήρησες πὼς ἀποφεύγω ὅσο μπορῶ νὰ ἀναφέρω τὸν Πέτρο, γιατί φοβοῦμαι μὴ σὲ πικράνω.

Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ μετὰ τὸ θάνατο τοῦ φίλου μου, ποῦ ἡ Καλλιόπη μοῦδειχνε δυνατὴ τὴν ὕπαρξή τῆς ἀγάπης της· αὐτὸ μ' εὐχαρίστησε πολὺ καὶ χαμογελώντας τῆς εἶπα.

—Καὶ βέβαια θὰ ζήλευα ἂν γινότανε ἀπὸ σένα· μὰ ἀπὸμένα; Τί ἔχεις νὰ φοβηθῆς; Ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ τὸν φέρω ἀνάμεσά μας· μὰ ἐσύ μὲ μιά σου ἀστοχία μπορεῖς εὐκολὰ νὰ μοῦ δημιουργήσῃς φόβο γιὰ ἕνα ἀντίπαλο, ποῦ δὲν θᾶταν εὐκολο νὰ πολεμήσω.

—Δὲν ὑπάρχει πιά στὴν καρδιά μου ὁ ἀντίπαλος αὐτός· διατηρεῖ μέσα στὴ σκέψη μου τὴ θέση τῆς ἐχτίμησῃς καὶ τοῦ σεβασμοῦ, ποῦ τοῦ ἀναγνώρισα ἀπ' τὴν πρώτη μέρα τοῦ γάμου μας, μὰ ἡ ἀγά-

πη μου εἶνε ὅλη γιὰ σένα· ἐσὺ συγκεντρώνεις τῶ-
ρα ὅλο τὸν κόσμον τῶν ὀνείρων μου.

Δὲν κρατήθηκα πιά· ἀρκετὰ εἶχα πονέσει συ-
κρατώντας τοὺς πόθους μου καὶ τώρα, χωρὶς νὰ πο-
λυσκεφτῶ, ἔγεια καὶ τὴν ἀγκάλιασα· τὴν ἔσφιξα
πάνω μου καὶ τὴ φίλησα στὸ στόμα.

—Μή, μή, γιὰ τὸ θεό! μοῦ ψυθίριζε σπρώχνον-
τάς με!

Κατώρθωσα νὰ δαμάσω τὸν ἑαυτό μου· ἔτρεμα
ὀλόκληρος· ἔτρεμε κι' αὐτὴ καὶ τὸ πρόσωπο τῆς ἦταν
κατακκόκινο· σηκώθηκε πάνω· πῆγε στὴν πόρτα τῆς
σκάλας καὶ φώναξε.

—Μὰ τί ἔγινες, Μάρκο;

—Ἔρχομαι, μαμᾶ, ἀκούστηκε ἀπὸ τὸ βάθος ἡ
φωνὴ τοῦ παιδιοῦ.

Ἡ Καλλιόπη γύρισε· δὲν κάθησε κοντά μου· πῆ-
ρε ἓνα κάθισμα ἀντίκρου μου.

—Τί φωνάζεις τὸ Μάρκο; γιὰ φύλακα;

—Ναί· γιὰ φύλακα κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μου· φο-
βοῦμαι πὼς θὰ παρασυρθῶ σὲ καμμιά ἀπερισκεψία.

—Ἐχεις δίκιο· καὶ γιὰ μένα ὁ πιὸ ἄγριος φύλα-
κας εἶναι ὁ Μάρκος.

Τὸ παιδί ἦρθε κοντά μας καὶ ἡ σηζήτησή μας πῆ-
ρε τὴν ἡρεμὴ μορφή ποὺ εἶχε πάντα. Μὰ ἀπ' τὴν ἡ-
μέρα ἐκείνη σὰν τύχαινε καὶ περνοῦσε ἀπὸ κοντά
μου τῆς ἄγγισα τὸ χέρι, τὸ φόρεμα, τὴν κοίταζα μὲ
βαθεῖα ματιὰ γεμάτη πόθο καὶ σὰν τρώγαμε προσπα-
θοῦσα τὸ γόνατο μου ν'ἄβρη τὸ δικό της· κάποτε τὸ
δεχότανε εὐχάριστα κι' ἀπ' τὴν ἔκφραση τοῦ προ-
σώπου της καὶ τὸ λίγωμα τῶν ματιῶν της καταλά-
βαινα πόσο μὲ ποθοῦσε κι' αὐτὴ· μὰ κάποτε πάλι ἀ-
πομάκρινε τὸ πόδι της ἀπὸ κοντά μου καὶ μὲ γλήγο-
ρη ματιὰ μοῦδειχνε τὸ Μάρκο, ποὺ δὲν μποροῦσε
νὰ καταλάβῃ τὴν πάλη ποὺ ἀνατάρασσε τὰ κορμιά
μας καὶ τίς ψυχές μας.

Ἡ Εἰρήνη κάπου·κάπου ἐρχότανε καὶ περνούσα-
με μαζί καὶ τίς ἡμέρες ἐκεῖνες τιθάσσευα τὴν ἄγρια
σαρκική μου λαχτάρα· κι' ὅμως πρόσεχα πολὺ νὰ
μὴ δώσω σὲ κανένα ὑπόνοια πὼς μιὰ γυναῖκα ἦταν
κλεισμένη στὸ σπῆτι μου· θᾶταν τρομερὸ ἂν τὸ μά-
θαινε ἡ Καλλιόπη· δὲν θὰ μπορούσα νὰ τῆς βρῶ καμ-
μιὰ δικαιολογία· μὴ τάχα κι' αὐτὴ τώρα δὲν πάλευε
μὲ τὸν ἴδιο ἄγριο ἐχθρό, ποὺ ἀνατάρασσε τοὺς πό-
θους της καὶ τίς ὀρμές της καὶ ποὺ καὶ ὅταν ἀκόμα
ζοῦσε ὁ ἄντρας της φαινότανε σὰν ἀνικανοποίητοι;

Τώρα δὲν αἰσθανόμουνα τίτι ἔκανα σὰν πράξη
κακὴ ἢ σὰν ἀπάτη ποῦκανα στὴν ἀγαπημένη μου·
κάθε συνάντησή μου μὲ τὴν Εἰρήνη τὴ θεωροῦσα
σὰν προστατευτικὴ ἐνέργειά μου, γιὰ τὴν ὑπόληψη
τῆς Καλλιόπης καὶ τοῦ παιδιοῦ μου.

Κι' ὅμως κι' ἡ Εἰρήνη καταλάβαινε πὼς μέσα
μου γινότανε κάθε τόσο καὶ δυνατότερη μεταβολή·
μὲ τὸ ἄσφαλο γυναικεῖο ἔνστιχτό της καταλάβαινε
πὼς στὶς χαρές μας μιλοῦσε τώρα πιά μόνο ἡ σὰρκα
μου καὶ ἡ ψυχὴ μου ἔμενε σὰν ἀδιάφορος θεατῆς. Μὲ
ρῶτησε. Τῆς ἔκρυψα τὴν ἀλήθεια· μὰ μοῦ δόθηκε ἡ
εὐκαιρία νὰ τῆς ξαναπῶ γιὰ τὴν περίεργη ἀτίθασση
ἀλήτισσα ψυχὴ μου· ντρεπόμουνα ποὺ τῆς ἔλεγα ψέ-
ματα κι' ὅμως δὲν μπορούσα νὰ τὴν πικράνω λέγον-
τάς της πὼς ἀγαποῦσα μιὰ ἄλλη καὶ πὼς θὰ τὴν ἔ-
παιρνα γυναῖκά μου· αὐτὴ πάντα καλὴ κι' εὐγενικὴ
δὲν ἔδειξε πὼς πειράχτηκε ἀπ' τὰ λόγια μου· σὰν ἐ-
τοιμάστηκε ὅμως νὰ φύγη, μὲ ρώτησε χαδεύοντάς με,

—Δὲν θέλεις νὰ ξανάρθω; πὲς μου· σοῦ τὸ ὑπο-
σχέθηκα πὼς ἄμα νοιώσω πὼς θὰ σοῦ εἶμαι περιτ-
τὴ, δὲν θὰ ξαναφανῶ πιά στὴ ζωὴ σου· μὴ δειλιάσης
νὰ μοῦ τὸ πῆς·

—Νὰ ξανάρθης· μὰ νὰ περιμένῃς γράμμα μου,
γιατὶ θὰ πάω ταξίδι· δὲν ξέρω πόσο καιρὸ θὰ λείψω,
Πικρογέλασε.

—Κατάλαβα, Μανουσο' θά περιμένω νά γυρίσης ἀπ' τὸ ταξίδι σου! εἶθε νά γυρίσης! καί μὲ κοίταξε μὲ μιὰ βαθειὰ ματιά, ποὺ αἰσθάνθηκα νά φτάνη ὡς τὴν ψυχὴ μου.

“Ὅσες μέρες ἔμενε ἡ Εἰρήνη μαζί μου διάκρινα στὰ μάτια τῆς Καλλιόπης μιὰ ταραχὴ, ποὺ δύσκολα κανώρθωνε νά τὴν κρύβῃ· δὲν μποροῦσα νά καταλάβω ἂν τὴν ταραχὴ τῆς αὐτῆ τῆ γεννοῦσε ἡ παρακολούθηση τοῦ συγκρατημοῦ μου ἢ τὸ γυναικεῖό τῆς ἔνστιχτο, ποὺ πάντα εἶναι ἄσφαλο σὰν ὑποψιάζεται ἔστω καί σὰν ἀπόμακρη καί διάφανη σκιά τὴν ὑπαρξὴ ἑνὸς κινδύνου. Πολλὲς φορὲς σὰν ξεμοναχευόμαστε μὲ ρωτοῦσε.

—Μὰ κάτι ἔχεις Μανουσο' κάτι σοῦ συμβαίνει.

—Τι ἰδέα! πῶς σοῦρθε;

—Μὰ κάτι ἔχεις!

—Σὲ βεβαιῶ τίποτα' τίποτα!

Ἄναστέναζε μένα μισοπνιγμένο στεναγμὸ καί μοῦ χαμογελοῦσε· ἔκανε πῶς μὲ πίστευε. Τώρα πιά διάκρινα κι' ἐγὼ μέσα στὴν ψυχὴ τῆς Καλλιόπης τὴν τρικυμία νά ἀγριεύῃ· μ' ἐχάδευε κρυφά· ζητοῦσε τὰ ἀγγίγματά μου καί σὰν καμμιά φορὰ μέναμε μόνοι, ἔτρεχε καί μ' ἀγκάλιαζε παράφορα καί τρελλά, τόσο, ποὺ ἀναγκαζόμουνα γιὰ νά προλάβω τίποτε δυσάρεστο, νά τῆς λέω.

—Πρόσεχε, Καλλιόπη! πρόσεχε! φοβοῦμαι τῆς ὑπηρετρίες.

Αὐτὴ τότε ἐκάθιζε παράμερα κι' ἄρχιζε νά κλαίῃ· ἔτσι τὴν πρόφταξε μιὰ μέρα ὁ Μάρκος καί ἔτρεξε κοντά τῆς.

—Κλαῖς πάλι, μαννούλα; μὰ ὄχι πιά, μαννούλα, ὄχι πιά!

Ποὺ νά φανταστῆ τὸ παιδί τὸ τί γινότανε μέσα στὴν ψυχὴ τῆς μητέρας του. Κι' ὅμως τὰ λόγια αὐτά μ' ἔκαμαν καί πῆρα πιά τὴν ἀπόφασή μου· εἶχε πε-

ράσει ακριβῶς ἕνας χρόνος ἀπ' τὸ θάνατο τοῦ Πέτρου· ἔγραψα στὸ γούμενο νᾶρθη γιατί ἦταν ἀνάγκη. Μετὰ τρεῖς μέρες ἦρθε· προτοῦ πάη στήν Καλλιόπη ὀπως τοῦχα γράψει, ἦρθε καί με βρῆκε! τοῦ ξεμολογήθηκα τὴν ἀλήθειά· δὲν τοῦκρυψα καμμιὰ μὲν πράξη· στὸ τέλος τοῦ εἶπα.

—Μοῦ εἶχате παραγγεῖλει καί σᾶς εἶχα ὑποσχεθῆ νὰ μὴν κάμωμε τίποτε χωρὶς νὰ σᾶς εἰδοποιήσωμε· τώρα κάμετε σεῖς ὅτι πρέπει καί κανονίσετε τὴ θέση μας.

Ὁ γούμενος μ' εὐχαρίστησε καί πῆγε στὸ σπίτι τῆς Καλλιόπης. Τὸ βράδυ με φώναξαν νὰ φᾶμε μαζί. Προτοῦ καθήσωμε στὸ τραπέζι μοῦπε πῶς μίλησε με τὸ Μάρκο.

—Μὲ τὸ Μάρκο; τὸν ρωτῶ ξαφνιασμένος.

—Ναί· με τὸ Μάρκο! ἡ δική του ἔγκριση μᾶς ἐνδιαφέει περισσότερο κι' αὐτὴν φρόντισα νὰ ἐξασφαλίσω! φαντάζομαι πῶς πέτυχα· θὰ δοῦμε τί θὰ σοῦ πῆ.

—Ποιός;

—Ὁ Μάρκος! αὐτὸς πρέπει νὰ σᾶς ἐνώση καί ἡ ἐνώση αὐτὴ νὰ γίνη ἀπὸ δική του πρωτοβουλία, γιὰ νὰ μπορέσετε νὰ ἐξασφαλίσετε τὸ σεβασμὸ του.

—Μὰ τί γίνηκε;

—Συνηνοηθήκαμε με τὴν Καλλιόπη καί μίλησα μπρὸς τὸ Μάρκο γιὰ τὴν ἀνάγκη νᾶμπε μέσα στὸ σπίτι των ἕνας ἄντρας προστάτης. Εἶστε δυὸ ἀπροστάτευτα πλάσματα. Ἐσὺ εἶσαι πολὺ νέα ἀκόμα· μόλις τριάντα δυὸ χρόνων· δυστυχῶς τὸ παιδί σου εἶναι μόλις δέκα χρόνων. Τί προστασία θὰ μπορῆ νᾶβρῆς ἀπὸ ἕνα παιδί; ἔ; τῆς μιλοῦσα σὰν νὰ ἀδιαφοροῦσα γιὰ τὴν προστασία τοῦ Μάρκου, ἂν κι' ἔβλεπα τὰ μάτια του ποὺ ἄστραφταν· ἀναταραζόταν ἡ ψυχὴ του· μὰ δὲν ξέραμε γιατί. Λοιπόν, Καλλιόπῃ παιδί μου εἶναι ἀνάγκη νὰ παντρευτῆς· νᾶβρῆς ἕνα τίμιον ἄνθρωπο ν' ἀναπληρώσῃ τὸν καλὸ μας Πέτρο· θᾶβρωμε

ένα καλό άνθρωπο, πού και σένα ν' αγαπήση και τὸ Μάρκο νά μὴ διακρίνη ἀπ' τ' ἄλλα του παιδιὰ.

—“Ὅχι! ὄχι! φώναξε τὸ παιδί κλαίοντας και πέφτοντας στὴν ἀγκαλιά τῆς μητέρας του, πού ἄρχισε κι' αὐτὴ νὰ κλαίη

Μὰ ἐγὼ δὲ σταμάτησα τὸ σχέδιο μου· προχώρησα·

—Μά, παιδί μου, ἔχετε ἀνάγκη ἀπὸ ἓνα ἄντρα προστάτη· πρέπει· και ἡ θρησκεία, παιδί μου, τὸ ἐπιτρέπει, γιατί θέλει νὰ βρῆσκῃ προστάτη στὰ ὄρφανά και στὴ χήρα.

—Μὰ ἐμεῖς ἔχομε τὸν καλύτερο προστάτη πού ὑπάρχει, λέει τὸ Μαρκάκι κλαίοντας.

—Ποῖόν;

—Τὸν κ. Μανοῦσο.

—Εἶναι καλὸς ὁ κ. Μανοῦσος, μὰ πρέπει νὰ γίνῃ πατέρας σου, γιὰ νὰ μπορῆ νὰ μπαينوβγαίνη στὸ σπῆτι σας χωρὶς παρεξήγησι· εἶσαι μικρὸς ἀκόμα και δὲν καταλαβαίνεις γιατί, μὰ μιὰ μέρα θὰ καταλάβῃς.

Τὸ παιδί σκουπίζοντας τὰ δάκρυά του σκεπτότανε· μιὰ στιγμή σήκωσε τὰ μάτια του μὲ κοίταξε περισκεπτα και μοῦπε.

—Μὰ γὼ θέλω τὸν κ. Μανοῦσο! κι' ἐτοιμάστηκε νὰ κλάψῃ.

—Μὴν κλαῖς· νὰ δοῦμε· νὰ τὸ σκεφτοῦμε· μὰ ξέρω γὼ; θὰ δεχόταν ἄραγε;

—Ἐγὼ θὰ τὸν παρακαλέσω, λέει τὸ παιδί μὲ πεποίθησι, πού μᾶς ἔκαμε και τοὺς δυὸ νὰ τὸ ἀγκαλιάσωμε.

—Μπορεῖ ἂν τὸν παρακαλέσης ἐσὺ· μπορεῖ· ἐγὼ και ἡ μαμὰ σου δὲν τολμοῦμε νὰ τοῦ τὸ ποῦμε, γιατί ἂν ἀρνηθῆ ἴσως και νὰ μὴν ξανάρθῃ σπῆτι σας.

—“Ὅχι! δὲν θ' ἀρνηθῆ, θὰ δῆτε, θεῖέ μου, πὼς ὅτι τοῦ ζητήσω ἐγὼ τὸ κάνει.

Τότε τοῦ εἶπαμε πὼς θὰ σὲ καλέσωμε και πὼς μὲ τρόπο θὰ σᾶς ἀφήναμε πρὸ τοῦ φαγητοῦ μόνους. Τῷ

ρα ξέρεις τί ἔχεις νά κάνης' πάω νά σοῦ τόν στείλω.

Ἔμεινα σάν ἀποβλακωμένος. Δέν φαντάστηκα ποτέ πῶς τὸ παιδί μου θά μὲ πάντρευε!

—Μάρκο, Μάρκο! ἔλα, παιδί μου, νά κρατήσης συντροφιά στὸν κ. Μανοῦσο, γιατί ἐγὼ ἔχω κάτι νά κάνω, τοῦ φωνάζει ὁ γούμενος προχωρώντας στήν πάρτα.

Φαίνεται πῶς ὁ Μάρκος ἀνυπόμονος περίμενε ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα καὶ μπῆκε μέσα' τῆ στιγμῆ ποῦμπαινε, ὁ γούμενος τοῦπε μὲ σιγῆ φωνή, δῆθεν μυστικά.

—Πές τού το τώρα' ἐμεῖς θά περιμένωμε νά μᾶς φωνάξης.

—Ἐλα, Μαρκάκι μου' τί σοῦ συμβαίνει κι' ἔχεις τέτοια μοῦτρα; γιατί δὲ γελάς; τὸν ρωτῶ.

Αὐτὸς ἄρχισε νά κλαίη.

—Τί ἔχεις, παιδί μου; καὶ τ' ἀγκάλιασα σφίγγοντάς το μὲς στὰ ποδάρια μου.

—Ἄχ! κ. Μανοῦσο' ὁ θεῖος θέλει νά πάρη στή μαμᾶ μου ἓνα ἄλλο ἄντρα' πρέπει λέει νά βροῦμε στὸ σπίτι μας ἓναν προστάτη.

—Μὰ σωστά, παιδί μου, πρέπει.

—Μὰ ἐγὼ δὲ θέλω.

—Μὰ γιατί;

—Θέλω ἑσένα, πού ξέρω πῶς μᾶς ἀγαπᾶς καὶ πού σ' ἀγαπῶ κι' ἐγὼ' κανένα ἄλλον δὲν ἀγάπησα σάν τὸν πατέρα μου, μόνο σένα.

—Καλὰ ἐσύ μ' ἀγαπᾶς, ὅπως σ' ἀγαπῶ κι' ἐγὼ' τὸ ξέρω' μὰ ἡ μαμᾶ σου μὲ θέλει; ὁ θεῖός σου θά μὲ δεχότανε; νά ὁ κόμπος, καλό μου παιδί.

—Ἐγὼ, ἐγὼ, θά τὰ καταφέρω' θά τοὺς κάμω νά δεχτοῦν.

—Πῶς;

—Θά τοὺς πῶ πῶς θά πεθάνω ἄν παντρευτῆ ἄλλον ἢ μαμᾶ μου ἐκτός ἀπὸ σένα.

—Λές νά πετύχης;

—Θά τοὺς πῶ πῶς κι' ἂν δὲν πεθάνω, θά ἔρθω μαζί σου, στὸ σπίτι σου· θά μὲ θελήσης, ἔ;

Τ' ἀγκάλιασα πάλι καὶ τὸ φίλησα πολλές φορές μουρμουρίζοντας συγκινημένος «παιδί μου! παιδάκι μου!»· ἀλλὰ τὸ παιδί σοβαρεύτηκε· στήλωσε τὰ μάτια του πάνω μου καὶ μοῦπε.

—Πές μου· θέλεις νὰ γίνης πατέρας μου; θέλεις νὰ πάρης τὴ μαμᾶ μου;

Φιλώντας το πάλι τοῦ μουρμούρισα στ' αὐτί.

—Ναί, παιδάκι μου· ναί, χαρά μου, γιατί εἶσαι καὶ σὺ δῶ μέσα· ἀγαπῶ τὴ μαμᾶ σου, μὰ σένα λατρεύω.

Μοῦφυγε ἀπ' τὰ χέρια καὶ τρελλὰ τρέχοντας ἄνοιξε τὴν πόρτα κι' ἄρχισε νὰ φωνάζη.

—Μαμᾶ! Μαμάκα! θεῖε! τὸ κατάφερα· θέλει! ἔλατε!

Τοῦ φώναζα· μὰ αὐτὸς περίμενε στὴν πόρτα· ὁ γούμενος κι' ἡ Καλλιόπη μπηκάν συγκινημένοι.

—Δὲν σᾶς τῶλεγα ἐγώ; θά τὸν ἔκανα νὰ δεχτῆ· τοὺς λέει περήφανα.

Ἡ Καλλιόπη μὲ ἓνα πλανταμένο λυγμὸ ἔγειρε καὶ τὸ φίλησε· εἶχα σηκωθεῖ καὶ τοὺς περίμενα· ἔτρεμα· μιὰ δυνατὴ συγκίνηση μὲ ἀνατάρασσε. Ὁ γούμενος μὲ πῆρε στὴν ἐγκαλιά του καὶ μὲ φίλησε καὶ ἡ Καλλιόπη μοῦδωκε τὸ χέρι τῆς κατάχλωμη καὶ τρέμοντας, ἔσκυψα καὶ τὸ φίλησα· τὸ παιδί ἦταν γεμᾶτο χαρά· μ' ἄρπαξε ἀπ' τὸ χέρι κι' ἀγκαλιάζοντας τὴ μαμᾶ του μιλοῦσε, μιλοῦσε μὲ μιὰ τρελλὴ φλυαρία λέγοντας πράγματα, πού ἀποτελοῦσαν προηγούμενες εὐχάριστες σκέψεις του, πού δὲν τολμοῦσε νὰ τίς πῆ πρωτότερα.

Μέσα στὰ ἄλλα μᾶς ἐξωμολογήθηκε πῶς αὐτὸς πολὺ πρωτότερα εἶχε σκεφθεῖ πῶς θά'ταν μεγάλη χαρά του ἂν ὁ κ. Μανουῖσος γινότανε μπαμπᾶς του, μὰ

δὲν τολμοῦσε νὰ τὸ πῆ, γιατί φοβόταν μὴν τὸ μαλώ-
ση ἢ μαμᾶ του· εἶπε καὶ στοὺς ἄλλους τῶτι μοῦχε
πεῖ, πῶς θὰ ρχότανε μαζί μου νὰ μείνη ὡσπου νὰ με-
γαλώση, ἂν τύχαινε καὶ ὁ θεῖος τοῦ ἔδινε κανένα
ἄλλον, ὅποιος καὶ ἂν ἦταν αὐτός.

—Κι' ἂν ἀκόμη ἦταν ὁ γυμνασιάρχης; τὸν ρωτῶ
σοβαρά.

Τὸ παιδί γέλασε ξεκαρδιστικά κοιτάζοντας τὴ μα-
μᾶ του, γιατί συλλογίστηκε φαίνεται τὸ ζευγάρι ποῦ
θᾶκανε ἢ ὤμορφη μαννούλα του μὲ τὸ γεροντοπαλ-
λήκαρο τὸ γυμνασιάρχη, ποῦ ἔβαφε τὰ μαλλιά του καὶ
τὰ μουστάκια του!

—Ὁραῖο ζευγάρι θᾶκανε ἢ ὤμορφη μαννούλα μου
μὲ τὸν κύριο Εὐρυπίδη! καὶ ξαναξέσπασε στὰ γέλια.

Τὸ δεῖπνό μας ἦταν τόσο χαρούμενο, ποῦ τὰ πρό-
σωπα καὶ τῶν τεσσάρων μας εἶχαν ἀλλάξει· μιλού-
σαμε, ἀστειευόμαστε μὲ τὸ Μάρκο ποῦ ἀσυγκράτητος
ἐνθουσιαζότανε γιὰ τὸ κάθε τι καὶ σὰν προχώρησε ἡ
ὥρα κι' ἔφυγα, ἤμουν σὲ μιὰ κατάστασι ἀπόλυτης εὐ-
τυχίας.

* *

Μετὰ ὀχτῶ μέρες ἔγινε ὁ γάμος μας.

Ὁ θεῖος ἐπέμενε νὰ γίνῃ κουμπάρος μας κι' ἔτσι
ὁ κύκλος τῶν προσκαλεσμένων μας ἐλαττώθηκε στὸ ἐ-
λάχιστο· μόνο ὁ διαχειριστὴς τοῦ οἴκου Π. Λαριώτη
καὶ ἡ Σοφία ἦταν ξένοι.

Ἦταν χειμῶνας κ' ἔτσι ἀνέβαλα τὸ ταξίδι ποῦ
θᾶθελα νᾶκανα μὲ τὴν Καλλιόπη· ἄλλως τε δὲν θὰ
ταξίδευα ποτέ χωρὶς νᾶχῶ μαζί μου καὶ τὸ Μάρκο·
ὁ χωρισμός μας θ' αὐτοῦ φέρνε παράπονο κι' αὐτὸ ἴ-
σως νὰ γεννοῦσε μὲς τὴν ψυχὴ του αἰσθήματα ποῦ θὰ
μποροῦσαν νᾶ χουν ἐπικίνδυνη ἐξέλιξι.

Ἡ ζωὴ μας ἄρχισε νὰ κυλᾶ ἡρεμῆ καὶ χαρούμε-
νη. Ἡ Καλλιόπη σὰν νὰ ντεποζιτάριζε ὅλες τὶς ὁρ-
μὲς τῆς ζωῆς τῆς καὶ μοῦ τὶς παρουσίασε μαζεμένες,

άσυγκράτητες.

Ποτέ στη ζωή μου δέν είχα αισθανθῆ τόση χαρά, τόση ἡδονή. Μά σάν πέρασαν οἱ πρώτες ἄγριες ὀρμές, μας, ρίχιηκα μέ λαχτάρα στη διάπλαση τοῦ χαρακτήρα τοῦ παιδιοῦ μου· ζητοῦσα νά δημιουργήσω κάτι δυνατό, μά καί τρυφερό μέσα στην ψυχῆ τοῦ παιδιοῦ μου, γιατί είχα τή γνώμη, πῶς μόνο ἀπό τήν τρυφερή δύναμη μπορεῖ νά δημιουργηθῆ τὸ ὠραῖο καί τὸ καλό· ζητοῦσα νά τὸν ἀνδροποιήσω πρόωρα, γιά νά τοῦ δώσω τήν εὐκαιρία νά ἀσκηθῆ σέ πράξεις γενναῖες καί ἀγαθές· ἀπ' τὰ πρώτα βήματα τῆς ἠθικῆς του, θά γινότανε ἡ πορεία τῆς ζωῆς του γενικά ἠθική.

Μά δέν ξεχνοῦσα ποτέ τήν ἱερῆ ὑπόσχεση ποῦχα δώσει στό νεκρὸ φίλο μου. Διαρκῶς τοῦ θύμιζα τήν ἐξαιρετικότητα τοῦ πατέρα του καί τοῦ ἔλεγα πῶς θ' ἄπρεπε νά τὸ θεωροῦσε τιμῆ του γιατί ἦταν παιδί ἐνὸς ἐντίμου πολίτη. Πολλές φορές πικραίνόμουνά ποῦ δέν μπορούσα νά τοῦ πῶ, πῶς ἐγὼ ἤμουν ὁ πραγματικός του πατέρας καί πῶς είχα δικαιώματα πάνω σ' ὀλόκληρη τῆ στοργή του· κι' ὅμως γρήγορα συγκρατόμουνά, ὄχι ἀπό τὸ φόβο πῶς μιά τέτοια πληροφορία θά γκρέμιζε καί μένα καί τῆ μητέρα του ἀπό τὸ ὕψος ποῦ θά μᾶς είχε τοποθετήσει, μά ἀπό τῆ βαθεῖα ἀντίληψη μιᾶς ἱερῆς ὑποχρέωσης ποῦχα ἀναλάβει ἀπέναντι ἐνὸς νεκροῦ.

Κάποτε ποῦ ὁ Μάρκος ἦρθε πρῶτος στίς ἐξετάσεις καί νικητῆς σέ δυὸ ἀγωνίσματα, πολλοὶ μούλεγαν θερμὰ συγχαρητήρια ποῦ μ' ἐγέμιζαν ἐνθουσιασμό· μέσα σ' αὐτοὺς ποῦ μέ συνεχάρησαν, κάποια κυρία εἶπε σέ μιὰν ἄλλη:

—Θ' ἄπρεπε νά ζῆ ὁ καημένος ὁ Λαριώτης, ὁ θαυμάσιος αὐτὸς ἄνθρωπος, γιά νά δῆ πόσο τοῦμοιασε στὰ χαρίσματα τὸ παιδί του!

Θ' ἄθελα τότε νά τήν ἄρπαζα ἀπ' τὸ χέρι καί νά τῆς ἔλεγα.

—"Ανοιξε τὰ γκαβά σου και κοίταξε μένα και τὸ παιδί μου, γιά νά δῆς ἂν μπορῆς πιά νά πῆς πὼς τὸ παιδί αὐτὸ ἦταν δυνατὸν νᾶναι τοῦ Λαριώτη!

Κι' ὅμως κλειοῦσα τὸν πόνο μου και μουρμούριζα στὸν ἑαυτό μου.

—Βάστα! βάστα, καρδιά μου!

"Αχ! πόσες φορές στή ζωή μου ὡς τώρα δὲν ἔχω πληρώσει τὴν ἀτιμία μου μετὰ τὸ ἀποστομωτικό.

—Βάστα! Βάστα, καρδιά μου!

ΤΕΛΟΣ

Ζητήσετε ἀπὸ τὸ συγγραφέα του

«ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΝΟΣ ΝΕΚΡΟΥ ΛΟΧΑΓΟΥ»

Γιὰ τὸ βιβλίον αὐτὸ ποὺ χαρακτηρίστηκε ὡς μοναδικὸ καὶ ἄφθαστο γράφησαν σοβαρώτατες κριτικὲς ἀπὸ εἰδικούς ποὺ προτείνουν τὸ βιβλίον αὐτὸ πρῶτα-πρῶτα νὰ τὸ διαβάσουν ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοί.

«Διαβάζοντάς το ὁ ἀξιωματικὸς μας θὰ βοηθηθῆ πολὺ στὸ ψυχολογικὸ μέρος τοῦ ἔργου του ὡς ἀρρηγοῦ ἀνθρώπων, ποὺ ὑπηρετοῦν μιὰ Ἰδέα, γιὰ τὴν ὁποίαν θὰ χρειασθῆ ἴσως νὰ θυσιάσουν τὴ ζωὴ τους. Δὲν μπορεῖ νὰ εὐδοκιμήσῃ στὰ διοικητικὰ του καθήκοντα ὁ Ἕλληνας ἀξιωματικὸς, ἂν δὲν μελετήσῃ προσεκτικὰ τὸν τρόπον ν' ἀπευθύνεται στὴν ψυχὴ τοῦ κατωτέρου του καὶ νὰ κερδίζῃ τὴν ἐκτίμησίν του. Καὶ τοῦτο, γιὰτὶ ἡ πειθαρχία ποὺ μπορεῖ νὰ συνειθίσῃ ὁ δικὸς μας ὁ στρατιώτης δὲν εἶναι ἐκείνη μὲ τοὺς μηχανικοὺς κανόνες τοῦ ζυγοῦ, τοῦ χαιρετισμοῦ καὶ τοῦ «τρόπου τοῦ ἀναφέρεσθαι», ποὺ διδάσκουν οἱ ξενόφωτοι στρατιωτικοὶ μας κανονισμοί».

Καταλήγοντας ὁ ἀντιστράτηγος Χρ. Δέδες στὴν κριτικὴ του ὑποστηρίζει:

«Θὰ ἤθελα ἀκόμη, τὸ ἡμερολόγιον τοῦ νεκροῦ Λοχαγοῦ σου νὰ γινόταν ἀνάγνωσμα ὑποχρεωτικὸ στὶς ἀνώτερες γυμνασιακὰς τάξεις. Τὸ ὑποχρεωτικὸ διάβασμά του θὰ ἦταν γιὰ τὸν νέο Ἕλληνα σὰν προσκύνημα πνευματικὸ στὴ μνήμη ἐκείνων ποὺ ἔπασαν μαχόμενοι γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ στὴν ἐποχὴ μας εἶναι ἀναγκαῖα, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ, τέτοια προσκυνήματα ποὺ δίνουν ἀφορμὴ στὸ Ἑλληνόπουλον νὰ αἰσθανθῆ ὑπερηφάνεια γιὰ τὸ ἔθνος του καὶ νὰ σκεφθῆ τίς δικὰς του ὑποχρεώσεις πρὸς αὐτό. Μόνον ἔτσι θὰ ξαναγυρίσῃ στὶς φλόγες τῆς φυλῆς σφριγηλὰ τὸ αἷμα ποὺ ἔχυσαν τὰ παιδιὰ τῆς στὸν πόλεμον, γιὰ νὰ διατηρήσῃ τὸ ἔθνος ἀμείωτη τὴν ζωτικότητά του.

“Ένας άλλος σοφός κριτικός ό κ. Θρ. Ν. Σταυράκης, άφ’ ού μās λέει ότι:

«Στίς σελίδες τουό Έλληνας ξαναβρίσκει τόν έαυτό του. Στίς τραγικές, αλλά και στείρες, στιγμές τής σημερινής πραγματικότητας, ό νεκρός λοχαγός ξεπηδά από τόν σεμνό τάφο του σάν μιá έντονη διαμαρτυρία. Αίσθηματίας και ήρωας μαζί υπενθυμίζει με τό τόσο ζωντανό ήμερολόγιό του τήν ύποχρέωση του καθαρού. Γιατί τί άλλο είναι τώρα ή αναπόληση—σε όλες τις δραματικές και ένθουσιώδεις φάσεις του—του Έλληνικού έπους του 1940-41; Τίποτε περισσότερο ύποθέτω από μιá έπιτακτική παρόρμηση έξυψώσεως και καθαρού»,

Καταλήγει στα έξής:

«Ό νεκρός λοχαγός μιλεί γι’ αυτές σάν πατριώτης Έλληνας, σάν πολιτισμένος αξιωματικός, σάν φλογερός άνθρωπος, Όλοι τόν ακοΰμε εύλαβικά, όλοι τόν αισθανόμαστε, όλοι τόν ζηλεύομε. Τόν νοιώθουμε μέσα μας, σάν ένα αλάθητο παλμό πάθους και χαράς. Μεταφερόμαστε άληθινά στη δραματική κι’ ανώτερη έποχή του κι’ ατενίζομε προς τόν ξυλένιο σταυρό του τάφου του, κάπου εκεί, στα Ήπειρωτικά βουνά, συγκεντρωμένοι άπόλυτα στόν παληό ψυχικό κι’ έθνικό μας κόσμο.»

Τό βιβλίο αυτό πρέπει νά διαβαστή άπ’ όλους τούς Έλληνας, μικρούς, μεγάλους, γυναϊκες άνδρες.

Ζητήσετέ το άπ’ τόν συγγραφέα

Ι. Δ. ΜΟΥΡΕΛΛΟ Ήράκλειον Κρήτης άποστέλλοντες τήν άξιαν του δρ. 6.500.

“ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ,,

Τὸ βιβλίο αὐτὸ ἔρχεται δεύτερο στὴ σειρά τῶν ἔργων τοῦ κ. Μουρέλλου. Πρῶτο εἶναι τὸ «Ἡμερολόγιο ἐνὸς νεκροῦ λοχαγοῦ» καὶ τρίτο «ὁ Δάσκαλος».

Ἡ ὅλη σειρά τῶν ἔργων τοῦ κ. Μουρέλλου θ' ἀποτελεσθῇ ἀπὸ σαράντα δύο τόμους, πού ὅλοι θάχουν τὸ αὐτὸ σχῆμα καὶ τὴν αὐτὴ ἐμφάνιση· μόνο ἡ ποιότης τοῦ χάρτου θά βελτιώνεται. Στους σαράντα δύο αὐτοὺς τόμους περιλαμβάνονται ὅλα τὰ λογοτεχνικά ἔργα του. Τὰ ἱστορικά του ἀποτελοῦν ἰδιαιτέρας ἐκδόσεις. Τὴν πεντάτομο «Ἱστορία τῆς Κρήτης» σελίδες 3,126 καὶ τὴ «Μάχη τῆς Κρήτης» σελίδες 672.

Μετὰ τὰ τρία πού ἐτυπώθησαν ἤδη ἀκολουθοῦν κατὰ σειράν τὰ ἐπόμενα δέκα τέσσερα.

- 1) Ο ΓΙΑΤΡΟΣ Ἡ ΤΑΠΕΙΝΟΣ
- 2) Η ΤΑΤΙΑΝΑ ΙΒΑΝΟΒΑ
- 3) ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΣΟΛΒΕΥΚ
- 4) Η ΓΚΙΟΥΛΠΕ
- 5) Ο ΛΥΤΡΩΜΟΣ
- 6) Ο ΜΙΚΡΟΣ ΑΛΗΤΗΣ
- 7) Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ
- 8) Η ΧΗΡΑ
- 9) ΤΟ ΣΤΡΑΒΟΞΥΛΟ
- 10) Ο ΠΑΡΘΕΝΟΣ
- 11) ΤΟ ΜΑΤΩΜΕΝΟ ΑΛΕΞΙΠΙΤΩΤΟ
- 12) ΑΠ' ΤΑ ΒΑΘΗ ΤΟΝ ΑΙΩΝΩΝ
- 13) Ο ΠΑΠΠΟΥΣ
- 14) Η ΚΟΥΚΟΥΒΑΓΙΑ

Τὴ δευτέρα σειρά ἀποτελοῦν τὰ παρακάτω.

- 1) Ο ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΑΣ
- 2) Ο ΠΑΤΕΡ ΜΑΞΙΜΟΣ
- 3) Η ΟΔΥΝΗ

- 4) ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΔΥΟ ΑΔΕΛΦΩΝ
- 5) ΤΑ ΠΟΛΕΜΙΚΑ
- 6) ΣΑΝ ΗΜΟΥΝ ΒΟΣΚΟΣ
- 7) ΜΕΣΑ ΑΠ' ΤΑ ΚΑΓΓΕΛΑ
- 8) ΠΑΝΩ ΑΠ' ΤΑ ΣΥΝΝΕΦΑ

Έτοιμάζονται για ανάπτυρωση.

- 1) ΑΓΑΠΗΣΕ ΠΟΤΕ;
- 2) ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ
- 3) ΟΙ ΔΥΟ ΤΕΛΑΛΙΣΣΕΣ
- 4) Η ΚΡΗΤΙΚΗ ΨΥΧΗ

“Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ,,

Έτοιμάζεται να κυκλοφορήσει μετά δυο μήνες. Πρόκειται για ένα βιβλίο που θα συναρπάσει κάθε δάσκαλο και δασκάλα, αλλά και θα συγκινήσει κάθε αναγνώστη και τον πιο απαιτητικό άκωμα.

«Ο Δάσκαλος» είναι ένα ρομάντζο λεπτό, καλογραμμένο, βαθύ, που μας δείχνει την ιδιαίτερη ζωή του δασκάλου και τα μεγάλα του ιδανικά όπως και τα ανθρώπινα μικροπάθη του που του φράσσουν τους δρόμους προς τα ψηλά.

Το βιβλίο αυτό δεν είναι δυνατόν ν' αφήσει ασυγκίνητο και τον πιο δύσκολο και το πιο απαιτητικό αναγνώστη. Ζητήστε το από τον ίδιο το συγγραφέα στη γνωστή του διεύθυνση, αποστέλλοντας την αξία τον δραχ. 7.500

Κύριον Ι. Δ. ΜΟΥΡΕΛΛΟΝ
 “Ηράκλειον Κρήτης”

